

ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม

โดย
นางสาวชญาตี เ गरังษี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ภาควิชาภาษาไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2566

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร

GENERAL PREM TINSULANONDA'S BIOGRAPHY: LITERATURE AND CULTURAL
MEMORY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Doctor of Philosophy THAI
Department of THAI
Academic Year 2023
Copyright of Silpakorn University

หัวข้อ ชิวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำ
วัฒนธรรม
โดย นางสาวชญาตี เ गरังซี
สาขาวิชา ภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารียา หุดินทะ

คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรอักษรศาสตร์ดุขฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. นัทรนัย ประสานนาม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารียา หุดินทะ)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปัทมา ฑีฆประเสริฐกุล)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(อาจารย์ ดร. นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(อาจารย์ ดร. สิริชญา คอนกริต)

61202802 : ภาษาไทย แบบ 2.1 อักษรศาสตร์ดุสิตบัณฑิต

คำสำคัญ : ชีวประวัติ, พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, ความทรงจำวัฒนธรรม

นางสาว ชญาตี เจริญชัย: ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อารียา หุติงทะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะสื่อความทรงจำ ทั้งด้านภาพลักษณ์และกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา และ 2) ศึกษาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมไทยผ่านสื่อรูปแบบอื่น ขอบเขตการวิจัย คือ หนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวนทั้งสิ้น 21 เรื่อง ประกอบกับสื่อรูปแบบอื่น ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ ตลอดจนพิธีรำลึก โดยอาศัยแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมเป็นกรอบในการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแต่ละมิติ ที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 21 เรื่อง นับตั้งแต่วัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน บุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว ทหารหาญ และจากนักการเมืองและรัฐบุรุษสู่วีรบุรุษแห่งชาติ ต่างอาศัยกลวิธีการนำเสนอรูปแบบต่างๆ เป็นเครื่องมือ เพื่อประกอบสร้างให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ ที่สมบูรณ์พร้อมไปด้วยคุณลักษณะแห่งความดีและความสามารถ ในขณะที่วัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ จะเข้ามาทำหน้าที่ในการชวนสนทนาถึงภาพลักษณ์ที่ปรากฏซ้ำในสื่อแต่ละพื้นที่ เพื่อทำให้ภาพลักษณ์ของความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น โดยใช้เรื่องราวหรือภาพที่ปรากฏในวัฒนธรรมความทรงจำรูปแบบต่างๆ ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ ตลอดจนพิธีรำลึก เป็นเครื่องมือสนับสนุน อันจะนำไปสู่การจดจำและทำให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นในสังคม

61202802 : Major THAI

Keyword : BIOGRAPHY, GENERAL PREM TINSULANONDA, LITERATURE AND CULTURAL MEMORY

MISS Chayatee NGAORANGSI : GENERAL PREM TINSULANONDA'S BIOGRAPHY:
LITERATURE AND CULTURAL MEMORY Thesis advisor : Assistant Professor AREEYA
HUTINTA, Ph.D.

The objectives of this research were to: 1) study biographical literature of General Prem Tinsulanonda as a memorial medium in terms of both image and content presentation strategies and 2) study the biography of General Prem Tinsulanonda that appears in public media as cultural memory, reflecting the cultural memory of General Prem Tinsulanonda that appears in Thai society through other forms of media. The materials employed in this study are biographical books on General Prem Tinsulanonda that have been published at different times, starting from 1980 until 2020. A total of 21 stories, together with other forms of media, including official memories by the General Prem Tinsulanonda Foundation, public discourse about General Prem Tinsulanonda including condolence speeches, textbooks, and places, as well as memorial ceremonies, using the concept of cultural memory as a framework for the present study.

The results revealed that the images of General Prem Tinsulanonda in each dimension has been reproduced through 21 biographical books since his demanding age. The dimensions include personalities in his private life, his soldier life, and his life as a politician and statesman regarded as one of the national heroes. Through the reproduction, different presentation strategies have been utilized as a tool to form the image of General Prem Tinsulanonda as a national hero, a man with good qualities and capacities, while the cultural memory of General Prem Tinsulanonda represented in other forms besides biographical books takes on the role of generating discussion about his images that reappear in the media in various dimensions to be viewed as a more solid and prominent national hero. Moreover, stories or images that appear in various forms of memory culture, including official memories by the General Prem Tinsulanonda Foundation, public discourse about General Prem Tinsulanonda in the form of condolence speeches, textbooks, and places as well as the memorial ceremony are used as supplementary tool to help the public remember him and help create a cultural memory about General Prem Tinsulanonda into society.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความอนุเคราะห์ของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารียา หุติงทะ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครูสำหรับความเมตตา กำลังใจ และความรู้ทางวิชาการที่มีให้แก่ผู้วิจัยเสมอมา ทั้งยังมีความเชื่อมั่นในตัวผู้วิจัยมาเสมอนับตั้งแต่ก้าวแรกของการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้วิจัยมีพลังในการทำงานและสามารถพัฒนาวิทยานิพนธ์จนสำเร็จเป็นรูปเล่ม ทุกสิ่งที่ครูมอบให้ตลอดระยะเวลาของการเป็นนักศึกษาระดับปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต จะเป็นความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นัทธนัย ประสานนาม ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ในความเมตตาที่มอบให้นับตั้งแต่วันสอบหัวข้อจนถึงวันสอบวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณที่กรุณาช่วยจุดประกายความคิดจนทำให้เกิดการศึกษารรณกรรมและความทรงจำวัฒนธรรมขึ้น ทั้งยังให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางการปรับแก้วิทยานิพนธ์ให้ลุ่มลึก และสมภาคภูมิกับการศึกษารรณกรรมในมิติใหม่ด้วยแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัทมา ทีฆประเสริฐกุล อาจารย์ ดร.นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ และอาจารย์ ดร.สิริชญา คอบนกริต ที่กรุณาอ่านงานให้อย่างละเอียด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ไขวิทยานิพนธ์ เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะครูปัทมาและครูนันทวัลย์ ผู้ซึ่งเป็นบุคคลที่มอบความรู้ให้แก่ผู้วิจัยนับตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ชีวิตการเรียนปริญญาเอกที่คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จะไม่มีความสุขเท่าวันนี้ หากปราศจากความเมตตากรุณาที่ครูมอบให้ ผู้วิจัยดีใจที่ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของครูทุกท่าน

การเรียนปริญญาเอกจะไร้ความสุขหากขาดเพื่อนร่วมเดินทาง แก๊ง “สี่ครุณี” พี่เก๋ น้องแป้ง และน้องตอง ขอขอบคุณที่อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุขและคอยเป็นกำลังใจให้กันมาเสมอ นับตั้งแต่ก้าวแรกที่เข้ามาศึกษาจนกระทั่งถึงวันสอบวิทยานิพนธ์ โดยเฉพาะพี่เก๋และน้องแป้งที่คอยเป็นที่ปรึกษาและอยู่รับฟังเวลาที่ผู้วิจัยมีปัญหา ทั้งยังให้กำลังใจและช่วยแนะนำทางออกในหลายเรื่องจนทำให้ก้าวผ่านอุปสรรคมาได้ ดีใจที่เราได้มารู้จักและเป็นเพื่อนกัน ทั้ง 3 คนคือส่วนสำคัญที่สร้างความสุขให้แก่ชีวิตการเรียนปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยศิลปากร

บุคคลสำคัญอีกหนึ่งคนที่ต้องขอบคุณ คือ พี่กล่อม “ดร.ภัควัฒน์ เชิดพุทธ” ขอขอบคุณที่อยู่ร่วมทางและให้กำลังใจกันนับตั้งแต่วันแรกที่เริ่มเข้าศึกษาจนกระทั่งสอบวิทยานิพนธ์สำเร็จ แม้ระหว่างทางจะพบเจอกับเรื่องราวมากมายทั้งสุขและทุกข์ แต่สุดท้ายก็สามารถประคับประคองและก้าวผ่านกันมาได้ ขอขอบคุณที่อยู่เป็นเพื่อนคู่คิด รัก และปรารถนาดีต่อกันมาเสมอ

บุคคลสำคัญที่ผู้วิจัยอยากขอบคุณมากที่สุด คือ “ครอบครัว” ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนผู้วิจัยมาเสมอ ไม่ว่าผู้วิจัยจะต้องเผชิญกับปัญหาใด บุคคลเหล่านี้จะคอยอยู่เคียงข้างและเป็นที่พิทักษ์ให้กันเสมอมา ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าปริญญาใบนี้จะสร้างความภาคภูมิใจและความสุขใจให้แก่ทุกคน

ชญาตี เกรียงชี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	1
บทที่ 1 บทนำ	2
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	2
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตการวิจัย.....	7
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ.....	9
1.7 วิธีดำเนินการวิจัย.....	9
บทที่ 2 กรอบทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม.....	11
2.1 กรอบทฤษฎี.....	11
2.1.1 ชีวประวัติในฐานะประเภทวรรณกรรม.....	12
2.1.2 วรรณกรรมในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม.....	21
2.1.2.1 ความหมายและความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรม.....	23
2.1.2.2 วิธีวิทยาในการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรม.....	31
2.1.2.3 แนวทางการศึกษาวรรณกรรมในฐานะความทรงจำ.....	43
2.2 ทบทวนวรรณกรรม.....	52

2.2.1 การศึกษาชีวประวัติ.....	52
2.2.2 การศึกษา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	58
บทที่ 3 ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวรรณกรรม.....	67
3.1 ภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในชีวประวัติ.....	67
3.1.1 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน	68
3.1.2 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว	86
3.1.3 ภาพลักษณ์ของทหารหาญ.....	94
3.1.4 ภาพลักษณ์จากนักการเมืองและรัฐบุรุษสู่วีรบุรุษแห่งชาติ.....	109
3.1.4.1 เรื่องราวหรือภาพด้านการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและ เสียสละ	112
3.1.4.2 เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี	135
3.1.4.3 การเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง.....	142
3.2 กลวิธีการนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	158
3.2.1 การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ (Portrait)	158
3.2.2 การนำเสนอแบบสรรเสริญ (Appreciation)	166
3.2.3 การนำเสนอแบบเส้นรอบวง (Profile)	182
3.2.4 การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี (Non-Fiction).....	192
3.2.5 การนำเสนอแบบบันเทิงคดี (Fiction).....	200
3.2.6 การนำเสนอแบบพหุวิธี (Multimodality).....	206
บทที่ 4 ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม	216
4.1 ความทรงจำทางการโดยมุขนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	219
4.2 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์.....	230
4.2.1 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย	233
4.2.2 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบหนังสือเรียน	245

4.2.3 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในรูปแบบสถานที่	249
4.3 พิธีรำลึก.....	254
บทที่ 5 สรุปรูป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	271
5.1 สรุปรูปและอภิปรายผล	271
5.2 ข้อเสนอแนะ	282
รายการอ้างอิง	283
ประวัติผู้เขียน	293

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ตัวอย่างปกหน้าและปกหลังหนังสือเรื่อง ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก...หากขาดเธอ) 202	
ภาพที่ 2 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพบุคคลเป็นส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์.....	207
ภาพที่ 3 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพสถานที่เป็นส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์.....	208
ภาพที่ 4 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับเหตุการณ์เป็นส่วนประกอบของเรื่องราวการสูญเสียมารดา.....	210
ภาพที่ 5 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่แสดงถึง การเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อลูกน้องเป็นส่วนประกอบ.....	212
ภาพที่ 6 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเหตุการณ์ การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์เป็นส่วนประกอบ	214
ภาพที่ 7 คำไว้อาลัยเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบของบทประพันธ์ โดยศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์) “เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์”	240
ภาพที่ 8 ตัวอย่างการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดใน หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3	246
ภาพที่ 9 โปสเตอร์งาน “ชาติกาล 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม”	259
ภาพที่ 10 พิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบการแสดงดนตรี	263
ภาพที่ 11 รายละเอียดของการจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบงานดนตรี ที่ปรากฏในเพลงเฟซบุ๊ก “ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์”	264
ภาพที่ 12 ตัวอย่างโปสเตอร์งานแสดงดนตรี เนื่องในโอกาสการรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	266

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือหนึ่งในบุคคลสำคัญของไทยที่สร้างคุณูปการทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจให้แก่ประเทศ ดังที่ ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ ได้กล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เอาไว้ว่า เป็นบุคคลที่รับใช้ประเทศชาติมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานนับแต่รับราชการทหาร จนเจริญก้าวหน้าได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบกคนที่ 22 ของกองทัพบก มีผลงานอันโดดเด่นในด้านการสู้รบ ทั้งสงครามภายนอกและภายใน ปกป้องประเทศชาติจากภัยคุกคามจากผู้ก่อการร้าย คอมมิวนิสต์จนประสบความสำเร็จ และดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย สามารถแก้ไขปัญหาวิกฤติของชาติในหลาย ๆ ด้านด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นแบบอย่างของผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในสังคม และเปี่ยมไปด้วยความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ มีคติประจำใจว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”¹

นอกจากการปรากฏของข้อมูลอันแสดงให้เห็นถึงคุณูปการของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสังคมและประเทศแล้ว ยังพบข้อมูลอีกชุดหนึ่งนั่นคือ “การเป็นผู้มีบารมีทางการเมือง” ในทำนองที่ว่า เมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองอันต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ถึง 6 ตุลา 2519 จึงมีการเชิญ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ให้มารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 เนื่องจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีคุณลักษณะส่วนตัว ซึ่งเป็นที่ยอมรับจากขั้วอำนาจการเมือง 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายอำนาจนิยม (หรือเรียกอีกอย่างว่า “ประชาธิปไตยแบบปิด”) ที่มีกองทัพเป็นผู้นำ และฝ่าย “ประชาธิปไตยแบบเปิด” นำโดยพรรคการเมือง ปัญญาชน คนชั้นกลาง² จึงเป็นผู้ที่มีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำประเทศ จนมีคำกล่าวที่ว่า “หากไม่เอา พลเอก เปรม เป็นนายกฯ แล้วจะเอาใครเป็น”

¹ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ และประหยัด เกษม, **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ : คนดีในความทรงจำของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช** (นครศรีธรรมราช: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชและสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562), 2.

²อ้างอิงข้อมูลจาก พรภิรมณ์ เชียงกุล, **รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2523-2531) : วิเคราะห์ในมิติทางประวัติศาสตร์** (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540), 2.

หรือแม้แต่ในช่วงเวลาที่พ้นจากตำแหน่งทางการเมืองไปแล้ว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อระบบการเมืองไทย ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ว่า “แม้ไม่มีตำแหน่งทางการเมืองใด ๆ ทว่าคุณูปการที่ทำให้กับประเทศ รวมถึงเครือข่าย “ลูกป่า” และบารมีที่สั่งสมมา ทำให้นายกฯ รุ่นหลังหลายคนตัดสินใจเข้าบ้านสี่เสาเทเวศร์ ซึ่ง พล.อ.เปรม ใช้พักอาศัยมาตั้งแต่เป็น ผบ.ทบ. เพื่อปรึกษาข้อราชการ รวมถึงการจัดทำบัญชีรายชื่อแต่งตั้งโยกย้ายนายทหาร หรือที่เรียกกันว่า “โผทหาร” แต่ธรรมเนียมดังกล่าวก็เปลี่ยนไปภายหลังจากนายทักษิณ ชินวัตร ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง และก้าวขึ้นมาเป็นนายกฯ เมื่อปี 2544”³

ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏข้างต้น ต่างได้รับการนำเสนอในพื้นที่สื่ออย่างหลากหลาย โดยเฉพาะในพื้นที่ “วรรณกรรมประเภทชีวประวัติ” หรือ “หนังสือแนวชีวประวัติ” ซึ่งเป็นงานเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตและผลงานของบุคคลสำคัญอันมีที่มาจากข้อเท็จจริงในหลากหลายมิติ โดยเฉพาะด้านที่ประสบความสำเร็จ การอ่านหรือการศึกษาชีวประวัติเพื่อทำความเข้าใจประวัติชีวิต แนวคิด ตลอดจนประสบการณ์หรือกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ ที่บุคคลเหล่านี้เคยผ่านมา จึงเปรียบได้กับการอ่านชีวิตจริงของบุคคลที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งยิ่งผู้อ่านศึกษา มากก็ยิ่งรู้มากและอาจได้รับประโยชน์จากแง่มุมชีวิตบางด้านไปใช้เป็นแนวทาง หรือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ ต่อไปได้

ความน่าสนใจคือ หากบุคคลเจ้าของชีวประวัติยังมีชีวิตอยู่ วรรณกรรมชีวประวัติจะอยู่ในฐานะของการบันทึกข้อเท็จจริงที่ทรงคุณค่าด้วยวิธีการทางวรรณศิลป์ แต่ในทางกลับกันหากเจ้าของชีวประวัติถึงแก่กรรม วรรณกรรมชีวประวัติที่สร้างขึ้นในช่วงเวลาที่เจ้าของชีวประวัติไม่มีชีวิตอยู่ จะกลายเป็นสื่อความทรงจำที่ทำหน้าที่ในการบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในยุคสมัยที่เจ้าของชีวประวัติยังมีชีวิต ด้วยเหตุนี้วรรณกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีสถานะเป็นสื่อที่กักเก็บความทรงจำเกี่ยวกับเจ้าของประวัติทันที เนื่องจากบุคคลที่เป็นเจ้าของประวัติไม่มีตัวตนอยู่บนโลกนี้อีกต่อไป จึงไม่สามารถให้สัมภาษณ์หรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตเพิ่มเติมได้อีก ดังนั้น เรื่องราวหรือข้อมูลเกี่ยวกับเจ้าของประวัติที่ยังคงหลงเหลือ จึงปรากฏเพียงในวรรณกรรมชีวประวัติเท่านั้น

ปัจจุบันการศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการอ่านในแง่มุมของข้อเท็จจริงและประเมินค่าอีกต่อไป แต่มีแนวการศึกษาที่เรียกว่า “ความทรงจำศึกษา” ซึ่งเป็นการอ่านชีวประวัติด้วยวิธีแบบใหม่ โดยมีแนวคิดเรื่อง “การผลิตซ้ำหรือการถ่ายทอดซ้ำ” เป็นหัวใจสำคัญ หากพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏในชีวประวัติด้วยมุมมองความทรงจำศึกษา จะพบการผลิตซ้ำข้อมูล

³พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์, เปรม ติณสูลานนท์: จากนายกรัฐมนตรี สู่ “ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ”, เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-41025621>

เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหลากหลายประเด็นผ่านวรรณกรรมชีวประวัติ นับตั้งแต่เล่มแรกจนถึงเล่มสุดท้าย หนึ่งในนั้นคือประเด็นเรื่อง “การเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ” ในการแก้ไขปัญหายกยาคูกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ อาทิเช่น **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** ในเรื่องนี้ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาเพื่อแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือผู้นำประเทศที่ตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นสำคัญ ผ่านคำบรรยายที่ว่า “พลเอก เปรม ถือเอาปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเติบโตมาจากการปราบคอมมิวนิสต์เป็นหลักใหญ่ แน่นอนที่สุดว่า รัฐบาลชุดนี้จะต้องเร่งระดมเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างหนักหน่วงที่สุดเท่าที่เคยมีมา พลเอกเปรมยังคงมีความเชื่อว่า “การเอาชนะคอมมิวนิสต์ภาคอีสานได้ ถือเป็นการเอาชนะคอมมิวนิสต์ทั่วประเทศได้โดยไมยาก”⁴

ในช่วงเวลาต่อมา วรรณกรรมชีวประวัติเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** ได้นำชุดข้อมูลข้างต้นมาผลิตซ้ำ โดยมุ่งแสดงให้เห็นถึงวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการจัดการกับแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ว่า

ฯพณฯ พลเอกเปรมฯ ตั้งแต่เป็นรองแม่ทัพ กองทัพภาคที่ 2 ได้เริ่มเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ต่อมารัฐบาลของ ฯพณฯ พลเอก เปรมฯ ได้ประกาศใช้นโยบาย 66/2523 ซึ่งใช้การเมืองนำหน้า ใช้ระบบให้ภัยโทษแก่ผู้ก่อการร้าย ชักจูงให้คนออกจากป่ากลับมาเป็นพลเมืองดีของประเทศได้ผลดีมาก ทำให้ผู้นำและคอมมิวนิสต์จำนวนมากได้กลับใจ และออกจากป่ามาสู่เมือง และได้รับการอภัยโทษ และสนับสนุนให้มีที่ทำมาหากินอย่างสงบสันติจากฝ่ายรัฐบาล และเป็นพลเมืองดีของประเทศ เพื่อร่วมพัฒนาชาติไทยต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายนี้ได้รับผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ลดการเสียหายในชีวิตทรัพย์สิน และขวัญกำลังใจของประชาชน⁵

อย่างไรก็ตาม แม้เวลาจะผ่านไปกว่า 10 ปี เรื่องราวของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละในการแก้ไขปัญหายกยาคูกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ ยังคงเป็นประเด็นที่ถูกนำมาผลิตซ้ำในวรรณกรรมชีวประวัติเรื่อง **พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** โดยเนื้อหาที่ปรากฏได้แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในทางบวก ภายหลังจากการใช้คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ว่า “ผลจากคำสั่งนโยบาย 66/23 ก่อผลกระทบกระเทือนต่อสถานภาพของ พคท. ทั้งโดย

⁴ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์, **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 206-207.

⁵ สุรศักดิ์พรรณ ดุลยจินดา, **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 40.

ทางตรงและทางอ้อมเป็นอย่างมาก และนำไปสู่การยุติสงครามประชาชน ประชาชน นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน กรรมการชานาใน 33 จังหวัด จำนวนถึง 25,884 คน ที่ได้เคยไปเข้าร่วม หรือเป็นแนวร่วมกับ พคท. ได้หันกลับมาร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาลในการพัฒนาชาติไทย สันติภาพกลับคืนมาสู่สังคมไทยอีกครั้ง!”⁶ ด้วยเหตุนี้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงกลายเป็นบุคคลที่สามารถทำให้คนทั้ง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มทหารหัวเก่าที่มักใช้อำนาจและความรุนแรงในการจัดการเรื่องต่าง ๆ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งคือคนรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มปัญญาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจไปในทางที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ ซึ่งมีความคิดเห็นขัดแย้งกันทางลัทธิการเมืองสามารถกลับมาประสานกันได้ ทำให้สังคมกลับมาสู่ภาวะปกติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงถือเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดความปรองดองและความสมานฉันท์ขึ้นในชาติ

การผลิตซ้ำชุดข้อมูลข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเลือกนำเรื่องราวหรือภาพเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด เพื่อต้องการชี้ให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่ทำเพื่อประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งเรื่องราวหรือภาพดังกล่าวนี้ไม่ได้ผลิตสร้างแต่เฉพาะในวาระครบรอบชีวิตประวัติเท่านั้น แต่ยังมีการเผยแพร่ผ่านสื่อสาธารณะด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากสื่อสาธารณะประเภทหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบเกร็ดความรู้เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง “การนำนโยบายการเมืองนำการทหารมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์” เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบอกเล่าถึงประวัติผลงานของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย มีใจความว่า

นโยบายการเมืองนำหน้าทหาร โดยเปลี่ยนแปลงนโยบายจากเดิมซึ่งมุ่งปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ด้วยกำลังทหารมาเป็นการมุ่งพัฒนาประชาชนในชนบทให้อยู่ดีกินดี ให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชน เลิกใช้วิธีการกดขี่ข่มเหงซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้ประชาชนในชนบทหันไปร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ และโฆษณาชักจูงให้ประชาชนร่วมมือกับรัฐบาลในการพัฒนาท้องถิ่น ผลของการใช้นโยบายดังกล่าวทำให้จำนวนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ลดลง⁷

⁶กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 133.

⁷ณรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่นๆ, หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2551), 80.

เรื่องราวหรือภาพที่ปรากฏในพื้นที่สื่อสาธารณะอย่างหนังสือเรียน จึงไม่เพียงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลที่ปรากฏในวรรณกรรมชีวประวัติและสื่อสาธารณะ ในแง่ของการผลิตซ้ำเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการส่งต่อชุดข้อมูลนี้ไปยังคนรุ่นหลังต่อไปผ่านหนังสือเรียน ซึ่งเป็นสื่อที่ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของทุกปีการศึกษาจะต้องใช้ในการเรียนการสอน หนังสือเรียนจึงถือเป็นสื่อประเภทหนึ่งที่ทรงพลัง และสามารถเข้าถึงผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในประเทศไทยได้โดยตรง ในขณะเดียวกันสื่อประเภทนี้ก็ยังเป็นพื้นที่สำคัญที่มีส่วนในการสร้างกรอบการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่เยาวชนด้วย

ดังกล่าวมานี้ วรรณกรรมชีวประวัติหรือหนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้มีฐานะเป็นเพียงวรรณกรรมที่บอกเล่าประวัติชีวิตและเรื่องราวในอดีตของบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเผยแสดงให้เห็นถึงความทรงจำของคนในสังคมที่มีต่อบุคคลได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประกอบกับสื่อสาธารณะรูปแบบอื่นในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการมองวรรณกรรมในมิติใหม่ อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางการศึกษาชีวประวัติของไทยต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะสื่อความทรงจำ
- 1.2.2 เพื่อศึกษาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 หนังสือแนวชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ผลิตซ้ำภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารหาญและนักการเมือง โดยใช้กลวิธีการนำเสนอแบบจำลองลักษณะและการสรรเสริญมากที่สุด ด้วยกลวิธีดังกล่าว หนังสือแนวชีวประวัติจึงเป็นแหล่งประกอบสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติ

1.3.2 ชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อรูปแบบอื่นหลังการมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สอดคล้องกับสิ่งที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ และช่วยต่อยอดภาพความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ยิ่งเด่นชัด อันแสดงถึงวัฒนธรรมความทรงจำของสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

1.4 ขอบเขตการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาหนังสือแนวชีวิตประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน โดยเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวนทั้งหมด 21 เรื่อง ดังรายชื่อที่ปรากฏในตาราง ประกอบกับสื่อสารณะรูปแบบอื่น ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ ตลอดจนพิธีรำลึก

ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ปีที่พิมพ์
1	นายกรัฐมนตรีคนที่ 16	ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์	2523
2	กลับบ้านเถอะป่า	นายจักรยาน	2525
3	จากใต้สู่อีสาน ผลึกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิด มาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”	พล.อ.บัญญัติ ชวาลศิลป์	พิมพ์ครั้งที่ 1 2528 พิมพ์ครั้งที่ 2 สิงหาคม 2549
4	เกิดถิ่นใต้	ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช	พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2529
5	อารมณ์ขันของป่าเปรม	พิริยพัทธ์ สุเทพศิริ	กุมภาพันธ์ 2531
6	726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะ ลบรอยอดีตได้	น.ต.ประสงค์ สุ่นศิริ	พิมพ์ครั้งที่ 1 2532
7	ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พล เอกเปรม ติณสูลา นานท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ	สุรัศม์พรรณ ดุลยจินดา	2537
8	75 ปี รัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	ประสพ รัตนากร	จัดพิมพ์ในวาระวันเกิดปีที่ 75 วันที่ 26 ส.ค. 2538
9	รัฐบุรุษชื่อเปรม	นพ พินสายแก้ว และคน อื่น ๆ	พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2538
10	มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	พันเอกหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา	พิมพ์ครั้งที่ 1 สิงหาคม 2543 (จัดพิมพ์ในวาระ อายุครบ 80 ปี ในวันที่ 26 สิงหาคม 2543)
11	พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน	สรวง วงศ์สุวรรณเลิศ กองบรรณาธิการ INN	พิมพ์ครั้งที่ 1 2545 พิมพ์ครั้งที่ 2 กันยายน 2549

ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ปีที่พิมพ์
12	คติธรรม คำคมป่า	เรือโท สุทธิชัย คล้าย อุดม	2545
13	ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก หากขาดเธอ : เบื้องหลังชีวิตรัก พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	ยอดรัก เสาวคนธ์	2546
14	อำนาจใดจักยืนยง คงคำฟ้า	สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล	พิมพ์ครั้งที่ 1 เมษายน 2548
15	กูคือป่า ข้าชื่อเปรม : อมตะ แห่งป่าเปรม	วาสนา นาน่วม	พิมพ์ครั้งที่ 1 ตุลาคม 2551 พิมพ์ครั้งที่ 2 มิถุนายน 2552 พิมพ์ครั้งที่ 3 มีนาคม 2555 พิมพ์ครั้งที่ 4 เมษายน 2555 พิมพ์ครั้งที่ 5 พฤษภาคม 2555
16	เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของ แผ่นดิน?	สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล	พิมพ์ครั้งที่ 1 พฤษภาคม 2552พิมพ์ครั้งที่ 2 พฤษภาคม 2552พิมพ์ครั้งที่ 3 กรกฎาคม 2552พิมพ์ครั้งที่ 4 กันยายน 2552 พิมพ์ครั้งที่ 5 มิถุนายน 2553
17	พลิกแพมข่าวตั้งในอดีต	สุนทร ช่วยตระกูล	2554
18	อำนาจเปรม	สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม	พิมพ์ครั้งที่ 1 2556 พิมพ์ครั้งที่ 2 2556
19	บทประพันธ์เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสุ ลานนท์ กองดุริยางค์ ทหารบก เพื่อพัฒนา การดนตรี	พิมพ์ครั้งที่ 1 2557
20	บารมีทางการเมือง พลเอกเปรม ติณสูลานนท์	ขจรศักดิ์ ไทยประยูร	พิมพ์ครั้งที่ 1 2560 (วิทยานิพนธ์ระดับปริญญา เอก คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์)

ลำดับ	รายชื่อหนังสือ	ผู้เขียน	ปีที่พิมพ์
			พิมพ์ครั้งที่ 2 2561
21	เปรมาริปไตย : การเมืองไทย ระบอบไฮบริด	อดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ	พิมพ์ครั้งที่ 1 2563

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 หนังสือแนวชีวประวัติ คือ วรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่งในแง่มุมต่าง ๆ โดยไม่ได้มุ่งเน้นว่าจะต้องนำเสนอประวัติชีวิตและเหตุการณ์ตั้งแต่เกิด อาจเป็นเพียงการเล่าถึงชีวิตของบุคคลในบางช่วงบางตอนหรือบางเหตุการณ์เท่านั้นก็ได้

1.5.2 ความทรงจำวัฒนธรรม คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในรูปแบบต่าง ๆ หรือผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเรื่องที่ได้รับถ่ายทอดนั้น อาจพบทั้งเรื่องที่สุดคัลลิ่ง คล้ายคลึง แตกต่าง หรือขัดแย้งกัน ตามแต่บริบทของสังคม วัฒนธรรม และอิทธิพลที่มีต่อความทรงจำของปัจเจกบุคคลนั้น

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.6.1 เข้าใจความทรงจำวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมประเภทชีวประวัติและสื่อสารณะรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลในชีวประวัติและสื่อรูปแบบอื่นที่เป็นความทรงจำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กับบริบทสังคมและวัฒนธรรมได้

1.6.2 เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติของบุคคลสำคัญคนอื่น ๆ ในประเทศ ในฐานะสื่อความทรงจำต่อไปในอนาคต

1.7 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยมีขั้นตอนดังนี้

1.7.1 ศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

1.7.2 ศึกษาแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรม

1.7.3 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรม

1.7.4 รวบรวมข้อมูลจากสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการผลิตสร้างเรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ตลอดจนพิธีรำลึก

1.7.5 วิเคราะห์ความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ควบคู่ไปกับสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ

1.7.6 เรียบเรียงผลการวิจัย สรุป และอภิปรายผล

บทที่ 2

กรอบทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอกรอบทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย โดยประเด็นแรกผู้วิจัยจะกล่าวถึงกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติในฐานะประเภทวรรณกรรม เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบ ประเภท และลักษณะของวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ และนำไปใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์รวมถึงกลวิธีการนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในบทต่อไป นอกจากนี้จะนำเสนอกรอบทฤษฎีเกี่ยวกับวรรณกรรมในฐานะความทรงจำวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน เนื่องจากชีวประวัติคือวรรณกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของบุคคลหนึ่งในด้านต่าง ๆ ทั้งประวัติชีวิต ผลงาน คุณความดี ตลอดจนเหตุการณ์ที่เจ้าของประวัติเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้อง จึงย่อมแสดงให้เห็นถึงมุมมองความคิดของเจ้าของประวัติที่มีต่อสิ่งรอบตัว รวมไปถึงมุมมองความคิดที่ผู้เขียนมีต่อเจ้าของประวัติได้ โดยเฉพาะเมื่อเรื่องราวด้านใดด้านหนึ่งถูกนำไปผลิตซ้ำผ่านสื่อที่หลากหลาย ย่อมทำให้เรื่องราวในมิติต่าง ๆ ของบุคคลนั้นกลายเป็นที่รับรู้และจดจำของสังคมวงกว้าง ก่อให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมในสังคม

ส่วนประเด็นที่ 2 คือ ทบทวนวรรณกรรม เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชีวประวัติและพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในวงวิชาการ เพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาชีวประวัติที่ผ่านมา ตลอดจนความสนใจในการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของนักวิชาการศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งนอกจากการทบทวนวรรณกรรมจะช่วยให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงทิศทางการศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติและพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่มุมที่หลากหลายแล้ว ยังสามารถแสดงให้เห็นถึงประเด็นการศึกษาของงานวิจัยเรื่องอื่นที่มีความแตกต่างจากงานวิจัยเรื่อง **ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม** ซึ่งเป็นการศึกษาชีวประวัติในมุมมองใหม่ด้วยกรอบทฤษฎีความทรงจำวัฒนธรรม

2.1 กรอบทฤษฎี

ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับกรอบทฤษฎีที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์หนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยมุมมองความทรงจำวัฒนธรรม ออกเป็น 2 หัวข้อ หัวข้อแรก คือ ชีวประวัติในฐานะประเภทวรรณกรรม ส่วนหัวข้อที่ 2 คือ วรรณกรรมในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ชีวิตประวัติในฐานะประเภทวรรณกรรม

Current literary terms ได้นิยามความหมายของชีวประวัติไว้ว่า ชีวประวัติเป็นเรื่องราวชีวิตของบุคคล⁸ ส่วนในหนังสือ **ศัพท์บัญญัติวิชาบรรณารักษศาสตร์** ให้ความหมายของชีวประวัติไว้ 3 ประการ ได้แก่ ประวัติชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง, รวมประวัติของบุคคลหลายบุคคล และแขนงหนึ่งของวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการเขียนชีวประวัติ⁹ ซึ่งสอดคล้องกับ **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554** ที่อธิบายความหมายของชีวประวัติว่า หมายถึง ประวัติชีวิตของบุคคล¹⁰ นอกจากนี้เมื่อได้ศึกษาความหมายของชีวประวัติเพิ่มเติม พบว่า ใน **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม** กล่าวถึงชีวประวัติว่า คือประวัติชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนที่มีชื่อเจ้าของประวัติมุ่งเล่าทั้งเหตุการณ์ในชีวิตของเขา และอุปนิสัยใจคอ ตลอดจนบุคลิกภาพของบุคคลนั้น¹¹ ซึ่งนอกเหนือจากจะมีประวัติความเป็นมา การดำเนินชีวิต และการงานในส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดของเจ้าของชีวประวัติเป็นสาระสำคัญแล้ว ยังมีมีความสัมพันธ์หรือสะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นไปทัศนคติ ค่านิยม ของสังคม ตลอดจนอาจมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ตามที่เจ้าของประวัติมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย¹²

ดังกล่าวมานี้ ชีวประวัติจึงเป็นวรรณกรรมที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของบุคคลหนึ่ง อันประกอบไปด้วยประวัติความเป็นมา เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยและบุคลิกภาพของเจ้าของประวัติ โดยชีวประวัติบางเรื่องยังเป็นเสมือนพื้นที่ที่บอกเล่าความเป็นไปด้านต่าง ๆ ของสังคมในยุคสมัยนั้นให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า ค่านิยมที่ปรากฏข้างต้นไม่ได้กล่าวถึงเรื่อง “ความสมบูรณ์” ในการเล่าชีวิตของเจ้าของประวัติแต่ประการใด จึงกล่าวได้ว่า ชีวประวัติเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวชีวิตของบุคคลโดยได้

⁸A.F.Scott, **Current literary terms** (London: Macmillan, 1965), 34, อ้างอิงจากลักษณะหญิง รัตสาร, “งานเขียนเชิงชีวประวัติของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2325-2475” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), 7.

⁹**ศัพท์บัญญัติวิชาบรรณารักษศาสตร์** (แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519), 8.

¹⁰ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), 383.

¹¹สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561), 68.

¹²วนิดา บำรุงไทย, **สารคดี : กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์** (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545), 102.

จำเป็นต้องปรากฏเรื่องราวตั้งแต่เกิด อาจเป็นเพียงการเล่าถึงประวัติชีวิตบางช่วงเวลาหรือบางแง่มุมก็ได้

ก่อนที่วรรณกรรมชีวประวัติจะมีลักษณะดังเช่นที่กล่าวมาต้องอาศัยเวลาและการปรับเปลี่ยนตามยุคสมัย โดยในยุคแรกชีวประวัติยังคงมีลักษณะคล้ายกับบันทึกการกระทำของบุคคลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นเตือนให้สังคมระลึกถึงความกล้าหาญและการกระทำของบุคคลเหล่านั้น ประเทศตะวันตกถือเป็นกลุ่มแรก ๆ ที่เริ่มผลิตงานเขียนประเภทชีวประวัติ โดยนำไปแทรกอยู่ในวรรณกรรมกรีกและโรมัน ดังเช่น นักเขียนชีวประวัติคนแรกที่ชื่อว่า พลูทาร์ก (Plutarch) ได้เขียนหนังสือเรื่อง **Parallel Lives** ขึ้น และแทรกชีวประวัติของรัฐบุรุษกรีกและโรมันเอาไว้ในวรรณกรรมกรีก โดยเนื้อหาที่ปรากฏมีลักษณะเป็นการศึกษาชีวิตและผลงานของรัฐบุรุษ นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีนักเขียนอีกหลายคนที่ย้ายและนำชีวประวัติไปแทรกอยู่ในวรรณคดีโรมัน อาทิ แทคซิทัส (Tacitus) ที่เขียนประวัติของพ่อตาเอาไว้ในหนังสือชื่อ **Agricola** หรือซูโทเนียส (Suetonius) ที่เขียนประวัติของรัฐบุรุษชาวโรมัน จนกระทั่งในยุคสมัยกลางเนื้อหาชีวประวัติเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่เป็นการศึกษาชีวิตและผลงานของรัฐบุรุษหรือบุคคลในครอบครัว ต่อมาได้นำประวัติชีวิตของนักบุญต่าง ๆ หรือเรื่องราวของเชื้อพระวงศ์มาถ่ายทอดเป็นอุทาหรณ์สอนศีลธรรมแทน เช่น งานของจอห์น ลิตเกด เรื่อง **Fall of Princess** (ค.ศ. 1420)¹³

ในปี พ.ศ. 2519 ลักษณะหญิง รัตรสาร¹⁴ ได้ศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ และแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวรรณกรรมประเภทนี้สรุปได้ว่า การเขียนชีวประวัติของบุคคลส่วนใหญ่มักจำกัดอยู่เพียง 2 กลุ่มเท่านั้น ได้แก่ นักบวชและบุคคลในราชสำนัก อาทิ พระมหากษัตริย์ ขุนนาง เป็นต้น สำหรับชีวประวัติของนักบวช จะมุ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่กล่าวถึงการกระทำโดยจะแทรกเรื่องความอัศจรรย์ปะปนอยู่ด้วย ส่วนลักษณะเนื้อหาชีวประวัติของพระมหากษัตริย์และขุนนางนั้น มักปรากฏเฉพาะประวัติของบุคคลที่อยู่ในตำแหน่งสูง ๆ เท่านั้น โดยจะกล่าวถึงแต่เฉพาะเรื่องชีวิตเป็นหลัก ส่วนเหตุการณ์หรือสิ่งแวดล้อมแทบจะไม่ได้มีการกล่าวถึง

ระหว่างสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) การเขียนชีวประวัติเริ่มมีลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ นักเขียนเริ่มสนใจในตัวบุคคลมากขึ้น เช่น กิโอเจีย วาซารี (Giorgio Vasari) นักเขียนชาวอิตาลี ได้เขียนหนังสือเรื่อง **Lives of Painters** เป็นการอธิบายถึงข้อเท็จจริงของชีวิต จากนั้นจึงแปลความหมายของลักษณะนิสัยเจ้าของประวัติ และอธิบายถึงความสำคัญของบุคคลนั้น โดยหลีกเลี่ยงที่จะกล่าวถึงเรื่องเล่าและความเชื่อด้านไสยศาสตร์ ต่อมาในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

¹³สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561), 68.

¹⁴เรื่องเดียวกัน, 11-40.

ลักษณะงานเขียนชีวประวัติเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง เริ่มมีการถ่ายทอดเนื้อหาในทำนองเสียดสี ประชดประชัน และไม่เคารพเจ้าของประวัติ เช่น งานเขียนเรื่อง **Eminent Victorians** (ค.ศ. 1918) ของลิตตัน สเตรซีย์ สมาชิกกลุ่มบลูมสเบอรี ซึ่งเป็นการเล่าถึงชีวประวัติของบุคคลสำคัญในสมัยวิกตอเรีย นอกจากนี้ยังพบการนำความรู้ด้านจิตวิเคราะห์ของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) มาใช้ในงานเขียน เพื่อทำความเข้าใจเจ้าของชีวประวัติ ดังเช่นเรื่อง **Henry James** ของโจเซฟ ลีออน อีเดล, **James Joyce** ของริชาร์ด เดวิด เอลล์มันน์ และ **Ben Jonson : A Life** ของเดวิด ริกส์ (David Riggs)¹⁵ เป็นต้น

สำหรับประเทศไทย วรรณกรรมชีวประวัติเริ่มเกิดขึ้นใน **สมัยสุโขทัย** ปรากฏอยู่ในศิลาจารึกหลักที่ 2 ลักษณะเนื้อหาเป็นการเล่าถึงประวัติชีวิตของสมเด็จพระมหาเถรศรีศรัทธาราชจุฬามณี ตั้งแต่วัยเยาว์ การศึกษา การออกบวช การบำเพ็ญการกุศล และการสร้างถาวรวัตถุ โดยข้อความที่นับว่าเป็นชีวประวัติมักเป็นส่วนประกอบของพฤติกรรมหรือวีรกรรมของบรรพบุรุษมากกว่าจะเป็นเรื่องประวัติชีวิตโดยตรง ต่อมาใน **สมัยอยุธยา** เริ่มมีการนำประวัติชีวิตของพระมหากษัตริย์และบุคคลสำคัญในชาติมาถ่ายทอด และแทรกเอาไว้ในประวัติเหตุการณ์บ้านเมืองหรือหนังสือพระราชพงศาวดาร จากนั้นในรัชสมัยของพระนารายณ์มีการแต่งหนังสือพระราชพงศาวดารขึ้นใหม่ โดยนำเนื้อหาในบันทึกที่มีอยู่มาเรียบเรียงใหม่ตามลำดับเวลา และนำเหตุการณ์บ้านเมืองรวมถึงพระราชประวัติของกษัตริย์ในสมัยอยุธยามาบันทึกลงในหนังสือพระราชพงศาวดารด้วย ปรากฏทั้งหมด 3 ลักษณะ

ลักษณะแรก เป็นการจดบันทึกเหตุการณ์อย่างย่อ โดยจะเลือกจดเฉพาะข้อมูลที่สำคัญเท่านั้น สำหรับลักษณะที่ 2 จะจดบันทึกเหตุการณ์อย่างละเอียด พร้อมทั้งมีการบรรยายให้เห็นภาพอย่างชัดเจน ส่วนลักษณะสุดท้าย คือการนำเสนอชีวประวัติในรูปแบบคำร้อยกรองสดุดี ซึ่งเขียนขึ้นมาจากความปลื้มปิติในวีรกรรมหรือความดีงามของบรรพบุรุษ โดยในสมัยอยุธยามีพระมหากษัตริย์ 2 พระองค์ ที่ผู้เขียนแสดงความชื่นชมในพระราชจริยาวัตรจนถึงขั้นเขียนสดุดีขึ้นมาเป็นวรรณกรรม คือ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ในวรรณกรรมเรื่อง **ยวนพ่าย** และสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ใน **โคลงสรรเสริญพระเกียรติสมเด็จพระนารายณ์**¹⁶ โดยมีลักษณะเนื้อหาเป็นการสรรเสริญพระเกียรติคุณใน

¹⁵สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2561), 69.

¹⁶นิตยา กาญจนะวรรณ, **วรรณกรรมอยุธยา** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520), 70.

พระราชกรณียกิจ พระราชประวัติพอสังเขป และความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง ซึ่งรูปแบบการเขียนชีวประวัติแบบนี้ยังคงมีมาจนถึงปัจจุบัน¹⁷

เมื่อถึงยุคสมัยรัตนโกสินทร์ ผู้เขียนไม่นิยมนำชีวประวัติของบุคคลไปเขียนแทรกอยู่ในเหตุการณ์บ้านเมืองอีก แต่จะเขียนถึงประวัติของบุคคลร่วมตระกูลแทน เช่น **พงศาวดารราชินิกุลบางช้าง** เป็นหนังสือที่บรรจुरายชื่อของผู้ที่อยู่ในตระกูลราชินิกุลบางช้าง วงศ์ญาติของสมเด็จพระอมรินทราบรมราชินี โดยเนื้อหาส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับเกียรติประวัติในการทำงานของบุคคล ซึ่งบางส่วนปรากฏเพียงชื่อของบุคคลเท่านั้น ในเวลาต่อมา เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. 2394 ประเทศไทยเริ่มมีการติดต่อกับต่างประเทศมากขึ้น ประเทศไทยจึงได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตกเข้ามา ส่งผลให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลากหลายด้านรวมถึงวรรณกรรม การเขียนประวัติบุคคลซึ่งก่อนหน้านี้ถูกนำไปรวมอยู่กับเหตุการณ์บ้านเมือง ได้เปลี่ยนมานำเสนอแบบเล่มเดี่ยว ไม่ได้แทรกอยู่ในหนังสือเล่มอื่นอย่างที่ผ่านมา เช่น **พระราชประวัติพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว** พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 4 เป็นชีวประวัติขนาดสั้น มีสำนวนคล้ายการเทศนา อีกเรื่องหนึ่งคือ **ปฐมวงษ์ (พระบรมราชมหากวีกรีฑาจารย์สยาม)** พระราชนิพนธ์ของรัชกาลที่ 4 ซึ่งเป็นพระราชประวัติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) และพระปฐมราชวงศ์ เป็นต้น

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) การเขียนชีวประวัติเริ่มได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากรัชกาลที่ 5 มีการส่งเสริมการศึกษาอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วไปจึงส่งผลให้คนไทยรู้หนังสือมากขึ้น ประกอบกับในช่วงเวลานั้นมีการจัดสอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษาต่อต่างประเทศ ทำให้มีการนำวรรณกรรมต่างประเทศกลับเข้ามาเผยแพร่ในประเทศ หนึ่งในนั้นคือ “งานเขียนประวัติบุคคล” และในเวลาต่อมาก็ได้มีการพิมพ์ชีวประวัติออกเผยแพร่ในสังคม เช่น **อานามสยามยุทธ** รวบรวมโดย ก.ศ.ร.กุหลาบ ซึ่งอ้างว่าคัดลอกมาจากบันทึกของเจ้าพระยาบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ผู้ดำรงตำแหน่งสมุหนายกในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงเกียรติประวัติในการทำงานของเจ้าของประวัติใน

¹⁷จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิขัย, “การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 9.

ตำแหน่งแม่ทัพใหญ่ ซึ่งได้รับการโปรดเกล้าฯ ให้ไปปราบญวนและเขมร และมีประวัติชีวิตส่วนตัว แทรกอยู่เป็นบทนำเรื่อง¹⁸

การเขียนชีวประวัติในสมัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ ชีวประวัติที่ปรากฏใน เอกสารของทางราชการ และชีวประวัติที่ปรากฏในหนังสือสำหรับใช้เป็นของชำระช่วยในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งอาจปรากฏเฉพาะในส่วนของคำนำหรือเป็นตัวเรื่องทั้งหมดก็ได้ ในส่วนของชีวประวัติที่ปรากฏใน เอกสารของทางราชการ ได้แก่ ชีวประวัติในหนังสือราชกิจจานุเบกษา หนังสือฉบับนี้มีคอลัมน์ประวัติ ของข้าราชการในวาระที่ข้าราชการผู้นั้นถึงแก่กรรม เนื้อหาเกี่ยวข้องกับประวัติการรับราชการ โดย บุคคลส่วนใหญ่ที่ได้รับการกล่าวถึงมักเป็นพระมหากษัตริย์ พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการ และ พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ ส่วนชีวประวัติที่ปรากฏในหนังสือสำหรับใช้เป็นของชำระช่วยในโอกาสต่าง ๆ เช่น พิธีทำบุญอายุ งานฌาปนกิจศพ เป็นต้น มักมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องทางพระพุทธศาสนา เป็น หนังสือสวดมนต์และธรรมะ ซึ่งเป็นคตินิยมในสมัยนั้นเนื่องจากเชื่อว่าได้กุศลแรง ในระยะหลังจึงมีการ จัดพิมพ์ประวัติของผู้วายชนม์เป็นหนังสือเพื่อใช้เป็นของชำระช่วยในงานฌาปนกิจศพ เช่น **ประวัติเจ้า พะญานรัตนราชมาชิต (โต)** โดย ก.ศ.ร.กุหลาบ ลักษณะเนื้อหาแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรก คือ ข้อเท็จจริงจากเจ้าของประวัติ และอีกส่วนหนึ่งได้มาจากการค้นคว้าในจดหมายเหตุของต้นตระกูล และเรียบเรียงในขณะที่เจ้าของประวัติยังมีชีวิตอยู่

การจัดพิมพ์หนังสือชีวประวัติของผู้วายชนม์เพื่อใช้แจกในงานต่าง ๆ เริ่มปรากฏอย่าง แพร่หลายในปี พ.ศ. 2453-2465 ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาล ที่ 6) โดยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งสภานายกหอพระสมุด สำหรับพระนคร ได้เริ่มเขียนชีวประวัติของบุคคลที่รู้จักคุ้นเคยหรือทราบประวัติเป็นอย่างดี ส่วนใหญ่ เป็นประวัติของผู้วายชนม์ที่เขียนขึ้นเพื่อให้เจ้าภาพพิมพ์แจกในงานศพ และเป็นหนังสือของหอพระ สมุดฯ ที่เจ้าภาพมาขอไปพิมพ์ ลักษณะการเขียนชีวประวัติของกรมพระยาดำรงราชานุภาพ จะวาง โคร่งเรื่องอย่างละเอียด ไม่เยิ่นเย้อ เนื้อหาที่น่าเสนอมีทั้งส่วนที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคล และการ ประมวลเอาเหตุการณ์รวมถึงสภาพแวดล้อมมานำเสนอ นอกจากนี้ยังมีการอธิบายและให้ความรู้ เพิ่มเติมแทรกในหนังสือ เช่น ประวัติวัดหงส์รัตนารามใน **ประวัติเจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม)** หรือใน

¹⁸จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิขัย, “การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 10.

ประวัติของเจ้าคุณพระประยูรวงศ์ พระองค์ทรงอธิบายถึงการเข้าถวายตัวเป็น “ชาววัง” และพระราชทานกิจในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นต้น¹⁹

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา การเขียนชีวประวัติของไทยในช่วงแรกยังมีจำนวนไม่มาก โดยส่วนใหญ่มักเป็นชีวประวัติที่แปลมาจากของชาวต่างชาติ ประกอบกับค่านิยมและความเชื่อของสังคมในอดีตมองว่า ควรจะเขียนประวัติบุคคลที่เสียชีวิตแล้วเท่านั้น เนื่องจากการเขียนประวัติบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่อาจทำให้เป็น “ลาง”²⁰ นอกจากนี้การเขียนชีวประวัติบุคคลที่มีชีวิตยังสร้างความลำบากใจให้แก่ผู้เขียนมากกว่าบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว เนื่องจากการทำดีทำชั่วยังไม่สิ้นสุด และถ้าหากกล่าวถึงแต่ส่วนดีก็เป็นการยกยอประจบ แต่ถ้ากล่าวถึงส่วนเสียก็ทำให้เจ้าของชีวประวัติ ตลอดจนครอบครัวญาติมิตรไม่พอใจ²¹ การเขียนชีวประวัติของคนไทยจึงมีอุปสรรคหลายด้าน ทั้งผู้อ่านไม่นิยมอ่านและผู้เขียนก็ต้องใช้ความระมัดระวังในการเขียนมาก เนื่องจากในการเขียนประวัติบุคคลไม่ว่าจะเสนอด้านดีหรือไม่ดีของเจ้าของประวัติ ผู้เขียนก็ย่อมไม่พ้นจากการถูกตำหนิ จึงทำให้เนื้อหาที่น่าเสนอมีลักษณะโน้มเอียงไปทางด้านดีเป็นหลัก

อุปสรรคที่สำคัญอีกประการ คือ การขาดแคลนข้อมูลที่ใช้ประกอบการเขียน เนื่องจากข้อมูลที่ปรากฏมักมีแต่ประวัติย่อ กล่าวคือ ระบุเพียงชื่อเจ้าของประวัติ ชื่อบิดามารดา ประวัติการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่การงานเท่านั้น ไม่ทราบถึงประสบการณ์ชีวิตและลักษณะนิสัยของเจ้าของประวัติได้ และถึงแม้มีผู้ใกล้ชิดกับเจ้าของชีวประวัติทราบ แต่เมื่อไม่มีการจดบันทึกนานวันเข้าก็สูญหาย²² นอกจากนี้การขาดแคลนข้อมูลยังมีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่นิยมเขียนประวัติบุคคลมาแต่โบราณ เพราะเกรงจะถูกตำหนิว่าเป็นการอวดหรือยกย่องตนเอง²³ อีกทั้งเจ้าของประวัติไม่นิยมให้ผู้อื่นเขียนถึงประวัติของตนด้วย เพราะเกรงจะเป็นการเขียนประจานกัน ดังนั้น จึงทำให้ผลงานการเขียนชีวประวัติของคนไทยส่วนใหญ่มีข้อมูลที่ขาดตอน และไม่ละเอียดสมดุกลกันตลอดทั้งเล่ม กล่าวคือ การเสนอเนื้อหาในแต่ละช่วงชีวิตของเจ้าของชีวประวัติ มีความละเอียดมากน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณของข้อมูลที่ผู้เขียนสามารถค้นคว้ามาประกอบการเขียนได้²⁴

¹⁹วิทย์ พิณคันเงิน, **อนุสรณ์พระประวัติสมเด็จพระยาตำราจราชานุภาพ** (พระนคร: การศาสนา, 2505), 104.

²⁰ประพัฒน์ ตรีณรงค์, **ชีวิตและงานของเสฐียรโกเศศ** (พระนคร: คลังวิทยา, 2504), ก-ข.

²¹ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม, **สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เล่ม 1** (ม.ป.ท., 2504), ฉ.

²²อรธ อรรถวุฒิกร, **บุคคลสำคัญของไทย** (พระนคร: โรงพิมพ์นายเจริญ จันสี, 2507), 14.

²³ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม, **สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เล่ม 1** (ม.ป.ท., 2504), ช.

²⁴จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิชัย, “การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), 12.

ช่วงปี พ.ศ. 2520 อุปสรรคในการเขียนชีวประวัติของคนไทยเริ่มลดลง อันเป็นผลมาจากการผลิตหนังสือในหมวดประวัติศาสตร์และชีวประวัติมีปริมาณเพิ่มขึ้น เนื่องจากเจ้าของชีวประวัติเริ่มมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิต ในกรณีที่ผู้เขียนไม่รู้จักหรือคุ้นเคยกับเจ้าของประวัติก็สามารถค้นหาข้อมูลมาใช้ประกอบการเขียนได้สะดวก และข้อมูลมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ความก้าวหน้าทางด้านการพิมพ์และการถ่ายภาพ ก็ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เอื้อต่อการเขียนชีวประวัติ ทำให้หนังสือชีวประวัติของคนไทยในยุคหลังเริ่มมีการนำภาพมาใช้ประกอบการเล่าเรื่อง จนหนังสือชีวประวัติบางเล่มมีภาพประกอบมากกว่าเนื้อหาประวัติบุคคล เช่น พระราชประวัติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี เป็นต้น²⁵

ดังกล่าวมานี้ได้แสดงให้เห็นถึงสายธารของวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่ปรากฏมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏนอกจากจะทำให้ได้รับรู้เกี่ยวกับลักษณะการเขียนชีวประวัติในแต่ละยุคสมัยแล้ว ยังทำให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมประเภทนี้ด้วยเช่นกัน อาทิ การรับอิทธิพลด้านวรรณกรรมมาจากประเทศตะวันตก ค่านิยมและความเชื่อของสังคมในยุคสมัยหนึ่งที่มีต่อการเขียนชีวประวัติ การขาดแคลนข้อมูลที่ใช้ประกอบการเขียน เป็นต้น โดยข้อมูลเหล่านี้นับเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมชีวประวัติ โดยเฉพาะในมิติด้านปัจจัยและบริบททางสังคมที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ชีวประวัติ

หากพิจารณาลักษณะของวรรณกรรมชีวประวัติที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า เนื้อหาที่ปรากฏเป็นการนำเสนอประวัติชีวิต ผลงาน หรือการกระทำในทางสรรเสริญเป็นส่วนใหญ่ แต่เมื่อการเขียนชีวประวัติเริ่มขยายวงกว้างจึงส่งผลให้รูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่มีความหลากหลายตามไปด้วย โดยความหลากหลายดังกล่าวนี้สามารถพิจารณาได้จากกลวิธีที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอเนื้อหา จากการศึกษาเอกสารและตำราทางวิชาการในเบื้องต้น²⁶ พบรูปแบบการเขียนชีวประวัติทั้งหมด 10 รูปแบบ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ (Portrait) เป็นการเขียนหนังสือชีวประวัติที่บรรยายให้เห็นภาพลักษณะของเจ้าของชีวประวัติอย่างชัดเจนและตรงไปตรงมา แต่ใช้ภาษาที่สละสลวย

²⁵รัชนิกร อินเล็ก, “การประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่พิมพ์จำหน่ายระหว่าง พ.ศ. 2475-2523” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526), 27.

²⁶สรุปเนื้อหาจาก ไชสิริ ปราโมช ณ อยุธยา และคนอื่นๆ, ภาษาไทย 3, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), 99-102. และวนิดา บำรุงไทย, สารคดี : กลวิธี การเขียนและแนววิจารณ์ (กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545), 103-104, 107-108.

ตัวอย่างการเขียนชีวประวัติรูปแบบนี้ คือ **พระราชประวัติชีวิตส่วนพระองค์ของสมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชชนนีพันปีหลวง** โดยอุทุมพร มีใจความว่า “พระองค์เจ้าเสาวภาผ่องศรี ทรงเป็นเยาวกุมารี ผู้อุ้มด้วยพระรูปโฉมงดงามยิ่ง พระฉวีขาวผุดผ่องสมพระนาม ดวงพระพักตร์เฉิดฉาย มีพระอนามัยอวบอ้อมในวัยแรกทรงเจริญที่บุรีสุทธิปลั่งเปล่ง ประกอบด้วยพระจริยาวัตรอันงามอน่อนโยน ทั้งว่องไวไหวพริบมีชีวิตชีวา ดวงพระเนตรกลมโตงามนั้น เต็มไปด้วยแววแห่งความเข้มแข็งเด็ดขาด แต่ก็แฝงไว้ซึ่งความเมตตากรุณา และลักษณะแห่งความปรีชาชาญฉลาด”

2. การนำเสนอแบบสรรเสริญ (Appreciation) ชีวประวัติรูปแบบนี้ ได้แก่ การเขียนเพื่อยกเกียรติพระมหากษัตริย์ ซึ่งอาจเป็นการยกขึ้นมาเขียนในประเด็นใดประเด็นหนึ่งก็ได้

3. การนำเสนอแบบเส้นรอบวง (Profile) เป็นการเขียนชีวประวัติแบบไม่เต็มขนาด กล่าวคือ จะเขียนเฉพาะในวงกรอบหนึ่งเท่านั้น เพื่อให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของบุคคลนั้นเพียงด้านเดียว ตัวอย่างการเขียนชีวประวัติรูปแบบนี้ คือ เรื่อง **พระราชประวัติสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ผู้ศุภศาสนา** โดย ท. กล้วยไม้ ณ อยุธยา

4. การนำเสนอแบบประเมินคุณค่า (Appraisal) โดยส่วนใหญ่จะเป็นการเขียนชีวประวัติของบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ เขียนถึงงานที่บุคคลนั้นทำมาแล้ว และกำลังจะทำในอนาคต การเขียนถึงงานที่ทำถือเป็นหัวใจของการเขียนแบบประเมินคุณค่า โดยมีหลักในการเขียนตามลำดับดังนี้

- 4.1 ยกผลงานที่โดดเด่นหรือสร้างชื่อเสียงของบุคคลนั้นขึ้นมาเป็นคำนำ
- 4.2 ให้ประวัติย่อของบุคคลนั้นตามความเหมาะสม
- 4.3 เขียนถึงความสำเร็จในอดีตของบุคคลนั้น
- 4.4 เขียนถึงงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน
- 4.5 คาดการณ์งานในอนาคตของบุคคลนั้น

5. การนำเสนอแบบสารคดี (Non-Fiction) เป็นการเรียบเรียงข้อมูล ข้อเท็จจริง ในลักษณะของงานเขียนสารคดีทั่วไป ซึ่งในภายหลังได้มีการสอดแทรกคำพูด บันทึก หรือจดหมายของเจ้าของประวัติปรากฏในงานเขียนรูปแบบนี้ เพื่อเป็นการเสนอหรือแสดงตัวของเจ้าของประวัติโดยตรง ไม่ผ่านมุมมองหรือการบรรยายให้ข้อมูลจากผู้เขียน ซึ่งเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ถึงความเป็นตัวตนจริง ๆ ของบุคคลได้ดียิ่งกว่าการบรรยายจากผู้เขียน

6. การนำเสนอแบบนวนิยาย (Fiction) เป็นการเขียนโดยนำกลวิธีต่าง ๆ ของนวนิยายมาใช้ เช่น การบรรยายฉาก การใช้บทสนทนา เป็นต้น ทำให้หนังสือชีวประวัติมีลักษณะเช่นเดียวกับนวนิยายที่เขียนจากชีวิตจริง อย่างไรก็ตาม แม้การเขียนรูปแบบนี้จะทำให้น่าสนใจแต่ก็ทำให้เนื้อเรื่องมีชีวิตชีวา น่าอ่านมากยิ่งขึ้น นับเป็นคุณลักษณะที่ดีของงานเขียนประวัติบุคคลสมัยใหม่ ที่มีทั้งความเที่ยงตรงในฐานะชีวประวัติและน่าอ่านแบบนวนิยาย

7. การนำเสนอแบบบันทึกความทรงจำ (Memory) เป็นการเล่าเรื่องในลักษณะของการระลึกถึงความหลัง เช่น เรื่อง **โครงกระดูกในตู้** ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

8. การนำเสนอแบบบันทึกประจำวันหรือบันทึกประจำวัน (Diary) เป็นงานเขียนในลักษณะบันทึกหรือจดเรื่องราวในชีวิตประจำวัน หรือรวบรวมมาจากบันทึกประจำวันของเจ้าของชีวิตประวัติ

9. การนำเสนอแบบจดหมาย (Letter) คือ รูปแบบงานเขียนที่มีลักษณะเป็นจดหมายที่เสนอเรื่องราวชีวิตประวัติ หรือรวบรวมจากจดหมายของเจ้าของชีวิตประวัติ เช่น จดหมายของเอมิเลีย ดิคกินสัน กวีหญิงชาวอเมริกัน

10. การนำเสนอแบบบทสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการนำเสนออีกรูปแบบหนึ่งของชีวิตประวัติ มีลักษณะเนื้อหาเป็นการสัมภาษณ์เรื่องราวชีวิตของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องราวทั้งหมด เป็นเรื่องราวเฉพาะเหตุการณ์หรือเฉพาะตอนใดตอนหนึ่งก็ได้

จากข้างต้นจะเห็นว่า การนำเสนอเรื่องราวชีวิตของบุคคลมีรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย ทั้งนี้ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษารูปแบบการเขียนชีวิตประวัติจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาชีวิตประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่ของการพิจารณาประเภทของวรรณกรรม และกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาต่อไป เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอชีวิตประวัติแต่ละประเภทอาจสามารถสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารไปสู่ผู้อ่านได้

อย่างไรก็ตาม หากย้อนกลับไปพิจารณาลักษณะของชีวิตประวัติในอดีตจะพบว่า การเขียนชีวิตประวัติเพื่อยกย่องเกียรติยศหรือเกียรติประวัติของบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์ให้แก่บ้านเมือง นับเป็นจุดมุ่งหมายลำดับแรก ๆ ของการเขียนชีวิตประวัติไทย ปรากฏทั้งการเขียนชีวิตประวัติเป็นรายบุคคลและหลายบุคคล หรืออาจเป็นการเขียนประวัติของตระกูลต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่า มีบุคคลใดในตระกูลที่สร้างชื่อเสียงและเกียรติประวัติให้แก่ครอบครัว แต่ต่อมากการเขียนชีวิตประวัติอาจไม่ได้มีเพียงการยกย่องบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ยังเป็นการเขียนเพื่อแสดงความอาลัยถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว หรือเพื่อต้องการศึกษาบุคคลที่เป็นเจ้าของประวัติ ไม่ว่าจะบุคคลที่เคยหรือยังมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบต่อบ้านเมือง บุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม หรือนักการเมืองและรัฐบุรุษ ดังเช่น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลหนึ่งที่ถูกเลือกนำมาประวัติชีวิตไปสร้างสรรค์เป็นหนังสือชีวิตประวัติจำนวนมาก โดยเนื้อหาที่นำเสนอปรากฏทั้งเรื่องราวในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ เช่น การเป็นผู้มีความสมถะและเรียบง่าย ผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อบ้านเมือง ผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวสำคัญที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาถ่ายทอดในชีวประวัติด้วยกัน อาทิ การนำแนวคิดเรื่อง “การเมืองนำการทหาร” มาใช้เป็นยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการป้องกันและปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย โดยใช้นโยบาย “66/2523”

การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ตามนโยบาย 66/23 เป็นการต่อสู้ทางยุทธศาสตร์ที่มีเป้าหมายชัดเจน คือ ใช้แนวทางสันติต่อสู้เอาชนะแนวทางอาวุธ, ใช้มาตรการประชาธิปไตยเป็นหลักในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์และเผด็จการทุกรูปแบบ, ใช้การยื่นหยัดเคียงข้างประชาชน เพื่อเป็นหลักประกันในเสรีภาพและอธิปไตยของปวงชน และใช้สามัคคีธรรมเพื่อผนึกกำลังในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย การแก้ไขปัญหาความยากจนให้แก่ชาวชนบท เพื่อให้ชาวชนบทได้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น หรือการคิดหาวิธีรับมือเมื่อเกิดเหตุการณ์การก่อการร้ายของ ผกค. ขึ้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้มีมติอนุมัติให้จัดตั้ง “หมู่บ้านป้องกันตนเองชายแดน (ปชด.)” ตามแนวชายแดนไทย-ลาว, ไทย-พม่า และไทย-มาเลเซีย เช่นเดียวกับที่ได้จัดสร้างขึ้นตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยกำหนดนโยบายการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่อาศัยอยู่บริเวณซึ่งได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของ ผกค. และจากกำลังภายนอกประเทศ รวมทั้งให้รับผิดชอบปัญหาผู้หลบหนีเข้าเมืองและชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ที่อยู่บริเวณชายแดนไทย เพื่อไม่ให้ราษฎรละทิ้งหมู่บ้านและพื้นที่บริเวณชายแดน เป็นการช่วยป้องกันไม่ให้ฝ่ายตรงข้ามมาใช้พื้นที่ เป็นต้น

การที่ผู้เขียนนำเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่ถือเป็นเกียรติประวัติทางด้านการทำงานของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มานำเสนอในชีวประวัติ ได้ช่วยสะท้อนให้ผู้อ่านเห็นถึงศักยภาพในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ การบริหารประเทศ รวมถึงการจัดการกับปัญหาและเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอนอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ประวัติชีวิตส่วนตัวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ยังได้ทราบถึงคุณูปการด้านต่าง ๆ ที่สร้างไว้ให้แก่บ้านเมืองอีกด้วย ชีวประวัติจึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่เผยให้เห็นเรื่องราว ตลอดจนเหตุการณ์ในอดีตที่เคยเกิดขึ้นในชีวิตของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปกลุ่มคนที่เคยอยู่ร่วมเหตุการณ์สำคัญหรือเป็นประจักษ์พยานในยุคสมัยของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อาจมีจำนวนลดลงหรือเลือนหายไปจากสังคม เมื่อไม่มีผู้ถ่ายทอดเรื่องราวและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อีกต่อไป ผู้เขียนหนังสือชีวประวัติจึงได้ใช้พื้นที่วรรณกรรมมาเป็นเครื่องมือในการเก็บความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เผยแพร่มาสู่ผู้อ่านยุคต่อมา เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำ จนนำไปสู่การสร้างความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

2.1.2 วรรณกรรมในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม

ความทรงจำ คือคำเรียกที่ใช้แทนการระลึกหรือการจดจำ มีความหมายตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Memory” ซึ่งมีที่มาจากรากศัพท์ภาษาฝรั่งเศสว่า “Memoire” หมายถึง ความทรงจำ การระลึกถึง และความคิดคำนึง ในทางจิตวิทยา ดร.พจ ธรรมพีร อาจารย์จากคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้อธิบายความหมายของความทรงจำเอาไว้ว่า คือ “การบันทึกประสบการณ์ต่าง ๆ ของเราผ่านการเรียนรู้ ไม่ว่าเราจะเรียนรู้อะไรมาก็ตามมันจะถูกบันทึกเข้าความ

ทรงจำของเรา ความทรงจำจะประกอบไปด้วยกระบวนการเก็บ ดึงออกมา และการใช้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สิ่งเร้าต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น รูป เหตุการณ์ ไอเดีย หรือ สกิลในการทำอะไรต่าง ๆ หลังจากที่ข้อมูลดั้งเดิมไม่ได้มีอยู่ตรงหน้าเราแล้ว”²⁷ จะเห็นได้ว่า ในทางจิตวิทยาความทรงจำคือกระบวนการทางสมอง ซึ่งประกอบไปด้วยการเรียนรู้ การบันทึกข้อมูล และการนำข้อมูลออกมาใช้ โดยเชื่อมโยงกับข้อมูลใหม่ ๆ ที่เข้ามา ความทรงจำที่ดีถือเป็นเครื่องมืออย่างแรกสำหรับมนุษย์ในการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับโลกใบนี้ “Ars Memoriae” หรือ “ศาสตร์แห่งการจำ” คือหนึ่งในความพยายามของการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการจำด้วยข้อเท็จจริงพื้นฐานที่ว่า มนุษย์เรานั้นต่างก็ลอยคอกอยู่ในมหาสมุทรแห่งความหลงลืม ความทรงจำจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นจนมาถึงยุคที่เราสามารถจดจากรสิ่งต่าง ๆ ลงไปเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งก็ทำให้ความทรงจำที่แม่นยำในเรื่องต่าง ๆ ไม่สามารถใช้เป็นหลักฐานยืนยันในเหตุการณ์ต่างๆ ได้มากเท่ากับการบันทึกผ่านสื่อกลางอื่น ๆ ซึ่ง ณ ปัจจุบันอาจหมายถึงภาพและเสียง²⁸

ความทรงจำเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน เพราะถึงแม้บุคคลจะประสบพบเจอเรื่องราวเดียวกัน แต่อาจมีความทรงจำต่อเรื่องนั้นต่างกัน ข้อมูลที่ได้จากความทรงจำจึงมีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงประสบการณ์ที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในระดับปัจเจกบุคคลแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงปรากฏการณ์ทางสังคมด้วย ดังที่ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ กล่าวไว้ว่า “ความทรงจำ” คือ ปรากฏการณ์ทางสังคมซึ่งบางคนอาจเรียกความทรงจำว่า “ประสบการณ์ชีวิต” แต่ประสบการณ์ของแต่ละคนมิใช่เป็นเพียงประสบการณ์ส่วนตัวเท่านั้น หากเป็นประสบการณ์ของชีวิตตนเองที่ผสมผสานเข้ากับชีวิตครอบครัว ที่สำคัญประสบการณ์ชีวิตยังประกอบด้วยพลังที่สำคัญของความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเฉพาะส่วนที่ตนเองสัมพันธ์อยู่ร่วม ซึ่งได้เชื่อมและกำหนดชีวิตส่วนตัวและชีวิตครอบครัวให้มีความหมายรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งขึ้นมา ความทรงจำนี้จะบอกให้เราเป็นใครมาจากไหน²⁹

กล่าวได้ว่า เมื่อความทรงจำเกิดจากการบันทึกประสบการณ์ผ่านการเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ที่เป็นลายลักษณ์ ดังนั้น เมื่อบุคคลได้เรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม

²⁷ พจ ธรรมพีร, *ความทรงจำคืออะไร?*, เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/memory>

²⁸ กิตติพล สรัคคานนท์, *In Theories 13 : ถิ่นที่อยู่ของความทรงจำ*, เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/in-theories-13-memories-and-where-to-find-them/>

²⁹ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, *ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.), 2554), 4-5.

บุคคลก็จะเกิดการเรียนรู้และจดจำ ตัวอย่างเช่น เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สำหรับการเรียนรู้ทางตรงนั้น บุคคลอาจเคยเป็นผู้ที่ใกล้ชิดหรือเคยสัมผัสกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน จึงทำให้รับรู้ถึงบุคลิก นิสัยใจคอ ตลอดจนทัศนคติในด้านต่าง ๆ ว่าเป็นอย่างไร ส่วนทางอ้อม บุคคลอาจไม่เคยมีประสบการณ์ตรง แต่รับฟังหรือรับรู้เรื่องราวตลอดจนเหตุการณ์เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาจากสื่อรูปแบบต่างๆ หรือช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล วัตถุ หรือเอกสาร ความทรงจำเหล่านี้จะถือเป็น “ความทรงจำระดับปัจเจกบุคคล” หรือ “ความทรงจำส่วนบุคคล” ขณะเดียวกันหากความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีลักษณะหรือรอบความคิดบางอย่างที่สอดคล้อง คล้ายคลึง หรือเกี่ยวพันกับความทรงจำของบุคคลอื่นในสังคมด้วยแล้ว ความทรงจำเหล่านี้ก็จะมีลักษณะเป็นความทรงจำระดับสังคมในเวลาต่อมา

เมื่อความทรงจำมีมิติที่หลากหลาย อีกทั้งยังเป็นหนทางหนึ่งที่ช่วยนำพาเราย้อนกลับไปมองอดีตนอกเหนือจากความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ทำให้การศึกษาความทรงจำเกิดขึ้นและเริ่มขยายตัวอย่างมากในวงวิชาการ จนเวลาต่อมาได้รับการสถาปนาเป็นสาขาวิชาที่ชื่อว่า “ความทรงจำศึกษา (Memory Studies)” อันมีรากฐานแนวคิดมาจากศาสตร์ทางด้านสังคมวิทยา ปรัชญา และประวัติศาสตร์ศิลปะ ความทรงจำศึกษามีศัพท์เฉพาะหลายคำ และมีความหมายหลากหลายทั้งความหมายที่ทับซ้อนและต่างกัน หนึ่งในคำที่ปรากฏคือ **ความทรงจำวัฒนธรรม (Cultural Memory)** เพื่อให้เห็นถึงสายธารของการศึกษาความทรงจำ โดยเฉพาะความทรงจำวัฒนธรรมอันเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตลอดจนแนวทางในการนำศาสตร์ด้านนี้มาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมของสาขาวิชาต่างๆ ผู้วิจัยจึงได้แบ่งเนื้อหาการนำเสนอออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ ความหมายและความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรม วิธีวิทยาในการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรม และแนวทางการศึกษาวรรณกรรมในฐานะความทรงจำ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.2.1 ความหมายและความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรม

ความทรงจำวัฒนธรรมคือคำศัพท์หนึ่งในศาสตร์ความทรงจำศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้ศัพท์คำนี้จะถูกใช้อย่างกว้างขวาง แต่ในด้านของการนิยามความหมายนั้นอาจยังเป็นที่ยกเถียงของนักวิชาการอยู่มาก เนื่องจากพบการนำไปใช้หลายนัยยะ หากกล่าวถึงความหมายทั่วไป บาร์บารา เอมิสทอล (Barbara A. Misztal) อธิบายว่า ความทรงจำวัฒนธรรม คือ “ความทรงจำที่ประกอบสร้างจากวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ โดยอ้างอิงกับการรำลึกถึงเหตุการณ์ที่เราไม่จำเป็นต้องมีประสบการณ์

ตรง”³⁰ สำหรับ อัสทริท แอร์ล (Astrid Erll) นักวิชาการด้านความทรงจำวัฒนธรรม ได้นำเสนอความหมายของศัพท์คำนี้เอาไว้ในหนังสือ **Memory in Culture** ว่า มีการนำไปใช้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือ Metonymy หรือความหมายในเชิงนามนัย ส่วนลักษณะที่ 2 คือ Metaphor หรือความหมายในเชิงอุปลักษณ์ ดังนี้

Metonymy: When ‘cultural remembering’ is conceived of as an individual act, when the focus is on the shaping force that sociocultural surroundings exert on organic memory – that is, when we speak of ‘memory as a phenomenon of culture’ (see J. Assmann 2006, 170), then we are dealing with a literal use of the term ‘memory’ and with a metonymic use of the attribute ‘cultural’ (which stands for sociocultural contexts and their influence on individual memory).

Metaphor: In contrast, it is a metaphorization of the term ‘memory’ when we speak of the ‘memory of culture’, ‘a society remembering’ or the ‘memory of literature’. These are linguistic images for the organized archiving of documents, for the establishment of official commemoration days, or for the artistic process of intertextuality in short for ‘culture as a phenomenon of memory’ (ibid.). The term ‘memory’ itself becomes a metaphor.³¹

จากข้างต้น ความทรงจำวัฒนธรรมในความหมายเชิงนามนัยนั้น คือการมุ่งศึกษาความทรงจำในฐานะปรากฏการณ์ของวัฒนธรรม โดยที่คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง บริบททางสังคม วัฒนธรรมและอิทธิพลที่มีต่อความทรงจำของแต่ละบุคคล (หรือปัจเจกบุคคล) ดังนั้น ความทรงจำวัฒนธรรมในเชิงนามนัยจึงเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคมในการสร้างความทรงจำ ส่วนความทรงจำวัฒนธรรมในเชิงอุปลักษณ์ เน้นการศึกษาวัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์ของความทรงจำ โดยคำว่า “ความทรงจำ” เป็นอุปลักษณ์ที่ใช้แทนการแสดงออกของความทรงจำ ทั้งในรูปแบบของวัตถุและการกระทำ เช่น เอกสารทางการ งานรำลึก งานศิลปะต่าง ๆ เป็นต้น โดย นัทธนัย ประสานนาม ได้ขยายความเกี่ยวกับศัพท์คำนี้เพิ่มเติมว่า “สิ่งที่ตกตะกอนจาก

³⁰Barbara A. Misztal, **Theories of social remembering** (Maidenhead: Open University Press, 2003), 158, อ้างถึงใน นัทธนัย ประสานนาม, **ประวัติศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 48.

³¹Astrid Erll, **Memory in Culture**, trans. S. B. Young (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011), 97.

ปัญหาเรื่องคำศัพท์ข้างต้นคือ มโนทัศน์ความทรงจำวัฒนธรรมเน้นว่าความทรงจำจากอดีตที่มีร่วมกัน (ของชุมชนหรือสังคม) คือ ผลผลิตของการถ่ายทอดผ่านสื่อ (mediation) การสร้างตัวบท (textualization) และการสื่อสาร (acts of communication) เหล่านี้หลอมรวมอยู่ใน “วัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ”³²

ดังกล่าวมานี้สรุปได้ว่า ความทรงจำวัฒนธรรม คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการถ่ายทอดความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในรูปแบบต่าง ๆ และผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเรื่องที่ได้รับการถ่ายทอดนั้นอาจพบทั้งเรื่องที่สอดคล้อง คล้ายคลึง แตกต่าง หรือขัดแย้งกันตามแต่บริบทของสังคม วัฒนธรรม และอิทธิพลที่มีต่อความทรงจำของปัจเจกบุคคลนั้น

ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา คือศาสตร์สาขาหนึ่งของการศึกษาความทรงจำ โดยจุดเริ่มต้นของศาสตร์ด้านความทรงจำวัฒนธรรมศึกษานั้นค่อนข้างมีความซับซ้อน เนื่องจากมีนักวิชาการหลายคนได้เสนอมุมมองในการอธิบายความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาอย่างหลากหลาย บางคนเสนอให้อธิบายการเกิดขึ้นของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาโดยแบ่งตามพัฒนาการทางความคิด บางคนเสนอให้แบ่งตามเหตุการณ์ เช่น การปฏิวัติฝรั่งเศสด้วยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งถือเป็นเหตุการณ์สำคัญที่มีอิทธิพลต่อผู้คนในวงกว้าง หรือบางคนเสนอให้แบ่งตามประเทศ ในขณะที่บางคนเสนอให้ใช้กรอบความคิดของแต่ละสาขาวิชา เช่น ปรัชญา สังคมวิทยา เป็นต้น ที่มีต่อความทรงจำเป็นตัวแบ่ง แต่สุดท้ายความคิดเห็นหรือเกณฑ์ทั้งหมดก็ยังไม่ครอบคลุม และไม่สามารถใช้ในการอธิบายความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาได้อย่างครอบคลุม

อย่างไรก็ตาม ขณะที่ความคิดเห็นของนักวิชาการถูกแบ่งออกเป็นหลายมุมมอง มีนักวิชาการคนหนึ่ง คือ อัสทริด แอร์ล (Astrid Erll) ได้เสนอเกณฑ์ในการอธิบายกำเนิดและความเป็นมาของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ยุค ยุคแรกคือ ยุคศาสตร์ก่อตัวในทศวรรษ 1920 ยุคที่ 2 คือ ยุคใหม่หรือยุคแสวงหาในทศวรรษ 1980 – 1990 และยุคที่ 3 คือ ยุคศาสตร์สถาปนาตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาพบว่า ตำราโดยส่วนใหญ่เป็นของนักวิชาการต่างประเทศ เนื่องจากศาสตร์นี้เกิดขึ้นและแพร่หลายในต่างประเทศมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว ในขณะที่ประเทศไทยยังไม่เป็นที่แพร่หลายมากนัก แต่ในระยะเวลาดำเนินการศาสตร์นี้เริ่มขยายตัวมากขึ้นในแวดวงวิชาการไทย

บุคคลสำคัญที่ทำให้ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษากลายเป็นที่รู้จักในวงวิชาการไทยก็คือ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม อาจารย์ประจำภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ได้นำแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมมาใช้ในการศึกษาวรรณกรรมไทย

³²นันทนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 49.

อีกทั้งยังได้เขียนหนังสือมากมายที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาเอาไว้ หนึ่งในนั้นคือหนังสือ **ประวัติศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** เป็นการอธิบายถึงวิวัฒนาการของความทรงจำวัฒนธรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมไทย เนื้อหาตอนหนึ่งได้กล่าวถึงประเด็นเรื่องความเป็นมาและพัฒนาการของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาเอาไว้อย่างครอบคลุม แบ่งออกเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคศาสตร์ก่อตัวในทศวรรษ 1920 ยุคใหม่ (ยุคแสวงหา) และยุคศาสตร์สถาปนา หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลในแต่ละยุคสามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้³³

1. ยุคศาสตร์ก่อตัวในทศวรรษ 1920 เป็นช่วงเริ่มต้นของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา โดยนักคิดคนสำคัญของยุคนี้ คือ มอริส ฮาล์บวักส์ (Maurice Halbwachs) นักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาแห่งความทรงจำศึกษา และเป็นบุคคลที่ทำให้คำศัพท์ “ความทรงจำร่วม” ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ความทรงจำสังคม” ปรากฏขึ้นในวงวิชาการ ฮาล์บวักส์ได้เสนอแนวคิดที่สำคัญเรื่อง “กรอบสังคมของความทรงจำ” (Social Frameworks of Memory) ว่า ความทรงจำของกลุ่มเกิดจากความทรงจำร่วมของปัจเจกบุคคลที่ถูกทำให้เหมือนกันด้วยกรอบความคิดบางอย่าง นอกจากนี้ยังได้ตั้งข้อสังเกตอีกว่า การจดจำเป็นเรื่องระดับปัจเจกบุคคล แต่ปัจเจกบุคคลนำสิ่งที่จดจำมาจากแหล่งใด และเราจะจดจำโดยปราศจากแรงกดดันจากชุมชนหรือสังคมได้จริงหรือ จึงกล่าวได้ว่า บุคคลจำเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านการวางตำแหน่งแห่งที่ของตนเองลงในกลุ่มทางสังคม ความทรงจำของกลุ่มจึงแสดงตนในความทรงจำของปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตาม เจมส์ เฟนเทรส (James Fentress) และคริส วิคแคม (Chris Wickham) ผู้เขียนหนังสือ **Social Memory** เชื่อว่าความทรงจำระดับปัจเจกบุคคลกลายเป็นความทรงจำระดับสังคมด้วยการถ่ายทอดแบ่งปันกับผู้อื่นในสังคม จากนั้นจึงนำไปสู่การสร้าง “อดีตฉบับที่ยอมรับร่วมกัน” ของกลุ่ม ดังนั้น ในงานวิชาการด้านความทรงจำจำนวนหนึ่งในยุคต่อมาจึงนิยมใช้คำว่า “ความทรงจำสังคม” แทนคำว่า “ความทรงจำร่วม”

นักวิชาการจำนวนไม่น้อยได้เสนอว่า อัตลักษณ์ของกลุ่มคนและความทรงจำต่างผูกโยงซึ่งกันและกัน หากต้องการรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มคนและความทรงจำร่วมเอาไว้ จึงจำเป็นต้องมีการส่งต่อความทรงจำจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งหนึ่งในรูปแบบที่ใช้ในการถ่ายทอดความทรงจำก็คือประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) หรือความทรงจำระหว่างรุ่นวัย ดังนั้น อิทธิพลของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษายุคศาสตร์ก่อตัวนี้จึงนำไปสู่ความตื่นตัวเรื่องการศึกษาความทรงจำผ่านประวัติศาสตร์บอกเล่า ส่วนประเด็นอีกประการหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือ **On Collective Memory**

³³ นัทธนัย ประสานนาม, **ประวัติศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 53-68.

คือ การศึกษาภูมิทัศน์ทางศาสนาของปาเลสไตน์ โดยศึกษาด้วยมุมมองทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้และพื้นที่ความทรงจำแห่งชาติ

2. ยุคใหม่ (ยุคแสวงหา) เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 – 1990 ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ยุคนี้เริ่มขึ้นภายหลังการแปลผลงานของมอริส ฮาล์บวักส์ เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งนับว่าเป็นยุค “วิชาการแบ่งบานของการศึกษาความทรงจำ” ในช่วงเวลานี้มีผลงานของนักวิชาการด้านความทรงจำเกิดขึ้นมากมายโดยนำประวัติศาสตร์ศึกษามาผสมเข้ากับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องเล่า บรรดานักวิชาการต่างลงความเห็นว่า ผลงานที่มีความโดดเด่นในช่วงเวลานี้ก็คือ ผลงานของปีแยร์ นอรา, อาโลดา อัสมันน์ และยาน อัสมันน์ ซึ่งจะเน้นการก่อรูปของความทรงจำในชุมชนขนาดใหญ่ ได้แก่ กลุ่มคนในชาติและศาสนา

สำหรับแนวคิดของนอรานันชีชี้ให้เห็นว่า ความทรงจำถูกให้คุณค่าในฐานะชีวิต อารมณ์ ความรู้สึก และความศักดิ์สิทธิ์ ให้ความสำคัญกับการตีความอดีตของบุคคลที่เป็นอัตวิสัย และยังได้เสนอแนวคิดเรื่อง “พื้นที่ความทรงจำ” ซึ่งเน้นการถ่ายทอดความทรงจำผ่านรุ่นและพิธีกรรมรำลึกที่ทำให้พื้นที่หรือวัตถุธรรมดากลายเป็นพื้นที่ความทรงจำขึ้นมา พื้นที่ความทรงจำดังกล่าวหมายรวมถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์, สิ่งปลูกสร้าง, อนุสาวรีย์, งานศิลปะ, บุคคลในประวัติศาสตร์, วันรำลึก, วัตถุทางปรัชญาและวิทยาศาสตร์ รวมถึงการกระทำเชิงสัญลักษณ์ เนื่องจากนอรามองว่า ความทรงจำแห่งชาติได้ฝังอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ แต่เมื่อเวลาผ่านไปสภาพแวดล้อมจริงของความทรงจำเริ่มเลือนหาย สังคมจึงต้องสร้างพื้นที่ความทรงจำขึ้นมาทดแทนความทรงจำร่วมที่เกิดขึ้นในชุมชนดั้งเดิม

แนวคิดของอัสมันน์เรื่องความทรงจำและการถ่ายทอดความทรงจำมีความคล้ายคลึงกับนอรา กล่าวคือ ความทรงจำวัฒนธรรมในมุมมองของอัสมันน์จะผูกโยงอยู่กับภาวะทางวัตถุ โดยความทรงจำวัฒนธรรมต้องได้รับการสถาปนาและผ่านพิธีกรรม จากผลงานเรื่อง **Communicative and Cultural Memory** แสดงให้เห็นว่า ความทรงจำวัฒนธรรมมีเนื้อหาที่เป็นการเล่าถึงอดีตที่เกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ซึ่งตีความได้ว่าเป็นรากฐานของชุมชนและมีความหมายเฉพาะเจาะจง สื่อของความทรงจำวัฒนธรรมจะถูกรักษาและตีความโดยบุคคลเฉพาะกลุ่ม ดังเช่น นักบวช พ่อมด แม่มด และนักจดหมายเหตุ โดยการเกิดขึ้นของความทรงจำวัฒนธรรมนั้นจะเกิดผ่านช่วงเวลาของเทศกาล ขณะที่ความทรงจำที่ส่งผ่านการสื่อสารจะเกิดขึ้นในช่วงเวลาชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม แม้ความทรงจำทั้ง 2 ประเภทจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน แต่เมื่อความทรงจำที่ส่งผ่านการสื่อสารถูกกักเก็บในรูปแบบวัตถุ เมื่อนั้นจะกลายเป็นความทรงจำวัฒนธรรมที่ไม่ต่างไปจากการเกิดขึ้นของพื้นที่ความทรงจำใน ความหมายของปีแยร์ นอรา ดังนั้น ความทรงจำทั้ง 2 ประเภทจึงมีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน และไม่สามารถที่จะแยกขาดจากกันได้

ความน่าสนใจของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาในยุคนี้อีกประการหนึ่ง คือ การตระหนักถึงเรื่องการเมืองของความทรงจำ แม้ชุมชน สังคม หรือชาติจะมีความทรงจำร่วมเป็นกรอบ แต่ก็ไม่ได้

หมายความว่า จะไม่มีการต่อสู้ช่วงชิงอัตลักษณ์ผ่านความทรงจำ อัสมันน์มองว่าการต่อสู้ช่วงชิงการผลิตซ้ำทางสังคมของอดีตถือเป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาความทรงจำร่วม เพราะความทรงจำมีทั้งการหลอมรวมและการแบ่งแยก อีกทั้งมีโน้ตทัศน์ทางประวัติศาสตร์ที่แตกต่างยังหมายถึงวัฒนธรรมแห่งการรำลึกความทรงจำที่แตกต่างด้วย โดยอัสมันน์ได้กล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ไว้ว่า

The concept of cultural memory comprises that body of reusable texts, images and rituals specific to each society in each epoch, whose “cultivation” seems to stabilize and convey that society’s self-image. Upon such collective knowledge, for the most part (but not exclusively) of the past, each group bases its awareness of unity and particularity.³⁴

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า แนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมประกอบไปด้วยข้อความรูปภาพ และพิธีกรรม ที่สามารถนำเสนอซ้ำได้ตามความเหมาะสม และมีความเกี่ยวข้องที่เฉพาะเจาะจงในแต่ละสังคมและยุคสมัย อันสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมและการปลูกฝังของสังคมในยุคสมัยนั้น ตลอดจนเป็นตัวแสดงถึงเสถียรภาพและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน หากพิจารณาแนวทางการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรมในยุคนี้ จะเห็นว่าเริ่มมีแนวคิดที่ชัดเจนขึ้นกว่ายุคก่อนหน้า นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์เกี่ยวกับความทรงจำวัฒนธรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการถกเถียงกันขึ้นภายในวงวิชาการยุคต่อมา ประกอบกับในช่วงปลายทศวรรษ 1990 มีการจัดประชุมวิชาการเกี่ยวกับความทรงจำในสาขาวิชาต่าง ๆ ขึ้น ทำให้แนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา

3. ยุคศาสตร์สถาปนา เริ่มตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมา ในยุคนี้ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาได้รับการสถาปนาขึ้นในฐานะศาสตร์สาขาวิชา เนื่องจากมีผู้สนับสนุนศาสตร์ด้านนี้เป็นจำนวนมากและมีการก่อตั้งศูนย์ศึกษา กลุ่มวิจัย สมาคม ตลอดจนมีการวางโครงสร้างและวิธีการศึกษาที่เข้มข้นกว่ายุคก่อนหน้าเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น ในปี ค.ศ. 2008 มีการก่อตั้งวารสารวิชาการ **Memory Studies** จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ SAGE จำนวน 3 ฉบับต่อปี และหลังจากปี ค.ศ. 2010 ได้เพิ่มจำนวนเป็น 4 ฉบับต่อปี ส่วนในปี ค.ศ. 2011 เริ่มมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง “Mnemonics: Network for Memory Studies” สำหรับนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งนับเป็นความร่วมมือระดับนานาชาติ ทั้งยังมีการรวมกลุ่มวิจัยหรือกลุ่มศึกษาเฉพาะประเด็นความทรง

³⁴Stefan Berger and Bill Niven, “Writing the history of national memory,” in *Writing the history of memory*, ed. Stefan Berger and Bill Niven (London: Bloomsbury, 2014), 138.

จำวัฒนธรรมในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อจัดสัมมนาหรือประชุมวิชาการอย่างต่อเนื่องทุกปี มีการก่อตั้งสมาคมความทรงจำศึกษา (Memory Studies Association) ขึ้น โดยกลุ่มนักวิชาการนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศทวีปยุโรป ในปี ค.ศ. 2016 เป็นต้นมา เมื่อความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาเริ่มขยายตัวอย่างกว้างขวางและก่อตัวอย่างเป็นทางการ ทำให้เกิดกระแสความคิดต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ซึ่งหนึ่งในแนวคิดที่โดดเด่นของยุคนี้ก็คือ “การถ่ายทอดซ้ำ” และ “ความทรงจำข้ามวัฒนธรรม”

สำหรับแนวคิดเรื่องการถ่ายทอดซ้ำหรือการถ่ายทอดผ่านสื่อ (Mediation) นั้น เป็นการอธิบายให้เห็นว่า ประสบการณ์และร่องรอยของการบันทึกอดีตกลายเป็นภาพแทนที่เผยแพร่ได้ โดยมีปัจจัยหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยด้านวัตถุ เทคโนโลยี วัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ รวมไปถึง “รหัสที่ใช้ในการก่อรูปข้อมูลซึ่งเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกันผ่านสิ่งประดิษฐ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Artefact)”³⁵ ซึ่งความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาจะนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในการวิเคราะห์วิธีการในการเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับอดีต ตลอดจนวิธีที่เรื่องเหล่านั้นเชื่อมโยงมนุษย์เข้าด้วยกันในฐานะสมาชิกของชุมชนความทรงจำ (Mnemonic Community) สิ่งที่พบก็คือ อดีตแต่ละเรื่องไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ความทรงจำไปยังพื้นที่ต่างๆ ด้วยการนำเสนอซ้ำ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ อนุสาวรีย์กลางเมือง แม้อนุสาวรีย์จะไม่สามารถเคลื่อนที่ได้ แต่ภาพของอนุสาวรีย์สามารถเผยแพร่ไปยังพื้นที่อื่นผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ เช่น ภาพถ่ายไปรษณียบัตร เป็นต้น

ในเวลาต่อมาเกิดคำศัพท์ “การถ่ายทอดซ้ำ (Remediation)” ขึ้น แอนน์ ริกนีย์ ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของแนวคิดเรื่องการถ่ายทอดซ้ำเอาไว้ในหนังสือ **Mediation, Remediation, and the Dynamics of Cultural Memory** ว่า การถ่ายทอดอดีตซ้ำ ๆ ล้วนผูกโยงอยู่กับเทคโนโลยีของสื่อ ดังนั้น จึงไม่มีเอกสารทางประวัติศาสตร์หรืออนุสรณ์สถานชิ้นใดจะได้รับการนึกถึงหรือคิดถึงโดยปราศจากการถ่ายทอดผ่านสื่อ เพราะการถ่ายทอดผ่านสื่อคือหนึ่งในปรากฏการณ์ของการถ่ายทอดซ้ำ หลังจากนั้นความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาได้รับการผลักดันไปสู่สังคมนวงกว้างโดยไม่สนใจเรื่องของขอบเขตด้านวิชาการและรัฐชาติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวถือเป็นการเข้าสู่ระยะ “ความทรงจำข้ามวัฒนธรรมศึกษา (Transcultural Memory Studies)” ซึ่ง อัสทริด แอลล์ ได้เสนอแนวทางการศึกษาประเภทนี้เอาไว้ในหนังสือ **Travelling Memory** ว่า จะต้องพิจารณาองค์ประกอบ 3 ส่วนควบคู่กันไป ได้แก่ พาหะความทรงจำ สื่อความทรงจำ และเนื้อหาความทรงจำ โดย นัทธนัย ประสานนาม ได้กล่าวถึงประเด็นเหล่านี้ไว้ว่า

³⁵นัทธนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 64.

1) พาหะความทรงจำ (Carrier) อันหมายถึง ผู้ปฏิบัติพิธีกรรมเกี่ยวกับความทรงจำมีความทรงจำเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างบุคลิกภาพและเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ การอพยพย้ายถิ่น การพลัดถิ่น นำไปสู่ภาคปฏิบัติของความทรงจำที่แพร่กระจายไปทั่วโลก เช่น ชาวตุรกีในเยอรมนีหรือชาวจีนในแอฟริกา 2) สื่อความทรงจำ (Media) สื่อความทรงจำเดินทางข้ามพรมแดนได้ผ่านการถ่ายทอดซ้ำ ดังที่ได้กล่าวถึงข้างต้นแล้ว และ 3) เนื้อหาความทรงจำ (Content) อันหมายถึง ภาพและเรื่องเล่าของอดีตที่ปัจเจกบุคคลในฐานะพาหะความทรงจำมีส่วนร่วมกัน ความทรงจำข้ามวัฒนธรรมอาจถูกทำให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นหรือถูกหยิบยืมเพื่อสร้างใหม่ (Localized and Appropriated)³⁶

นอกเหนือจากที่กล่าวไปข้างต้น การศึกษาความทรงจำข้ามวัฒนธรรมยังปรากฏในพื้นที่วิชาการอีกหลายรูปแบบ อาทิ บทความเรื่อง **Transnational Memory: Circulation, Articulation, Scales** ที่ศึกษาความทรงจำในยุโรป ชุมชนพลัดถิ่นชาวยิว ชาวอาร์เมเนียนพลัดถิ่น สงครามในยุโรปตะวันออก รวมถึงสงครามเวียดนาม ซึ่งได้รับการตีพิมพ์อยู่ในหนังสือรวมบทความชุด **Media and Culture Memory** ของสำนักพิมพ์ Walter de Gruyter หรือผลงานการศึกษาเกี่ยวกับวรรณกรรมรำลึกเหตุการณ์ 9/11 ของนักเขียนเยอรมัน ความทรงจำของชาวไอริชพลัดถิ่น และพิธีกรรมชำระล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวในสหรัฐอเมริกา ที่รวบรวมไว้ในหนังสือ **The Transcultural Turn** นอกจากนี้ยังพบการศึกษาวิจัยด้านความทรงจำศึกษาในมุมมองต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาผ่านมุมมองความทรงจำข้ามวัฒนธรรม ความทรงจำข้ามชั่วอายุ (Transgenerational Memory) หรือความทรงจำข้ามศาสตร์ (Transdisciplinary Memory) เป็นต้น

ดังที่กล่าวมา ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาในยุคนี้ถือเป็นยุคที่มีความชัดเจนในเรื่องของวิธีวิทยาในการศึกษา โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “การถ่ายทอดซ้ำ” อันถือเป็นแนวคิดสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาของนักวิชาการด้านความทรงจำวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังช่วยสนับสนุนให้เห็นว่า ความทรงจำไม่ได้หยุดนิ่งตายตัวและจำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น แต่สามารถเดินทางข้ามพื้นที่และข้ามเวลาได้โดยอาศัยเทคโนโลยีเป็นพาหนะ ส่งผลให้รูปแบบความทรงจำที่มีมาแต่เดิมได้รับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนไปสู่รูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ตลอดจนสามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างหลากหลายและกว้างขวางยิ่งขึ้น

การศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงเส้นทางของศาสตร์สาขาวิชาหนึ่งนับตั้งแต่จุดเริ่มต้น การเปลี่ยนแปลงทางความคิด ไปจนถึงวิธีวิทยาของการศึกษา และที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยเกิดองค์ความรู้และมีความเข้าใจในเรื่องของความทรงจำ

³⁶ นัทธนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 69.

จำวัฒนธรรมศึกษาที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น สิ่งหนึ่งที่ค้นพบจากการศึกษาเอกสารและตำราจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ก็คือ ในมุมมองของนักความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการถ่ายทอดซ้ำหรือการปรากฏซ้ำ ทั้งในรูปแบบของภาพ เรื่องราว ตลอดจนข้อความหรือคำ ซึ่งการปรากฏซ้ำของสิ่งเหล่านี้สามารถเป็นตัวกำหนดการรับรู้เกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุได้

ดังจะเห็นได้จากการศึกษาของแจ็กกี้ โฮแกน (Jackie Hogan) นักวิชาการทางด้านสังคมวิทยาและประธานสาขาสังคมวิทยาที่มหาวิทยาลัยแบรดลีย์ (Bradley University) รัฐอิลลินอยส์ ที่ศึกษาชีวประวัติของลินคอล์น โดยโฮแกนกล่าวถึงแนวทางในการทำความเข้าใจบุคคลเอาไว้ในตอนหนึ่งของบทความว่า “We can usefully apply the principles of frame analysis to constructions of Abraham Lincoln. The oft-repeated words and images, anecdotes, and events of the Lincoln narrative create interpretive frames that shape our perceptions of Lincoln.”³⁷ หากนำหลักการวิเคราะห์กรอบการรับรู้โดยพิจารณาจากคำ ภาพ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับลินคอล์น จะสามารถกำหนดการรับรู้ของคนเกี่ยวกับลินคอล์นได้ เพราะท้ายที่สุดการปรากฏซ้ำของคำ ภาพ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในพื้นที่สื่อต่าง ๆ จะกลายเป็นภาพจำของบุคคลหรือเรื่องราวนั้นในเวลาต่อมา

เมื่อผู้วิจัยนำหลักการวิเคราะห์กรอบการรับรู้ตามมุมมองของโฮแกนมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมและพื้นที่สื่อต่าง ๆ ตั้งแต่ยังมีชีวิตจนกระทั่งภายหลังการอสัญกรรม มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันและได้รับการถ่ายทอดซ้ำอยู่เสมอ อาทิเช่น ภาพของผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดี ภาพของผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละเพื่อชาติ เป็นต้น โดยการปรากฏซ้ำของภาพหรือเรื่องราวเหล่านี้ทั้งในหนังสือแนวชีวประวัติและพื้นที่สื่ออื่น ๆ สามารถกำหนดการรับรู้ของผู้คนเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ และเชื่อมโยงไปถึงภาพจำหรือความทรงจำที่สังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

2.1.2.2 วิธีวิทยาในการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรม

อัสทริด แอร์ล นักวิชาการคนสำคัญของศาสตร์ด้านความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ได้เขียนหนังสือเล่มหนึ่งที่มีชื่อว่า **Memory in Culture** ซึ่งเป็นการอธิบายถึงวิธีวิทยาของการศึกษาวรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม โดยแอร์ลได้รวบรวมแนวทางการศึกษาวรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรมเอาไว้อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาวรรณกรรมในฐานะศิลปศาสตร์

³⁷Jackie Hogan, “Packaging the President: Lincoln Biographies,” in **Lincoln, Inc.: Selling the Sixteenth President in Contemporary America** (Plymouth: Rowman & Littlefield, 2011), 46.

ความทรงจำ (Ars Memoriae), การศึกษาความทรงจำของวรรณกรรม โดยแบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ เน้นขนบวรรณกรรมและเน้นทำเนียบวรรณกรรม (Canon), การศึกษาความทรงจำในวรรณกรรม และการศึกษาวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรม ซึ่งแต่ละแนวทางจะมีวิธีการหรือมีมุมมองในการศึกษาวรรณกรรมที่แตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น **การศึกษาวรรณกรรมในฐานะศิลปะศาสตร์ความทรงจำ** นั้น มีที่มาจากกรีกและโรมัน จะเน้นศึกษาวรรณกรรมที่มีความสัมพันธ์กับความทรงจำในฐานะวัฒนธรรมมุขปาฐะ และนิยมใช้ศึกษาวรรณกรรมและงานศิลปะจากยุคกลาง

ส่วน**การศึกษาความทรงจำของวรรณกรรม** (Memory of Literature) เป็นแนวคิดที่ได้รับอิทธิพลมาจากการผสมผสานระหว่างศิลปะศาสตร์ความทรงจำและแนวคิดหลังโครงสร้างนิยม แนวคิดนี้มองว่า วรรณกรรมเป็นผลผลิตของตัวบทอื่นที่มีมาก่อนหรือที่เรียกกันว่า “สหบท (Intertextuality)” เรอเนาเทอ ลักมันน์ (Renate Lachmann) ได้อธิบายถึงแนวคิดสหบทกับความทรงจำของวรรณกรรมเอาไว้ใน **Mnemonic and intertextual aspects of literature** มีความเข้าใจความว่า

ความทรงจำของตัวบทก่อรูปโดยสหบทจากสิ่งที่อ้างอิง สหบทเกิดขึ้นในการเขียนในแง่ที่ว่า การเขียนใหม่แต่ละครั้งคือการไขว้ทับพื้นที่ระหว่างตัวบทที่มีมาก่อน ลักมันน์เสนอว่าตัวบทเข้าไปมีส่วนร่วม ทำซ้ำ และแทรกซึมอยู่ในการจดจำ การกระทำที่เกี่ยวข้องกับการจดจำล้วนเป็นผลผลิตของการถอยห่างและการก้าวรูดหน้ากว่าตัวบทที่มีมาก่อน นอกจากนั้นการเผยแผ่เรื่องราวของตัวบทอื่น รวมทั้งการแปรรูปล้วนมีองค์ประกอบที่เคลือบคลุมตัวบททั้งหลาย ล้วนถูกประทับโดยลักษณะที่ขัดกันในตัวเอง กล่าวคือ ทั้งขัดแย้งและเคลือบแฝง ทั้งที่เป็นไปโดย (ผู้ประพันธ์) รู้สีกตัวและไม่รู้สึกตัว ในฐานะแหล่งรวมของตัวบทต่าง ๆ วรรณกรรมชิ้นหนึ่ง ๆ จึงเป็นพื้นที่ความทรงจำหรือสถาปัตยกรรมของความทรงจำ ตัวบททั้งปวงจึงเป็นหน่อต่อกระบวนการแปรรูปดังกล่าวที่แสดงออกอย่าง “ขัดแย้งและเคลือบแฝง”³⁸

ด้วยเหตุที่เชื่อว่าไม่มีตัวบทใดเกิดขึ้นมาโดยลำพัง แต่ละตัวบทล้วนมีความทับซ้อนกับตัวบทที่เกิดขึ้นก่อนหน้า โดยตัวบทรุ่นก่อนอาจเข้าไปมีส่วนร่วม ทำซ้ำ หรือแทรกซึมอยู่ในตัวบทใหม่ ทำให้ผู้อ่านนำความทรงจำเกี่ยวกับตัวบทก่อนหน้ามาเชื่อมโยงกับตัวบทใหม่ ส่งผลให้เกิดเป็น

³⁸Renate Lachmann, “Mnemonic and intertextual aspects of literature,” in **A companion to culture memory studies**, ed. Astrid Erll and Ansgar Nünning (Berlin: De Gruyter, 2008), 305-306, อ้างถึงใน นันทนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 73-74.

ความทรงจำเกี่ยวกับประเภทวรรณกรรม (Genre) ขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนับเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีส่วนในการประกอบสร้างขนบของการเขียนวรรณกรรม โดยนักวิชาการที่ชื่อบักตินเรียกสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ว่า “ความทรงจำขนบ (Genre Memory)”

แนวคิดเรื่องความทรงจำขนบ เมื่อนำมาใช้กับวรรณกรรมจะมีลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ โดย อัสทริท แอร์ล ได้อธิบายถึงลักษณะของความทรงจำขนบในฐานะความทรงจำของวรรณกรรมเอาไว้ว่า

“Genre” and “memory” are linked on several levels: First, the historical novel, different forms of ‘life writing’ (Saunders 2008), and testimony (A. Assmann 2006a), but also more traditional and less openly memory-related genres, such as comedy, pastoral poetry and the romance, can be understood as generators, media and products of cultural memory. A second aspect of the relationship between genre and memory is that the realization of a genre requires a “readers” memory. Only when authors and recipients of a mnemonic community share the knowledge of genre conventions (and suspect, for example, that at the end of a detective novel the murder case will be solved) can one speak of the existence of a genre. Third, certain genres, such as biography, comedy or tragedy, are the source of conventionalized, generic schemata for the coding of versions of the past. We draw on such patterns when we tell the stories of our lives as well as in the writing of historiography (see Eakin 1999). Genre schemata are, however, not neutral containers to be filled with specific memories. Instead, they are charged with ideological meaning. Genres such as epic poetry, tragedy and romance carry values, norms and worldviews.³⁹

ลักษณะ 3 ประการของความทรงจำขนบในฐานะความทรงจำของวรรณกรรมที่กล่าวถึงข้างต้น แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะป็นวรรณกรรมประเภทใดสามารถเป็นแหล่งกำเนิด สื่อกลาง และผลผลิตของความทรงจำวัฒนธรรมได้ ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะนวนิยายแนวประวัติศาสตร์ งานเขียนเกี่ยวกับชีวิต หรือวรรณกรรมประจักษ์พยาน โดยความทรงจำขนบจะทำหน้าที่ในการเรียกความทรงจำของผู้อ่าน เพราะหากผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงขนบในการประพันธ์ของวรรณกรรมใหม่

³⁹Astrid Erll, *Memory in Culture* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2011), 74.

และวรรณกรรมก่อนหน้าได้ ก็เท่ากับว่าผู้เขียนและผู้อ่านต่างมีความรู้เรื่องขนบการประพันธ์ร่วมกัน ซึ่งวรรณกรรมแต่ละประเภท ไม่ว่าจะเป็นชีวประวัติ สุขนาฏกรรม หรือโศกนาฏกรรม ต่างมีวิธีการนำอดีตมาเล่าใหม่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนบของการประพันธ์

สำหรับการศึกษาความทรงจำในวรรณกรรม เป็นแนวทางการศึกษาที่เน้นภาพแทนของความทรงจำในวรรณกรรม โดยจะนิยมใช้กับการศึกษาวรรณกรรมที่มีแก่นเรื่องเกี่ยวกับการรำลึกความทรงจำ การสูญเสียความทรงจำ ความพยายามในการกู้คืนความทรงจำที่สูญหายไป รวมไปถึงกรณีของความทรงจำที่เล่าไม่ได้ ดังเช่น บาดแผลฝังใจ (Trauma) จากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เช่น สงครามโลก ความโหดเหี้ยมของรัฐเผด็จการ การก่อการร้าย การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว เป็นต้น โดยผลของการศึกษาภาพแทนของบาดแผลฝังใจในวรรณกรรมได้แสดงให้เห็นว่า วรรณกรรมสามารถนำเสนอและถ่ายทอดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มคนได้ ดังจะเห็นได้จากกรณีของวรรณกรรมที่เขียนโดยนักเขียนชาวอเมริกันพื้นเมือง

แนวทางการศึกษาวรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรมรูปแบบสุดท้าย คือ **การศึกษาวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรม** เป็นแนวคิดที่พัฒนามาจากปรัชญาและทฤษฎีวรรณกรรมที่มีมาก่อนหน้า และยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาความทรงจำของวรรณกรรม รวมถึงการศึกษาความทรงจำในวรรณกรรม โดยการศึกษาดังกล่าวได้รับอิทธิพลมาจากแนวคิดของนักวิชาการ 2 ท่าน ได้แก่ อาริสโตเติล (Aristotle) เรื่องการเลียนแบบ (Mimesis) และปอล ริคเกอร์ (Paul Ricoeur) ซึ่งเป็นแนวคิดว่าด้วยเรื่องเล่า ในหนังสือ **นววิถิ: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม** มีการกล่าวถึงวิธีการศึกษาวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรมเอาไว้ โดยนักวิชาการคนสำคัญด้านความทรงจำวัฒนธรรมอย่าง อัสทริด แอร์ล ได้กล่าวถึงวิธีการเลียนแบบความทรงจำในวรรณกรรม (ซึ่งได้รับอิทธิพลทางความคิดมาจากนักวิชาการทั้ง 2 คน) ที่กระทำผ่าน 3 ขั้นตอน ได้แก่ “1) ชั้น Prefiguration: ตัวบทวรรณกรรมเป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาก่อนด้วยวัฒนธรรมความทรงจำ (Memory Culture) 2) ชั้น Configuration: เรื่องเล่าความทรงจำเรื่องใหม่เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาผ่านตัวบทวรรณกรรม 3) ชั้น Refiguration: ตัวบทถูกทำให้เป็นรูปเป็นร่างขึ้นมาอีกครั้งในกรอบของชุมชนความทรงจำที่แตกต่างกันผ่านการตีความและการผลิตซ้ำ”⁴⁰

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการอีกท่านหนึ่ง คือ แอนน์ ริคนีย์ ได้เสนอวิธีการศึกษาวรรณกรรมผ่านมุมมองความทรงจำวัฒนธรรม โดยวิเคราะห์เอาไว้ 3 ประการว่า “1) วรรณกรรมเจ้าอารมณ์ผู้อ่านอย่างไร อันนำไปสู่ความแพร่หลายของความทรงจำที่ตัวบทนั้นถ่ายทอด 2) วรรณกรรม

⁴⁰ นัทธันย ประสานนาม, “ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา,” ใน **นววิถิ: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม**, สุระเดช โชติอุตมพันธ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2562), 78-79.

นำเสนอสิ่งที่เล่าไม่ได้และทำหน้าที่วิพากษ์ความทรงจำกระแสหลักอย่างไร และ 3) วรรณกรรม (ร่วมกับความทรงจำ) เดินทางข้ามชาติข้ามภาษาได้อย่างไร”⁴¹ ดังกล่าวมานี้เป็นวิธีการศึกษา วรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรมในมุมมองของนักวิชาการตะวันตก สำหรับในประเทศไทยมีนักวิชาการคนหนึ่ง คือ รองศาสตราจารย์ ดร.นันทนัย ประสานนาม ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาวรรณกรรมกับความทรงจำวัฒนธรรม ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรม โดยใช้ชุดคำถามที่เกี่ยวข้องกับตัวบท วรรณกรรมและวัฒนธรรมความทรงจำที่อยู่แวดล้อม จำนวน 3 คำถาม ดังนี้

1. ความทรงจำในตัวบทวรรณกรรมมาจากหรือเกี่ยวข้องกับพื้นที่ความทรงจำใด วรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ เป็นผลผลิตของวัฒนธรรมความทรงจำที่มีลักษณะเฉพาะอย่างไร
2. ตัวบทวรรณกรรมนำเสนอความทรงจำอย่างไร ใช้ขนบวรรณศิลป์อย่างไร มีวิธีการเล่าเรื่องอย่างไร
3. เมื่อวรรณกรรมถูกเขียนและเผยแพร่แล้ว ตัวบทวรรณกรรมดำรงอยู่อย่างไรใน วัฒนธรรมความทรงจำในบริบทชุมชน บริบทชาติ และบริบทข้ามชาติข้ามวัฒนธรรม ผ่าน ตัวบทวรรณกรรม ความทรงจำวัฒนธรรมถูกใช้ ถูกบริโภค ถูกถ่ายทอด หรือถูกแปรรูป อย่างไร⁴²

ในแต่ละคำถาม นันทนัย ประสานนาม ได้นำวรรณกรรมและผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง กับความทรงจำวัฒนธรรมจากสงครามโลกครั้งที่ 2 มาใช้ประกอบการอธิบาย หลังจากที่ผู้วิจัยได้ ศึกษาข้อมูลดังกล่าวแล้วสามารถสรุปได้ว่า⁴³ ในส่วนของคำถามข้อที่ 1 นันทนัย ประสานนาม อธิบายว่า ลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมความทรงจำเกิดขึ้นจากองค์ประกอบหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น องค์ประกอบเชิงวัตถุ (งานเขียนทางประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน ภาพยนตร์ความทรงจำ วาทกรรมว่าด้วยอดีต) องค์ประกอบเชิงสังคม (พิธีกรรมรำลึก ชุมชนความทรงจำ สถาบันความทรง จำ) ตลอดจนองค์ประกอบเชิงจิตใจ (บรรทัดฐานของสังคม ระบบคุณค่า ภาพเหมารวม องค์ประกอบ ที่สำคัญด้านอื่น ๆ ในการนำเสนออดีต) โดยในการศึกษาวรรณกรรมผ่านมุมมองความทรงจำ

⁴¹นันทนัย ประสานนาม, “ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับ วรรณกรรมศึกษา,” ใน นววิถิ: วิวิทย์าร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม, สุรเดช โชติอุดมพันธ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2562), 79.

⁴²เรื่องเดียวกัน, 80-85.

⁴³นันทนัย ประสานนาม, ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับ วรรณกรรมศึกษา (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 81-90.

วัฒนธรรม จำเป็นที่จะต้องเข้าใจวัฒนธรรมความทรงจำ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำที่วรรณกรรม เรื่องนั้นผลิตซ้ำ และวัฒนธรรมโดยรวมซึ่งเป็นบริบทของวรรณกรรม เพื่อจะได้มองเห็นถึงการสนทนากันระหว่างวรรณกรรมในฐานะพื้นที่ความทรงจำ และตัวบทอื่น ๆ ที่มีเนื้อหาลักษณะเดียวกัน

นัทธนี ประสานนาม ยกตัวอย่างวรรณกรรมเรื่อง **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว (Sadako and the Thousand Paper Cranes)** ของอีลินอร์ เคอร์ (Eleanor Coerr) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจมาจากการได้เห็นอนุสาวรีย์ซาดาโกะ ณ อนุสรณ์สถานสันติภาพเมืองฮิโรชิมา ที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ. 1955 และหนังสืออัตชีวประวัติของซาดาโกะเรื่อง **โคเคชิ** มาประกอบการอธิบาย โดยเนื้อหาได้เล่าถึงเรื่องราวของเด็กหญิงคนหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากกัมมันตภาพรังสีของระเบิดปรมาณูที่ฮิโรชิมา ก่อนสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ก่อนเสียชีวิตซาดาโกะได้พับนกกระเรียนกระดาษ เพื่ออธิษฐานให้หายจากโรคมะเร็งเม็ดเลือดขาว เรื่องราวของซาดาโกะกลายเป็นสัญลักษณ์ของสันติภาพ โดย นัทธนี ประสานนาม ได้วิเคราะห์ว่า อนุสาวรีย์ดังกล่าวไม่ใช่พื้นที่ความทรงจำเพียงอย่างเดียวของวัฒนธรรมความทรงจำญี่ปุ่นในเรื่องสงครามโลกครั้งที่ 2 และวรรณกรรมเรื่อง **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** ก็ไม่ใช่ผลผลิตของวัฒนธรรมความทรงจำญี่ปุ่น แต่ถือเป็นวัฒนธรรมความทรงจำอเมริกันยุคหลังสงคราม เนื่องจากภายหลังการตีพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมดังกล่าวออกไป ได้เกิดวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ฮิโรชิมาขึ้นมากมาย ทั้งที่เป็นภาษาญี่ปุ่นและภาษาอังกฤษ อิทธิพลของวรรณกรรมเรื่องนี้ที่มีต่อวัฒนธรรมความทรงจำอเมริกันคือ นอกจากภาพความโหดร้ายของสงครามที่ถูกนำเสนอผ่านขบวนการทางสังคมยุค 1960 แล้ว นวนิยายเรื่องนี้ยังถูกสร้างให้เป็นสัญลักษณ์แห่งความหวังซึ่งมีลักษณะที่เข้ากับระบบคุณค่าแบบอเมริกัน โดยตัวอย่างดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงการวาดเครือข่ายตัวบทวรรณกรรมว่ามีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ความทรงจำอื่นอย่างไร

นวนิยายเรื่องนี้ทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับเหยื่อระเบิดปรมาณูกลายเป็นความทรงจำข้ามวัฒนธรรม เนื่องจากพิธีกรรมรำลึกที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น ปี 1960 เป็นต้นมา ถูกจัดขึ้นเพื่อกลุ่มคนที่เป็นเหยื่อของระเบิดปรมาณูในญี่ปุ่น ซึ่งเรียกว่า “ฮิบายะ” แต่ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษ 1990 เหยื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ของประเทศอื่นเริ่มเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการรำลึกนี้ด้วย การถ่ายทอดซ้ำในวรรณกรรมเรื่อง **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** จึงเป็นพื้นที่ที่ช่วยเพิ่มสำคัญของเหยื่อสงครามในญี่ปุ่นให้ขับเคลื่อนไปสู่วัฒนธรรมความทรงจำโลก ผ่านการนำตัวบทไปแปลเป็นภาษาต่าง ๆ

ลำดับต่อมา ในส่วนของคำถามข้อที่ 2 ว่าด้วย **ตัวบทวรรณกรรมนำเสนอความทรงจำอย่างไร ใช้ขนบวรรณศิลป์อย่างไร รวมถึงมีวิธีการเล่าเรื่องอย่างไร** นั้น นัทธนี ประสานนาม ได้ อธิบายว่า วรรณศิลป์เป็นคุณสมบัติสำคัญของวรรณกรรมในมิติความทรงจำ และเป็นตัวกำกับให้ความทรงจำเกี่ยวกับวรรณกรรมเรื่องนั้นๆ ตลอดจนความทรงจำที่วรรณกรรมเรื่องนั้นทำหน้าที่ถ่ายทอด ติดอยู่ในความทรงจำของผู้อ่านได้ โดย อัศหริต แอร์ล ได้เสนอให้ใช้ “แบบ” ของการเล่า

เรื่องในการพิจารณาตัวบทวรรณกรรม ตัวอย่างเช่น การเล่าเรื่องแบบเป็นปฏิปักษ์ (Antagonistic Mode) การเล่าเรื่องแบบสะท้อนคิด (Reflexive Mode) การเล่าเรื่องแบบเน้นความยิ่งใหญ่ (Monumental Mode) การเล่าเรื่องแบบสร้างประวัติศาสตร์ (Historicizing Mode) การเล่าเรื่องแบบอิงประสบการณ์ (Experiential Mode) เป็นต้น สำหรับการเล่าเรื่องแบบเป็นปฏิปักษ์ มีลักษณะสำคัญคือ จะเล่าโดยนำเสนออดีตฉบับหนึ่งขึ้นมา และปฏิเสธอดีตอีกฉบับด้วยการให้เหตุผล ในลักษณะที่หักล้างหรือเป็นปฏิปักษ์ การเล่าในลักษณะนี้จะนำเสนออัตลักษณ์ของกลุ่มหรืออดีตในแบบฉบับของพวกเขาผ่านวรรณกรรมเพื่อทำให้เกิดการจดจำ เช่น วรรณกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อจุดประสงค์ทางการเมือง จะนำเสนอภาพเหมารวมด้านลบของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งให้ผู้อ่านรับรู้ เป็นต้น

ส่วนการเล่าเรื่องแบบสะท้อนคิด ผู้เขียนจะเปิดโอกาสให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการสังเกตเกี่ยวกับการนำอดีตมาเล่าใหม่ โดยจะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการและปัญหาของการจดจำ เช่น คำวิจารณ์ของผู้เล่าที่มีผลต่อความทรงจำ การนำอดีตที่ต่างฉบับมานำเสนอคู่กัน หากเป็นการเล่าเรื่องแบบเน้นความยิ่งใหญ่ จะนิยมใช้เล่าอดีตในฐานะตำนาน หรือหากเป็นการเล่าเรื่องแบบสร้างประวัติศาสตร์ มักใช้เล่าเรื่องราวหรือเหตุการณ์ของบุคคลที่เป็นประเด็นศึกษาในเชิงประวัติศาสตร์ และแบบสุดท้าย คือการเล่าเรื่องแบบอิงประสบการณ์ เป็นแบบที่นิยมมากที่สุดในการนำเสนอความทรงจำในวรรณกรรม เนื่องจากเป็นการเล่าที่มาจากมุมมองของผู้เล่าหรือตัวละครของเรื่อง เรื่องที่ถ่ายทอดออกมาจึงมีลักษณะแบบประสบการณ์ตรง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะเด่นของการเล่าเรื่องแบบอิงประสบการณ์ คือ การใช้ “ผู้เล่าเรื่อง – ตัวละครเอก” ที่เล่าผ่านเสียงส่วนตัวของตน การเลือกใช้ “กาลในภาษา” ที่เน้นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน การนำเสนอช่วงการเล่าเรื่องขนาดยาวที่ใช้การนิเทศน์ (Focalization) โดย “ตัวละครเอกผู้อ่านประสบการณ์” ตลอดจนการใช้เสียงเล่าผ่านภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ภาษาที่ไม่เป็นทางการและคำสแลง วรรณกรรมที่นิยมใช้วิธีการเล่าแบบนี้ คือ วรรณกรรมการเดินทาง นวนิยายสงครามที่เล่าเรื่องทหารหาญ รวมทั้งบันเทิงคดีบันเทิงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิวด้วย (ซึ่งบางกรณีนำเสนอร่วมกับการเล่าแบบสะท้อนคิดเพื่อแสดงให้เห็นขีดจำกัดในการบอกเล่าประสบการณ์)⁴⁴

จากข้างต้นจะเห็นได้ว่า แบบของการเล่าเรื่องแต่ละประเภท ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการนำเสนอเรื่องราวที่มีลักษณะเฉพาะ เพราะวรรณกรรมแต่ละเรื่องมีลักษณะเนื้อหาที่แตกต่างกัน จึงไม่สามารถใช้แบบของการเล่าเดียวกันได้ทั้งหมด ดังนั้น แบบของการเล่าเรื่องประเภท

⁴⁴ นัทรนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 85-86.

หนึ่งจึงเหมาะกับเนื้อหาประเภทหนึ่งเท่านั้น ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตว่า หากเชื่อมโยงลักษณะของ “แบบของการเล่าเรื่อง” กับการศึกษาวรรณกรรมในทางคติชนวิทยา แบบของการเล่าเรื่องมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับ “แบบเรื่องของนิทาน” เนื่องจากแบบเรื่องมีความสำคัญในแง่ของการนำเสนอโครงเรื่อง ทั้งยังเป็นเครื่องมือที่ทำให้นิทานแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะ ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ว่า “แบบเรื่องนิทาน (Tale Type) หมายถึง โครงเรื่องของนิทาน ที่ทำให้นิทานแต่ละเรื่องมีลักษณะเฉพาะต่างจากนิทานเรื่องอื่นๆ...แบบเรื่องนิทานแต่ละแบบดำรงอยู่อย่างอิสระในลักษณะของเรื่องเล่าที่สมบูรณ์ในตัวเอง นิทานแต่ละแบบเรื่องอาจประกอบด้วยอนุภาคเดียวหรือหลายอนุภาคก็ได้”⁴⁵ แบบของการเล่าเรื่องจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือที่ใช้ในการบอกเล่าเรื่องราวที่มีเนื้อหาเฉพาะเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวกำหนดให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้ว่า วรรณกรรมที่กำลังอ่านพยายามสื่อสารและถ่ายทอดความทรงจำเรื่องใดมาสู่ตนเอง แบบของการเล่าเรื่องจึงเป็นวรรณศิลป์หนึ่งที่ทำให้วรรณกรรมแต่ละเรื่องมีเอกลักษณ์ สามารถสร้างภาพจำให้แก่ผู้อ่านได้

เมื่อกล่าวถึงแบบของการเล่าเรื่อง นัทธนัย ประสานนาม ได้เชื่อมโยงรูปแบบการเล่าเรื่องดังกล่าวนี้ไปสู่วรรณกรรมเรื่อง **ซาตาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** ว่า ไม่ได้ใช้วิธีการเล่าตามแบบของการเล่าเรื่องที่กล่าวถึงข้างต้น หากแต่ใช้วิธีการเล่าเรื่องตามแบบของวรรณกรรมสำหรับเด็กทั่วไป คือ เน้นการนำเสนอเรื่องที่ย่านง่าย เข้าใจง่าย ใช้ผู้เล่าเรื่องแบบรู้แจ้ง ตลอดจนมีการนำเสนอภาพครอบครัวและการเติบโตทางจิตวิญญาณของเด็ก ส่งผลให้วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเรื่องหนึ่งที่อยู่ในความทรงจำของผู้อ่านทั่วโลก ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ นัทธนัย ประสานนาม อธิบายว่าได้ “เอื้อต่อการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรม (Literary Afterlife)”⁴⁶

คำถามข้อที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามสุดท้าย คือ **เมื่อวรรณกรรมถูกเขียนและเผยแพร่แล้ว ด้วบทวรรณกรรมดำรงอยู่อย่างไรในวัฒนธรรมความทรงจำในบริบทชุมชน บริบทชาติ และบริบทข้ามชาติข้ามวัฒนธรรม ผ่านด้วบทวรรณกรรม ความทรงจำวัฒนธรรมถูกใช้ ถูกบริโภค ถูกถ่ายทอด หรือถูกแปรรู้อย่างไร** นัทธนัย ประสานนาม อธิบายเนื้อหาส่วนนี้โดยนำแนวคิดของนักวิชาการด้านความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาอย่างแอนน์ ริกนีย์ มาใช้ในการแสดงคำตอบ ซึ่งเป็นกรกล่าวถึงประเด็นเรื่องชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรม โดยแอนน์ได้กล่าวว่า

⁴⁵ศิราพร ณ ถลาง, **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้าน** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552), 6.

⁴⁶นัทธนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 87.

“ชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรม” คือสิ่งเดียวกับ “ชีวิตทางสังคม” (Social Life) ของตัวบทวรรณกรรมที่พัฒนามาจากข้อเสนอของแฟร์ดีนันด์ เดอ โซซูร์ (Ferdinand de Saussure) ว่าด้วยชีวิตสัญลักษณ์ในสังคมไปสู่ชีวิตของตัวบทในสังคม” การศึกษาตามแนวทางนี้พีเคระห์การรับ (Reception) แต่ไปไกลกว่าคุณค่าทางวรรณศิลป์ เพื่อเผยแสดงให้เห็นการหยิบยืม (Appropriation) ตัวบทวรรณกรรมนั้น เพื่อสร้างใหม่ในปฏิบัติการทางวัฒนธรรมต่างๆ กล่าวคือ มุ่งศึกษาการเดินทางของตัวบทผ่านพื้นที่วัฒนธรรม สื่อ และผลกระทบที่ตัวบทมีต่อความสัมพันธ์ทางสังคม⁴⁷

จากข้อความข้างต้น การศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรม เป็นการศึกษาการเดินทางของตัวบทหรือเรื่องเล่าใดเรื่องเล่าหนึ่งผ่านพื้นที่วัฒนธรรม สื่อ ตลอดจนผลกระทบที่ตัวบทมีต่อความสัมพันธ์ทางสังคม ทุกครั้งที่ตัวบทวรรณกรรมออกเดินทางหรืออีกนัยหนึ่งก็คือการเผยแพร่เรื่องเล่าออกสู่สังคมและวัฒนธรรมอื่น ตัวบทจะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับตัวบทอื่น เมื่อมองในมิติของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา การที่ตัวบทหนึ่งเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับอีกตัวบท จะทำให้เกิดปรากฏการณ์ 2 รูปแบบขึ้นนั่นคือ “การผลึก” และ “การตั้ง” สำหรับการผลึก คือ “เมื่อตัวบทวรรณกรรมเผยแพร่ออกไปแล้วได้สร้างสรรค์สิ่งใดให้เกิดขึ้นในตัวบทอื่น หรือในวัฒนธรรมความทรงจำ”⁴⁸ ส่วนการตั้ง คือ “ตัวบทนั้นๆ ถูกหยิบยืม ดัดแปลง ตีความ แปรรูปไปอย่างไร โดยต้องพิจารณาว่าทั้งการผลึกและการตั้งนี้สัมพันธ์กันอย่างไรในแต่ละบริบทด้วย”⁴⁹ กล่าวได้ว่า ความทรงจำจะอยู่ได้ก็ต่อเมื่อความทรงจำที่เกิดขึ้นจากตัวบทวรรณกรรมเดิมได้สร้างตัวตนขึ้นมาด้วยวิธีการผลิตซ้ำหรือปรากฏซ้ำในความทรงจำฉบับใหม่ ทำให้เรื่องเล่าในตัวบทวรรณกรรมยังคงอยู่ ชีวิตหลังมรณกรรมจึงเป็นผลที่เกิดขึ้นมาจากการถ่ายทอดเรื่องเล่าจากสื่อหนึ่งไปยังสื่อหนึ่ง และจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการถ่ายทอดผ่านสื่อเหล่านั้นอาจปรากฏทั้งในรูปแบบเดียวกัน และรูปแบบต่างกัน เช่น ภาพยนตร์ ดนตรี รูปภาพ เป็นต้น ดังที่ นัทธัญ ประสานนาม กล่าวเอาไว้ว่า

ชีวิตหลังมรณกรรมทางวัฒนธรรมเป็นผลพวงมาจากการที่บุคคลมิได้มีชีวิตเป็นอมตะ วัตถุเสื่อมสลายเมื่อถึงเวลา เช่นเดียวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วย่อมสิ้นสุดและผ่านพ้นไป แต่สิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ของทั้งบุคคล วัตถุ และเหตุการณ์ จะเคลื่อนที่ไปสู่เรื่องเล่าเรื่องอื่นๆ ด้วยการถ่ายทอด (Mediated) ผ่านสื่อ วัตถุ หรือประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม เช่น

⁴⁷ นัทธัญ ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 87-88.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, 88.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน, 88.

จิตรกรรม ภาพยนตร์ วัฒนธรรมวัตถุ (Material Culture - วัตถุที่ประดิษฐ์โดยมนุษย์)
โดยรวมคือภาคปฏิบัติต่างๆ ในชีวิตประจำวัน⁵⁰

นอกเหนือจากแนวคิดของแอนน์ ริกนีย์ แล้ว อัสทริด แอร์ล ยังเป็นอีกบุคคลหนึ่งที่ได้
นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรมเอาไว้ โดยแบ่งได้เป็น 3 แนวทาง คือ
การศึกษาจากปริทัศน์สังคม (Social Perspective) การศึกษาจากปริทัศน์วัฒนธรรมของสื่อ (Media
Culture-Perspective) และการศึกษาจากปริทัศน์เน้นตัวบทเป็นศูนย์กลาง (Text-Centered
Perspective) โดยแนวทางแรก คือ การศึกษาจากปริทัศน์สังคม จะเน้นบทบาทของผู้กระทำทาง
สังคมในการใช้ตัวบทวรรณกรรม ซึ่งนัทธนี ประสานนาม ได้นำวรรณกรรมเรื่อง **ซาตาโกะกับนก
กระเรียนพันตัว** มาเป็นตัวอย่างประกอบการอธิบาย เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการในการศึกษาจาก
ปริทัศน์สังคมว่ามีกระบวนการอย่างไร ดังเนื้อความที่ว่า

ยกตัวอย่างเช่น Sadako and the Thousand Paper Cranes ที่กลุ่มเป้าหมายหลัก
เป็นเด็กนักเรียน เพราะหนังสือเล่มนี้ถูกใช้เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษใน
หลายประเทศทั่วโลก การอ่านในฐานะแบบเรียน การอ่านเพื่อความรื่นรมย์ หรือการอ่าน
เพื่อประโลมจิตใจ (ในกรณีที่ใช้นวนิยายเรื่องนี้ในโครงการบรรณบำบัด - bibliotherapy)
หรือใช้ในฐานะส่วนหนึ่งของพิธีกรรมรำลึก ย่อมนำไปสู่การตีความที่ต่างกัน⁵¹

จากเนื้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า การตีความตัวบทวรรณกรรมถูกยึดโยงอยู่กับ
วัตถุประสงค์ของการใช้วรรณกรรม แม้ผู้อ่านจะอ่านวรรณกรรมเรื่องเดียวกัน แต่หากมีช่วงวัยและ
วิธีการอ่านที่แตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ความหมายในวรรณกรรมเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น ตัวบท
วรรณกรรมเรื่องหนึ่งจึงไม่ได้มีเพียงความหมายเดียว หากแต่สามารถตีความและให้ความหมายได้
หลากหลายแง่มุม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านผู้อ่านและวัตถุประสงค์ของการใช้ตัวบทวรรณกรรมเป็น
หลัก

แนวทางต่อมา คือ การศึกษาจากปริทัศน์วัฒนธรรมของสื่อ เป็นแนวทางที่มุ่งเน้นใน
เรื่องของเครือข่ายสหนังสือ (Intermedial Network) สำหรับแนวคิดเรื่องสหนังสือได้รับการสถาปนาให้
เป็นสาขาวิชาหนึ่งที่เป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสื่อต่างแขนง หากมองจากมุมอักษรศาสตร์

⁵⁰นัทธนี ประสานนาม, “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวัจนสหนังสือ,” ใน **สุนทรีย
สหนังสือ**, นัทธนี ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564), 292.

⁵¹นัทธนี ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับ
วรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 89.

สหศึกษาศึกษาจะใช้ตัวบทที่ประกอบขึ้นจากถ้อยคำเป็นศูนย์กลาง โดยมองความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ภาพยนตร์ และดนตรี⁵² จะเห็นได้ว่า สื่อแต่ละประเภทต่างมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ซึ่งความสัมพันธ์หลากหลายรูปแบบระหว่างสื่อไม่ว่าจะเป็นการแข่งขัน การหิบบิมี แลกเปลี่ยน หรือกลืนกลายผสมผสาน ทำให้นักวิชาการเรียกความสัมพันธ์ระหว่างสื่อภายใต้กรอบสหสื่อว่า “ทวิวิจน์สหสื่อ”⁵³ ซึ่งเป็นสถานะของการสนทนากันระหว่างสื่อที่ต่างแขนง ผู้วิจัยจึงมองว่า การที่สื่อแต่ละประเภทสามารถสนทนากันได้ นั้นเพราะสื่อเหล่านั้นมีบางสิ่งที่เชื่อมโยงกัน ตัวอย่างเช่น **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** นวนิยายเรื่องนี้ได้รับการนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ นิยายภาพ ละครเวที การแสดงบัลเลต์ ผลงานศิลปะหลากหลายแขนง รวมทั้งการเล่าเรื่องแบบข้ามสื่อที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ต ยิ่งไปกว่านั้นยังมีผู้นำซาดาโกะไปเชื่อมโยงกับแอนน์ แฟรงค์ เด็กสาวที่เป็นเหยื่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ชาวยิว ที่ไดอารีของเธอกลายเป็นวรรณกรรมยอดนิยามของโลกอีกด้วย⁵⁴ นวนิยายเรื่อง **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** และสื่อประเภทต่างๆ ที่กล่าวถึงข้างต้นมีความเชื่อมโยงกันในแง่ของเนื้อหา ในขณะที่บุคคลในเรื่องอย่างซาดาโกะ จากนวนิยาย **ซาดาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** มีความเชื่อมโยงกับบุคคลในวรรณกรรมอีกเรื่องอย่างแอนน์ แฟรงค์ ในแง่ของการเป็นเหยื่อจากเหตุการณ์ร้ายแรงอันเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์โลกเช่นเดียวกัน

อีกตัวอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงเครือข่ายสหสื่อก็คือ การศึกษา**ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวิจน์สหสื่อ**⁵⁵ บทความเรื่องนี้แตกต่างจากการศึกษาข้างต้นตรงที่ไม่ได้ศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของวรรณกรรม หากแต่ศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของนักเขียน โดยในบทความได้แสดงให้เห็นถึงแนวคิดเรื่องสหสื่อว่า ภาพยนตร์ เรื่อง forget me not ซึ่งเป็นชื่อดอกไม้ “forget me not พันธุ์กิริติ” ที่กล่าวถึงในภาพยนตร์ข้างหลังภาพ ของเชิด ทรงศรี ปี พ.ศ. 2544 ยังใช้ภาพสีน้ำมันจากภูเขาและลำธารที่มีตาเกาะ ซึ่งคุณหญิงกิริติได้มอบให้นพพร และภาพสีน้ำดังกล่าวก็ดัดแปลงมาจากนวนิยายเรื่อง **ข้างหลังภาพ** กล่าวได้ว่า ภาพวาดที่ถูกบรรยายในนวนิยายปรากฏอยู่ในภาพวาดในภาพยนตร์ และเทคนิคของภาพวาดในภาพยนตร์เรื่องหนึ่งถูกนำไปใช้ในภาพยนตร์อีกเรื่องหนึ่ง

⁵² นัทธนัย ประสานนาม, “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวิจน์สหสื่อ,”

ใน **สุนทรียสหสื่อ**, นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564), 305-306.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, 307-308.

⁵⁴ นัทธนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 89-90.

⁵⁵ นัทธนัย ประสานนาม, “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวิจน์สหสื่อ,” ใน **สุนทรียสหสื่อ**, นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564), 287-373.

แสดงให้เห็นว่า ภาพยนตร์ทั้ง 2 เรื่อง ต่างถ่ายทอดเนื้อหาจากนวนิยายเรื่อง **ข้างหลังภาพ** ดังนั้นประเด็นของการสนทนากันระหว่างสื่อต่างประเภท ไม่ว่าจะเป็นนวนิยายกับภาพยนตร์ และภาพยนตร์เรื่อง forget me not กับภาพยนตร์เรื่อง ข้างหลังภาพ ล้วนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็คือต้องการระลึกถึงศรีบูรพา ซึ่งผลจากการสนทนากันครั้งนี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงเครือข่ายสหสือแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการในการถ่ายทอดซ้ำเรื่องข้างหลังภาพ จากสื่อหนึ่งไปยังอีกสื่อหนึ่ง และเป็นการชุบชีวิตของศรีบูรพาขึ้นมาอีกครั้ง โดยใช้ผลงานอันเป็นที่นิยมของนักอ่านวรรณกรรมไทยอย่างนวนิยายเรื่อง **ข้างหลังภาพ** เป็นเครื่องมือ ซึ่งเราเรียกปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ว่า “ชีวิตหลังมรณกรรม หรือ Afterlife”

สำหรับแนวทางสุดท้าย คือ การศึกษาจากปริทัศน์เน้นตัวบทเป็นศูนย์กลาง แนวทางนี้จะเน้นการวิเคราะห์เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง คุณสมบัติของวรรณกรรมที่เอื้อต่อการนำไปถ่ายทอดซ้ำมากกว่าเรื่องอื่น นันทนัย ประสานนาม ใช้นวนิยายเรื่อง **ซาตาโกะกับนกกระเรียนพันตัว** อีกครั้งในการอธิบาย จากการวิเคราะห์สรุปได้ว่า วรรณกรรมเรื่องนี้มีคุณสมบัติที่โดดเด่นซึ่งเอื้อต่อการถ่ายทอดซ้ำหลายประการ ได้แก่ มีเนื้อหาที่อ่านง่าย เหมาะสำหรับเด็ก มีสาระที่ไม่ขัดต่อความถูกต้องเรื่องการเมือง และเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในวัฒนธรรมความทรงจำโลก ทำให้ทั้งตัวบทวรรณกรรมและความทรงจำเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสงครามโลกครั้งที่ 2 คงอยู่ในสังคมจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาทั้งหมดได้แสดงให้เห็นว่า การศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใดสามารถศึกษาได้หลากหลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับผู้ศึกษาว่าต้องการจะศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของสื่อเพื่อวัตถุประสงค์ใด ผู้ศึกษาบางคนอาจต้องการศึกษาชีวิตหลังมรณกรรมของนักเขียน โดยมุ่งศึกษาชีวิตและผลงานในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพื่อให้เห็นถึงภาพรวมในผลงานของนักเขียนผ่านแง่มุมต่างๆ มากกว่าให้งานเข้าถึงคนในวงกว้าง ซึ่งโดยส่วนใหญ่มักเป็นการศึกษาของกลุ่มนักวิชาการและนักวรรณกรรม ในขณะที่ผู้ศึกษาบางคนมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อต้องการชุบชีวิตนักเขียนให้ฟื้นคืนมา ด้วยการนำชีวิตและผลงานกลับมาศึกษา ตีความใหม่ และถกเถียงกันใหม่ การศึกษาเหล่านี้นับเป็นวิธีการศึกษาหนึ่งของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับการนำอดีตเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุ มาผลิตซ้ำหรือถ่ายทอดซ้ำ โดยผลงานที่เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลได้เสียชีวิต ถือเป็นชีวิตหลังมรณกรรมของบุคคลนั้น

หากนำแนวคิดเรื่องชีวิตหลังมรณกรรมมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ การที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาชีวประวัติอยู่ขณะนี้ นับเป็นปฏิบัติการหนึ่งของการชุบชีวิต พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นมาอีกครั้ง ผ่านการอ่านใหม่และการถกเถียง ซึ่งผลจากการนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ครั้งนี้ จะช่วยถ่ายทอดเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบาลของไทยไม่ให้ถูกกลืนเลื่อนไปจากความทรงจำของคนในสังคม อันเป็นการสืบทอดความทรงจำรูปแบบหนึ่งให้ยังคงอยู่ในสังคมได้ต่อไป

2.1.2.3 แนวทางการศึกษาวรรณกรรมในฐานะความทรงจำ

จากการสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำ พบการนำแนวคิด “ความทรงจำศึกษา” มาประยุกต์ใช้กับกลุ่มข้อมูลประเภทวรรณกรรมในหลากหลายสาขาวิชา ตัวอย่างเช่น งานวิจัยทางด้านสังคมวิทยาเรื่อง **Mediating Memories of the 1970s in Thai Cultural Production** ของสุดารัตน์ มุสิกวงค์ ที่ปรากฏในปี พ.ศ. 2549 เป็นการศึกษาค้นคว้าจากเหตุการณ์เดือนตุลาคมที่ปรากฏใน “พื้นที่ความทรงจำ” เป็นต้นว่า ภาพยนตร์ วรรณกรรม และงานทัศนศิลป์ โดยให้ความสำคัญแก่วาทกรรมศิลปะเพื่อชีวิต นอกจากนั้นยังใช้แนวพินิจเชิงชาติพันธุ์วรรณา (ethnographic approach) ในพิธีกรรมรำลึก รวมทั้งการเก็บข้อมูลจากความทรงจำส่วนบุคคลด้วย⁵⁶

หากพิจารณากลุ่มข้อมูลที่ผู้ศึกษาเลือกใช้จะเห็นว่า มีความหลากหลายและไม่จำกัดอยู่เพียงข้อมูลวรรณกรรมเท่านั้น แต่ยังขยายไปถึงสื่อประเภทภาพยนตร์ งานทัศนศิลป์ และพิธีกรรมรำลึก การที่ผู้ศึกษาเลือกใช้ข้อมูลอันหลากหลายจึงนับเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ผลการศึกษาที่ชัดเจนกว้างขวาง ทั้งยังสามารถอธิบายให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของสื่อเหล่านี้ที่ไม่ได้เป็นเพียงงานศิลปะ สื่อที่สร้างความเพลิดเพลิน หรือพิธีที่จัดขึ้นเพื่อรำลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เคยเกิดขึ้นในอดีตเท่านั้น แต่ยังมีฐานะเป็นสื่อกลางในการสร้างการผลิตสร้างวัฒนธรรมจำเกี่ยวกับเหตุการณ์เดือนตุลาคมที่เคยเกิดขึ้นในอดีตให้ปรากฏในการรับรู้ของสังคมได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์ ได้ศึกษา **เรื่องเล่าจากสหาย: รูปแบบและการปรากฏตัวของความทรงจำร่วมจากชุมชนอดีตแนวร่วม พคท.**⁵⁷ ซึ่งเป็นการศึกษาเรื่องเล่าความทรงจำของอดีตแนวร่วมของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยใช้พิธีรำลึกวีรชนของชาวอีสานใต้ที่เรียกว่า “งานรำลึกสตูป” ที่เกิดขึ้นในช่วงวันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมกราคมของทุกปีเป็นกรณีศึกษา ประกอบกับการเก็บข้อมูลด้วยวิธีทางมานุษยวิทยาและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยอิงกรอบความคิดเรื่องความทรงจำร่วมของปีแอร์ โนรา จากการศึกษาพบว่า พิธีรำลึกสตูปประกอบไปด้วยกิจกรรมงานพิธีต่างๆ ทั้งที่มีความสัมพันธ์กับขบวนการคอมมิวนิสต์ เช่น อนุสรณ์สถาน ศาลา

⁵⁶Sudarat Musikawong, “Mediating Memories of the 1970s in Thai Cultural Production” (Unpublished doctoral dissertation, University of California, Santa Cruz, 2006), อ้างถึงใน นัทธนัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 30-31.

⁵⁷อังกูร หงษ์คณานุเคราะห์, “เรื่องเล่าจากสหาย: รูปแบบและการปรากฏตัวของความทรงจำร่วมจากชุมชนอดีตแนวร่วม พคท.” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

สหาย หินจารึก งานพิธีรำลึก เป็นต้น และไม่มีความสัมพันธ์กับขบวนการคอมมิวนิสต์ เช่น พิพิธภัณฑสถานบ้านอีสานได้ งานสมโภชน์ ศาลาหลวงปู่เกาะ งานวันเด็ก ร้านค้าต่างๆ เป็นต้น ได้สร้างความทรงจำให้กับกลุ่มคนต่างๆ โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับขบวนการคอมมิวนิสต์มาก่อน การสร้างความทรงจำให้เกิดขึ้นผ่านอนุสรณ์สถานหรือโอกาสให้ได้มารู้ถึงเรื่องราวเกี่ยวกับขบวนการคอมมิวนิสต์ รวมถึงข้อมูลจากการบอกเล่าเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สัมพันธ์กับขบวนการคอมมิวนิสต์ในแต่ละช่วงเวลา ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับบริบทในปัจจุบันที่มีต่อการเกิดความทรงจำ และส่วนของความทรงจำจากคำบอกเล่าที่มีความแตกต่างก็ไม่ได้ส่งผลให้สัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแปลกแยกขึ้นภายในหมู่บ้าน แต่กลับทำให้เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับขบวนการคอมมิวนิสต์และภาพชุมชนในอดีตปรากฏขึ้น นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างประวัติศาสตร์กับความทรงจำว่าเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกัน การศึกษาความทรงจำจึงทำให้เกิดความเข้าใจถึงบริบททางสังคมที่มีต่อเจ้าของความทรงจำด้วย

หลังจากการศึกษาข้างต้นได้ปรากฏงานวิจัยของสาขาพัฒนาสังคมขึ้น ซึ่งเป็นการศึกษาความทรงจำเกี่ยวกับประวัติบุคคล คือ **ความตายของจรัล มโนเพ็ชร: ความทรงจำและกิจกรรมรำลึกในสังคมล้านนา**⁵⁸ ของเปรมวดี กิรวาทิ ผลจากการศึกษาสรุปได้ว่า หลังการเสียชีวิตของจรัล มโนเพ็ชร เรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของจรัลกลายเป็นภาพตัวแทนบางส่วนของอัตลักษณ์ล้านนา การนำเสนอเรื่องราวของจรัลผ่านสื่อแขนงต่าง ๆ และพิธีกรรมรำลึกที่ถูกจัดขึ้นมีส่วนสำคัญที่ทำให้ความทรงจำและเรื่องเล่าเกี่ยวกับ จรัล มโนเพ็ชร ยังคงดำรงอยู่โดยการผลิตซ้ำ และสร้างเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตและงานของจรัลผ่านกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้เรื่องราวของจรัลยังไปปรากฏในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ร้านอาหาร ศูนย์การค้า สถานศึกษา โรงแรม สถานีวิทยุท้องถิ่น เป็นต้น ผ่านการใช้เสียงเพลงโฟล์คซองของคำเมืองโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลท่องเที่ยว ความทรงจำเกี่ยวกับจรัลจึงได้กลายมาเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นล้านนา และเป็นจุดขายทางวัฒนธรรมความเป็นล้านนาให้แก่คนทั้งในและนอกท้องถิ่นได้

หากพิจารณาแนวทางการศึกษาประวัติบุคคลข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่ามิติที่ใกล้เคียงกับการศึกษาในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากเป็นการศึกษาประวัติชีวิตของบุคคลสำคัญในประเทศด้วยมุมมองความทรงจำศึกษาเช่นเดียวกัน หากแต่ผลการศึกษาข้างต้นจะมุ่งเน้นศึกษาเกี่ยวกับชีวิตหลังความตายผ่านกิจกรรมรำลึก อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เรื่องราวของจรัล มโนเพ็ชร สามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างต่อเนื่องเป็นหลัก ในขณะที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะผ่าน

⁵⁸เปรมวดี กิรวาทิ, “ความตายของจรัล มโนเพ็ชร: ความทรงจำและกิจกรรมรำลึกในสังคมล้านนา,” วารสารสังคมศาสตร์ 21, 2 (2552): 245-274.

สื่อประเภทหนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อแสดงให้เห็นว่าหนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลางในการผลิตสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านการจดจำซ้ำ ๆ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ซึ่งเรื่องราวที่ได้รับการผลิตซ้ำไม่เพียงแต่มีส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้และจดจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น ในอีกด้านหนึ่งยังทำหน้าที่ในการวิพากษ์ความทรงจำกระแสหลักเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมด้วยเช่นกัน

นอกจากหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว ผู้วิจัยยังศึกษาการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสื่อรูปแบบอื่นด้วย หนึ่งในนั้นคือ “พิธีรำลึก” ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาข้างต้น บทบาทหน้าที่ของพิธีรำลึกที่ปรากฏในการศึกษาทั้ง 2 เรื่อง อาจมีความคล้ายกันในแง่ของบทบาทหน้าที่ในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของบุคคลทั้งสองให้เกิดขึ้น และทำให้เรื่องราวของทั้ง 2 บุคคล สามารถดำรงอยู่ในการรับรู้และจดจำของสังคมได้ภายหลังจากชีวิตจบลง แต่ที่สิ่งทำให้พิธีรำลึกของงานวิจัยทั้ง 2 เรื่องแตกต่างกันก็คือ “อิทธิพลของงานที่มีต่อสังคม” สำหรับ จรัล มโนเพ็ชร พิธีรำลึกจัดขึ้นเพื่อเชื่อมโยงไปสู่การสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นล้านนา แต่พิธีรำลึกของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ไม่ได้ถูกจัดขึ้นเพื่อใช้เป็นช่องทางในการแสดงความระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น หากแต่เรื่องราวที่ปรากฏในพิธีรำลึกยังมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนและต่อยอดให้ความทรงจำที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยสืบทอดและส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้สามารถดำรงอยู่ในการรับรู้และจดจำของสังคมได้ต่อไป กลายเป็นชีวิตหลังมรณกรรมขึ้นในสังคม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความทรงจำเรื่องต่อมาปรากฏในปี พ.ศ. 2555 โดยพัชนียา บุนนาค ได้นำข้อมูลทางคติชนประเภทต่างๆ ได้แก่ ชื่อสถานที่ รูปเคารพ วัตถุมงคล จิตรกรรม และเพลงพื้นบ้าน มาศึกษาด้วยมุมมองความทรงจำศึกษา ดังงานวิจัยเรื่อง **คติชนเกี่ยวกับขุนแผนในจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี**⁵⁹ ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลคติชนต่าง ๆ เกี่ยวกับขุนแผนที่พบใน 2 จังหวัด สะท้อนให้เห็นถึงการนับถือขุนแผนในฐานะวีรบุรุษท้องถิ่น อีกทั้งยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความทรงจำร่วมเรื่องขุนแผนของทั้งจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี โดยคติชนประเภทต่าง ๆ ที่พบในจังหวัดกาญจนบุรีได้สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างความทรงจำร่วมเรื่องขุนแผนจะเน้นช่วงชีวิตของขุนแผนตอนเป็นทหารและผู้ปกครองเมือง ส่วนคติชนประเภทต่าง ๆ ที่พบในจังหวัดสุพรรณบุรี สะท้อนให้เห็นว่า การสร้างความทรงจำร่วมเรื่องขุนแผนในจังหวัดจะเน้นช่วงชีวิตขุนแผนตอนบวชเรียน ความทรงจำร่วมเรื่องขุนแผนที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านข้อมูลทางวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ จึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการแสดงออกและการผลิตซ้ำให้ความทรงจำเรื่องขุนแผนยังคง

⁵⁹พัชนียา บุนนาค, “คติชนเกี่ยวกับขุนแผนในจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี” (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาคติชนวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555).

ปรากฏอยู่อย่างต่อเนื่องในสังคม ผลการศึกษาของงานชิ้นนี้นับได้ว่ามีประโยชน์ต่อผู้วิจัย แม้กลุ่มข้อมูลที่ปรากฏในงานชิ้นนี้และในวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยจะมีความแตกต่างกัน แต่ผู้วิจัยสามารถนำแนวทางในการศึกษาข้อมูลประเภทอื่นมาปรับใช้กับการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ และสื่อรูปแบบอื่นได้ด้วยเช่นกัน อันจะช่วยให้ประเด็นการศึกษาวีเคราะหิในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความลุ่มลึกยิ่งขึ้น

การศึกษาทางด้านความทรงจำปรากฏอีกครั้งในเวลา 2 ปีต่อมา ในงานวิจัยทางด้านสาขามานุษยวิทยา เรื่อง **พิพิธภัณฑสงครามในจังหวัดกาญจนบุรี: การสร้างพื้นที่และความทรงจำ**⁶⁰ ของรินนา ทากุดเรือ โดยผู้ศึกษาต้องการศึกษาชุดความทรงจำและความสัมพันธ์ของชุดความทรงจำที่ถูกนำเสนอในพิพิธภัณฑสงครามในจังหวัดกาญจนบุรี โดยอาศัยแนวคิดความทรงจำของปีแอร์ โนรา เป็นกรอบวิเคราะห์สำหรับเชื่อมโยงการสร้างความทรงจำจากอดีตจนถึงปัจจุบันที่เรียกว่า “แหล่งความทรงจำ (site of memory)” ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในพิพิธภัณฑสงคราม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการจัดแสดงในพิพิธภัณฑและผู้ชมพิพิธภัณฑ ตลอดจนการเข้าร่วมในงานรำลึก “Anzac Day” และงานสัปดาห์สะพานข้ามแม่น้ำแคว ทำให้เห็นว่า บริบทของการเกิดพิพิธภัณฑสงครามที่แตกต่างกัน ทำให้มีการนำเสนอชุดความทรงจำที่หลากหลาย โดยใช้ประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นพื้นฐานในการเล่าเรื่องความทรงจำในนิทรรศการของพิพิธภัณฑแต่ละแห่ง ซึ่งการสร้างชุดความทรงจำในพิพิธภัณฑสงครามนี้ เป็นการสร้างจากความทรงจำปัจจุบันที่พยายามสร้างความทรงจำในอดีตในลักษณะของการเล่าเรื่องความทรงจำ ให้เชื่อมโยงกับความเข้าใจและความต้องการของผู้จัดพิพิธภัณฑสงครามเอง ดังจะเห็นได้จากโทนเสียงของการเล่าเรื่องความทรงจำของผู้จัดท้องถิ่น ที่มีการนำเสนอเรื่องราวของทั้งผู้แพ้และผู้ชนะในลักษณะของคนกลาง ต่างจากการเล่าเรื่องความทรงจำโดยผู้จัดชาวต่างชาติ ที่เน้นการนำเสนอในเรื่องความสูญเสียและความโหดร้ายทารุณของผู้ก่อสงคราม ซึ่งน้ำเสียงที่เล่าปรากฏให้เห็นถึงความเจ็บปวดแทรกอยู่ในหลาย ๆ ที่ของนิทรรศการ อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาความทรงจำสามารถทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมของเจ้าของความทรงจำนั้น ๆ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงบทบาทของความทรงจำที่เป็นมากกว่าเรื่องราวของอดีต เพราะความทรงจำได้แสดงให้เห็นถึงสถานะของการเป็นเครื่องมือในการควบคุมหรือกำหนดทิศทางการให้กับสังคม

อย่างไรก็ตาม แม้การศึกษาเกี่ยวกับความทรงจำที่ผ่านมาจะปรากฏในแง่มุมที่หลากหลาย แต่งานวิจัยดังกล่าวเป็นการศึกษาในมุมมองของศาสตร์สาขาวิชาอื่น เช่น สาขาประวัติศาสตร์ สาขาสังคมวิทยา สาขามานุษยวิทยา และสาขาคติชนวิทยา ซึ่งถึงแม้จะอยู่ภายใต้สาขาวิชาภาษาไทยแต่ก็ยังคงได้รับการจัดให้อยู่ในแขนงย่อยของสาขานี้ ประกอบกับผู้ศึกษาได้นำ

⁶⁰รินนา ทากุดเรือ, “พิพิธภัณฑสงครามในจังหวัดกาญจนบุรี: การสร้างพื้นที่และความทรงจำ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558).

มุมมองทางด้านคติชนวิทยาที่ใช้ในการศึกษาความทรงจำ งานวิจัยดังกล่าวจึงไม่ได้รับการจัดกลุ่มให้เป็นการศึกษาทางด้านวรรณกรรมศึกษา จากการสำรวจงานวิจัยของสาขาวิชาภาษาไทยในเบื้องต้นพบว่า การศึกษาวรรณกรรมที่ผ่านมาโดยส่วนใหญ่ ผู้ศึกษายังไม่ได้ให้คุณค่ากับการศึกษาความทรงจำ แต่ให้ความสนใจกับการศึกษาวรรณกรรมในบริบททาง “ประวัติศาสตร์” โดยจะเน้นศึกษาภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในวรรณกรรม และมองว่าวรรณกรรมเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต นอกจากนี้ยังพบการนำทฤษฎีในทางวรรณกรรมมาใช้ศึกษาประวัติศาสตร์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับประวัติศาสตร์ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเหล่านี้เป็นเพียงการศึกษาความทรงจำในรูปแบบประวัติศาสตร์บอกเล่าและเป็นเพียงประเด็นรองในงานวิจัยเท่านั้น ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาตัวบทวรรณกรรมในมิติของ “ความทรงจำศึกษา” โดยตรง

ในปี พ.ศ. 2558 หัตถกัญจน์ อารีศิลป์ ได้นำมุมมองด้านความทรงจำที่ใช้ในการศึกษานวนิยายของอนุสรณ์ ติพยานนท์ เรื่อง จุงกิง เซ็กซ์เพรส และถ่ายทอดผ่านบทความเรื่อง *Life during wartime and memories of World War II in the Thai novel, Chungking Sexpress*⁶¹ ซึ่งตีพิมพ์ในวารสาร Asian Review ของสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายสามารถนำเสนอสารทางมนุษยธรรมและรื้อฟื้นความทรงจำผ่านโครงเรื่องหลักและโครงเรื่องรองอันซับซ้อน โดยนำเสนอเรื่องโสเภณีที่ถูกลี้ภัยในประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ทฤษฎีหลักที่ใช้ในบทความคือ ศาสตร์แห่งเรื่องเล่า (narratology)⁶²

หลังจากปี พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา การศึกษาเกี่ยวกับความทรงจำเริ่มเป็นที่สนใจของนักวรรณกรรมศึกษามากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้ว่า ภายในระยะเวลาไม่กี่ปีมีงานวิจัยในแนวทางดังกล่าวปรากฏในวงวรรณกรรมไทย จำนวน 3 เรื่อง ซึ่งแต่ละเรื่องเป็นผลงานการศึกษาของนักศึกษาระดับปริญญาโท นาม ทั้งสิ้น เนื่องจากผู้ศึกษามีความคิดเห็นว่า “ตัวอย่างของงานศึกษาของนักวิชาการวรรณกรรมยังมิได้แสดงให้เห็นการใช้ประโยชน์จากนวัตน์ความทรงจำวัฒนธรรมอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะมโนทัศน์ที่ว่า ความทรงจำมิได้มี “พาหะ” เป็นวรรณกรรมเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสื่อใดสื่อหนึ่ง ทว่าความทรงจำเป็นผลสืบเนื่องจากการผลิตซ้ำและแปรรูปเรื่องเล่าที่เดินทางข้ามตัวบทและสื่ออันหลากหลาย”⁶³ ด้วยเหตุนี้จึงได้นำมโนทัศน์ทางด้านความทรงจำศึกษามาใช้ในการศึกษาวรรณกรรม

⁶¹Hattakarn Areesilp, “Life during wartime and memories of World War II in the Thai novel, Chungking Sexpress” *Asian Review* 29, 1 (2016): 29-54.

⁶²นัทธัญ ประสานนาม, *ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา* (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 34-35.

⁶³ เรื่องเดียวกัน, 36.

ผลงานการศึกษาเรื่องแรกตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2560 ได้แก่ เรื่อง **ความทรงจำเทียม: เรื่องเล่าของ “มอม” ในวัฒนธรรมความทรงจำและวัฒนธรรมสกรีน**⁶⁴ เป็นบทความที่ต่อยอดความคิดและค้นคว้าเพิ่มเติมจากโครงการวิจัยเรื่อง “ชุมชนความทรงจำ: การเมืองเรื่องความทรงจำ สงครามโลกครั้งที่สองในวัฒนธรรมสกรีนของไทย” โดยได้รับทุนสนับสนุนจากสถาบันหนังไทย หอภาพยนตร์ (องค์การมหาชน) ประจำปี 2560 ผู้ศึกษามุ่งนำเสนอการวางตำแหน่งแห่งที่ของมอม เรื่องสั้นที่เขียนโดย ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ลงในวัฒนธรรมความทรงจำและวัฒนธรรมสกรีน เพื่อชี้ให้เห็นว่า มอม มีศักยภาพในฐานะตัวบทความทรงจำที่บอกเล่าอดีตจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งถูกกดทับหลงลืมในความทรงจำทางการ ผลการศึกษาพบว่า เรื่องสั้น มอม ที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชาภาษาไทยถูกตีความโดยเน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ทำให้ความทรงจำสงครามโลกครั้งที่ 2 ปรากฏในฐานะสิ่งที่ “อยู่ในระหว่าง” เพราะไม่สามารถบอกเล่าออกมาได้อย่างชัดเจน ในขณะที่ละครโทรทัศน์เรื่อง มอม ฉบัป พ.ศ. 2560 ได้ถ่ายทอดความทรงจำเทียมของสงครามผ่านการเชื่อมประสานระหว่างโลกของแนวหน้ากับแนวหลัง ทั้งยังเชิดชูคุณค่ามนุษยธรรมซึ่งปลูกเร้าอารมณ์ร่วมของผู้ชมในบริบทวัฒนธรรมมวลชน ละครโทรทัศน์เรื่อง มอม จึงประสบความสำเร็จในฐานะตัวบทความทรงจำ

จากการศึกษาดังกล่าวได้ช่วยอธิบายให้เห็นถึงรูปแบบและกระบวนการศึกษาวรรณกรรมกับความทรงจำในทิศทางที่ชัดเจน อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ของนักวรรณกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทำให้นักวิชาการในวงวรรณกรรมไทยได้รู้จักแนวคิดทฤษฎีทางตะวันตกรูปแบบใหม่ และเรียนรู้ที่จะนำวิธีวิทยาด้านความทรงจำศึกษามาประยุกต์ใช้กับการศึกษาวรรณกรรมไทยเรื่องอื่น ๆ ต่อไป ในทัศนะของผู้วิจัย การศึกษาเรื่องนี้สามารถเติมเต็มองค์ความรู้ด้านความทรงจำศึกษาในแง่ของการวิเคราะห์และตีความสิ่งที่ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมได้เป็นอย่างดี ผู้ศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าการมองตัวละครในวรรณกรรม ไม่ควรมองตัวละครในฐานะของผู้ดำเนินเรื่อง ผู้สร้างความบันเทิง หรือผู้ที่ก่อให้เกิดอารมณ์สะเทือนใจเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญกับเนื้อหา เหตุการณ์ ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในเรื่องด้วยเพื่อให้เห็นถึงสิ่งที่แฝงอยู่ ประกอบกับเมื่อนำแว่นความทรงจำมาใช้ในการมองเรื่องสั้น มอม จึงทำให้เรื่องสั้น มอม จากเดิมเป็นเพียงวรรณกรรมที่นำไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยระดับชั้นมัธยมศึกษา ถูกยกระดับเป็นตัวบทความทรงจำที่บอกเล่าอดีตจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้ ซึ่งผู้วิจัยจะแนวทางการวิเคราะห์และตีความวรรณกรรมดังกล่าวนี้ไปปรับใช้กับการศึกษาวรรณกรรมประเภทหนังสือแนวชีวประวัติต่อไปด้วยแว่นความทรงจำศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นว่าหนังสือแนว

⁶⁴นัทธัญ ประสานนาม, “ความทรงจำเทียม: เรื่องเล่าของ “มอม” ในวัฒนธรรมความทรงจำและวัฒนธรรมสกรีน,” ใน **เล่าเรื่องเรื่องเล่า**, นัทธัญ ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560), 239-268.

ชีวประวัติจะสามารถเป็นตัวบทความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เช่นเดียวกับเรื่อง **สั้น มอม**

การศึกษาเรื่องต่อมา คือ **“วรรณกรรมกับประวัติศาสตร์” ในประเทศไทยจากมุมมอง ความทรงจำศึกษา**⁶⁵ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจการศึกษาวรรณกรรมกับประวัติศาสตร์ในประเทศไทย โดยเสนอให้เห็นว่า ความทรงจำศึกษาในฐานะสหวิทยาการจะช่วยพัฒนาการศึกษาดังกล่าวได้อย่างไร ผลการศึกษาพบว่า การศึกษาวรรณกรรมกับประวัติศาสตร์แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม คือ งานศึกษาที่เน้น ภาพเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ในวรรณกรรม และงานศึกษาที่เน้นบทสนทนาระหว่างวรรณกรรมกับ ประวัติศาสตร์ในฐานะภาพแทนของอดีต อย่างไรก็ตาม งานศึกษาทั้งสองกลุ่มยังไม่ได้ให้ความสำคัญ แก่วัฒนธรรมความทรงจำที่ก่อรูปจากพื้นที่ความทรงจำต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์บอกเล่า อนุสาวรีย์ พิพิธภัณฑสถาน และพิธีกรรมรำลึก ความทรงจำศึกษาจึงเป็นวิวิธวิทยาอีกมุมมองหนึ่งที่เสนอให้มอง ความทรงจำในวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ และวรรณกรรมในวัฒนธรรมความทรงจำ ซึ่งจะช่วยให้การ มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมไทยกับอดีตในฐานะประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรมที่ เปลี่ยนแปลงไป

ผลการศึกษาข้างต้นช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมความทรงจำที่ ปรากฏอยู่ในสังคมด้วย เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการสร้างและส่งต่อความทรงจำผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เนื่องจากความทรงจำอาจไม่ได้ถูกสร้างขึ้นผ่านตัวบทวรรณกรรมเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่อาจจะ เกิดขึ้นมาจากวัฒนธรรมความทรงจำรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน งานศึกษาชิ้นนี้จึงมีประโยชน์ต่อผู้วิจัยใน แ่งของการศึกษาวัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการผลิตสร้างผ่าน สื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ อันจะนำไปสู่การเผยให้เห็นถึงความทรงจำใน หลากหลายกระแสและหลากหลายสื่อได้ต่อไป

สำหรับการศึกษาเรื่องที่ 3 เป็นงานวิจัยในชุดโครงการเวทีวิจัยมนุษยศาสตร์ไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เรื่อง **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำ วัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา**⁶⁶ โดยในการศึกษาจะมุ่งสำรวจวิวิธวิทยาของความทรงจำวัฒนธรรม โดยเน้นเอกสารวิชาการภาษาอังกฤษ เพื่อประยุกต์ใช้ในการศึกษาวรรณกรรมสมัยใหม่ จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องสั้น **มอม** ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, นวนิยายเรื่อง **ลูกทาส** ของรพีพร และนวนิยายเรื่อง **เวลาในขวดแก้ว** ของประภัสสร เสวิกุล จากการศึกษาพบว่า วิวิธวิทยาหลักของ “ความ

⁶⁵นัทธัญ ประสานนาม, “วรรณกรรมกับประวัติศาสตร์” ในประเทศไทยจากมุมมองความทรงจำศึกษา,” **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** 40, 1 (2561): 51-84.

⁶⁶นัทธัญ ประสานนาม, **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562).

ทรงจำศึกษาเชิงวรรณศิลป์” ประกอบด้วยการพินิจความทรงจำของวรรณกรรม ความทรงจำในวรรณกรรม และวรรณกรรมในฐานะสื่อความทรงจำวัฒนธรรม ผลการประยุกต์ใช้ทฤษฎีและวิธีวิทยาได้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของความทรงจำวัฒนธรรมในฐานะกระบวนทัศน์ทางเลือกสำหรับการศึกษาวรรณกรรมกับประวัติศาสตร์ในประเทศไทยที่ยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของกระบวนทัศน์ปฏิฐานนิยม การศึกษาวรรณกรรมด้วยมุมมองความทรงจำวัฒนธรรม ทำให้เห็นความสำคัญของพิธีกรรมรำลึก แนวการอ่านวรรณกรรมที่มีร่วมกันในสังคม การถ่ายทอดซ้ำ ตลอดจนการได้รับฟังเสียงอันหลากหลายของอดีตโดยเฉพาะจากความทรงจำที่ยังคงเป็นปัญหาในสังคมไทย เช่น เหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 และเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ซึ่งหลักสำคัญที่สังเคราะห์ได้จากการประยุกต์วิธีวิทยาในบริบทไทยมีอยู่ 2 ประการ คือ การวางความทรงจำลงในวัฒนธรรมวรรณศิลป์ และการวางวรรณกรรมลงในวัฒนธรรมความทรงจำ

ส่วนการศึกษาเรื่องสุดท้าย คือ บทความเรื่อง **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา**⁶⁷ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** ตีพิมพ์ในหนังสือ **นววิถี: วิธีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม** โดยผู้ศึกษาได้คัดเลือกผลงานการศึกษาเพียง 1 เรื่อง คือ **นวนิยายเรื่อง เวลาในขวดแก้ว** ของประภัสสร เสวิกุล มานำเสนอในบทความชิ้นนี้ **เวลาในขวดแก้ว** เป็นการกล่าวถึงความทรงจำที่เกิดขึ้นก่อนและหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในยุคสมัยที่นวนิยายเรื่องนี้เกิดขึ้นได้กลายเป็นความสง่างามตามบริบทของการรำลึก และภูมิทัศน์ของวัฒนธรรมความทรงจำไทยใน พ.ศ. 2539 ที่อนุญาตให้ความเจ็บอันเนื่องมาจากเหตุการณ์นั้นเริ่มเปล่งเสียงออกมาได้ ในขณะที่ชีวิตหลังมรณกรรมของ**เวลาในขวดแก้ว** ยังคงฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกในรูปแบบละครโทรทัศน์ พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2558 แต่ด้วยบทเหล่านี้กลับสืบทอดความทรงจำชนบจากฉบับภาพยนตร์ด้วยการ “เล่าข้าม” เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ไป โดยเน้นที่ความสัมพันธ์ในหมู่ตัวละครเอก และประเด็นปัญหาครอบครัวเท่านั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “แนวการอ่านที่มีร่วมกันในสังคม” ดังนั้น จึงน่าจะพอสรุปได้ว่า ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาเป็นวิธีวิทยาที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่งที่ทำให้นวนิยาย**เวลาในขวดแก้ว** และการอ่าน **เวลาในขวดแก้ว** เป็นการเมือง (politicized) ขึ้นมาได้⁶⁸

งานศึกษาทั้ง 2 เรื่องข้างต้นนับเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน เนื่องจาก **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** ที่ตีพิมพ์ในหนังสือ **นววิถี: วิธีวิทยา**

⁶⁷ นัทธนัย ประสานนาม, “ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา,” ใน **นววิถี: วิธีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม**, สุรเดช โชติอุดมพันธ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2562), 45-118.

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน, 108-109.

ร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม คือข้อมูลที่ได้รับการตัดทอนเนื้อหาจากหนังสือเรื่อง **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** โดยนำมาถ่ายทอดเฉพาะส่วนที่เป็นการศึกษานวนิยายเรื่อง **เวลาในขวดแก้ว** ของประภัสสร เสวิกุล เท่านั้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอนับเป็นเรื่องเดียวกัน จากการพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นแหล่งข้อมูลชิ้นสำคัญที่รวบรวมเกี่ยวกับวิถีชีวิตด้านความทรงจำวัฒนธรรม ตลอดจนแนวทางการวิเคราะห์วรรณกรรมภายใต้แนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผลการศึกษาวรรณกรรมทั้ง 3 เรื่อง นับเป็นตัวแทนข้อมูลที่ดีและพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า หากนำแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมมาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์วรรณกรรม การมองวรรณกรรมเรื่องนั้น ๆ อาจมีความเปลี่ยนแปลงไปและสามารถกลายมาเป็นที่ถกเถียงในการจดจำและผลิตสร้างวัฒนธรรมจำเกี่ยวกับเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 2 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 รวมถึงเหตุการณ์การเลิกทาสในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ให้แก่ผู้อ่านรับรู้แทนได้ และที่สำคัญสามารถนำมาใช้ต่อยอดในการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมประเภทอื่น ดังเช่น การศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งประเด็นเกี่ยวกับการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ ตลอดจนที่ปรากฏในสื่อสาธารณะหลากหลายรูปแบบ ซึ่งในส่วนนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ไปถึงประเด็นเรื่องชีวิตหลังมรณกรรมด้วย

ดังกล่าวข้างต้น จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวรรณกรรมในฐานะความทรงจำ พบว่า มีนักวิชาการจำนวนมากให้ความสนใจกับเรื่องของการศึกษาความทรงจำ ส่งผลให้เกิดผลงานทางวิชาการจำนวนมาก โดยนักวิชาการได้เลือกศึกษาความทรงจำจากสื่อหลากหลายประเภท อาทิ วรรณกรรม ภาพยนตร์ ซีรีส์ สถานที่ รูปเคารพ พิธีรำลึก นวนิยาย เป็นต้น ในประเด็นที่หลากหลาย ปรากฏทั้งการศึกษาความทรงจำจากเหตุการณ์เดือนตุลา การศึกษาเรื่องเล่าความทรงจำโดยใช้พิธีรำลึก การศึกษาความทรงจำจากประวัติบุคคลในฐานะศิลปิน การนำข้อมูลทางคติชนมาใช้ในการศึกษาความทรงจำ การศึกษานวนิยายเพื่อนำเสนอให้เห็นความทรงจำที่ปรากฏและถูกลืมในประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 ตลอดจนการศึกษาในแง่ของการสำรวจวิถีชีวิตด้านความทรงจำ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาวรรณกรรม ซึ่งผลจากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น แม้จะแสดงให้เห็นถึงความทรงจำในมิติอันหลากหลาย แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาความทรงจำเกี่ยวกับบุคคลสำคัญของไทยที่สร้างคุณูปการด้านต่าง ๆ ให้แก่สังคม ดังเช่น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

การนำกรอบแนวคิดทางด้านความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องของการนำอดีตเกี่ยวกับบุคคลหรือเหตุการณ์มาผลิตและถ่ายทอดซ้ำ จะเป็นพื้นที่หนึ่งที่ช่วยทำให้เรื่องราวในอดีตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ ก่อให้เกิดเป็นชีวิตหลังมรณกรรม

ขึ้น อย่างไรก็ตาม การศึกษาความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติเพียงอย่างเดียว อาจไม่สามารถแสดงให้เห็นถึงความทรงจำวัฒนธรรมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ เพราะลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมความทรงจำหลอมสร้างขึ้นมาจากองค์ประกอบหลายประเภท ได้แก่ องค์ประกอบเชิงวัตถุ คือ งานเขียนทางประวัติศาสตร์ อนุสรณ์สถาน ภาพยนตร์ ความทรงจำ (memory film) ตลอดจนวาทกรรมว่าด้วยอดีต องค์ประกอบเชิงสังคมคือ พิธีกรรมรำลึก ชุมชนความทรงจำ และสถาบันความทรงจำ และองค์ประกอบเชิงจิตใจ เช่น ระบบคุณค่า บรรทัดฐานของสังคม ภาพเหมารวม และองค์ประกอบที่ทรงพลังอื่น ๆ ในการนำเสนออดีต องค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยในการหลอมสร้างตัวบทวรรณกรรมด้วยเช่นกัน⁶⁹

ดังนั้น ในการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากแหล่งอื่น ๆ มาอธิบายประกอบ เช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย หนังสือเรียน สถานที่ เป็นต้น เพื่อทำให้เห็นถึงความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ว่ายวนอยู่ในวัฒนธรรมความทรงจำของสังคมได้อย่างชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตั้งแต่ยังมีชีวิต จนกระทั่งถึงชีวิตหลังมรณกรรม

2.2 ทบทวนวรรณกรรม

เพื่อให้เห็นถึงแนวทางในการศึกษาชีวประวัติและเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวงวิชาการ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมผลงานการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับชีวประวัติ และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งในรูปแบบงานวิจัยและบทความ โดยแบ่งประเด็นการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อ หัวข้อแรกเป็นการกล่าวถึงแนวทางการศึกษาชีวประวัติที่ปรากฏอยู่ในวงวิชาการ ทั้งของไทย และต่างประเทศ ส่วนหัวข้อที่ 2 จะนำเสนอผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในประเด็นต่างๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การศึกษาชีวประวัติ

จากการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ พบว่า ชีวประวัติเป็นกลุ่มข้อมูลที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในหลากหลายสาขาวิชา โดยในปี พ.ศ. 2519 ลักษณะหญิง รัตสาร ศึกษา งานเขียนเชิงชีวประวัติของไทยในสมัย

⁶⁹นัทธชัย ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562), 82.

รัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2325-2475⁷⁰ ซึ่งเป็นการศึกษาประวัติของการเขียนชีวประวัติทั้งของต่างประเทศและประเทศไทย อีกทั้งยังได้รวบรวมรายชื่อชีวประวัติของคนไทยในช่วง 150 ปีแรกของยุคสมัยรัตนโกสินทร์ ผลจากการศึกษาพบว่า การเขียนประวัติชีวิตของบุคคลเริ่มขึ้นตั้งแต่สมัยกรีกและโรมัน ส่วนประเทศตะวันออก มีความแตกต่างทางด้านการเขียนในระยะเริ่มต้น เช่น ประวัติบุคคลสำคัญของจีน ปรากฏเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ ส่วนประวัติบุคคลสำคัญของอินเดีย ปรากฏในงานวรรณกรรม สำหรับการเขียนชีวประวัติของไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยมาจนถึงรัตนโกสินทร์ เป็นเพียงการบันทึกที่กล่าวถึงการกระทำของบุคคลสำคัญในลักษณะการยกย่องสรรเสริญ ต่อมาเมื่อมีการติดต่อกับต่างประเทศ งานเขียนของไทยจึงได้รับอิทธิพลด้านวรรณกรรมมาจากประเทศตะวันตก และเริ่มมีการเขียนชีวประวัติมากขึ้น โดยบุคคลที่เขียนถึงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว รูปแบบการเขียนที่นิยมใช้จะเป็นการเขียนง่าย ๆ ตามแบบแผน หรือเป็นการสรรเสริญและไว้อาลัย ในเวลาต่อมาจึงเริ่มมีการเขียนเชิงวิเคราะห์วิจารณ์เพิ่มขึ้น แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก

ดังที่กล่าวไปในเบื้องต้นว่า บุคคลที่ได้รับคัดเลือกมานำเขียนเป็นชีวประวัตินั้นมักเป็นบุคคลสำคัญ หรือสร้างคุณูปการให้แก่วงการที่แต่ละบุคคลสังกัดอยู่ ดังเช่น วงการสาธารณสุข นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว คือบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทสำคัญต่อการสาธารณสุขไทย ญัฐวุฒิ อ่าวสกุล⁷¹ จึงได้ศึกษา **ประชาสังคมของกระทรวงสาธารณสุข : ศึกษาผ่านชีวประวัติและบทบาทความเป็นผู้นำของ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว** พบว่า นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นบุคคลที่สร้างคุณประโยชน์ต่อวงการสาธารณสุขไทยมากมาย เช่น เป็นผู้บุกเบิกการแพทย์แผนปัจจุบัน ผลักดันให้เกิดโรงพยาบาลประจำจังหวัดครบทุกจังหวัด มีบทบาทสำคัญในการปรับปรุงการบริหารกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2517 อันเป็นรากฐานการบริหารของกระทรวงสาธารณสุขมาจนถึงปัจจุบัน ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวทำให้การสาธารณสุขของไทยเกิดการพัฒนาเป็นอย่างมาก จนนำไปสู่การมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับในด้านการเป็นผู้นำที่ซื่อสัตย์ เรียบง่าย จริงใจ และยุติธรรม ทั้งยังได้รับการยกย่องเชิดชูจากบรรดาข้าราชการในกระทรวงสาธารณสุขว่าเป็น “ปูชนียบุคคลของกระทรวงสาธารณสุข” สำหรับด้านพัฒนาการของประชาสังคมของกระทรวงสาธารณสุข เริ่มต้นจากการมองเห็นถึงปัญหาจึงได้มีการรวมกลุ่มเกิดขึ้นเพื่อร่วมกันแก้ไข ทำให้เกิดเป็น “ชมรมแพทย์ชนบท” ขึ้น

⁷⁰ลักษณะหญิง รัตตสาร, “งานเขียนเชิงชีวประวัติของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2325-2475” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519).

⁷¹ญัฐวุฒิ อ่าวสกุล, “ประชาสังคมของกระทรวงสาธารณสุข : ศึกษาผ่านชีวประวัติและบทบาทความเป็นผู้นำของ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542).

และต่อมาจึงกลายเป็น “มูลนิธิแพทย์ชนบท” มีหน้าที่ในการช่วยแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ รวมถึงปัญหาการทุจริตและความไม่ยุติธรรมในการบริหารงาน

งานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาวิเคราะห์ชีวประวัติของบุคคลในมิติ การเป็นบุคคลสาธารณะทางด้านการแพทย์ อันเป็นแนวทางการวิเคราะห์ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากแนวทางการศึกษาของงานวิจัยดังกล่าวนี้มีทิศทางที่ คล้ายคลึงกับสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการศึกษานั้นคือ การศึกษาเรื่องราวในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ แต่สิ่งที่ ทำให้ประเด็นการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความแตกต่างจากงานวิจัยข้างต้นก็คือ การนำกรอบ แนวคิดด้านความทรงจำวัฒนธรรมมาใช้ในการศึกษาการสร้าง ความทรงจำวัฒนธรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ

จากนั้นในปี พ.ศ. 2545 จันทรเพ็ญ ฉันทอภิชัย⁷² ได้ศึกษาวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติ ของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543 ในด้านต่าง ๆ ทั้งผู้จัดทำ เนื้อหา การนำเสนอ และ องค์ประกอบของหนังสือ จากการศึกษาพบว่า ชีวประวัติส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้เป็นของ บุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่ เนื้อหาที่ปรากฏมีทั้งด้านการเกิด การศึกษา การปฏิบัติงาน ผลงาน รวมถึงเนื้อหา ความรู้ทั่วไปในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากประวัติชีวิต เช่น เนื้อหาเรื่องพุทธศาสนา ภาษาไทย การเมือง การปกครอง ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปะ เป็นต้น แทรกอยู่ โดยจะนำเสนอเนื้อหาใน รูปแบบของเรื่องเล่าพร้อมภาพประกอบที่เป็นภาพถ่าย

ในเวลาไม่นานการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของบุคคลปรากฏอีกครั้งในงานวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติ สมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 9⁷³ แม้งานวิจัยดังกล่าวจะเลือกใช้วรรณกรรมประเภทอัตชีวประวัติเป็นกลุ่มข้อมูลในการศึกษา แต่ข้อมูล ดังกล่าวก็ยังอยู่ในขอบข่ายของการศึกษาชีวิตบุคคล เนื่องจากชีวประวัติและอัตชีวประวัติ คือ วรรณกรรมที่นำเสนอประวัติชีวิตของบุคคลเช่นเดียวกัน แตกต่างกันเพียงตัวผู้เขียนเท่านั้น โดย ชีวประวัติได้รับการสร้างขึ้นจากบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของประวัติ ส่วนอัตชีวประวัติจะเป็นงานเขียนที่ สร้างขึ้นจากตัวเจ้าของประวัติเอง ผลจากการศึกษาสามารถแบ่งออกได้ 3 ด้าน ในด้านผู้เขียน อัตชีวประวัติของผู้เขียนที่อยู่ในกลุ่มสังคมหรืออาชีพเดียวกัน มักมีเนื้อหาส่วนหนึ่งร่วมกันคือ การ

⁷²จันทรเพ็ญ ฉันทอภิชัย, “การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-2543” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ บัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545).

⁷³ปัทม กอตระกุลสิน, “การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติ สมัย รัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 9” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550).

กล่าวถึงบริบททางสังคมหรืออาชีพของเจ้าของประวัติ ส่วนด้านวิวัฒนาการ เนื้อหาที่มีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต กล่าวคือ ในอดีตมักไม่นิยมเขียนถึงชีวิตครอบครัว มีการกล่าวถึงการทำงานหรือเหตุการณ์ที่พอใจรวมถึงเรื่องด้านลบของตนเองแบบอ้อม ๆ หรือถ้าหากจะกล่าวเรื่องด้านลบของบุคคลอื่นก็จะกล่าวโดยไม่ระบุชื่อ แต่ต่อมาการเขียนชีวประวัติยุคหลังเริ่มมีการกล่าวถึงชีวิตครอบครัวมากขึ้น หรือกล่าวถึงการทำงานหรือเหตุการณ์อย่างภาคภูมิใจ ตลอดจนกล่าวถึงเรื่องในด้านลบของตนเองและผู้อื่นมากขึ้นและออกชื่ออย่างชัดเจน ในด้านรูปแบบ การเขียนชีวประวัติโดยส่วนใหญ่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก และยังคงนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของความเรียงร้อยแก้วเป็นหลัก ส่วนกลวิธีที่ใช้ในการเขียน ส่วนใหญ่จะดำเนินเรื่องตามลำดับปฏิทิน แต่ในยุคหลังอาจมีชีวประวัติบางเรื่องที่ใช้กลวิธีในการนำเสนอแบบสารคดีและนวนิยายผสมผสานกัน ส่วนด้านสุดท้าย คือ คุณค่าของอัตชีวประวัติ ผลการศึกษาได้แสดงให้เห็นว่าอัตชีวประวัติไม่เพียงแต่มีคุณค่าในด้านการให้ความรู้เท่านั้น แต่ยังแฝงไปด้วยแง่มุมความคิดต่าง ๆ ตลอดจนคุณค่าทางวรรณศิลป์

จากการศึกษางานวิจัยของบุคคลทั้งสาม ได้แก่ ลักษณะหญิง รัตธสาร, จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิชัย และปัทมณ กอตระกูลสิน ได้แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของงานเขียนที่ถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของบุคคลในแต่ละช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2325-2475, พ.ศ. 2524-2543 และยุคสมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 9 ในมิติต่าง ๆ โดยในช่วง พ.ศ. 2325-2475 ประวัติชีวิตของบุคคลที่นำมาเขียนส่วนใหญ่เป็นของบุคคลที่ล่วงลับไปแล้ว ส่วนเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นการเล่าถึงประวัติชีวิตด้านต่าง ๆ ในลักษณะของการสรรเสริญและไว้อาลัย ในขณะที่ปี พ.ศ. 2524-2543 นิยมนำประวัติชีวิตของผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่มาเขียน ซึ่งนอกจากเนื้อหาที่นำเสนอจะเป็นการเล่าถึงชีวิตด้านต่าง ๆ ของเจ้าของประวัติแล้วยังมีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบเกร็ดความรู้ทั่วไป พร้อมทั้งนำภาพประกอบมาแทรกเอาไว้ในหนังสือชีวประวัติด้วย

การนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการดังกล่าว นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้เหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นกับเจ้าของประวัติ ตลอดจนความรู้เพิ่มเติมที่ผู้เขียนสอดแทรกมาแล้ว การนำภาพมาใช้ประกอบเนื้อหายังทำให้ชีวประวัติน่าอ่านและช่วยอธิบายเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นด้วย ส่วนในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 9 ความเปลี่ยนแปลงของงานเขียนประเภทนี้อาจไม่ได้แตกต่างไปจากยุคก่อนหน้ามากนัก สิ่งที่เปลี่ยนอาจมีเพียงด้านกลวิธีที่ใช้ในการนำเสนอเนื้อหาเท่านั้นนั่นคือ การผสมผสานเรื่องเล่าระหว่างสารคดีและนวนิยายเข้าด้วยกัน จึงกล่าวได้ว่า การศึกษาวิจัยทั้ง 3 เรื่องนี้ ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาและพัฒนาการของชีวประวัติในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจน อันจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลที่สนใจศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ ทั้งในแง่ของประวัติความเป็นมา รูปแบบการเขียน ตลอดจนกลวิธีการนำเสนอเป็นอย่างยิ่ง

ยุคต่อมา ความสนใจในกลุ่มข้อมูลประเภทชีวประวัติเริ่มขยายวงกว้างมากขึ้น โดยนักวิชาการสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่นได้นำชีวประวัติมาศึกษาเปรียบเทียบกับชีวิตของตัว

ละครเอกในนวนิยายเรื่อง **วะกะอิ** ของฌีงะ นะโอะยะยะ ไม่ว่าจะเป็นส่วนเนื้อเรื่อง ตัวละคร เวลา สถานที่ และลักษณะครอบครัวที่มีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร จากการศึกษาพบว่า ชีวิตของตัวละครเอกในเรื่องมีความสอดคล้องกับชีวิตจริงของเจ้าของประวัติแทบทั้งสิ้น อีกทั้งภาพลักษณ์ของครอบครัวที่ปรากฏในนวนิยายก็ได้รับอิทธิพลจากชีวประวัติของผู้เขียนนั่นคือ การเป็นครอบครัวที่อยู่ภายใต้ระบบ “อิเอะ” หรือชายมีอำนาจสูงสุดในบ้าน⁷⁴ ส่วนทางด้านสาขาวิชาภาษาอังกฤษนั้น นิธินา ปรีชาทวีกิจ⁷⁵ ได้นำชีวประวัติเชิงบันเทิงคดีจำนวน 3 เรื่องมาศึกษา ในประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเพศสถานะ โดยใช้หลักการห้าในบทบรรยายทั้งห้าของโรลองค์ บาร์ธส์ และบรรยายเรื่องวิทยาของเจอร์ราร์ด เจเนต์ ในแนวทางโครงสร้างนิยม ผลการศึกษาพบว่า ชิวประวัติเชิงบันเทิงคดีทั้ง 3 เรื่องที่เขียนโดยนักเขียนสตรี สะท้อนประสบการณ์เฉพาะของเพศหญิง มีการนำเสนอการต่อสู้เพื่ออิสรภาพของเพศหญิงในสังคมและวัฒนธรรม และสร้างอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับเพศสถานะของตัวเอกหญิงขึ้นใหม่ โดยใช้องค์ประกอบที่แต่งเสริมเข้าไปร่วมกับกลวิธีการบรรยายของผู้เขียน อันแสดงให้เห็นถึงการศึกษชีวิประวัติด้วยแนวคิดใหม่ และเป็นการเผยให้เห็นมุมมองเรื่องเพศสถานะที่ซ่อนอยู่ในเรื่องเล่าประวัติชีวิตของบุคคล

นอกเหนือจากงานวิจัยข้างต้น ยังพบการศึกษาชีวิประวัติร่วมกับศาสตร์อื่น ๆ อาทิ สาขาวิชามานุษยวิทยา สันใจนำชีวิประวัติของฝั่งศรี วรรณุช มาศึกษา ซึ่งนอกเหนือจากการศึกษาในแง่ของชีวิประวัติแล้ว ยังได้ศึกษาเทคนิควิธีการขับร้องควบคู่ไปด้วย ทำให้เห็นว่า ฝั่งศรี วรรณุช เป็นศิลปินที่มีความสามารถทางการร้องเพลงเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากเทคนิคที่ใช้ในการร้องเพลงอย่างหลากหลาย เช่น การใช้เสียงเอื้อนแบบไทยเดิม การใช้เสียงครวญ การผ่อนเสียง การใช้เสียงนาสิก การกระโดดเสียง เป็นต้น ซึ่งเทคนิคเหล่านี้ได้ช่วยสร้างความไพเราะให้แก่บทเพลง และสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนให้แก่ ฝั่งศรี วรรณุช⁷⁶

สำหรับการศึกษาในต่างประเทศ พบการนำชีวิประวัติชีวิตของบุคคลสำคัญ ตัวอย่างเช่น อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา จำนวน 2 คน ได้แก่ จอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy หรือ

⁷⁴ ภัลลนันท์ ธัญชัย, “การศึกษาเปรียบเทียบชีวิประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง “วะกะอิ” ของ ฌีงะ นะโอะยะยะ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีญี่ปุ่น บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

⁷⁵ นิธินา ปรีชาทวีกิจ, “ชีวิประวัติเชิงบันเทิงคดีกับการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์อันเกี่ยวข้องกับเพศสถานะ ในผลงาน เดอะ เทล ออฟ มุราซากิ ของลึษา ดอลบี เฮาแซนด์ ฟิสเซส ออฟ โกลด์ ของรูเธนน์ ลัมแมคคันน์ และ คอมฟอร์ต วูแมน ของนอรา ออกจา เคลลเลอร์” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

⁷⁶ ปิยวัชร อันอำพล, “ศึกษาชีวิประวัติและวิธีการขับร้องของฝั่งศรี วรรณุช” (ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556).

JFK) และอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) มาศึกษา โดยในปี ค.ศ. 2011 แจ็คกี้ โฮแกน⁷⁷ (Jackie Hogan) ได้ศึกษาชีวประวัติของลินคอล์น โฮแกนเปรียบเทียบวิธีการนำเสนอชีวประวัติของนักเขียนแต่ละคนว่าเหมือนกับช่างทำผ้าผืนวม ที่เลือกนำชิ้นส่วนต่าง ๆ มาปะติดปะต่อเป็นผ้า 1 ผืน ด้วยวิธีการที่แตกต่าง บางคนออกแบบแตกต่างกัน เน้นเฉดสีแตกต่างกัน หรือเลือกชิ้นส่วนที่แตกต่างกัน ทำให้ผืนวมมีรูปลักษณ์ที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับชีวประวัติ แม้นักเขียนจะเล่าถึงประวัติชีวิตของบุคคลเดียวกัน แต่เมื่อใช้วิธีการนำเสนอหรือเน้นเรื่องราวชีวิตแตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ภาพลักษณ์ของลินคอล์นในชีวประวัติแต่ละเล่มมีความหลากหลาย เช่น การเป็นคนมีอารมณ์ขัน ความเป็นพระเจ้า ลินคอล์นในฐานะผู้สร้างตัว ผู้ที่ต่อสู้กับภาวะซึมเศร้า ผู้มีความซื่อสัตย์ ผู้มีพลังกำลัง การเป็นผู้มีกำเนิดที่ด้อยต่ำ เป็นต้น ซึ่งภาพลักษณ์เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวอเมริกันจดจำลินคอล์น

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวชีวิตของลินคอล์นที่ถูกนำเสนอในชีวประวัติมีความเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางช่วงเวลาเรื่องการสร้างตัวเป็นประเด็นที่ถูกเน้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า เพราะลินคอล์นทำงานหนักและมีวินัยจึงสามารถไต่เต้าขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีได้ ในขณะที่บางประเด็น เช่น ความมีศีลธรรมลดลง เนื่องจากในอดีตลินคอล์นเคยทำงานเป็นทนายและต้องว่าความให้แก่ลูกความ ซึ่งในการว่าความนั้นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อเอาชนะคดี ดังนั้น ในการเขียนชีวประวัติเรื่องราวที่ถูกนำเสนอจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับนักเขียนเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ปัจจัยของเวลาหรือสังคมยังมีผลต่อการนำเสนอชีวประวัติด้วย โดยในการนำเสนอผลการศึกษา โฮแกนได้ใช้ตารางเปรียบเทียบอัตราส่วนของการนำเสนอชีวประวัติด้านต่าง ๆ ใน 3 ช่วงเวลาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร และชีวประวัติเรื่องใดเน้นมากหรือน้อยในช่วงเวลาไหน ซึ่งการศึกษาครั้งนี้เน้นเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาชีวประวัติของพลเอก เปรรม ติณสูลานนท์ เป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในส่วนของการวิเคราะห์ ซึ่งจะมีการเปรียบเทียบรูปแบบของชีวประวัติในแต่ละช่วงเวลาโดยใช้ตาราง ทำให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

ในเวลาต่อมาประมาณปี ค.ศ. 2017 ไมเคิล เจ โฮแกน (Michael J. Hogan) นำชีวประวัติของจอร์จ เอฟ เคเนดี มาศึกษา ชื่อว่า *The Afterlife of John Fitzgerald Kennedy*⁷⁸ โดยโฮแกนได้เสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับ จอร์จ เอฟ เคเนดี ซึ่งไม่ใช่มุมมองในขณะยังมีชีวิต แต่เป็นมุมมองจากชีวิตหลังความตายของเคเนดีในความทรงจำของชาวอเมริกันว่า เคเนดีสร้างภาพลักษณ์ที่

⁷⁷Jackie Hogan, "Packaging the President: Lincoln Biographies," in *Lincoln, Inc.: Selling the Sixteenth President in Contemporary America* (Plymouth: Rowman & Littlefield, 2011), 29-50.

⁷⁸Michael J. Hogan, *The Afterlife of John Fitzgerald Kennedy* (England:Cambridge University Press, 2017), 1-15.

เป็นที่นิยมในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นประธานาธิบดีบนเวทีทำเนียบขาว ความบอบช้ำทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการลอบสังหารของเขาทำให้ภาพลักษณ์นั้นมอดไหม้และเริ่มกระบวนการเคลื่อนย้ายเคนเนดีจากประวัติศาสตร์สู่ความทรงจำ โฮแกนแสดงให้เห็นว่า Jacqueline Kennedy ในฐานะหัวหน้าผู้พิทักษ์ความทรงจำของสามี อุทิศตนเพื่อฝังภาพของประธานาธิบดีผู้ถูกสังหารไว้ในความทรงจำส่วนรวมของประเทศ ซึ่งปรากฏให้เห็นผ่านรูปแบบของอนุสาวรีย์และวรรณกรรมมากมาย โดยในการรับรู้และจดจำของคนอเมริกันส่วนใหญ่มองว่า เคนเนดีคือวีรบุรุษสงครามผู้มีเสน่ห์ เป็นสามีและพ่อที่รักของภรรยาและลูก รวมถึงผู้สร้างสันติและผู้นำหัวก้าวหน้าที่เป็นแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่นและความหวังแก่ชาวอเมริกัน

การศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงผลที่เกิดจากการที่เคนเนดีไม่ได้มีชีวิตอยู่ แต่สิ่งที่ยังคงหลงเหลืออยู่ของบุคคลรวมถึงเหตุการณ์จะเคลื่อนที่ไปสู่เรื่องเล่าอื่น ๆ ด้วยการผลิตซ้ำและถ่ายทอดผ่านสื่อ เช่น อนุสาวรีย์ วรรณกรรม เป็นต้น อันสะท้อนให้เห็นถึงการนำเสนอความทรงจำเกี่ยวกับเคนเนดีในมิติที่หลากหลาย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จึงนับเป็นองค์ความรู้ที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ในแง่ของการศึกษาวิเคราะห์ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนที่ว่าด้วยความทรงจำหลากหลายกระแสในสื่อรูปแบบต่าง ๆ อาทิ ความทรงจำทางการโดยมุลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบต่าง ๆ พิธีรำลึก เป็นต้น

2.2.2 การศึกษา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

หัวข้อข้างต้นได้แสดงให้เห็นถึงแนวทางการศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติที่ปรากฏทั้งในและต่างประเทศในประเด็นและมิติต่าง ๆ ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความนิยมของวรรณกรรมชีวประวัติที่แทรกซึมอยู่ในวงวิชาการ ตลอดจนศาสตร์สาขาวิชาต่าง ๆ และเนื่องด้วยวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น การศึกษาวรรณกรรมชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อให้ทราบถึงแนวทางการศึกษาที่นักวิชาการจำนวนมากได้ศึกษาเอาไว้ พบรายละเอียดดังต่อไปนี้

การศึกษาด้านภาพลักษณ์และบทบาททางด้านการเมืองการปกครองเป็นประเด็น การศึกษาที่ได้รับความนิยมอย่างยิ่ง โดยเฉพาะผู้ศึกษาทางด้านสาขาการเมืองการปกครอง ความสนใจในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่ได้ปรากฏแต่เฉพาะในกลุ่มของผู้ศึกษาการเมืองการปกครองเท่านั้น แต่ในสาขาวิชาอื่นต่างก็ให้ความสนใจด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของวิรัชต์ แสงดาวฉาย นักวิชาการทางด้านนิเทศศาสตร์ ที่ศึกษา ภาพพจน์ของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ใน

หนังสือพิมพ์ไทย⁷⁹ ซึ่งเป็นการศึกษาด้านภาพพจน์ ลักษณะการนำเสนอ และบทบาทของสื่อมวลชนที่ปรากฏในการนำเสนอภาพของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหน้าหนังสือพิมพ์ ผลการศึกษาพบว่า ภาพพจน์ของพลเอก เปรม มีลักษณะแตกต่างไปตามข่าวสารที่นำเสนอบทบาทที่สำคัญของนายกรัฐมนตรี 5 ประการ คือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านการทหาร ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน และด้านการดำรงไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ มีลักษณะการนำเสนอที่ชี้แนะด้วยข้อสรุปมากกว่าการนำเสนอข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ มีการใช้คำหรือข้อความที่แสดงถึงบุคลิกภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยคำที่มีความหมายในทางที่ดีเป็นการเสริมบทบาทมากกว่าในทางตรงข้าม และเป็นการนำเสนอในบริบทที่เป็นการชื่นชมลักษณะนิสัยและคุณธรรม โดยเฉพาะเรื่องความซื่อสัตย์ นอกจากนี้ยังมีการใช้คำฉายาหรือสรรพนามที่ใช้เรียกแทนชื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างกว้างขวางในบริบทการวิพากษ์วิจารณ์ในคอลัมน์ความเห็นต่าง ๆ ผลการศึกษาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของสื่อมวลชนที่มีต่อบทบาทและบุคลิกภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และทำให้ผู้อ่านรับรู้ภาพพจน์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สื่อมวลชนต้องการจะสื่อได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2533 เสวี บัวแก้ว นักวิชาการสาขาวิชาการปกครองได้ศึกษา **บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2526)**⁸⁰ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินบทบาทผู้นำทางการเมืองในช่วงเวลาระหว่าง พ.ศ. 2523-2526 กับสภาพแวดล้อมทางการเมืองด้านต่าง ๆ และศึกษาผลกระทบจากความสัมพันธ์ดังกล่าวที่มีต่อระบบการเมืองไทย จากการศึกษาพบว่า การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสนับสนุนจากปัจจัยทางการเมืองและพรรคการเมือง โดยมีปัจจัยแวดล้อมทางสภาพการณ์ทางการเมืองเป็นปัจจัยเสริม บทบาททางการเมืองในฐานะผู้นำรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเงื่อนไขทางการเมืองและบุคลิกภาพเฉพาะตัว ผลกระทบจากความสัมพันธ์ดังกล่าวมีส่วนช่วยให้เกิดดุลยภาพในกระบวนการอำนาจทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจ 2 กระแสหลัก คือ กระแสพรรคการเมืองนอกกลไกราชการ และกระแสกลไกราชการนอกพรรคการเมือง

นอกเหนือจากการศึกษาด้านบทบาทแล้ว ยังพบการศึกษาในด้านกุศโลบายในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ มงคล ไชยเทพ เรื่อง **กุศโลบายในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองของพล.อ.เปรม**

⁷⁹วิรัชต์ แสงดาวฉาย, “ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือพิมพ์ไทย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531).

⁸⁰เสวี บัวแก้ว, “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2526)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533).

ติณสุลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)⁸¹ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสมัย พลเอก เปรม ติณสุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี คือ ปัญหาความขัดแย้งภายในรัฐบาล ซึ่งมีทั้งความขัดแย้งภายในพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาล และความขัดแย้งระหว่างพรรคการเมืองที่เข้าร่วมรัฐบาล ปัญหาที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา และปัญหาที่เกิดจากกลุ่มที่กดดันนอกสภา พลเอก เปรม ในฐานะนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น มีวิธีการแก้ไขปัญหาหลายประการ แต่มีลักษณะเด่นประการหนึ่งคือ การรู้จักประนีประนอมข้อขัดแย้ง เพื่อแสวงหาแนวทางที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องยอมรับร่วมกัน พยายามหลีกเลี่ยงการแก้ไขปัญหาที่ทำให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์และเกิดความไม่พอใจ ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ที่ปรากฏต่อสาธารณชนจึงเป็นภาพของผู้นำที่สุ่มเยือกเย็น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ปรากฏการศึกษาเกี่ยวกับ **รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสุลานนท์ (2523-2531) : วิเคราะห์ในมิติทางประวัติศาสตร์**⁸² โดย พรภิรมณ์ เชียงกุล ซึ่งเป็นการศึกษาวิเคราะห์การเมืองในยุคของพลเอก เปรม ติณสุลานนท์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2523 – 2531 โดยรูปแบบการเมืองในยุคนี้ได้รับการเรียกขานว่าเป็นยุค “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” เนื่องจากมีรูปแบบการเมืองที่ผสมผสานระหว่างพลังอำนาจนิยม (ประชาธิปไตยแบบปิด) ที่มีกองทัพเป็นผู้นำ และพลังประชาธิปไตยแบบเปิด นำโดยพรรคการเมือง ปัญญาชน และชนชั้นกลาง โดย พลเอก เปรม ติณสุลานนท์ ได้รับการยอมรับให้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี “คนกลาง” ที่ไม่ต้องมาจากการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2521 เพราะพลังทางการเมืองทั้ง 2 ทาง ยอมรับว่ามีคุณสมบัติ บุคลิก และบารมีส่วนตัวเหมาะสมกับภาวะของการดำรงความเป็นคนกลาง ประสานระหว่างกองทัพและนักการเมืองมากกว่าบุคคลอื่น ๆ แม้ว่า พลเอก เปรม ติณสุลานนท์ จะได้รับการยอมรับจากกลุ่มการเมืองทั้ง 2 ฝ่าย ให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศก็ตาม แต่ผู้ศึกษาก็ได้วิเคราะห์ถึงปัญหาในการบริหารประเทศเอาไว้ว่า ระบบ “ประชาธิปไตยครึ่งใบ” ยังคงถูกต่อต้านจากฝ่าย “ประชาธิปไตยแบบเปิด” อย่างรุนแรงว่าเป็นระบบที่ขึ้นอยู่กับ “บารมี” ของผู้นำมากกว่าที่จะส่งเสริมการวางรากฐานพัฒนาการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และนำไปสู่การสลายตัวของระบบนี้ต่อไป เมื่อกระแสทางการเมืองคัดค้านการขึ้นสู่อำนาจทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสุลานนท์ อีกครั้งในปี พ.ศ. 2531 บทบาทของพลเอก เปรม ติณสุลานนท์ ในฐานะ “นายกรัฐมนตรี

⁸¹ มงคล ไชยเทพ, “กุศโลบายในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองของพล.อ.เปรม ติณสุลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)” (ปริญญาพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536).

⁸² พรภิรมณ์ เชียงกุล, **รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสุลานนท์ (2523-2531) : วิเคราะห์ในมิติทางประวัติศาสตร์** (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540).

คนกลาง” ที่ไม่สังกัดพรรคและไม่ได้มาจากการเลือกตั้งระบอบประชาธิปไตยจึงยุติลง และพลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ (ยศในขณะนั้น) ได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2531 แทน ถือเป็นกาเปลี่ยนตัวผู้นำประเทศครั้งแรกในรอบทศวรรษ

ภายหลังจากการศึกษาการเมืองสมัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติทางประวัติศาสตร์แล้ว 1 ปีต่อมา รุ่งรัตน์ เพชรมณี ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับประเด็นเรื่อง **การเมืองไทยสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)**⁸³ งานวิจัยเรื่องนี้แตกต่างกับเรื่องก่อนหน้าตรงที่มุ่งศึกษาสภาพการพัฒนากองเมืองของไทยในช่วงสมัย พลเอก เปรม เป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อ พ.ศ. 2523-2531 ไม่ได้มุ่งวิเคราะห์รูปแบบการเมืองในยุคของพลเอก เปรม ซึ่งผลจากการศึกษาได้ทำให้เห็นบทบาทของพลเอก เปรม ในฐานะผู้นำ เริ่มตั้งแต่การเข้าสู่อำนาจทางการเมืองโดยได้รับการสนับสนุนทั้งจากทหาร พรรคการเมือง และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เอื้อประโยชน์ให้ภายหลังจากที่ได้ดำรงตำแหน่งแล้ว สิ่งสำคัญคือการถ่วงดุลอำนาจทางทหารและพรรคการเมือง โดยที่บุคคลิกส่วนตัว การประสานประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ อีกทั้งการแก้ไขปัญหาได้ในวิกฤติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้รัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถบริหารประเทศได้ยาวนานถึง 8 ปี

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงเป็นบุคคลที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการมาอย่างต่อเนื่อง เห็นได้จากในปี พ.ศ. 2553 ได้มีการนำ พลเอก เปรม มาศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับจริยธรรมของผู้นำทางการเมือง โดยพระสมชวน ทิพประมวล ซึ่งงานวิจัยเรื่อง **จริยธรรมผู้นำทางการเมือง : กรณีศึกษาประวัติชีวิตและผลงานพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ**⁸⁴ นี้แสดงให้เห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับจริยธรรมเป็นแกนกลางทางสังคมที่เชื่อมโยงระหว่างผู้นำกับประชาชนให้เป็นที่ยอมรับและเกิดความไว้วางใจ เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณาบทบาทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำทางการเมืองที่ประสบความสำเร็จ พบว่า เป็นผลมาจากปัจจัย 4 ประการ ประการแรก การเป็นผู้นำทางการเมืองที่อยู่กึ่งกลางระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการ ได้รับการสนับสนุนจากกองทัพและข้าราชการท่ามกลางสถานการณ์การเมืองที่เกิดวิกฤติ และได้รับการสนับสนุนจากพรรคการเมืองที่ไม่สามารถหาผู้นำที่เหมาะสมได้ ประการที่ 2 ความเป็นผู้นำที่มีบุคลิกภาพโดดเด่น สุขุม สุภาพอ่อนโยน มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และเปลี่ยนทัศนคติของ

⁸³รุ่งรัตน์ เพชรมณี, “การเมืองไทยสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545).

⁸⁴พระสมชวน ทิพประมวล, “จริยธรรมผู้นำทางการเมือง: กรณีศึกษาประวัติชีวิตและผลงานพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553).

คนในชาติได้ด้วยสันติวิธี ประการที่ 3 การเป็นผู้มีจริยธรรมทั้งในด้านจริยธรรมประจำใจ ได้แก่ มีความกตัญญูต่องานต่อบรรพบุรุษและประเทศชาติ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาธรรม และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านจริยธรรมผู้นำทางการเมือง โดย พลเอก เปรม ได้แสดงจริยธรรมผู้นำ เช่น การยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งของคนในชาติ เป็นต้น ประการที่ 4 ประวัตินิยามหลังที่ดี กล่าวคือ การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การศึกษาในสถาบันที่มีคุณภาพและการมีครูอาจารย์ กัลยาณมิตรที่ดีช่วยส่งเสริมทัศนคติ การมีจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ส่งผลให้ พลเอก เปรม มีความเจริญในหน้าที่การงานตามลำดับ

งานวิจัยเรื่องต่อมา คือ การศึกษาเรื่อง **การเมืองไทยในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ : การบริหารจัดการทางการเมือง (2523 - 31)**⁸⁵ ของอดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ ที่ศึกษาความเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างอำนาจภายในของประเทศไทยภายหลังการแก้ไขปัญหาคเศรษฐกิจ การสร้างเสถียรภาพทางการเมือง การแก้ปัญหาด้านความมั่นคง และการพัฒนาประชาธิปไตยของรัฐบาลทหารไทย ในสมัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยใช้มุมมองจากแนวคิดสถาบันนิยมใหม่เชิงประวัติศาสตร์ แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐและสังคม และแนวคิดโครงสร้างนิยม จากการศึกษาพบว่า การเมืองไทยในสมัย พลเอก เปรม ถือว่าเป็นช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยอีกครั้งของประเทศไทย แม้ว่ารัฐไทยจะมีการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองในช่วงทศวรรษที่ 1980 แต่โครงสร้างอำนาจภายในสังคมไทยกลับยังคงไม่เปลี่ยนแปลง การบริหารจัดการทางการเมืองของพลเอก เปรม ภายใต้โครงสร้างอำนาจที่เรียกว่าระบอบประชาธิปไตยครั้งโบนั้น มีโครงสร้างอำนาจในลักษณะกึ่งเผด็จการที่ผนึกกำลังกันภายในระหว่างกลุ่มราชการโดยทหาร และเทคโนโลยีกับกลุ่มนอกราชการ โดยนักการเมืองและนักธุรกิจกลายเป็นรัฐบาลที่เปิดมากขึ้น พลเอก เปรม มุ่งสร้างอำนาจทางการเมืองที่เข้มแข็งจากฐานสนับสนุน โดยกลไกระบบราชการและการส่งเสริมค่านิยมศักดินาราชาอุปถัมภ์ให้การยอมรับอย่างแพร่หลายในสังคมไทย นอกจากนี้ พลเอก เปรม ยังได้เพิ่มขีดความสามารถของรัฐในการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์ทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ด้วยการปรับและเพิ่มบทบาทเชิงสถาบันของกองทัพ นักการเมือง และนักธุรกิจ และใช้การถ่วงดุลคานอำนาจทั้งในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม อีกทั้งรัฐบาลยังได้รับการสนับสนุนจากสถาบันพระมหากษัตริย์ จึงทำให้ พลเอก เปรม สามารถรักษาความมั่นคงในอำนาจการเป็นนายกรัฐมนตรีในระบบรัฐสภาที่ยาวนานที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทยด้วย

⁸⁵อดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ, “การเมืองไทยในสมัยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์: การบริหารจัดการทางการเมือง (2523-31)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558).

ภายหลังจากการศึกษาการเมืองในยุคสมัยที่ พลเอก เปรม ดำรงตำแหน่งเป็น นายกรัฐมนตรีแล้ว ในปี พ.ศ. 2560 ขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะ ได้ศึกษาประเด็น เรื่อง **บารมีทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์**⁸⁶ ในแง่ของปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดบารมีทางการเมืองและที่มาของบารมีทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดบารมีทางการเมืองของพลเอก เปรม ประกอบด้วยความเสมอต้นเสมอปลาย, ความซื่อสัตย์สุจริต, ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์, การมีประสบการณ์ความรู้และความสามารถทางการทหาร และการอยู่ในตำแหน่งสำคัญและยาวนานทั้งในกองทัพและการเมือง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวช่วยส่งเสริมบารมีทางการเมืองของพลเอก เปรม ให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในด้านฐานที่มาของบารมีทางการเมืองนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 6 ประการ คือ การมีความเที่ยงธรรม, การมีจุดยืนต่ออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างมั่นคงในเรื่อง “ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์”, การพัฒนาสถานภาพทางสังคมอย่างต่อเนื่องโดยพัฒนาตัวเองในด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาหาความรู้ การทำงานเพื่อส่วนรวมและการดูแลรักษาร่างกายให้กระฉับกระเฉง แข็งแรง, การมีทักษะการบริหารงาน รู้จักวางบุคคลให้เหมาะสมกับงานที่รับผิดชอบ, การมีเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งทั้งทหาร ตำรวจ นักการเมือง และภาคเอกชน ส่วนคุณลักษณะประการสุดท้าย คือ การมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองไทยและมีความใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่ทุกภาคส่วนในสังคมให้ความเคารพสูงสุด

การศึกษาในเวลาต่อมา คือ **การศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง**⁸⁷ ของกรรณก นิลดำ ซึ่งเป็นการศึกษาประวัติภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหาร จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ จอมพล ถนอม กิตติขจร, จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์, พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเอกสารของภาครัฐและทางวิชาการร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านรัฐศาสตร์และสื่อสารการเมือง จากการศึกษาพบว่า ภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทั้ง 5 คน มีลักษณะที่ร่วมกันและแตกต่างกัน จอมพล ถนอม กิตติขจร จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เติบโตมาจากครอบครัวชนชั้นสูง ส่วน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และพลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา เติบโตมาจากครอบครัวชนชั้นกลาง โดยผู้นำทั้ง 5 ท่าน มาจากครอบครัว

⁸⁶ขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะ, “บารมีทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์,” วารสารการบริหารการปกครอง 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 85-108.

⁸⁷กรรณก นิลดำ, “การศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีทหารที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง,” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ 12, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 1-10.

ข้าราชการพลเรือนและทหาร และผ่านการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าทั้งหมด ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อบุคลิกลักษณะและการแสดงออกทางการสื่อสารมาจากเงื่อนไขด้านภูมิหลังเป็นสำคัญ รูปแบบการสื่อสารของผู้นำทั้งหมดสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ จอมพล ถนอม, พลเอก เปรม และ พลเอก ชวลิต พุดจาสุภาพ เรียกร้อย ให้เกียรติผู้อื่น ระมัดระวังการพูดและหลีกเลี่ยงการสร้างศัตรู ส่วนรูปแบบการสื่อสารอีกลักษณะหนึ่งพบว่า จอมพล สฤษดิ์ และพลเอก ประยุทธ์ มีเอกลักษณ์การสื่อสารที่คล้ายกันคือ พุดจาเสียงดังกังวาน ชัดเจนและดู โดยผู้นำทั้ง 5 คน เลือกใช้กลยุทธ์สารแบบชัดเจน สำหรับจอมพล ถนอม, จอมพลสฤษดิ์ และพลเอก เปรม เลือกการปราศรัยเป็นช่องทางหลักสำคัญในการสื่อสาร พลเอก ประยุทธ์ ใช้แถลงการณ์ในรูปแบบของคลิปวิดีโอเป็นช่องทางหลัก ส่วน พลเอก ชวลิต ไม่ปรากฏความโดดเด่นในการใช้ช่องทางการสื่อสารสู่กลุ่มเป้าหมายทางการเมือง

ในปีเดียวกัน บุญส่ง ชเลธร ได้ศึกษา **การบริหารราชการแผ่นดินของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ภายใต้พระบารมี พ.ศ.2523 ถึง 2531**⁸⁸ พบว่า พลเอก เปรม เป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองและการบริหารราชการแผ่นดินของไทยมาอย่างยาวนาน ด้วยปัจจัยจากการประสานความต้องการของกลุ่มพลังอำนาจเดิมและกลุ่มพลังอำนาจใหม่ การปรับประยุกต์ระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยของตะวันตกที่ถือการเลือกตั้งทั่วไปเป็นวิธีการแสดงออกซึ่งอำนาจอธิปไตยที่มาจากปวงชน ผสมผสานระบบการเมืองแบบจารีตนิยมที่สังคมไทยยอมรับมาอย่างยาวนาน นอกจากนี้ พลเอก เปรม ยังมีภาพลักษณ์เป็นผู้ที่สุภาพอ่อนน้อม มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถ และซื่อสัตย์สุจริต ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์สอดคล้องกับวัฒนธรรมทางการเมืองของไทย ซึ่งให้ความเคารพเทิดทูนต่อองค์พระมหากษัตริย์และสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างสูงสุด ทั้งในทางนิตินัยที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ และทางพฤตินัยที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน

ดังกล่าวมาข้างต้น จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยพบว่า ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่ช่วงชีวิตการทำงานทางการเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรีของไทย และทิศทางการศึกษามักเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องภาพลักษณ์และบทบาททางการเมือง โดยผลจากการศึกษาดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์และบทบาททางการเมืองของพลเอกเปรม ในฐานะผู้นำทางการเมืองได้อย่างชัดเจน ด้วยภาพลักษณ์ที่สุภาพอ่อนน้อม มีความรู้ความสามารถในการทหาร ซื่อสัตย์สุจริต และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ รวมถึงการแก้ไขปัญหาด้วยแนวทางการประนีประนอม หลีกเลี่ยงที่จะทำให้ฝ่ายใด

⁸⁸บุญส่ง ชเลธร, “การบริหารราชการแผ่นดินของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ภายใต้พระบารมี พ.ศ. 2523 ถึง 2531” (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต, 2561).

ฝ่ายหนึ่งเสียผลประโยชน์และเกิดความไม่พอใจ ประกอบกับการอยู่ในตำแหน่งสำคัญและยาวนานทั้งในกองทัพและการเมือง ทำให้บารมีทางการเมืองของพลเอก เปรม มีความเข้มแข็ง และสามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ยาวนานกว่า 8 ปี

แม้งานวิจัยหลายเรื่องจะศึกษาวิเคราะห์และนำเสนอให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศที่เปี่ยมไปด้วยคุณสมบัติ บุคลิกภาพ บารมีส่วนตัว และความสามารถทางการเมือง แต่ผู้วิจัยกลับพบว่า ยังมีงานวิจัยบางส่วนที่กล่าวถึงการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทและรูปแบบการเมืองในยุคสมัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เอาไว้อีกแง่มุมหนึ่งด้วยเช่นกัน กล่าวคือ แม้การขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะมาจากเหตุผลหลายปัจจัยตามที่ได้เคยมีผู้ศึกษาวิเคราะห์เอาไว้ แต่ก็คงปฏิเสธไม่ได้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย แต่มาจากการยอมรับและความเห็นชอบของกลุ่มอำนาจทางการเมือง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มกองทัพและกลุ่มพรรคการเมือง ปัญญาชน คนชั้นกลาง ด้วยเหตุนี้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงเหมาะที่จะมาเป็นคนกลางในการประสานระหว่างกองทัพและนักการเมืองให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ นอกจากนี้การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นทหารอาชีพได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำทางการเมืองนั้น ทำให้หลายฝ่ายมองว่ากองทัพกำลังเข้ามายุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมือง ดังจะเห็นได้จากตอนที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้บารมีของการเป็นผู้นำทางทหารทำการปราบปรามขบถถึง 2 ครั้ง ในเดือนเมษายน 2524 และ 9 กันยายน 2528⁸⁹ จนสามารถประคองการบริหารประเทศให้ผ่านพ้นมาได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาข้างต้นนี้ยังคงเป็นการศึกษาในมุมมองและศาสตร์สาขาวิชาอื่นได้แก่ สาขาวิชาทางการปกครอง รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ตลอดจนจรรยาบรรณศาสตร์ศึกษา แต่ศาสตร์ทางภาษาไทยหรือด้านวรรณกรรมศึกษายังไม่ปรากฏการนำประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาศึกษาในฐานะวรรณกรรม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจนำวรรณกรรมประเภทชีวประวัติมาศึกษาในมิติใหม่ผ่านมุมมอง “ความทรงจำวัฒนธรรม” อันจะทำให้เห็นถึงศักยภาพของตัวบทวรรณกรรมที่ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าอดีตเกี่ยวกับบุคคลเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และจดจำของสังคมที่มีต่อเจ้าของประวัติได้

ดังกล่าวนี้นี้จะเห็นได้ว่า หนังสือแนวชีวประวัติมีศักยภาพมากกว่าการเป็นวรรณกรรมบอกเล่าประวัติชีวิตและเรื่องราวในอดีตของบุคคล นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยเผยแสดงให้เห็นถึงความทรงจำของคนในสังคมที่มีต่อบุคคลนั้นได้ ผู้วิจัยได้ศึกษาชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลา

⁸⁹อ้างอิงจาก พรภริมณีย์ เชียงกุล, **รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2523-2531) : วิเคราะห์ในมิติทางประวัติศาสตร์** (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540), 2.

นนท์ ประกอบกับสื่อสารณารูปแบบต่าง ๆ ด้วยมุมมองความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการมองวรรณกรรมในมิติใหม่ อันเป็นการเปิดโลกทัศน์ทางการศึกษาชีวประวัติของไทยต่อไป

บทที่ 3

ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวรรณกรรม

จากการศึกษาเนื้อหาชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติ พบว่า ผู้เขียนมีการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดปรากฏทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ อีกทั้งเมื่อพิจารณากลวิธีที่ผู้เขียนเลือกใช้ในการเล่าเรื่องยังมีความหลากหลาย ซึ่งความหลากหลายของเรื่องเล่าไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการสร้างความน่าสนใจให้แก่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังถ่ายทอดความคิดรวมถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารมาสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจ และมองเห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ อันจะนำไปสู่การก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ต่อไป เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการผลิตสร้างเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งในแง่ของเนื้อหาและกลวิธีการนำเสนอผ่านพื้นที่วรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติได้อย่างเด่นชัด ในบทนี้ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ ภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในชีวประวัติ และกลวิธีการนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในชีวประวัติ

Kenneth E. Boulding ได้อธิบายถึงภาพลักษณ์ (Image) เอาไว้ว่า เป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ เป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นเอง ประกอบด้วยข้อเท็จจริงซึ่งบุคคลนิยามขึ้นอยู่กับ โดยเป็นการสะสมรวบรวมจากสิ่งต่าง ๆ ที่ได้รับรู้ รวมถึงสิ่งที่เชื่อว่าเป็นจริง เนื่องจากบางครั้งคนเราไม่สามารถรับรู้และเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ได้ทั้งหมด บางครั้งจึงรับเอาเพียงภาพกว้าง ๆ ของสิ่งนั้น ๆ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่ชัดเจน ต้องอาศัยการตีความหรือให้ความหมายด้วยตนเองด้วย ภาพลักษณ์จึงเป็นกระบวนการตีความความรู้สึกทางจิตใจ เป็นทั้งประสบการณ์โดยตรงและโดยอ้อมจากสิ่งที่เผชิญ ภาพลักษณ์เป็นการรับรู้การตีความ การให้ความหมาย ความประทับใจต่อภาพที่เกิดขึ้น และจินตนาการต่อภาพนั้น ๆ⁹⁰

ภาพลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากมุมมองของคนภายนอกที่มองเข้าไป และสะท้อนออกมาเป็นภาพจำ ดังนั้น การที่ภาพลักษณ์ด้านใดด้านหนึ่งจะปรากฏสู่สายตาของสาธารณชนได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการผลิตสร้างเรื่องราวเพื่อทำให้ภาพแต่ละด้านมีความเด่นชัดและกลายเป็นที่รับรู้ จนทำให้ผู้คนในสังคมเกิดการจดจำ และอาจขยายผลไปสู่ความทรงจำวัฒนธรรมที่ปรากฏในสังคมได้ เนื่องจากความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา มีแนวคิดที่โดดเด่นหนึ่งเรื่องนั้นคือ “การถ่ายทอดซ้ำ”

⁹⁰Kenneth E. Boulding, *The Image* (Canada: Tenth printing, 1975).

ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์วิธีการเล่าเรื่องเกี่ยวกับอดีต ซึ่งในที่นี้คือ เรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บุคคลผู้ซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญทางการเมืองและการทหารของไทยในอดีต ตลอดจนวิธีที่เรื่องเล่าเหล่านั้นเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกันในฐานะสมาชิกของชุมชนความทรงจำ สิ่งที่พบก็คือ เรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ละด้านไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ความทรงจำไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยการผลิตซ้ำ

จากการศึกษาเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนทั้ง 21 เรื่อง พบว่า เรื่องราวแต่ละด้านของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการผลิตซ้ำจนก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ ผ่านช่วงชีวิตต่าง ๆ ทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการนำเสนอภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจนและเป็นลำดับ ผู้วิจัยจึงแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อสร้างตัวตน, ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว, ภาพลักษณ์ของทหารหาญ และภาพลักษณ์จากนักการเมืองและรัฐบุรุษสุวีรบุรุษแห่งชาติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1.1 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อสร้างตัวตน

วัยแห่งการก่อสร้างตัวตนถือเป็นช่วงที่มีความสำคัญและสร้างรากฐานให้แก่ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอนาคต เนื่องจากวัยนี้มีปัจจัยด้านครอบครัวและบริบทของสถานศึกษาเข้ามาเกี่ยวข้อง และมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมสร้างความคิด คุณลักษณะนิสัย ตลอดจนตัวตนให้แก่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำให้เติบโตขึ้นมากลายเป็นบุคคลที่มีภาพลักษณ์โดดเด่นในด้านต่าง ๆ จนเป็นที่ประจักษ์แก่คนทั่วไป จากการพิจารณาเนื้อหาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแต่ละเรื่องพบว่า เรื่องราวที่ถูกนำมาถ่ายทอดซ้ำจนก่อให้เกิดเป็นภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏทั้งสิ้น 3 ด้าน ดังนี้

ด้านแรก คือ การเป็นบุคคลที่เติบโตมาในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา จากการศึกษาวิเคราะห์เรื่องราวหรือภาพด้านนี้ที่ได้รับการนำเสนอในหนังสือแนวชีวประวัติ พบการผลิตซ้ำจำนวนทั้งหมด 6 เล่ม โดยผู้เขียนส่วนใหญ่จะเลือกถ่ายทอดเนื้อหาส่วนนี้ผ่านประสบการณ์ตรงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นหลัก เนื่องจากช่วงชีวิตดังกล่าวมีความเป็นปัจเจกบุคคล และน้อยคนจะสามารถรับรู้ถึงรายละเอียดเหล่านี้ได้ การนำเสนอข้อมูลโดยให้เจ้าของประวัติเป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวส่วนตัวด้วยตนเองนั้น จึงนับเป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมและสามารถสร้างความหนักแน่นให้แก่ข้อมูลได้เป็นอย่างดี มากกว่าการบอกเล่าจากบุคคลอื่นหรือผู้เขียน

ตัวอย่างเช่น เรื่อง **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** สร้างสรรค์โดยกองบรรณาธิการ INN ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านน้ำเสียงของตนประกอบกับการนำคำพูดของพลเอก

เปรม ตินสุลานนท์ มาถ่ายทอด โดยเน้นให้ตัว พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ในลักษณะของการทวนรำลึกถึงอดีตว่า

เมื่อรำลึกถึงวัยเยาว์ในอดีต พล.อ.เปรม เลือดเนื้อเชื้อไขอันดับที่ 6 ของหลวงวิจิตทัตถกรรม มักจะรำลึกถึงพระคุณของผู้เป็นบิดา ด้วยน้ำเสียงที่เปี่ยมด้วยความเทิดทูนบูชาเหนือสิ่งอื่นใด

“แม้ว่าพ่อเรียนหนังสือจากวัด แต่พ่อก็ส่งเสริมให้ลูกได้เรียนหนังสือจากโรงเรียนทุกคน เราเริ่มเรียนชั้นประถมกันที่โรงเรียนมหาวชิราวุธ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัด โรงเรียนมหาวชิราวุธปัจจุบันมีชื่อเสียงอย่างไร ย้อนหลังไป 40 ปีก็มีชื่อเสียงอย่างนั้น มหาวชิราวุธเมื่อ 40 ปีมาแล้ว เป็นโรงเรียนเดียวของมณฑลนครศรีธรรมราช ที่สอนจนถึงชั้นมัธยมปีที่ 8 ถึงกระนั้นก็ตาม พ่อก็ยังส่งลูกเข้าเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ทุกคน ตามวาระต่าง ๆ กัน โดยส่งมาให้อาศัยอยู่กับผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือบ้าง กับญาติบ้าง อยู่วัดบ้าง และเข้าบ้านอยู่ร่วมกับเพื่อน ๆ บ้าง เพราะพ่อเล็งเห็นว่า การเข้ามาเรียนต่อที่กรุงเทพฯ จะถูกต้องและเป็นประโยชน์มากกว่า”

.....

พล.อ.เปรม เล่าต่อว่า

“ขณะที่รับราชการอยู่นั้น ครอบครัวเรามีฐานะปานกลาง พ่อจึงมีแรงส่งเสียให้ลูกได้เรียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ครั้นถึง พ.ศ. 2477 พ่อออกจากราชการ ประกอบกับความผันแปรของวิถีชีวิตพ่อ ครอบครัวของเราเริ่มยากจนลง ลูก ๆ ก็โตเป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้น เรียนหนังสือสูงขึ้น รายจ่ายก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ลูกคนโตเพิ่งเรียนจบไป 2 คนเท่านั้น และทำงานได้เงินเดือนเล็ก ๆ น้อย ๆ และเรียนต่อในมหาวิทยาลัยไปด้วย พ่อจึงจำเป็นต้องขายทรัพย์สินที่พ่อและแม่อดส่ำที่เก็บหอมรอมริบ หาไว้ได้ตั้งแต่ยังหนุ่มยังสาว พ่อขายทุกอย่างจนหมดสิ้นไม่เหลือแม้แต่ที่ดินสักตารางวาเดียว พ่อไม่เคยปรึกษาถึงความลำบากยากเข็ญในการหาเงินไม่เคยพูดว่าเงินไม่มีแล้วลูกจะเรียนต่อไม่ได้อีกแล้ว อย่างมากพ่อก็แสดงออกมาทางแววตาให้เห็นรอยแห่งความทุกข์บ้างเท่านั้น แต่ก็ตั้งใจแน่วแน่ที่จะให้ลูกเรียนจบกันทุกคน และลูกก็สำนึกเสมอว่า นี่เป็นส่วนหนึ่งของพระคุณพ่อที่ไม่มีวันทดแทนได้หมดสิ้น”⁹¹

จากตัวอย่างเนื้อหาข้างต้น ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นรายละเอียดของข้อมูล 2 ส่วน ส่วนแรกคือ มุมมองความคิดและพฤติกรรมของบิดามารดาที่แสดงออกถึงการให้ความสำคัญกับการศึกษา

⁹¹กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ตินสุลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 29-32.

ถึงแม้ในเวลาต่อมาครอบครัวจะประสบกับปัญหาการเงิน แต่บิดาผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวกลับไม่ล้มเลิกความคิดที่จะให้ลูกทุกคนได้ศึกษาเล่าเรียนต่อไป จนถึงกับขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้เป็นทุนการศึกษา จากพฤติกรรมดังกล่าวจึงมีผลสืบเนื่องไปถึงข้อมูลส่วนที่ 2 นั่นคือ ความคิดและความรู้สึกของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อครอบครัวในลักษณะของการระลึกถึงพระคุณของบิดามารดา หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้น คำบอกเล่าจากปากของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่เพียงแต่นำเสนอให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิต ตลอดจนมุมมองความคิดที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดูบุตรของครอบครัวติณสูลานนท์เท่านั้น แต่เนื้อหาดังกล่าวยังทำหน้าที่ในการอธิบายและชี้ให้เห็นถึงที่มาของคุณลักษณะด้านการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แก่เยาวชนไทยในอนาคตได้เป็นอย่างดี อันเป็นการสนับสนุนให้ภาพด้านนี้เกิดความเด่นชัดและกลายเป็นที่รับรู้ของผู้อ่านต่อไป จนก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่คนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้

ตัวอย่างหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องต่อมาที่มีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นบุคคลที่เติบโตมาในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ได้แก่ เรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ผู้เขียนใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาผ่านคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เล่าถึงเรื่องราวชีวิตของตนเองในวัยเยาว์ อันสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและทัศนคติของบิดามารดาในเรื่องการศึกษาสลับกับน้ำเสียงของตนเอง โดยผู้เขียนจะถ่ายทอดเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า ครอบครัวติณสูลานนท์ให้ความสำคัญกับการศึกษา มากเพียงใด ผ่าน 2 เหตุการณ์ เหตุการณ์แรก คือ การเอาใจใส่ ดูแล และสนับสนุนทุกเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ส่วนเหตุการณ์ที่ 2 คือ การยอมขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้เป็นทุนการศึกษาให้แก่ลูก

สำหรับตัวอย่างแรก คือ เหตุการณ์ที่บิดามารดาให้ความเอาใจใส่ ดูแล และสนับสนุนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกอย่าง ตั้งแต่ปลูกฝังเรื่องความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ดูแลบุตรเมื่อถึงเวลาไปโรงเรียน และสนับสนุนความต้องการในการเรียนกวดวิชาของบุตร ดังเนื้อหาต่อไปนี้

“การที่ผมเรียนดี ไม่ใช่ผมเอาใจใส่อย่างเดียว

แต่ขึ้นอยู่กับครูและแม่ด้วย” ท่านรำลึกถึงความหลัง

“แม่ผมมีส่วนสำคัญที่ทำให้ผมเรียนดีและก้าวขึ้นมาถึงขนาดนี้”

“ถึงแม่จะไม่เคยเรียนหนังสือในโรงเรียน ถึงแม้ว่าท่านจะอ่านหนังสือไม่ออก ท่านก็

สนใจการศึกษาของลูก ๆ มาก

แม่ผมสอนให้ลูก ๆ ช่วยตนเอง ให้มีการรับผิดชอบ ท่านจะมอบหมายงานให้ท่านละอย่าง เมื่อเสร็จสิ้นจากการช่วยเหลืองานบ้านแล้วก็จะต้องทำการบ้าน อ่านหนังสือ เพื่อเตรียมตัวสำหรับการไปโรงเรียนในวันรุ่งขึ้น

พ่อก็สนใจการเรียนของลูก ๆ แต่งานหน้าที่ของท่านมาก ไม่มีวันหยุดเสาร์อาทิตย์ จึงไม่ค่อยดูแลเราใกล้ชิดเท่าไร”

“เข้าชั้นแม่จะคอยจัดอาหารเข้าให้กิน จากนั้นจัดอาหารใส่ปิ่นโตให้กินมื้อเที่ยงที่โรงเรียน

แม่จะคอยเตือนเมื่อถึงเวลาจะไปโรงเรียน เนื่องจากท่านมีลูกหลายคน ผมเป็นคนที่ 6 ท่านจะคอยดูแลอยู่เสมอว่าลูก ๆ ไปโรงเรียนกันหมดทุกคนหรือยัง”

“ในเรื่องการศึกษา ถ้าลูกคนใดต้องการจะทำอะไร แม่ไม่เคยขัด ให้การสนับสนุนตลอด อย่างเช่น

ผมอยากเรียนกลางคืนเพื่อเรียนเพิ่มเติมเหมือนอย่างโรงเรียนกวดวิชาสมัยนี้ ท่านก็อนุญาตให้ไปเรียน

ตอนนั้นผมอยากเรียนมาก ก็คือ ภาษาอังกฤษ ผมไปเรียนกับ “ครูเกล้า” ซึ่งท่านชวนไปเรียน เดือนหนึ่งเสียค่าเรียนก็ประมาณสักสองหรือสามบาท อย่างนี้เป็นต้น ที่แม่อนุญาตให้ผมทำได้”⁹²

ส่วนตัวอย่างที่ 2 คือ การยอมขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้เป็นทุนการศึกษาให้แก่บุตร ผู้เขียนถ่ายทอดเหตุการณ์นี้ในหนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อตอกย้ำให้เห็นว่าบิดามารดาให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาเป็นอย่างยิ่งและมองว่าการศึกษาคือสมบัติที่มีค่า และเพื่อให้ทุกคนได้เรียนหนังสือและมีวิชาความรู้ติดตัว ต่อให้บิดามารดาต้องขายทรัพย์สินก็ยอมทำ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดเอาไว้ในหนังสือว่า

“พ่อเมื่อสมัยรับราชการก็มีฐานะปานกลาง

แต่ท่านร่ำรวยด้วยจิตเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์และทางศาสนา

ครั้งเกษียณอายุราชการปี พ.ศ. 2477 ชีวิตครอบครัวต้องเปลี่ยนแปลงจนลง

ในขณะที่ลูก ๆ เติบโตเป็นหนุ่มสาวขึ้น ต้องเรียนหนังสือหนังสือกัน รายจ่ายเพิ่มขึ้น แต่ไม่มีรายได้อะไรมาจุนเจือ

พ่อจึงต้องขายทุกอย่างทุกอย่างที่มีอยู่”

“พ่อผมขายทุกอย่างทุกอย่างแม้กระทั่งบ้านที่พ่อออกแบบและสร้างด้วยตัวเอง ขายจนหมดสิ้นไม่มีเหลือ

แม้แต่ที่ดินสักตารางนิ้วเดียว

⁹²นพ พินสายนแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชิ่ง, 2538), 32-33.

ทรัพย์สินต่าง ๆ เหล่านี้ พ่อกับแม่อุตส่าห์เก็บหอมรอมริบไว้ตั้งแต่เป็นหนุ่มสาวเป็นต้น
มา

แต่สิ่งหนึ่งที่พ่อไม่ยอมขายคือการศึกษาเพื่ออนาคตของลูก”

“ส่วนแม่ผม แม้ว่าจะอ่านหนังสือไม่ออก แต่ท่านก็สนใจการศึกษา ท่านมีวิธีการอบรม
ลูกให้เป็นคนดี ทั้งพ่อและแม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนามาก

จะดักบาตรทุกเช้า

ทุกวันพระท่านทั้งสองจะไปฟังเทศน์และเอาลูกไปด้วย ซึ่งมักจะเล่นในลานวัด

ท่านจะเอาค่าเทศน์นั้นมาเล่าให้ฟังอยู่เสมอ

ชี้ให้เห็นความดีและความชั่ว”⁹³

หากพิจารณาเนื้อความข้างต้นจะเห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้นำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา
เฉพาะในทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังนำเสนอให้เห็นถึงมุมมองของครอบครัวติณสูลานนท์ในอีกมิติ นั่น
คือ “การสอนศีลธรรม” ควบคู่ไปกับการส่งเสริมเรื่องการศึกษาในทางวิชาการ หนังสือแนวชีวประวัติ
อีกเรื่องหนึ่งที่ผู้เขียนนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของเด็กที่เติบโตมาใน
ครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาก็คือ **อำนาจไฉฉ่า ยืนยง คงคำฟ้า** โดย สนธิญาณ หนูแก้ว
และเวทิน ชาติกุล ในเรื่องนี้ผู้เขียนไม่ได้ลงรายละเอียดของเนื้อหามากนักหากเทียบกับ 2 เรื่องข้างต้น
จะปรากฏเพียงข้อความที่กล่าวว่า “ด้วยความเป็นคนสู้ชีวิตของผู้เป็นบิดาจึงมองเห็นว่า การศึกษา คือ
ทรัพย์สินสำคัญที่คนเป็นพ่อแม่ควรสร้างให้กับลูก”⁹⁴

หากพิจารณาด้านจุดมุ่งหมายของการสร้างสรรค์จะเห็นได้ว่า แม้ผู้เขียนแต่ละคนจะมี
วิธีการนำเสนอเรื่องราวและให้ความสำคัญกับข้อมูลที่แตกต่างกัน แต่ทุกคนต่างมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน
คือ ต้องการให้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพของการเป็นผู้ที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับ
การศึกษา กล่าวคือ ในเรื่อง **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** ผู้เขียนจะเน้นถ่ายทอด
เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับ
การศึกษา โดยใช้วิธีการเล่าแบบตอกย้ำให้เห็นถึงมุมมองความของบิดามารดาที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดู
และปลูกฝังแก่บุตร โดยแต่ละสิ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญในชีวิตที่บุตรควรมีเพื่อใช้ต่อยอดในการ
ดำเนินชีวิต ส่วนผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **อำนาจไฉฉ่า ยืนยง คงคำฟ้า** จะใช้วิธีการนำเสนอ

⁹³ นพ พินสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 31.

⁹⁴ สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล, **อำนาจไฉฉ่า ยืนยง คงคำฟ้า** (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วย
ช่วยกัน, 2548), 21.

ให้เห็นถึงภาพของการเป็นผู้ที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ด้วยประโยคที่สั้น กระชับ และได้ใจความเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญของการถ่ายทอดเรื่องราวหรือภาพด้านการเป็นเด็กที่เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาไม่ได้ขึ้นอยู่กับการให้น้ำหนักข้อมูล แต่กลับขึ้นอยู่กับสิ่งที่ผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติต้องการสื่อสารไปสู่ผู้อ่านในประเด็นที่ว่า การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เติบโตมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา มีผลเชื่อมโยงไปถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นำแนวคิดเรื่องการการศึกษาที่ได้รับการปลูกฝังและหล่อหลอมมาจากบิดามารดามาใช้ในการตั้งเป้าหมายชีวิต โดยในตอนแรก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เคยใฝ่ฝันที่จะเป็นหมอ เพราะจะได้ใช้ความรู้ที่ศึกษามาช่วยเหลือผู้ที่เจ็บป่วยในชนบท เนื่องจากในอดีตระบบสาธารณสุขเกิดปัญหาการขาดแคลนหมอในพื้นที่ชนบท แต่เพราะฐานะยากจนทำให้ต้องเปลี่ยนไปเรียนทหาร ซึ่งจุดพลิกผันนี้นับเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางชีวิต พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในทางการเมืองในอนาคต แต่ไม่ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะอยู่ในสถานะหรือบทบาทใด แนวคิดเรื่องการให้ความสำคัญกับการศึกษาก็ยังคงอยู่ติดตัวอยู่เสมอ และสะท้อนออกมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ผ่านพฤติกรรมต่าง ๆ เช่น การเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกองทุนฯ สนับสนุนการศึกษา ศิลปะของนิสิต-นักศึกษา มาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 จนถึงปี พ.ศ. 2561

ภาพด้านต่อมาที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ การเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ซึ่งปรากฏในหนังสือจำนวนทั้งหมด 5 เล่ม อาทิ เช่น เรื่อง **เกิดขึ้นได้** ซึ่งผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผสมผสาน โดยให้ตัวเองเป็นผู้ดำเนินเรื่อง และนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เล่าถึงบิดามารดามานำเสนอควบคู่กัน เพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวที่ถ่ายทอดคือประสบการณ์ตรงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื้อหาด้านการเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาที่ผู้เขียนนำเสนอปรากฏให้เห็นผ่านการแสดงออกทางความรู้สึก ได้แก่ การตระหนักถึงพระคุณของบิดามารดาที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษา และการอบรมสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดีด้วยการนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาใช้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นพื้นฐานสำคัญอันมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเวลาต่อมา

การแสดงออกทางความรู้สึกอย่างแรก คือ การตระหนักถึงพระคุณของบิดามารดาที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษา ผู้เขียนนำเสนอให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตระหนักถึงพระคุณด้านนี้เป็นอย่างยิ่ง ผ่านคำพูดที่แฝงไปด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจในฐานะลูกชาย ดังที่ปรากฏในเรื่อง **เกิดขึ้นได้** ว่า

ขณะที่ยังรับราชการอยู่นั้น ครอบครัวเรามีฐานะปานกลาง พ่อจึงมีแรงส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสืออย่างสม่ำเสมอ ครั้นถึง พ.ศ. 2477 พ่อออกจากราชการ ประกอบกับความผันแปรของวิถีชีวิตพ่อ ครอบครัวเราเริ่มยากจนลง ลูก ๆ ก็โตเป็นหนุ่มเป็นสาวขึ้น เรียนหนังสือสูงขึ้น รายจ่ายก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น ลูกคนโตพึ่งเรียนจบไป 2 คนเท่านั้น และทำงานได้เงินเดือนเล็ก ๆ น้อย ๆ และเรียนต่อในมหาวิทยาลัยไปด้วย พ่อจึงจำเป็นต้องขายทรัพย์สินที่พ่อและแม่อุทิศสืบทอดมรดกมาให้ได้ตั้งแต่ยังหนุ่มสาว พอขายทุกอย่างจนหมดสิ้น ไม่เหลือแม้แต่ที่ดินสักตารางวาเดียว แต่สิ่งหนึ่งที่พ่อไม่ขาย คือ การศึกษาเพื่ออนาคตของลูก พ่อไม่เคยปริกปรักถึงความลำบากยากเข็ญในการหาเงิน ไม่เคยพูดว่าเงินไม่มีแล้วลูกเห็นจะเรียนต่อไม่ได้อีกแล้ว อย่างมากพ่อก็แสดงออกมาทางแวตาทาให้เห็นรอยแห่งความสุขบ้างเท่านั้น แต่ก็ตั้งใจแน่วแน่ที่จะให้ลูกเรียนจบกันทุกคน และลูกก็สำนึกเสมอว่า นี่เป็นส่วนหนึ่งของพระคุณพ่อที่ไม่มีวันจะทดแทนให้หมดสิ้นไป⁹⁵

หนังสือแนวชีวประวัติอีกเรื่องหนึ่งที่น่าเสนอประเด็นข้างต้นก็คือ **ชีวิตและสภาพภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะลูกชายที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา โดยใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของการสำนึกในพระคุณของบิดาที่ตั้งใจส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษา ผู้เขียนนำเนื้อหาตอนหนึ่งซึ่งพรรณนาถึงลักษณะของบ้านที่ครอบครัวอยู่อาศัยและลูกชายในเวลาต่อมา เนื่องจากบิดาต้องการนำเงินมาใช้เป็นทุนสำหรับการศึกษาของลูก ดังเนื้อความต่อไปนี้

บริเวณบ้านของเรามีเนื้อที่ประมาณ 130 ตารางวา ที่หน้าบ้านมีต้นมะขามใหญ่อยู่ต้นหนึ่ง สร้างตามสมัยนิยมสมัยนั้น เป็นบ้านชั้นเดียว ใต้ถุนสูงทรงปั้นหย่า ตัวบ้านเป็นไม้ หลังคาเป็นกระเบื้องแผ่นเล็ก ๆ สีแดง แต่เสาก่อด้วยอิฐสีแดง ฉาบปูน มีมากถึง 20 ต้น ตัวบ้านเป็นไม้ทาสีเหลืองอ่อน พ่อภูมิใจมาก ที่บ้านหลังนี้สร้างขึ้นมาจากด้วยหยาดเหงื่อและความสามารถ แต่พ่อก็ขายไปเพื่อให้ลูกได้เรียนหนังสือ

พ่อผมขายทุกอย่างทุกอย่าง จนหมดสิ้น ไม่มีเหลือแม้แต่ที่ดินสักตารางนิ้วเดียว ทรัพย์สินที่พ่อแม่เก็บหอมรอมริบมาตั้งแต่หนุ่มสาว แต่สิ่งหนึ่งที่พ่อไม่ยอมขาย คือ การศึกษาเพื่ออนาคตของลูก⁹⁶

⁹⁵ศุภย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดถิ่นใต้** (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 21.

⁹⁶นนทพันธ์ ภัคตีผดุงแดน, **ชีวิตและสภาพภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 13.

การนำเสนอเนื้อหาข้างต้น นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของคนเป็นลูก ที่ตระหนักและสำนึกในความเสียหายของบิดาแล้ว อีกด้านหนึ่งผู้วิจัยมองว่า การเล่าเรื่องบ้านและความเสียหายของบิดา นับเป็นการอธิบายให้เห็นถึงที่มาอันเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รักและกตัญญูต่อบิดามารดาเป็นอย่างยิ่ง เพราะการตัดสินใจขายบ้านเพื่อนำเงินมาเป็นต้นทุนสำหรับการศึกษาถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่าโดยเฉพาะกับครอบครัวติณสูลานนท์ เนื่องจากการให้สิ่งที่มีคุณค่าแก่ลูกอาจไม่ใช่ทรัพย์สินหรือเงินทอง แต่การให้ออกาสทางการศึกษามีคุณค่ายิ่งกว่า เพราะหากมีทรัพย์สินสมบัติแต่ขาดความรู้ก็อาจจะไม่สามารถบริหารจัดการทรัพย์สินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และงอกเงยต่อไปได้ แต่หากได้รับการศึกษาหรือมีวิชาความรู้ติดตัวแล้ว ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็สามารถหาหนทางสร้างตัวได้

การถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะลูกชายที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ยังคงปรากฏซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องอื่น ดังจะเห็นได้จากเรื่อง **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน และอารมณ์ขันของป้าเปรม** ในทัศนะของผู้วิจัย การที่ผู้เขียนแต่ละท่านต่างนำเสนอเนื้อหาในประเด็นที่มีร่วมกันนั้นคือ การเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา โดยนำเสนอในแง่ของการเป็นผู้ส่งเสริมให้ลูกได้รับการศึกษา เนื่องจากผู้เขียนต้องการเชื่อมโยงเรื่องราวเหล่านี้ซึ่งนับเป็นส่วนสำคัญและมีผลต่อแนวคิดในการดำเนินชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอนาคตให้แก่ผู้อ่านได้เห็นเป็นที่ประจักษ์ กล่าวคือ เมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รับรู้และตระหนักได้ถึง ความเสียหายที่บิดามารดาทำให้แก่ตน จึงส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำเนินชีวิตด้วยความกตัญญูควบคู่ไปกับการมุ่งมั่นทางการศึกษา อันเป็นหนทางในการตอบแทนพระคุณของบิดาที่ยอมขายทรัพย์สินและนำเงินที่ได้มาลงทุนกับการศึกษาของลูก ในขณะเดียวกัน การที่ผู้เขียนทั้งหลายเลือกนำเสนอเรื่องราวดังกล่าวผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ อาจเพราะต้องการใช้ประโยชน์จากพื้นที่วรรณกรรมในการอธิบายถึงความสมเหตุสมผล และที่มาของการเป็นลูกชายที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

การแสดงออกทางความรู้สึกอย่าง 2 คือ **การระลึกถึงสิ่งที่บิดามารดาอบรมสั่งสอน เพื่อให้ลูกเป็นคนดี** จากการพิจารณาวิธีการเล่าเรื่องพบว่า ผู้เขียนใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าว เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงมุมมองของบุตรที่มีต่อบิดามารดาในเรื่องการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งวิธีการที่คนทั้งคู่นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสอน ได้แก่ “คำเทศน์” เพื่อปลูกฝังให้บุตรได้เรียนรู้เกี่ยวกับความผิดชอบชั่วดีผ่านคำสอนทางศาสนา ปรากฏในเรื่อง **เกิดถิ่นใต้** ดังนี้

ในฐานะที่หลวงวิจิตรทศพรธรรม (บั้ง ติณสูลานนท์) และนางวิจิตรทศพรธรรม (ออด ติณสูลานนท์) สืบเชื้อสายชาวเมืองนครศรีธรรมราชมาแต่กำเนิด จึงได้รับการถ่ายทอดจากบรรพ

บุรุษให้มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากการปฏิบัติที่มีอย่างสม่ำเสมอตลอดชีวิตของท่าน ซึ่งพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้เล่าให้ฟังว่า

“พ่อกับแม่เป็นผู้ที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ท่านตักบาตรทุกวันแล้วก็ชวนลูกไปร่วมตักบาตรด้วย วัดที่พ่อแม่ไปทำบุญคือ วัดใต้ ท่านจะไปวัดเกือบทุกวัน และในทุกวันพระ ท่านก็จะไปฟังพระเทศน์ที่วัด ส่วนใหญ่ลูก ๆ ก็ตามไปด้วยไปวิ่งเล่นกันในวัด เมื่อกลับมาถึงบ้านแม่ก็จะเล่าให้ฟังอีกต่อหนึ่งว่าพระท่านเทศน์อย่างไรบ้าง เป็นการสอนลูกไปในตัว ด้วยเหตุที่พ่อแม่ชอบไปทำบุญที่วัดได้ ลูก ๆ ก็เลยนำกระดูกของท่านไปเก็บไว้ที่นั่น ภายหลังจากที่ท่านเสียชีวิตแล้ว”⁹⁷

การถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะลูกชายที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดาด้วยการระลึกถึงสิ่งที่พ่อแม่อบรมสั่งสอนเพื่อให้ลูกเป็นคนดี ปรากฏซ้ำในหนังสือชีวประวัติเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** ด้วยเช่นกัน โดยผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านทัศนะของตนผสมผสานกับคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีใจความที่แสดงให้เห็นถึงการระลึกถึงคุณความดีที่บิดามารดาทำให้แก่บุตรด้วยการอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี ดังเนื้อความว่า “ท่านมีวิธีการอบรมลูกให้เป็นคนดี ทั้งพ่อและแม่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มาก จะตักบาตรทุกเช้า ทุกวันพระท่านทั้งสองจะไปฟังเทศน์และเอาลูกไปด้วย ซึ่งมักจะเล่นในลานวัด ท่านจะเอาค่าเทศน์นั้นมาเล่าให้ฟังอยู่เสมอ ซึ่งให้เห็นความดีและความซื่อ นี่คือบ้ำหลอมแรกในชีวิตของพลเอกเปรม ช่วยให้เป็นพลังผลักดันให้ดำเนินชีวิตในเวลาต่อมาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป”⁹⁸

เป็นที่น่าสังเกตว่า เพราะเหตุใดผู้เขียนจึงใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดามารดาผ่านการระลึกถึงแทนการแสดงออกทางพฤติกรรมเท่านั้น ซึ่งเมื่อได้พิจารณาประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยละเอียดจึงพบว่า สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้ผู้เขียนต้องนำเสนอเรื่องราวในลักษณะเช่นนี้ เนื่องจากเมื่อเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต้องเข้าไปศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 7-8 (เทียบเท่ากับระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5-6 ในปัจจุบัน) ณ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร จึงต้องใช้ชีวิตอยู่ห่างไกลจากบิดามารดา และนับตั้งแต่ครั้งนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ไม่เคยได้กลับไปอยู่ใกล้ชิดกับบิดามารดาอีก ประกอบกับในช่วงเวลาที่เริ่มมีการสร้างสรรค์หนังสือแนวชีวประวัติขึ้นมา บิดาและมารดา

⁹⁷ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดถิ่นใต้** (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 19.

⁹⁸ สุรศรีพรรณ ดุลยจินดา, **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 10.

ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เสียชีวิตทั้งหมดแล้ว โดยมารดาเสียชีวิตก่อนในวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ส่วนบิดาเสียชีวิตในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2516 ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงต้องใช้กลวิธีในการเล่าถึงอดีตด้วยการระลึกถึงแทน เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในเวลานั้น

การถ่ายทอดเรื่องราวและภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ด้วยการระลึกถึงสิ่งที่บิดามารดาอบรมสั่งสอนเพื่อให้บุตรเป็นคนดีในหนังสือแนวชีวประวัติ ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนต่างรับรู้ร่วมกันได้อย่างดี อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะผู้เขียนจะเลือกนำประเด็นเรื่องการระลึกถึงพระคุณของบิดามารดา ทั้งในแง่ของการเป็นผู้ส่งเสริมให้บุตรได้รับการศึกษา หรือการอบรมสั่งสอนเพื่อให้บุตรเป็นคนดี มาผลิตสร้างในหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนกี่เรื่องก็ตาม สิ่งหนึ่งที่ค้นพบก็คือ การผลิตซ้ำเนื้อหาในประเด็นดังกล่าวได้ช่วยทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเกิดภาพจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปในทิศทางร่วมกัน จนพัฒนากลายเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏแก่สายตาของสังคม นอกจากนี้การปรากฏซ้ำของเรื่องราวและภาพดังกล่าวในพื้นที่วรรณกรรม ยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมกำลังทำหน้าที่ในการเชื่อมโยงคนในสังคมให้เข้าไปอยู่ในชุมชนความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของบุตรที่มีความกตัญญู ซึ่งคุณธรรมข้อนี้จะเป็นเบ้าหลอมให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีแนวทางในการดำเนินชีวิตและแสดงออกถึงความกตัญญูในมิติอื่น ๆ นอกเหนือจากมิติของลูกชายต่อไป

ภาพอีกด้านหนึ่งที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน ได้แก่ การเป็นผู้มีความรักต่อสถาบันการศึกษา ซึ่งคุณลักษณะข้อนี้ถือเป็นรากฐานชีวิตที่มีผลสืบเนื่องไปจนถึงช่วงชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะ เพียงแต่คุณลักษณะที่ปรากฏในอนาคตอาจเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา จะพัฒนาการมีความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และประเทศชาติ โดยเนื้อหาด้านนี้ได้รับการผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนทั้งหมด 7 เล่ม โดยความรักที่มีต่อสถาบันการศึกษาที่กล่าวมานี้ปรากฏทั้งในแง่ของความรักที่มีต่อสถานที่และบุคคล นั่นคือ “ครูอาจารย์” ตัวอย่างเช่น เรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงแง่มุมของการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบัน ผ่านคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่บอกเล่าถึงความรู้สึกของนักเรียนคนหนึ่งที่ระลึกถึงบุญคุณของโรงเรียนอยู่เสมอ มีใจความว่า

ถ้าผมไปสงขลา สิ่งที่ผมนึกถึงอยู่เสมอก็คงจะมีสองอย่าง

อย่างหนึ่งก็นึกถึงพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเรา เดียวนี้ท่านอยู่วัดใต้ หรือวัดดอนรักที่เก็บอัฐิ

ท่าน

อย่างที่สองก็คือ โรงเรียนที่เราเคยเรียนหนังสือ บุญคุณของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวูงใหญ่ หลวงนักเกินที่จะบรรยายได้”

“โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏเป็นโรงเรียนรัฐบาลโรงเรียนเดียวที่มีอยู่ที่จังหวัดสงขลา ตอนนั้นผมเริ่มเรียนมาตั้งแต่เด็ก ๆ ในชั้นประถม 1 จนเรียนจบชั้นมัธยม 6 ผมจึงรักโรงเรียนนี้มาก และภาคภูมิใจ”⁹⁹

แม้สิ่งที่คุณเขียนถ่ายทอดจะไม่ได้บรรยายให้รายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มากนัก แต่หากพิจารณาเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของผู้เขียนแล้วจะเห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายละเอียดของเรื่องราว หากแต่มุ่งต่างแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความรักของนักเรียนคนหนึ่งที่มีต่อสถาบันได้อย่างเด่นชัดเป็นหลัก นอกจากนี้เรื่องข้างต้น ผู้วิจัยก็ยังพบการนำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษามาผลิตซ้ำในเรื่อง **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน** ด้วยเช่นกัน โดยเนื้อหาที่ปรากฏมีสาระสำคัญในการทำงานเดียวกับเรื่องก่อนหน้า และผู้เขียนก็ได้ใช้วิธีการเล่าในรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกที่มีต่อสถาบันมาถ่ายทอดควบคู่ไปกับการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เขียน ดังเนื้อหาที่กล่าวว่า

“พวกเราเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งแต่ในชั้นประถมปีที่ 1 จนจบมัธยมปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่เราถือว่าเป็นพ่อแม่ทางวิชาการของเรา ตั้งแต่เราเป็นเด็กๆ ได้อาศัยเรียนหนังสืออยู่ที่นี้ ได้อาศัยบุญคุณของครูที่สอนหนังสือให้เราจนเติบโตขึ้นมาสามารถมีความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงบุญคุณของโรงเรียนมหาฯ ที่มีอยู่แล้วใหญ่หลวงมาก เกินที่จะบรรยายให้ทราบได้ว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร รู้อย่างเดียวว่าถ้าไม่มีโรงเรียนมหาฯ แล้ว เราก็อาจจะไม่เป็นคนอย่างที่เป็นอย่างปัจจุบันนี้ หรืออาจจะเป็นคนที่ไม่ดี เป็นคนที่ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม แต่โรงเรียนมหาฯ ได้บ่มให้เป็นคนดี และสามารถมีความรู้สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นก็ถือว่าโรงเรียนนี้ คือพ่อแม่ทางวิชาการของเราตั้งแต่เกิดมา”

พล.อ.เปรมเป็นบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนทางวิญญาณสูงมาก ให้ความเคารพต่อสถาบันการศึกษาแห่งแรก ท่านให้ความสำคัญต่อก้าวแรกที่สำคัญต่อชีวิตของท่านอย่างมาก และท่านได้กล่าวปฏิญาณไว้ว่า

⁹⁹พ พินสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชิ่ง, 2538), 32.

“ผมจะรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนนี้ไว้ยิ่งกว่าชื่อเสียงและเกียรติยศของผม” ศิษย์เก่า
หมายเลข 167 คือ เกียรติยศแห่งสถาบันที่ชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุฒิมิใจ¹⁰⁰

เป็นที่น่าสังเกตว่า เนื้อหาตอนหนึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของผู้เขียนใน
ทำนองว่า “พล.อ.เปรม เป็นบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนทางวิญญาณสูงมาก ให้ความเคารพต่อ
สถาบันการศึกษาแห่งแรก...” เมื่อได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการสื่อสารดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยมองว่า
การที่ผู้เขียนเลือกใช้คำพูดในลักษณะเช่นนี้ เพื่อต้องการให้คำพูดหรือเสียงของตนเป็นอีกเสียงหนึ่งที่
ช่วยสนับสนุนให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันมี
ความหนักแน่น ทั้งยังเป็นการเน้นย้ำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้มีความเด่นชัด
ส่งผลให้กลายเป็นภาพลักษณ์ที่สังคมรับรู้ร่วมกัน

คุณลักษณะประจำตัวด้านการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันยังคงฝังลึกอยู่ในตัว พล
เอก เปรม ติณสูลานนท์ แม้จะย้ายไปเรียนที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร และ
เปลี่ยนสถานะจากนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราวุฒิป้อนเป็นนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยอย่างเต็ม
ตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงเป็นนักเรียนที่มีความรู้สึกภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาเช่นเคย
ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน ผู้เขียน
ถ่ายทอดภาพและเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติของนักเรียนที่มีความรักและความ
ภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษา โดยใช้วิธีการเล่าเรื่อง 2 รูปแบบ นั่นคือ การเล่าผ่านน้ำเสียงของผู้เขียน
สลับกับการเล่าผ่านคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังนี้

พล.อ.เปรม เรียนจบเมื่อปี พ.ศ. 2481 แต่ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างรุ่นพี่รุ่น
น้องในโรงเรียนสวนกุหลาบฯ เป็นข้อสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและยึดเหนี่ยวร้อยรัดหัวใจของ
นักเรียนทุกคนได้ดีที่สุด พล.อ.เปรม จึงมีความภาคภูมิใจต่อสถานที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะได้ยิน ได้ฟัง
หรือพบคำว่า “สวนกุหลาบ” เมื่อใด เมื่อนั้นรอยยิ้มของท่านจะผุดพวยขึ้นที่มุมปากอย่าง
สงบเย็นทุกครั้ง

“การได้ออกไปรู้จักกับโลกภายนอก ทำให้เราได้ข้อเปรียบเทียบว่า จะไม่มีสถานที่ใด
เลยในโลกนี้ที่จะให้ความสุข ความอบอุ่น ความเมตตาปราณี และความรู้แก่เรา ได้เท่าสถานที่
แห่งนี้ เกิดความภาคภูมิใจเสมอ ภูมิใจที่เกิดมาโชคดี ได้มีโอกาสได้เข้ามาศึกษาในสถานที่แห่ง
นี้ ภูมิใจที่ตัวเองมีโอกาสดีกว่าคนอื่น ๆ เกือบคนโลก ที่ไม่มีโอกาสเหมือนเรา นั่นไม่น่าภูมิใจ
หรือ ในเมื่อทำสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความรอบรู้ต่าง ๆ ที่

¹⁰⁰ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2
(กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 30.

พอจะเป็นเครื่องพาตัว พาใจ ให้มีชีวิตรอดอยู่ทุกวันนี้ ได้มาจากสถานที่นั่นเท่านั้น สถานที่แห่งนี้ไม่ได้สอนเพียงแต่ให้คบใคร ๆ เป็นเพื่อนเท่านั้น แต่ได้สอนให้กระทำตัวให้เป็นเพื่อนที่ดีของใคร ๆ ด้วย ไม่เคยสอนแต่จะรักใคร่ฝ่ายเดียว แต่ได้สอนให้ทำอะไรใครเขาจึงจะรักเราด้วย ไม่ได้สอนให้อยู่คนเดียวในโลกนี้ แต่ได้สอนให้อยู่ร่วมกับคนทั้งโลกได้ด้วยดี เหนือสิ่งอื่นใด สถานที่แห่งนี้ พร่ำสอนนักสอนหนาให้เป็น “มนุษย์” และให้เป็นมนุษย์ที่ดีด้วย ได้สอนให้รู้จักค่าของความเป็นมนุษย์ แล้วก็ให้รู้ด้วยว่า การเป็นมนุษย์ที่ดีและสมบูรณ์นั้น จะต้องปฏิบัติอย่างไร”

ความรักในสถาบัน ความรำลึกถึงบุญคุณครูบาอาจารย์เป็นอัตโนวิสัยที่เกิดขึ้นภายในตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยจิตสำนึกดีที่มีต่อสถานศึกษาที่เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ เป็นผู้มีจิตกตัญญูอย่างสูง และด้วยวิญญูณที่รู้พระคุณต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ล้วนเป็นกุศลกรรมที่หนุนนำให้ชีวิตของ ๆ พลนฯ รุ่งเรืองและประสบความสำเร็จในทุกกิจการงานตลอดมา¹⁰¹

เมื่อพิจารณาเนื้อหาข้างต้นจะเห็นว่า ผู้เขียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดำเนินเรื่องเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการแสดงความคิดเห็นต่อคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สื่อสารออกมาด้วยการที่ผู้เขียนนำเสนอความคิดเห็นของตนเองว่า “ความรักในสถาบัน ความรำลึกถึงบุญคุณครูบาอาจารย์เป็นอัตโนวิสัยที่เกิดขึ้นภายในตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยจิตสำนึกดีที่มีต่อสถานศึกษาที่เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ เป็นผู้มีจิตกตัญญูอย่างสูง และด้วยวิญญูณที่รู้พระคุณต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิต ล้วนเป็นกุศลกรรมที่หนุนนำให้ชีวิตของ ๆ พลนฯ รุ่งเรืองและประสบความสำเร็จในทุกกิจการงานตลอดมา” นั้น ไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความคิดหรือต้องการยกยอ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ผู้อ่านได้รับรู้ หากแต่ยังแฝงไปด้วยจุดมุ่งหมายในการสื่อสารหลายประการ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก คือ เพื่อเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่ช่วยเน้นย้ำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันมีความหนักแน่น ส่วนประเด็นที่ 2 เพื่อเปิดทางให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เร็วขึ้นมากกว่าการปล่อยให้ผู้อ่านวิเคราะห์ด้วยตนเอง และประเด็นสุดท้าย คือ เพื่อต้องการแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้มีจิตสำนึกดีและกตัญญูต่อสถาบันการศึกษา คือคุณลักษณะประจำตัวหรือนิสัยพื้นฐานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งจะสะท้อนไปถึงแนวทางในการใช้ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มิติอื่น ๆ ต่อไป

สถาบันการศึกษาแห่งสุดท้ายในช่วงชีวิตวัยเรียนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือ “โรงเรียนเทชนิคมทหารบก” หรือ “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” ในปัจจุบัน ภายหลังจากจบชั้น

¹⁰¹ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 44-45.

มัธยมปีที่ 8 โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้สอบเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่โรงเรียนเทคนิคมหารบร และได้เปลี่ยนสถานะจากนักเรียนพลเรือนมาเป็นนักเรียนนายร้อย เพื่อเข้าสู่ชีวิตการเป็นทหารต่อไป หากกล่าวถึงสถาบันแห่งนี้เป็นที่แน่ชัดว่า ผู้ที่จบการศึกษาจากที่นี่ย่อมออกไปประกอบอาชีพรับราชการทหารไม่เหล่านักเหล่าใดก็เหล่าหนึ่ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนักเรียนนายร้อยคนหนึ่งที่มีหวังจะรับราชการในเหล่าทหารปืนใหญ่ เนื่องจากมี จอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นตัวอย่าง แต่เมื่อเกิดกรณีพิพาทในอินโดจีนระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลฝรั่งเศสจึงเกิดสงคราม แผนการในชีวิตจึงเปลี่ยนแปลงและทำให้ต้องเลือกเป็นทหารม้าไปโดยปริยาย

ในชีวิตการเป็นนักเรียนนายร้อย สิ่งที่มีมักจะได้รับการปลูกฝังจากสถาบันอยู่เสมอก็คือ “การสละชีวิตเพื่อชาติ” โรงเรียนเทคนิคมหารบรจะใช้วิธีในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านนี้ตั้งแต่ที่นักเรียนเริ่มก้าวเข้าสู่รั้วโรงเรียน โดยให้นักเรียนทุกคนกล่าวคำปฏิญาณต่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งผู้เขียนได้นำเนื้อหาส่วนนี้ไปถ่ายทอดในหนังสือหลายเรื่อง เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเนื้อหาดังกล่าวมีส่วนสำคัญในชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตัวอย่างเช่น เรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม**

ชีวิตผมเริ่มบทใหม่แล้ว
และได้กล่าวคำปฏิญาณต่อ พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
รัชกาลที่ 5
ซึ่งพระองค์เป็นผู้ทรงให้กำเนิดสถาบันแห่งนี้ว่า
“ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่านไว้ด้วยชีวิต”
คำปฏิญาณของเด็กหนุ่มคนหนึ่งดังกังวานชัดถ้อยชัดคำ ประสานเสียงกระทัดรัด
พร้อม ๆ กับเพื่อนนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกันอย่างเป็นเอกภาพ...¹⁰²

หากวิเคราะห์ในแง่จุดประสงค์ของการถ่ายทอดเนื้อหา การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเนื้อหา ดังกล่าวในหนังสือแนวชีวประวัติ ถือเป็นหนทางหนึ่งในการบอกเล่าให้ผู้อ่านได้รับรู้เกี่ยวกับวิธีการที่ โรงเรียนเทคนิคมหารบรใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึกความรักชาติให้แก่ นักเรียน ซึ่งการให้นักเรียนกล่าว คำปฏิญาณตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษา ถือเป็นวิธีการที่สามารถหล่อหลอมความคิดของนักเรียนให้หววนรำลึก ถึงหน้าที่ของตนอยู่เสมอ อีกทั้งเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอยังสามารถสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงสิ่งที่ พล เอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่วัยเรียน โดยสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อทัศนคติและ แนวทางในการดำเนินชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเวลาต่อมา

¹⁰² นพ พินสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 39.

สาเหตุที่ผู้วิจัยต้องกล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับสิ่งที่โรงเรียนเทษนิคทหารบกใช้ในการปลูกฝังนักเรียนนั้น เพื่อจะเชื่อมโยงให้เห็นถึงปัจจัยที่ประกอบสร้างให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้มีความรักต่อสถาบัน ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบัน ด้วยวิธีการเล่าเรื่องผ่านน้ำเสียงและมุมมองของผู้เขียน ประกอบกับการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียนมาถ่ายทอด ดังเช่นในเรื่อง **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน** ผู้เขียนนำเรื่องราวที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันมาถ่ายทอดในรูปแบบของการรำลึกถึงอดีตด้วยความภาคภูมิใจที่ได้เข้าศึกษาในสถาบันแห่งนี้ว่า

พรหมลิขิตได้ขีดเส้นทางเดินไว้ให้แก่ พล.อ.เปรมไว้โดยที่ไม่ได้คาดหวังไว้ก่อน พรหมลิขิตที่ ๒ พณฯ ต้องมาทำหน้าที่รักษาชาติ พิทักษ์ผืนแผ่นดินไทยให้สงบสุข เมื่อเดินเข้าสู่เส้นทางที่พระพรหมท่านขีดเส้นไว้ พล.อ.เปรมก็ดำเนินชีวิตนักเรียนทหารอย่างเต็มกำลังความสามารถเช่นกัน

“เมื่อเป็นนักเรียนนายร้อย ต้องอยู่ในกฎข้อบังคับของโรงเรียนทุกอย่าง แต่ก็สนุกดี ทำให้ชีวิตรู้สึกมีรสชาติมากขึ้น มีความเป็นลูกผู้ชายมากขึ้น รู้จักฟังคนอื่น ทำตามกฎข้อบังคับเป็นชีวิตที่ดี ได้มากกว่าเยอะ โรงเรียนนายร้อยสำหรับผม ซึ่งไม่เคยนึกว่าจะเป็นทหารเลย ผมกลับรักโรงเรียนนายร้อยมากที่สุด จนบัดนี้เหมือนกับโรงเรียนนายร้อยให้ชีวิตใหม่กับเรา สอนเรารู้จักระเบียบวินัย ข้อบังคับ รู้จักความรักชาติเป็นอย่างไร สอนให้เราทราบว่าทหารมีหน้าที่ทำอะไร ยังไงต่าง ๆ เหล่านี้ โดยสรุปคือถ้าไม่มีโรงเรียนนายร้อยผมก็ไม่เป็นอย่างทุกวันนี้ ที่ได้เป็นทุกวันนี้เพราะโรงเรียนนายร้อยเป็นผู้เริ่มต้นให้”¹⁰³

จากตัวบทข้างต้น การเลือกนำเรื่องราวส่วนนี้มาถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวประวัติสามารถมองได้หลายมิติ มิติแรก คือ เพื่อให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันมีความหนักแน่น ด้วยการถ่ายทอดให้เห็นถึงความรู้สึกภาคภูมิใจและการระลึกถึงพระคุณของโรงเรียนที่ได้อบรมและปลูกฝังจิตสำนึกด้านต่าง ๆ จนทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพคนหนึ่งของสังคม สำหรับมิติที่ 2 เพื่ออธิบายให้ผู้อ่านได้รับรู้ว่า โรงเรียนเทษนิคทหารบกอบรมและปลูกฝังสิ่งใดให้แก่แก่นักเรียนนายร้อยที่ชื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บ้าง ซึ่งจะนำไปสู่มิติที่ 3 นั่นคือ การชี้ให้เห็นถึงผลลัพธ์ของการได้รับการอบรมและปลูกฝังจิตสำนึกด้านต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เติบโตไปเป็นทหารที่มีระเบียบวินัยและมีความรักชาติ

¹⁰³ กองบรรณาธิการ INN, **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 50-51.

ซึ่งรากฐานดังกล่าวนับเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อมุมมองความคิดและแนวทางการใช้ชีวิตในอนาคตของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านอื่นนอกเหนือจากการเป็นทหาร และมติดิสตท่าย การที่ผู้เขียนแสดงความคิดเห็นว่า “พรหมลิขิตได้ขีดเส้นทางเดินไว้ให้แก่ พล.อ.เปรมไว้โดยที่ไม่ได้คาดหวังไว้ก่อน พรหมลิขิตที่ ๆ หนึ่ง ต้องมาทำหน้าที่รักษาชาติ พิทักษ์ผืนแผ่นดินไทยให้สงบสุข” นั้น ถือเป็นการเน้นย้ำให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอนาคต ทั้งในฐานะผู้นำทหารและผู้นำการเมืองที่มีอุดมการณ์ในการทำเพื่อประเทศชาติได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

นอกเหนือจากการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันในมติดิสถานที่แล้ว ยังปรากฏเรื่องราวความรักต่อสถาบันในมติดิสถานด้วย หากพิจารณาเนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **เกิดขึ้นใต้** จะพบว่า เมื่อเล่าถึงช่วงชีวิตในวัยเรียน ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าโดยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงความคิดและความรู้สึกของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อครูอาจารย์ ในลักษณะของการรำลึกถึงพระคุณที่ครูทุกคนให้ความรู้และอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดี โดยสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนออกมาผ่านความรู้สึกแบบต่าง ๆ ทั้งความรู้สึกรัก ประทับใจ และสำนึกในพระคุณของครูอาจารย์ โดยผู้เขียนนำเสนอให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันในมติดิสถาน ปรากฏทั้งสถานะการเป็นนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราวุธและนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สำหรับความรักที่มีต่อครูอาจารย์โรงเรียนมหาวชิราวุธนั้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเนื้อหาเอาไว้ว่า

ถ้าถามผมว่า ผมประทับใจในตัวครูอย่างไรบ้าง ผมอยากจะเอ่ยชื่อครูผมคนหนึ่ง ที่จริงแล้วครูทุกคนมีบุญคุณต่อผมมาก ทุกท่านให้ความเมตตา เอาใจใส่ในการศึกษาของผมเป็นอย่างดี มีคนหนึ่งชื่อครูเกล้า นามสกุล คุชฉัตร ซึ่งผมเรียนกับท่านหลายปี และท่านก็รักผมมาก ให้ความสนใจ ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ดูแลกวาดขันเป็นอย่างดี อาจจะเป็นเพราะว่าผมเป็นเด็กตัวเล็ก ๆ เรียนหนังสืออยู่ในเกณฑ์ที่ค่อนข้างพอใช้ได้ เวลาผมไปสงขลา เจอเพื่อน ๆ ก็มักจะพูดถึงเรื่องของคุณครูเกล้า หากท่านยังมีชีวิตอยู่ ท่านคงจะดีใจมากที่เห็นผมอยู่ในสภาพอย่างนี้ แต่ไม่ได้หมายความว่าครูคนอื่นไม่ดีนะ ครูในสมัยนั้นล้วนแต่เป็นครูที่ดี ถึงแม้ว่าจะไม่ค่อยมีวุฒิสูง เรียนจบทางครูมาบ้าง จบชั้นมัธยมปีที่ 8 แล้วมาสอนบ้าง โดยความคิดส่วนตัวของผมครูเหล่านั้นก็สอนได้ดีมาก ไม่มีปัญหาเลย สอนให้นักเรียนเข้าใจสอบไล่ได้ เมื่อมาเรียนต่อในกรุงเทพฯ ก็เรียนได้ดี แสดงว่าครูมีความสามารถในการสอนดีมาก สมัยก่อนครูประจำ

ชั้นสอนทุกวิชา ยกเว้นวิชาวาดเขียนกับพลศึกษา เมื่อนักเรียนสอบเลื่อนชั้น ครูประจำชั้นก็จะเลื่อนตามนักเรียนขึ้นมาสอนด้วย¹⁰⁴

ส่วนความรักที่มีต่อครูอาจารย์ในโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยนั้น ผู้เขียนเลือกนำเสนอให้เห็นถึงภาพดังกล่าวผ่านคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เล่าถึงเหตุการณ์ในอดีต โดยได้ครุท่านหนึ่งชื่อ หลวงเศษสุนทร ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เป็นผู้ที่คอยกวดขันความมีวินัยด้านการแต่งกาย การเป็นคนตรงต่อเวลา และความซื่อสัตย์ให้แก่นักเรียน ในลักษณะของการรำลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ที่ช่วยอบรมสั่งสอน และสร้างศิษย์ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ ดังเนื้อความต่อไปนี้

“นักเรียนสวนกุหลาบในสมัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นชั้นเด็กเล็กหรือชั้นโตก็ตาม จะได้รับการกวดขันโดยท่านผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่หลวงเศษสุนทร ให้ทำในสิ่งที่ดี ในสิ่งที่ถูกต้องเท่านั้น ซึ่งผมจำได้ว่า ในตอนเช้าท่านจะมายืนที่หน้าประตูทางเข้าโรงเรียน หากท่านเห็นว่านักเรียนคนใดแต่งกายไม่เรียบร้อย เวลาเดินเข้ามา ท่านก็จะทำโทษโดยการเขียนสองสามที และในทำนองเดียวกัน ในตอนเย็นเวลาเลิกเรียน ท่านก็จะมายืนที่หน้าประตูอีก ถ้านักเรียนคนใดแต่งตัวกลับบ้านไม่เรียบร้อย เช่น เล่นกับเพื่อนมีน้ำหมึกเลอะเปื้อนเสื้อ หรือไม่สวมถุงเท้า รองเท้ากลับบ้าน ท่านก็จะทำโทษแต่งตัวเสียใหม่ให้เรียบร้อยต่อหน้าท่านเสียก่อนแล้วจึงให้กลับบ้านได้ และเมื่อมาคิดดูในภายหลังแล้วก็เข้าใจว่า ที่ท่านเข้มงวดกวดขันเช่นนั้น ก็เพื่อต้องการให้เด็กนักเรียนสวนกุหลาบเป็นผู้ที่อยู่ในระเบียบวินัยที่ดีนั่นเอง ซึ่งก็เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า นักเรียนสวนกุหลาบในสมัยนั้น มีระเบียบวินัยที่ดีที่สุดโรงเรียนหนึ่ง นอกจากนั้นท่านยังช่วยกล่อมเกล่าให้พวกเราได้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามอีกหลายประการ เช่น ให้เป็นคนตรงต่อเวลา มีความซื่อสัตย์สุจริต”

“สำหรับพวกเราสวนกุหลาบ ที่ชีวิตได้เข้าสู่การมีความรับผิดชอบหรือเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวแล้ว ไม่ว่าจะประกอบอาชีพรับราชการ รัฐวิสาหกิจ เอกชน หรือส่วนตัวก็ตาม ถ้าเราจะนำเอาสิ่งที่ดีต่าง ๆ ที่เราได้รับจากอาจารย์หลวงเศษสุนทร ซึ่งท่านได้อบรมสั่งสอนกล่อมเกล่าพวกเรามาตั้งแต่สมัยเด็ก ๆ มาประยุกต์แล้วนำไปใช้เป็นหลักในการประกอบอาชีพ รวมทั้งความสามารถส่วนตัวของแต่ละคนประกอบเข้าด้วยกันแล้วก็คงเป็นที่แน่ใจได้ว่า ชีวิตการทำงานของพวกเราส่วนใหญ่ จะต้องประสบความสำเร็จ และถึงแม้ว่าบางคนจะไม่ประสบความสำเร็จนัก แต่ก็คงไม่ถึงกับทำให้ตัวเองต้องถอยหลังหรือตกต่ำลงไปได้ ถ้าหากเราได้ปฏิบัติตามที่ท่านอาจารย์หลวงเศษสุนทร ท่านได้อบรมสั่งสอนพวกเรามาอย่างจริงจัง คุณงามความดีที่นักเรียนสวนกุหลาบทุกคนได้รับมาจากโรงเรียน เสมือนเป็นพระคุณอันยิ่งใหญ่ที่ประมาณค่ามิได้ และ

¹⁰⁴ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดถิ่นใต้** (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 57.

ไม่สามารถที่จะตอบแทนให้หมดสิ้นไปได้ และนอกจากนั้นผมยังมีความเชื่อว่า การดำรงชีวิตของเรา จะในรูปแบบใดก็ตาม หากประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านอาจารย์ได้พร่ำกวดขันกับพวกเราในตอนเด็ก คือความซื่อสัตย์สุจริตเพียงข้อเดียวเท่านั้น ก็จะเป็นการช่วยตัวเรา และช่วยประเทศชาติให้อยู่รอดได้”¹⁰⁵

นอกเหนือจากเรื่องข้างต้น ผู้วิจัยยังพบการผลิตซ้ำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยในมิติบุคคล ในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** โดยทั้ง 2 เรื่องมีเนื้อหาที่เหมือนกัน อีกทั้งผู้เขียนต่างก็ใช้กลวิธีในการนำเสนอเรื่องราวเพื่อให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพด้านนี้ได้อย่างชัดเจน ผ่านคำบอกเล่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กล่าวถึงพฤติกรรมของอาจารย์ที่ชื่อว่า “หลวงเศขสุนทร” ในลักษณะของการระลึกถึงพระคุณของครูที่คอยกวดขันเรื่องความมีวินัยให้นักเรียนเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** ที่เล่าว่า

อาจารย์หลวงเศขสุนทรเป็นอาจารย์ที่นักเรียนเล็กและโตกลัวเกรงกันมาก ทำให้นักเรียนสวนกุหลาบฯ สมัยนั้น เป็นที่ยอมรับกันว่าระเบียบวินัยดีที่สุดในตอนเช้าจะมายืนอยู่ที่หน้าประตูทางเข้าโรงเรียน หากเห็นนักเรียนคนใดแต่งกายไม่เรียบร้อยจะทำโทษเขียนสองสามที ในตอนเย็นเวลาเลิกเรียนก็จะมายืนที่หน้าประตูอีก ถ้าคนใดแต่งกายไม่เรียบร้อยไม่สวมถุงเท้ารองเท้ากลับบ้าน หรือเสื้อผ้าเลอะเทอะด้วยน้ำหมึก ท่านก็จะทำโทษให้แต่งกายเสียใหม่ถึงจะกลับบ้านได้ ท่านมีส่วนสำคัญอย่างมาก ทำให้เด็กสวนกุหลาบฯ สมัยนั้นมีวินัยเป็นคนตรงต่อเวลา และมีความซื่อสัตย์

เป็นคนซื่อสัตย์ในการเรียน เพราะมีโอกาสได้เข้ารับการศึกษาศาสนาจากสถาบันการศึกษาที่ล้วนแต่มีชื่อเสียงโด่งดังในสมัยนั้น สถาบันเหล่านี้มีส่วนในการหล่อหลอมให้ท่านเป็นคนมีระเบียบวินัยเข้มแข็งเด็ดขาด ทว่าอ่อนโยนและนุ่มนวล อันเป็นบุคลิกลักษณะเด่นตลอดเวลาต่อมา¹⁰⁶

¹⁰⁵ศุภชัยวัฒน์ธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดถิ่นใต้** (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 67-68.

¹⁰⁶สุริย์ศรีพรรณ ดุลยจินดา, **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 11-12.

การที่ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวดังกล่าวมาถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวประวัติ ถือเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยแสดงให้เห็นถึงสภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผ่านการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึกที่มีต่อสถาบัน ในขณะที่เดียวกันเนื้อหาเหล่านี้ก็ยังช่วยอธิบายให้ผู้อ่านได้ทราบถึงที่มาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้มีความรักต่อสถาบันการศึกษา ให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตวัยเยาว์หรือวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตนนี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถต่อยอดไปสู่ภาพลักษณ์ด้านอื่น ๆ ในช่วงชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะต่อไปได้

จึงกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน ไม่ว่าจะเป็นภาพของผู้ที่เติบโตมาในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ภาพของผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา ตลอดจนภาพของผู้ที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา นอกจากจะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันแล้ว ยังทำหน้าที่ในการอธิบายให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงรากฐานชีวิตของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งจะสามารถต่อยอดไปสู่ชีวิตในอนาคต ทั้งการเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การเป็นผู้มีความกตัญญูต่อแผ่นดิน และการเป็นผู้มีความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และประเทศชาติต่อไปตามลำดับ และถ้าหากภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตนได้รับการเผยแพร่และส่งต่อไปยังพื้นที่วรรณกรรมต่าง ๆ จนกลายเป็นที่รับรู้ของสังคมในวงกว้างแล้ว สังคมก็จะเกิดการจดจำและมีภาพจำต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปในทิศทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่การก่อเกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นได้ในที่สุด

3.1.2 ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว

จากการศึกษาเรื่องราวชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ พบว่า ผู้เขียนได้นำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาผลิตซ้ำจำนวนทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อความรักและการเป็นศิลปิน เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้และสามารถมองเห็นภาพดังกล่าวได้อย่างชัดเจน จนเกิดเป็นภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

สำหรับภาพด้านการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อความรัก ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติ “ชีวิตรัก” ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก...หากขาดเธอ)** ในรูปแบบนวนิยาย เนื้อหาในเรื่องเป็นการเล่าถึงเรื่องราวความรักของชายคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า “ปรีม ติณสูลานนท์” และผู้หญิง 9 คน ได้แก่ หมายฝัน เอื้องทิพย์ พรรณวิมล คณิตา สงบ อัมพิกา เดือนฉาย ดวงพร และจามรี นาคบุญ (อ๊ต) ปรีม

เป็น “หนุ่มร่างงามลำสัน ผิวสีน้ำผึ้งไหม้ หน้าซื่อแต่คมคาย”¹⁰⁷ “เป็นคนสมถะเรียบง่ายและสุขุม พุดจา มีเหตุผลชี้แจงใจคน...ไม่ชอบขัดคอและก้าวก่ายสิทธิของใคร มักได้รับการยกย่องและความเกรงใจจากนักเรียนนายร้อยด้วยกัน “ปรีม” วางตัวดีได้ทุกสถานะ เป็นพ่อเนื้อหอมที่เพื่อนฝูงรักใคร่”¹⁰⁸ ด้วยบุคลิกที่สง่างามตามแบบชายชาติทหาร จึงทำให้ปรีมมีลักษณะภูมิฐาน งามอาจ และสง่า ประกอบกับใบหน้าที่คมคาย ทำให้ปรีมเป็นที่หมายปองของผู้หญิงหลายคน วันหนึ่งปรีมได้พบกับ “หมายฝัน” น้องสาวของ “อานวย” ซึ่งเป็นเพื่อนสนิท ปรีมและหมายฝันต่างตกหลุมรักกัน นำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์และคบหากันเรื่อยมาจนกระทั่งหมายฝันเสียชีวิตด้วยโรคมะเร็ง

นับตั้งแต่หมายฝันเสียชีวิต แม้จะมีผู้หญิงผ่านเข้ามาในชีวิตถึง 8 คน หรือมีเหตุการณ์และบททดสอบจิตใจเข้ามาที่ครั้ง แต่ท้ายที่สุดท้ายหมายฝันก็ยังคงเป็นผู้หญิงคนเดียวที่ปรีมเลือกและรักเสมอมา พร้อมกับตั้งปณิธานเอาไว้ว่า หากชีวิตต่อจากนี้จะมอบความรักให้แก่ใคร ปรีมขอมอบให้กับชาติและแผ่นดินเท่านั้น ตั้งข้อความที่ว่า “ชีวิตนี้พี่ขอมอบให้แก่แผ่นดินทั้งหมด เงินเดือนของพี่ในภายภาคหน้า พี่ตั้งใจไว้แล้วว่า จะบริจาคสร้างสาธารณกุศล เหลือไว้บ้างพอกินพอใช้ พี่ตั้งใจไว้จริง ๆ จะกลายเป็นพระราชกุศลในโครงการพระราชดำริของในหลวง...เพื่อช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติที่ยังตกระกำลำบากอยู่อีกมากในชนบท...”¹⁰⁹

หากพิจารณาจากเนื้อเรื่อง หนังสือเล่มนี้คงไม่ต่างจากนวนิยายรักทั่วไปที่มีเรื่องราวความรักเป็นแก่นสำคัญ แต่หากวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ อย่างละเอียดจะพบว่า ผู้เขียนได้นำเรื่องราวชีวิตจริงของบุคคลสำคัญที่ได้รับการเรียกขานว่าเป็น “รัฐบุรุษ” พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด การที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้เนื่องจากแม้หนังสือเล่มนี้จะมีรูปแบบการเล่าเรื่องอย่างนวนิยาย กล่าวคือ มีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา อีกทั้งด้านการดำเนินเรื่องยังมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เข้ามาเป็นบทพิสูจน์ความรัก มีปมขัดแย้ง เช่น ผู้หญิงที่เข้ามาทำให้ปรีมเกิดความลังเลใจ โดยเนื้อเรื่องดำเนินไปคล้ายกับว่าปรีมจะลงเอยกับผู้หญิงคนนั้นคนนี้เป็นต้น มีการคลี่คลายเรื่อง และบทสรุปของเรื่อง คือ สุดท้ายปรีมตัดสินใจไม่เลือกใครเพราะยังไม่ลืมหมายฝัน ผู้หญิงที่เป็นรักแรกและรักเดียว โดยเลือกที่จะอยู่คนเดียวดีกว่าต้องทรยศต่อความรักที่มีให้กับหมายฝัน ซึ่งรักเดียวที่ปรีมจะมอบให้ต่อจากนี้ก็มีเพียงรักที่ให้แก่แผ่นดิน หรือแม้จะมีการเปลี่ยนชื่อตัวละครจาก “เปรม ติณสูลานนท์” เป็น “ปรีม ติณานนท์” ก็ตาม แต่ผู้อ่านก็สามารถคาดเดาได้ว่าเรื่องราวดังกล่าว นำมาจากชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยการพิจารณาจากปัจจัยแวดล้อม

¹⁰⁷ ยอดรัก เสาวคนธ์, **ปรีศนา รัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 27.

¹⁰⁸ เรื่องเดียวกัน, 69.

¹⁰⁹ เรื่องเดียวกัน, 480-481.

สิ่งที่ทำให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเรื่องราวดังกล่าว คือ ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของหนังสือ และส่วนที่เป็นเนื้อหา สำหรับส่วนที่เป็นองค์ประกอบของหนังสือ ปรากฏทั้งปกหน้า ปกหลัง คำนำ ตลอดจนภาพประกอบ กล่าวคือ ปกหน้านำภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาใช้ พร้อมกับข้อความที่ระบุว่า “เบื้องหลังชีวิตรัก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ผู้มอบหัวใจให้กับแผ่นดิน” ส่วนปกหลัง มีการยกคำประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความรักเดียวใจเดียว รวมถึงข้อความที่มีเนื้อหาแสดงถึงความซื่อสัตย์ ด้วยประโยคที่ว่า “ถ้าโกงเขาขอตายเสียดีกว่า” ซึ่งการนำข้อความเหล่านี้มาใช้แสดงในส่วนปกนั้น ช่วยนำเสนอให้เรื่องของความซื่อสัตย์ทั้งในมิติของความรักและมิติของการทำงานยิ่งมีความโดดเด่น ทั้งยังสนับสนุนให้ความทรงจำเรื่องการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ชัดเจนยิ่งขึ้น

อีกส่วนหนึ่ง คือ เนื้อหา แม้จะมีการเปลี่ยนชื่อตัวละครก็ตาม แต่สิ่งที่ช่วยยืนยันให้ผู้อ่านทราบว่า กำลังอ่านเรื่องราวความรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อยู่ก็คือ ข้อความที่ปรากฏในส่วนต้นของหนังสือว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ ส่วนหนึ่งได้มาจากน้องชายของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือ คุณวีระณรงค์ ติณสูลานนท์ มีใจความว่า “คุณพี่ “วีระณรงค์ ติณสูลานนท์” ถูกข้าพเจ้าปลุกด้วยโทรศัพท์อยู่เนือง ๆ แม้จะดึกตื่นเพียงไร ท่านก็ยินดีส่งเสริม ตรงไหนที่ข้าพเจ้าไม่มั่นใจ คุณพี่ “วีระณรงค์” คือที่ปรึกษาผู้ใกล้ชิดในขณะนั้น”¹¹⁰ ประกอบกับข้อความอื่น ๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องรักในหนังสือเล่มนี้เป็นชีวิตรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จริง ตัวอย่างเช่น

ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่มียรัก...หากขาดเธอ) เป็นเรื่องราวเบื้องหลังชีวิตรักของท่าน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเสาะแสวงหามาโดย ยอดรัก เสาวคนธ์ นักเขียนหนุ่มปากกาคม ผู้ช่วยของผม และได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์ไปแล้วในหนังสือพิมพ์ดาวสยาม

.....

ถึงชาติหน้าก็ไม่มียรัก...หากขาดเธอ ก็คงทำให้ผู้อ่านได้รู้จักว่า ท่านนายกรัฐมนตรีนั่นคือ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ทำไมจึงไม่แต่งงาน ท่านผิตหวังเรื่องอันใดหรือ¹¹¹

เมื่อมีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตรักที่กล่าวถึงในหนังสือ คือ เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมการเล่าถึงชีวิตรักจึงไม่ถูกนำไปเล่าในชีวิตประวัติ เช่นเดียวกับชีวิตด้านอื่น ๆ แต่กลับนำมาเล่าในรูปแบบนวนิยายแทน หากพิจารณาในแง่ของเนื้อหาแล้ว สิ่งแรกที่จะต้องกล่าวถึงก็คือ การเล่าเรื่องรักผ่านนวนิยายช่วยสร้างอารมณ์ในการอ่านได้ดีกว่า

¹¹⁰ ยอดรัก เสาวคนธ์, ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่มียรัก...หากขาดเธอ), พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 18.

¹¹¹ เรื่องเดียวกัน, 10-11.

นั่นเพราะนวนิยายใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแตกต่างจากสารคดีชีวประวัติ โดยนวนิยายจะมีโครงเรื่อง (plot) หากนักเขียนต้องการนำเสนอเรื่องความรัก เนื้อเรื่องก็จะถูกสร้างให้เป็นไปตามแบบของ “นวนิยายรัก” กล่าวคือ จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแกนกลางของเรื่อง และเน้นความรู้สึกของตัวละครเป็นสำคัญ ประกอบกับเรื่องความรักเป็นแนวที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน ดังนั้นหากนักเขียนจะเล่าชีวิตรัก การนำเสนอผ่านรูปแบบนวนิยายจึงเหมาะสมที่สุด เพราะมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเล่าเรื่องรัก สามารถพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของตัวละคร รวมถึงฉากเหตุการณ์ และสถานที่ ได้อย่างอิสระ โดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสถานะ (position) ของเจ้าของประวัติ เนื่องจากนวนิยายมีเทคนิคการเล่าเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นเรื่องสมมุติ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ กล่าวถึงลักษณะของนวนิยายเอาไว้ว่า “นวนิยายนั้น ผู้เขียนใช้กลวิธีให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นเรื่องสมมุติไม่ใช่เรื่องจริง แม้ว่าจะเขียนถึงเหตุการณ์หรือบุคคลจริง ๆ ก็ตาม”¹¹² ด้วยเหตุนี้ นักเขียนจึงได้ใช้ประโยชน์จากรูปแบบการเล่าเรื่องของนวนิยายมาใช้นำเสนอชีวิตรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งนอกจากจะไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ในฐานะรัฐบุรุษแล้ว ยังช่วยสร้างอรรถรสให้แก่ผู้อ่าน ทำให้อ่านสนุกยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากประเด็นข้างต้นแล้ว การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเรื่องรักในรูปแบบนวนิยาย นั้น อาจเพราะผู้เขียนไม่ได้ต้องการนำเสนอชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยผูกโยงอยู่กับสถานะทางสังคม หากแต่ต้องการเผยให้เห็นถึงแง่มุมชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งไม่เคยปรากฏในหนังสือเล่มใดมาก่อน นั่นคือ การทำให้ภาพของรัฐบุรุษ ผู้ซึ่งผูกพันอยู่แต่เพียงเรื่องการเมือง มีความเป็น “มนุษย์” มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีอารมณ์ความรู้สึกและมีความรักเหมือนอย่างปุถุชนทั่วไป อยากรักก็ตาม แม้การนำเรื่องราวความรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวมาถ่ายทอด อาจจะไม่เหมาะสมเมื่อเทียบกับสถานะทางสังคม รวมถึงอาจไปกระทบต่อความทรงจำวัฒนธรรมในฐานะรัฐบุรุษ แต่ในมุมมองของผู้วิจัยกลับเห็นตรงกันข้าม เพราะตลอดทั้งเรื่องผู้เขียนนำเสนอชีวิตรักโดยเน้นย้ำให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อคนรัก และการเป็นคนรักเดียวใจเดียวควบคู่กันไป ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาในหนังสือ แม้ในชีวิตของปรีมจะมีผู้หญิงเข้ามามากถึง 8 คน แต่สุดท้ายปรีมก็ไม่เลือกใคร ยังคงรักและมีหมายฝันคนเดียวในใจ แม้หมายฝันจะเสียชีวิตไปนานแล้วก็ตาม

ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องความซื่อสัตย์ต่อคนรัก ผ่านตัวละครหญิงที่หลงรักปรีม ดังเช่น อัมพิกา ครูสาวที่จังหวัดสระบุรี ปรีมและอัมพิการู้จักกันตอนที่ปรีมไปรับราชการอยู่ที่จังหวัดสระบุรี

¹¹² รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, **วรรณกรรมปัจจุบัน Contemporary Literature THA 4201 (TH 431)**, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), 97.

อัมพิกาชื่นชอบและหลงรักปรีม แต่ปรีมคิดเพียงน้องสาว อัมพิกาจึงถามความรู้สึกและเหตุผลที่ปรีมยังไม่แต่งงานว่า

“พี่ปรีมเข้าใจดิฉัน...” “อาจารย์เป็นมิตรที่ดีของพี่...” “พี่ปรีม...” เธอจ้องหน้าเขานิ่งนาน ปรีมถอนใจ “พี่เป็นคนมีอดีต...อดีตที่ซับซ้อนพูดกันวันนี้ก็ไม่จบ...อัมพิกา พี่เคยมีคนรักและเดี๋ยวนี้พี่ก็ยังรักเธออยู่...” สีหน้าเขาเปลี่ยนไป “เดี๋ยวนี้เธออยู่ที่ไหนหรือคะ...” เขาเหม่อลอยตาสู่ม่น้ำ “เธอเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว...เรารักกันสมัยพี่ยังมีศเพียงนายทหารชั้นผู้น้อย”

”บรรยากาศตกอยู่ในความเงียบ อัมพิการรวบรวมความกล้าหาญถามเขา

“ทำไมพี่ไม่แต่งงานล่ะคะ...”

“แต่งงาน...” ปรีมทวนคำ ถ้าอัมพิกาเธอเห็นสายตาของเขาในขณะนี้คงจะพบความอ้างว้างอยู่ในสายตาของเขา...)

“พี่แต่งงานกับใครไม่ได้อีก...” “ทั้ง ๆ ที่เธอเสียชีวิตไปแล้วนะหรือคะ...” “ใช่...ทั้ง ๆ ที่เธอเสียชีวิตไปแล้ว...” เขาพยักหน้าสีหน้าหมอง ความเงียบเกิดขึ้นแก่คนทั้งสองอีกครั้ง¹¹³

อัมพิกาเป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของปรีมที่มีต่อความรัก ผ่านบทสนทนาระหว่างอัมพิกาและปรีม เพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงความมั่นคงในรัก ความซื่อสัตย์ และรักเดียวใจเดียวของปรีม การนำเสนอเรื่องความซื่อสัตย์ต่อความรัก ยังพบในตัวละครชื่อ ดวงพร ผู้หญิงคนที่ 8 ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในชีวิตปรีม ดวงพรมีลักษณะคล้ายกับหมายฝันมาก ทำให้ปรีมเกิดความหวั่นไหว แต่สุดท้ายปรีมก็ยังคงยึดมั่นอยู่กับความรักที่มีให้หมายฝัน แม้ว่าดวงพรจะผิดหวัง แต่กลับชื่นชมในความรักเดียวใจเดียวของปรีม จึงเขียนจดหมายแสดงความชื่นชมให้แก่ปรีมว่า

ถ้าดิฉันเป็นคุณหมายฝัน...และยังมีชีวิตอยู่คงจะภูมิใจในตัวพี่มากที่สุด ภูมิใจในความเป็นคนรักเดียวของพี่...พี่เองเปรียบเหมือนเสาหิน ดิฉันก็เหมือนเสาวัลย์ เสาวัลย์ที่ไปเลียยพันเอง... ดิฉันไม่เสียใจหรอกคะ เพราะดิฉันเข้าใจและรู้จักหัวใจพี่ดี...ก่อนนั้นดิฉันคิดว่าพี่อดีตคงจะเป็นผู้หญิงของพี่ปรีม...แต่เดี๋ยวนี้ดิฉันชักไม่มั่นใจเสียแล้วว่าเหตุการณ์มันจะเป็นไปในทำนองนั้น...

เพราะหัวใจของพี่ปรีมมีกำแพงของคุณหมายฝันกั้นเอาไว้ทุกด้าน...เธอเป็นคนรักคนแรกของพี่ และเธอก็เป็นคนรักคนสุดท้ายของพี่เช่นกัน...หัวใจของพี่ทั้งหมดเป็นของเธอเพียงผู้เดียว...

¹¹³ ยอดรัก เสาवनธ์, *ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)*, พิมพ์ครั้งที่ 4

ดิฉันรู้มาจากไหน...รู้ได้อย่างไรดิฉันจะบอกให้ก็ได้คะ สมุดบันทึกประจำวันของพี่นั้น
ແ່ລະบอกดิฉัน...ดิฉันเลยถือโอกาสนี้ขอร้องด้วยที่เสียมารยาทละลาบละล้วง...

ดิฉันเปิดดูโดยไม่ได้ตั้งใจ...วันที่ดิฉันทำความสะอาดห้องนอนของพี่...หลักฐานที่ยืนยัน
อย่างแน่ชัด คือโกศใส่กระดูกของคุณหมายฝันที่ตั้งอยู่หน้าหิ้งพระ...เพียงพอแล้วที่เป็นสิ่ง
ยืนยันให้ดิฉันรู้จักพี่ปริมตีขึ้น...ทำให้ดิฉันรู้ว่าพี่จะไม่รักผู้หญิงคนไหนอีกในชีวิตนี้...¹¹⁴

จากข้างต้นจะเห็นว่า ความรักที่ปรากฏในเรื่องแม่จะเป็นการกล่าวถึงความรักระหว่าง
ชายหญิง แต่การเน้นเรื่องความซื่อสัตย์และรักเดียวใจเดียวนี้ กลับช่วยเน้นย้ำให้ภาพลักษณ์ด้าน
ความซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองในฐานะรัฐบุรุษของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มี
ความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น หนังสือเรื่องนี้จึงถือเป็นพื้นที่ที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็น
ถึงทัศนคติในเรื่องความรักของปริมหรือพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะเดียวกัน ทัศนคติในเรื่อง
ความรักก็ได้เข้าไปช่วยสนับสนุนให้ผู้อ่านเห็นถึงมุมมองความคิดที่มีในด้านอื่น ๆ ด้วย โดยเฉพาะอย่าง
ยิ่งในเรื่องของการประกอบอาชีพและการทำงาน ที่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ปริมหรือพลเอก เปรม ติณ
สูลานนท์ ก็ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้แนวคิดของความซื่อสัตย์ การนำเสนอเรื่องรักในนวนิยายเรื่อง
ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่มียรัก...หากขาดเธอ) ซึ่งเป็นเรื่องราวในมิติปัจเจกบุคคล จึงเป็นเสมือน
ช่องทางหนึ่งที่เข้าไปช่วยสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ด้านความซื่อสัตย์ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะของ
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดดเด่น โดยไม่ได้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลา
นนท์ ในฐานะรัฐบุรุษแต่ประการใด

**เรื่องราวหรือภาพอีกด้านหนึ่งที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติจำนวน 3
เล่ม ได้แก่ การเป็นศิลปิน** โดยความเป็นศิลปินที่ปรากฏในตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั่นก็คือ
ความชื่นชอบในการร้องเพลง ประพันธ์เพลง และเล่นดนตรี อาทิเรื่อง **กลับบ้านเถาะป่า** ในเรื่องนี้
ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าผ่านน้ำเสียงของตนเองประกอบกับการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์
มาถ่ายทอด เพื่อนำเสนอให้ผู้อ่านได้เห็นถึงอุปนิสัยส่วนตัวที่มีความชื่นชอบในการร้องเพลงจาก
หลากหลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็นผู้เขียน การแสดงออกทางพฤติกรรมตลอดจนคำพูดของพลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ ที่สื่อสารมาสู่ผู้อ่าน ตัวอย่างแรกเป็นการเล่าผ่านน้ำเสียงของผู้เขียน โดยเนื้อหาที่
ถ่ายทอดนั้นได้กล่าวถึงบทเพลงที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ชอบร้องเป็นประจำว่า “...ป้าร้องเพลง

¹¹⁴ยอดรัก เสาวคนธ์, **ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่มียรัก...หากขาดเธอ)**, พิมพ์ครั้งที่ 4
(กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 478-479.

ฮิตประจำตัวมากขึ้นกว่าเดิม จาก “ยอดดอย” มา “ถามใจเธอดูก่อน” แล้วเพลง “คนเดียวในดวงใจ” ล่าสุด”¹¹⁵

เนื้อหาส่วนต่อมาให้แสดงให้เห็นถึงบุคลิกส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีความเป็นศิลปินก็คือ เหตุการณ์ตอนไปออกรายการหนึ่งทางสถานีโทรทัศน์สีช่อง 7 หรือสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ในปัจจุบัน ซึ่งในรายการนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะต้องร้องเพลงและบันทึกวิดีโอเพื่อนำไปเผยแพร่ให้คนในประเทศรับชม เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอไม่ได้มีการระบุว่าเป็นการบันทึกวิดีโอเพื่อนำไปเผยแพร่เนื่องในโอกาสใด แต่ได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นศิลปินของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยเฉพาะด้านการร้องเพลงเอาไว้ ส่งผลให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเห็นเป็นที่ประจักษ์ถึงความสามารถและความชื่นชอบในการร้องเพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด อันเป็นการเน้นย้ำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นศิลปินยิ่งโดดเด่นและเป็นที่ยึดจำของผู้อ่าน ดังเนื้อความต่อไปนี้

ป้าร้องเพลงอัดเทปเทียวแรกเสร็จก็มานั่งชมเทปตัวเองร้องว่าไพเราะเสนาะโสต
อย่างไรบ้าง

ฟังแล้วไม่พอใจเสียงตัวเอง ไปร้องอัดใหม่อีกเทียว !!

อัดเทียว 2 จบ ป้าได้ปรารภกับตัวเองแต่ได้ยินกันทั่วห้องสงว่า “คงร้องไม่ได้ดีกว่านี้” !!
จากนั้นป้าก็เดินเข้ามาคุยกับกระจอกขาวที่แหกกันมาฟังป้าร้องเพลง และแบมือยื่นมา
ขอเก็บตั้งค้กับกระจอกขาวเป็นค่าฟังเพลง !!

กระจอกขาวเชียร์ส่งไปว่า “อย่างท่านร้องต้องเพลงละล้านบาท”

“ไม่ต้องถึงขนาดนั้น” ป้าตอบยิ้ม ๆ “คนละบาทสองบาทก็ได้ รวบรวมกัน”

กระจอกขาวเห็นป้าอารมณ์แจ่มใสในดวงใจจึงแนะนำว่า “ทำทางท่านร้องแข่งไปหน่อย
นะครับ” !!

ป้าไปร้องอัดเทียวที่ 3 เริ่มด้วยเสียงที่เนี้ยบกว่า 2 ครั้งที่ผ่านมา และทำทางก็นุ่ม
กว่าเดิม !!

แต่ร้องได้กลางคัน เสียงของป้าลุ่มไปคร่อมจังหวะเข้า ดนตรีก็หยุดบรรเลง ป้าบ่นด้วยความ
เสียดายว่า “แหม...เสียงกำลังดีทีเดียว” !!

หลังจากหยุดพักนิดหนึ่ง ป้าร้องเพลง “คนเดียวในดวงใจ” เทียวที่ 4 ได้แจ่มแจ๋วตลอด
ทั้งเพลง

ท่อนท้าย ๆ ก่อนจะจบ ป้าร้องได้ซาบซึ่งจริงใจมากทีเดียว ซึ่งมีเนื้อร้องว่า

¹¹⁵ นายจักรยาน, กลับบ้านเถอะป่า (กรุงเทพฯ: พอสน, 2525), 49.

“...เธอมาจากไหน เธอจะเป็นใคร ฉันถือเป็นโชค ฉันต้องเศร้าโศก เป็นคนโชคร้ายใน
โลกก็ยมมมมม...”¹¹⁶

จากเนื้อหาข้างต้น ผู้เขียนไม่เพียงแต่นำเสนอเนื้อหาอันแสดงให้เห็นถึงความสามารถและ
ความชื่นชอบในการร้องเพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่หากพิจารณาเนื้อหาดังกล่าว
จะพบว่า ถ้อยคำที่ผู้เขียนเลือกใช้ได้เผยให้เห็นถึงบุคลิกและอุปนิสัยส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสุลา
นนท์ อีกหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความตั้งใจในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างเต็มที่ แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็ก
ๆ แต่สิ่งเหล่านี้ก็ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี
นอกเหนือจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นคนสมบูรณ์แบบ มีความเป็นกันเอง และไม่ถือตัวต่อ
บุคคลทั่วไป ซึ่งบุคลิกและอุปนิสัยเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สามารถต่อยอดไปสู่มุมมองความคิด
ในด้านอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง การวางตัวในสังคม เป็นต้น ต่อไปด้วยเช่นกัน

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ผู้วิจัยจะต้องกล่าวถึงก็คือ หนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **บทประพันธ์
เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์** โดยในเรื่องนี้ผู้เขียนเน้นนำเสนอเนื้อหาที่สะท้อนให้
เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติบุคคลสาธารณะซึ่งมีความเป็นศิลปิน แม้เนื้อหาที่
ถ่ายทอดจะแสดงถึงเรื่องราวในมิติบุคคลสาธารณะเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกลับมองว่าหนังสือ
เรื่องนี้ได้อธิบายให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายคนหนึ่งที่มีความเป็น
ศิลปินได้เป็นอย่างดี โดยไม่จำเป็นต้องบรรยายรายละเอียดใด ๆ เพราะก่อนที่ พลเอก เปรม ติณสุลา
นนท์ จะเป็นที่รับรู้และจดจำในฐานะรัฐบุรุษที่มีความเป็นศิลปินได้นั้น จะต้องมิบุคลิกและอุปนิสัย
ส่วนตัวที่มีความรักและชื่นชอบในการร้องเพลงเป็นพื้นฐาน เมื่อก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญของประเทศ
ไม่ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรี ประธานองคมนตรี หรือรัฐบุรุษ ได้นำอุปนิสัยหรือความชื่นชอบส่วนตัวติด
ไปด้วย ส่งผลให้การรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้พัฒนาจากมิติปัจเจกบุคคลไปสู่มิติ
บุคคลสาธารณะแทน

กล่าวได้ว่า ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความเป็นศิลปินได้เข้า
ไปทำหน้าที่ในการสนับสนุนให้ภาพในฐานะนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฐานะรัฐบุรุษที่มี
ความเป็นศิลปินยิ่งเด่นชัดและหนักแน่น หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้จึงไม่ได้เป็นเพียงพื้นที่ที่เผยให้
เห็นถึงบุคลิกในมิติปัจเจกบุคคลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังมีส่วนสำคัญในการสร้าง
การรับรู้และจดจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติของความเป็นศิลปินให้แก่ผู้อ่านได้เป็น
อย่างดี

¹¹⁶นายจักรยาน, **กลับบ้านเถอะป่า** (กรุงเทพฯ: พอสน, 2525), 70-71.

การผลิตซ้ำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อความรัก รวมถึงการเป็นศิลปินในหนังสือแนวชีวประวัติ จึงนับเป็นหนึ่งในหนทางที่สร้างกรอบการรับรู้และภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ และที่สำคัญภาพที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว ยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการอธิบายให้เห็นถึงพื้นฐานความคิดและบุคลิกของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดนับตั้งแต่พื้นที่ส่วนตัวจนแผ่ขยายไปถึงในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น นอกจากภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัวจะมีส่วนในการสนับสนุนและตอกย้ำให้ภาพความซื่อสัตย์และการเป็นศิลปินในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะมีความหนักแน่นยิ่งขึ้นแล้ว ในอีกมุมหนึ่งยังมีส่วนในการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านด้วยเช่นกัน

3.1.3 ภาพลักษณ์ของทหารหาญ

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถือเป็นนายทหารคนสำคัญที่ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นผู้ที่มีความเสียสละและมีอุดมการณ์ในการทำเพื่อชาติบ้านเมือง โดยเรื่องราวเหล่านี้ได้แพร่กระจายสู่สังคมในวงกว้างผ่านพื้นที่สื่ออันหลากหลาย ทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อออนไลน์ ไม่เว้นแม้กระทั่งวรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ จากการศึกษาเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติพบว่า ผู้เขียนมีการผลิตซ้ำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของการเป็นทหารหาญปรากฏทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี การเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และการเป็นทหารที่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์และรัฐบาลโดยใช้แนวคิดการเมืองนำการทหาร หากพิจารณาเนื้อหาในแต่ละด้านจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนมีการถ่ายทอดเรื่องราวในลักษณะที่ทั้งสอดคล้อง คล้ายคลึง หรืออาจมีมุมมองความคิดในบางประเด็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับสถานะทางสังคมรวมถึงความสัมพันธ์ของผู้เขียนที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยเช่นกัน เพราะปัจจัยดังกล่าวมีผลโดยตรงต่อการรับรู้และจดจำของผู้เขียน อันจะก่อกำเนิดเป็นภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคม ดังประเด็นต่อไปนี้

การเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี คือหนึ่งในเรื่องราวหรือภาพที่ได้รับการผลิตซ้ำเพื่อสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารหาญ โดยความซื่อสัตย์ถือเป็นคุณลักษณะประจำองค์กรทหาร เนื่องจากถ้าพิจารณาพันธกิจของอาชีพทหารจะเห็นได้ว่า มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของบ้านเมืองและผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้น ทหารจึงต้องมีความประพฤติที่ซื่อตรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบให้แก่ตนเอง ในกรณีของผู้นำจะต้องมีความชอบธรรมต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่รับทรัพย์สินหรือประโยชน์ใด ๆ จากผู้ใต้บังคับบัญชาหรือบุคคลอื่น อันเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความสงสัยหรือเข้าใจผิดว่ามีการเลือก

ปฏิบัติ และที่สำคัญต้องรักษาความลับของทางราชการทหารอย่างเคร่งครัด นอกเหนือจากความซื่อสัตย์คุณลักษณะสำคัญอีกประการที่จะต้องมีและเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมองค์กรทหารก็คือ “ความจงรักภักดี” โดยคุณลักษณะข้อนี้ถือเป็นอุดมการณ์สำคัญที่ทหารทุกคนจะต้องยึดถือปฏิบัติ และมีการปลูกฝังเรื่อยมาจากรุ่นสู่รุ่น เพราะการเป็นทหารไม่เพียงแต่ต้องมีมาตรฐานแห่งความดีงามเสียสละ และซื่อสัตย์สุจริตเท่านั้น แต่จะต้องมีความจงรักภักดี สามารถอุทิศตนเพื่อสถาบันอันประกอบด้วยชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และประชาชน

หากพิจารณาประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารจะพบว่า คุณลักษณะที่ปรากฏในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความสอดคล้องกับคำว่าซื่อสัตย์และจงรักภักดี ประกอบกับเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลข่าวสารที่นำเสนอในพื้นที่สื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว พบว่า ผู้เขียนต่างนำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของการเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีมาถ่ายทอดซ้ำ แสดงให้เห็นว่าเรื่องดังกล่าวคือสิ่งที่อยู่ในการรับรู้ของคนทั่วไป และได้ประกอบสร้างจนกลายเป็นความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยผู้วิจัยพบการปรากฏซ้ำของเรื่องราวเหล่านี้ในหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวนทั้งหมด 6 เรื่อง

ตัวอย่างแรกคือเรื่อง **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** ในเรื่องนี้ ผู้เขียนใช้วิธีการถ่ายทอดภาพจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของทหารที่มีความซื่อสัตย์ผ่านน้ำเสียงตนเอง โดยทำหน้าที่เป็นเสมือนแหล่งข้อมูลที่เผยแพร่เรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ที่ปรากฏอยู่ในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่รับราชการทหาร มีใจความว่า

“ท่านได้เริ่มแบบฉบับว่า ถ้าเป็นเรื่องราวการก็ต้องเป็นเรื่องราวการ ต้องว่ากันตรงไปตรงมา ไม่ให้มีครหา อะไรที่เป็นผลประโยชน์ต่อราชการก็ต้องเข้ากับราชการ การก่อสร้างต้องถูกต้อง ซึ่งทำให้ลูกน้องต้องนับถือและเกรงใจท่าน ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีว่าท่านไม่ยอมเบียดบังเอาผลประโยชน์ที่มันควรจะเข้ามาอยู่กับหน่วยมาอยู่กับส่วนตัว ในเรื่องส่วนตัวท่านก็มีสติปัญญาที่จะทำของท่านเองได้ จึงเป็นที่เลื่องลือกันว่าท่านตรงไปตรงมา”¹¹⁷

เนื้อหาข้างต้นคือสิ่งที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดเพื่อแสดงให้เห็นถึงมุมมองความคิดของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อการประกอบอาชีพรับราชการทหารโดยจะยึดถือความซื่อตรงเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และไม่นำเรื่องราวการมาเกี่ยวข้องกับเรื่องส่วนตัวอันจะนำมาซึ่งคำครหาในทางที่ไม่ชอบ จากเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอมานี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเป็นข้าราชการ

¹¹⁷ นนทพันธ์ ภัคติผดุงแดน, **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 31.

ทหารที่มีความซื่อสัตย์ โดยคุณลักษณะดังกล่าวไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากพื้นฐานความคิดในมิติปัจเจกบุคคลที่หล่อหลอมให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ชายที่มีความซื่อสัตย์

เรื่องราวหรือภาพของทหารที่มีความซื่อสัตย์ ยังคงได้รับการถ่ายทอดซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องต่อ ๆ มา ดังจะเห็นได้จากที่ปรากฏในเรื่อง **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาที่มีใจความคล้ายคลึงกับหนังสือเล่มก่อนหน้า โดยใช้วิธีการเล่าถึงความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านเรื่องราวอันแสดงให้เห็นถึงทัศนคติที่มีต่อการรับราชการทหารว่า “พลตรี เปรม ยังได้ริเริ่มในการเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ โดยเฉพาะ ถ้าเป็นเรื่องของราชการด้วยแล้ว ยิ่งต้องตรงไปตรงมา ไม่ให้เป็นที่ครหาได้ แม้แต่ในเรื่องของเวลาราชการก็ไม่เคยนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องส่วนตัวเลย มีแต่จะใช้เวลาทั้งหมดกับทางราชการ”¹¹⁸

หากพิจารณาเนื้อหาที่กล่าวมาจะเห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ความสำคัญกับเรื่องของเวลาเป็นอย่างยิ่ง โดยจะแบ่งเวลาราชการกับเวลาส่วนตัวออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบในทางลบ เพราะการให้ความสำคัญกับเรื่องของการแบ่งแยกเวลาราชการออกจากเรื่องส่วนตัว นับเป็นพื้นฐานสำคัญของการรับราชการ หากข้าราชการนำ 2 สิ่งมาปะปนกันย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เพราะการเบียดบังเวลาราชการไปใช้ในเรื่องส่วนตัว นอกจากจะเป็นการกระทำที่ผิดวินัยอันเนื่องมาจากการละเลยที่จะปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว ยังอาจเป็นจุดเริ่มต้นของการหาผลประโยชน์เข้าตนเอง ดังนั้น การแบ่งแยกเรื่องราชการและเรื่องส่วนตัวออกจากกันอย่างเด็ดขาด จึงเป็นหนทางที่สามารถป้องกันปัญหาอื่นที่จะตามมาได้ โดยเฉพาะการมุ่งหาประโยชน์จากราชการมาสู่ตนเอง ด้วยแนวคิดและทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อการปฏิบัติราชการดังที่กล่าวมานี้ จึงเป็นทางหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ได้อย่างเด่นชัด การที่ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลเหล่านี้มาถ่ายทอดนอกจากจะช่วยเผยแพร่เรื่องราวในฐานะทหารที่มีความซื่อสัตย์ให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แล้ว ยังเป็นหนทางหนึ่งที่สามารถสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดีอีกด้วย

หนังสือเรื่องต่อมาที่มีการผลิตซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความซื่อสัตย์ ได้แก่ **อำนาจใจจักยืนยงคงคำฟ้า** ในเรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงความซื่อสัตย์ที่ปรากฏในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านน้ำเสียงของตนเองประกอบกับข้อมูลอันมีที่มาจากกลุ่มบุคคลในแวดวงการเมืองและการทหาร หากพิจารณาเนื้อหาที่นำเสนอจะพบว่า ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยเน้นนำเสนอเรื่องราวอันมีมาจากมุมมองของบุคคลอื่นเป็นหลัก ผู้เขียนจึงมีหน้าที่เป็นผู้สรุปเรื่องราวให้แก่ผู้อ่านฟังเท่านั้น ดังเนื้อความต่อไปนี้

¹¹⁸ อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543), 95.

ด้วยสถานการณ์อย่างนี้ชื่อของ “พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์” ซึ่งขณะนั้นดำรงยศเป็น “พลโท” ในตำแหน่ง “แม่ทัพภาคที่ 2” ก็ยิ่งโดดเด่นขึ้นมา ที่จะถูกลากดึงเข้ามาเป็น “พวกพ้อง” ในการแย่งชิงอำนาจกัน เพราะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่ามี “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเลิศ” มองปัญหาสถานการณ์บ้านเมืองโดยเฉพาะปัญหาความมั่นคงภายใน หรือภัยคุกคามจาก พคท. ได้ทะลุแจ่มแจ้งด้วยแนวทาง “การเมืองนำการทหาร” และที่สำคัญที่สุดคือ เป็น “ผู้จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างเป็นที่สุด”¹¹⁹

จากเนื้อหาข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันเป็นที่รับรู้ของบุคคลทั่วไปในฐานะของทหารที่มีความซื่อสัตย์ตลอดจนจงรักภักดี โดยคุณลักษณะทั้ง 2 ประการเป็นสิ่งที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ทันที หากแต่ต้องใช้เวลาในการบ่มเพาะจนสามารถประกอบสร้างขึ้นมาเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งตัวตนเหล่านี้ได้แผ่ขยายไปในวงกว้างผ่านการแสดงออกทางความคิดและพฤติกรรม นอกจากนี้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะได้รับการขานว่าเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์อย่างที่สุดแล้ว ในด้านการปฏิบัติราชการก็ไม่ได้ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งหนึ่งในเรื่องที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารก็คือ การนำแนวคิดการเมืองนำการทหารมาใช้ในการปราบปรามปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยและพรรคคอมมิวนิสต์ (ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป) ทำให้ปัญหาคลี่คลาย ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นที่รับรู้และกล่าวถึงในสังคมจนนำไปสู่การเกิดภาพจำ และกลายเป็นบุคคลที่แวดวงการเมืองต้องการตัวเพื่อนำมาร่วมกลุ่มอำนาจ อันเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางการเมืองในอนาคต

อีกตัวอย่างหนึ่งคือเรื่อง **กุคือ ป่า ข้าชื่อ เปรม : อมตะแห่งป่าเปรม** สำหรับเรื่องนี้ผู้เขียนนำเสนอภาพของทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี โดยเล่าผ่านทัศนะของตนเองว่า “พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ นั้นได้ชื่อว่าเป็นนายทหารที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์สูงยิ่งหรือเป็นทหารประเภท Loyalist เพราะมีอดีตประจำใจที่ พล.อ.เปรม ยึดถือมาตั้งแต่ยังเป็นทหารหนุ่มก็คือ เสียสละ ซื่อสัตย์ สุจริต และจงรักภักดี”¹²⁰ การเล่าในลักษณะนี้ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้เขียนกำลังทำหน้าที่เป็นเสียงหนึ่งในการเผยแพร่ภาพของทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีให้แก่ผู้อ่านรับรู้ ผ่านการนำเสนอแนวคิดหรือคติประจำใจที่ใช้ในการรับราชการทหาร ซึ่งเนื้อความดังกล่าว โดยเฉพาะประโยคที่กล่าวว่า “มีอดีตประจำใจที่ พล.อ.เปรม ยึดถือมาตั้งแต่ยังเป็นทหารหนุ่มก็คือ

¹¹⁹สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล, **อำนาจใจจักยินยง คงคำฟ้า** (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2548), 54.

¹²⁰วาสนา นาน่วม, **กุคือ ป่า ข้าชื่อ เปรม : อมตะแห่งป่าเปรม**, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โปสต์, 2555), 151.

เสียดสี ชื่อสัตย์ สุจริต และจงรักภักดี” ได้ช่วยสนับสนุนให้ภาพด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเด่นชัดมากขึ้น ด้วยการเน้นให้เห็นถึงวุฒิในการแสดงออกทางพฤติกรรม อันปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ในของกลุ่มคนโดยเฉพาะในวงการทหาร จนก่อให้เกิดเป็นภาพจำในสายตาของคนทั่วไป

จากที่กล่าวมา ผู้เขียนต่างนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันแสดงให้เห็นถึงการเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี ที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของผู้เขียนแต่ละบุคคลมาถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่คนในสังคมโดยเฉพาะผู้อ่าน ทำให้เกิดภาพจำต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปในทิศทางเดียวกัน การผลิตซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดีในหนังสือแนวชีวประวัติ จึงเป็นเสมือนพื้นที่ที่จะช่วยเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกันในฐานะสมาชิกของชุมชนความทรงจำ วรรณกรรมจึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อที่ถ่ายทอดข้อมูลใดข้อมูลหนึ่งให้แก่ผู้อ่านรับรู้เท่านั้น แต่ยังช่วยเก็บรักษาและเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นความทรงจำของกลุ่มคนที่มีต่อบุคคลหนึ่งผ่านยุคสมัยต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ภาพหรือเรื่องราวด้านต่อมาที่ได้รับการผลิตซ้ำเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารหาญที่ปรากฏแก่สายตาของบุคคลในสังคม โดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชา ก็คือ **การเป็นผู้มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา** ในฐานะของผู้นำหรือหัวหน้าเหล่าทหาร พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นอย่างยิ่งว่า มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือลูกน้อง โดยผู้เขียนได้นำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้บัญชาการทหารที่มีความเมตตาถ่ายทอด เพื่อช่วยสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ด้านการเป็นทหารหาญมีความโดดเด่น ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวน 4 เล่ม จากการศึกษาเนื้อหาภายในหนังสือจำนวนทั้งหมดพบว่า ผู้เขียนต่างใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยให้ตนเองทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดเรื่องราว ซึ่งเมื่อได้พิจารณาสถานะของผู้เขียนแล้วจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนต่างมีความเกี่ยวพันและแวดล้อมอยู่ในวงการทหารทั้งสิ้น ดังนั้น ทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงย่อมมีความผูกพันกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง กรณีแรก ผู้เขียนอาจคลุกคลีและทำงานใกล้ชิดกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยตรง หรืออีกกรณีหนึ่งอาจมีความใกล้ชิดกับผู้ที่เคยปฏิบัติงานร่วมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้รับการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สืบต่อกันมาจนทำให้เกิดเป็นภาพจำขึ้น

ตัวอย่างแรกคือเรื่อง **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวอันแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา มาถ่ายทอด โดยได้บรรยายรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมเอาไว้เพื่อชี้ให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นหัวหน้าที่รักและปรารถนาดีต่อลูกน้องรวมไปถึงครอบครัว ดังเนื้อหาต่อไปนี้

หลังจากปี พ.ศ. 2500 ความรักอันมั่นคงและเต็มไปด้วยความเสียสละของ พ.ท.เปรม ตินสุลานนท์ อาจารย์วิชาทหารโรงเรียนยานเกราะและผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 5 กรมทหารม้าที่ 2 ขยายกว้างขึ้น

เขาให้ความรักแก่งานในหน้าที่อย่างเอาเป็นเอาตาย แพร่ขยายความรักต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างทั่วถึง ไม่ใช่แต่เท่านั้น บรรดาลูก ๆ ทหารที่พ่อแม่เอาใจใส่ เขาพยายามตักเตือนแนะนำให้อยู่ในแนวทางของพ่อที่ดี และระยะหลัง ความรักของเขาแพร่ขยายไปถึงประชาชนที่ยากไร้และได้รับความอยุติธรรม

ความรักอันมั่นคงแน่นหนักเหมือนกับภูเขา แพร่กระจายไปยังลูกน้องทั่วถ้วนทุกคน และยังขยายไปถึงครอบครัว โดยเฉพาะเด็ก เหมือนกับสมัยที่เขาอยู่บางกระบือ ถ้าหากทหารคนใดไม่เอาใจใส่ลูกเต้า เขาจะเรียกมาตักเตือนด้วยความหวังดี¹²¹

เมื่อย้อนกลับไปศึกษาเส้นทางชีวิตของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ จะพบว่า แนวทางการปฏิบัติที่ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ แสดงออกต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ไม่ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะตอนดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้าเท่านั้น แต่ปรากฏให้เห็นเรื่อยมาตั้งแต่สมัยที่เป็นอาจารย์วิชาทหารโรงเรียนยานเกราะ และสืบเนื่องต่อมาจนถึงช่วงที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 5 กรมทหารม้าที่ 2 จนกระทั่งดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ปรากฏให้เห็นในหนังสือแนวชีวประวัติ เรื่อง **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์** ด้วยเช่นกัน ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวการเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานรับราชการทหารในแต่ละช่วงเวลา เพื่อเป็นการฉายให้เห็นถึงอุปนิสัยของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ในสถานะต่างๆ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอุปนิสัยเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ประกอบสร้างจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ประจำตัว พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ และส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดเคารพและยกย่อง ดังนี้

หากย้อนศึกษากันจริง ๆ ด้วยความเป็นธรรม จะพบว่าอุปนิสัยดังที่นำมากล่าวถึงเหล่านี้ มิใช่เพิ่งมาสร้างให้เกิดขึ้นในช่วงที่เป็นผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า หากแต่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ และค่อย ๆ เพิ่มพูนขึ้นตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านพบ เริ่มมองเห็นได้ชัดตั้งแต่ครั้งที่ เป็นอาจารย์วิชาทหารโรงเรียนยานเกราะ ต่อเนื่องมาถึงช่วงที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 5 กรมทหารม้าที่ 2 ในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนถึงวาระนี้ พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่ อย่างชนิดที่เรียกได้ว่าทุ่มเทด้วยชีวิต ในด้านการบังคับบัญชาที่

¹²¹ นนทพันธ์ ภัคติผดุงแดน, **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ตินสุลานนท์** (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 32.

เพียงพร้อมด้วยความรักความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นไปอย่างทั่วถึง ทั้งได้ขยายไปยิ่งครอบคลุมของทหารทุกคนด้วย โดยจะคอยดูแลเอาใจใส่ให้กำลังพลให้ความสนใจครอบคลุม หากมีปัญหาใดก็จะเรียกมาไถ่ถามตักเตือนด้วยความรักความหวังดี สมกับเป็นผู้นำในเหล่า “ทหารม้า” อย่างแท้จริง

.....

พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และสามารถให้คำแนะนำที่ดี เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตลอดเวลา ทหารม้าจึงเคารพรักท่านมิใช่เพียงในฐานะ “พ่อม้า - ลูกม้า” ตามประเพณีที่ประเพณีปฏิบัติกันมาเท่านั้น หากแต่ยังเต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความศรัทธา อย่างจริงจัง ประการสำคัญ ท่านได้พินิจเกียรติภูมิของทหารม้ากลับคืนมา และได้เปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ให้มาทำงานกันแต่เช้าและเลิกหลังเวลางาน...¹²²

ตัวอย่างหนังสืออีกเรื่องหนึ่งที่น่าเสนอเรื่องราวการเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาก็คือ **จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”** ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณเขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวในขณะที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า โดยข้อมูลที่น่ามาเสนอมีที่มาจากนายทหารคนหนึ่งที่เคยมีโอกาสได้สัมผัสกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน นั่นคือ พลตรีเชาวน์ คงพูลศิลป์ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรื่องนี้จึงมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดเรื่องเล่าจากประสบการณ์ตรงของพลตรีเชาวน์ คงพูลศิลป์ ให้แก่ผู้อ่านและสังคมได้รับรู้ถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นภาพอยู่ในความทรงจำของเหล่าทหารโดยเฉพาะผู้ใต้บังคับบัญชาว่า

คงเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าความผูกพันรักใคร่ที่เหล่าทหารม้ามีต่อท่านนั้นมิใช่เป็นเพียง “พ่อม้า-ลูกม้า” ธรรมดา ๆ เหมือนที่ถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบทอดกันมาเท่านั้น พลตรีเชาวน์ คงพูลศิลป์ ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

“...ท่านได้เริ่มบทบาทของผู้นำที่เอาใจใส่และดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด เรียกว่ากำกับดูแลกัน “ขวาซิดหู” ดังนั้นใครจะหลีกเลี่ยงหรือเกียจคร้านไม่ได้ อย่างสมัยก่อนนั้นเราอยู่กับแบบไปวัน ๆ หนึ่ง พอท่านมาท่านก็เริ่มพลิกวิธีการทำงานใหม่ ต้องมากันแต่เช้าเลิกหลังเวลาได้

¹²² อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543), 95-97.

สิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความผูกพันที่คนในเหล่าทหารม้ามีต่อท่านก็คือ

“ลูกน้องหรือผู้ที่รู้จักท่านมักจะส่งข่าวในลักษณะที่ติดต่อกับท่านอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะไปเวียตนาม หรือไปอยู่ที่ไหน เมื่อเขาเดือดร้อนอะไร เขาก็ติดต่อมาถึงท่าน ท่านก็แก้ไขให้ ไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องอะไร ตั้งแต่ท่านยังไม่ได้เป็นผู้บังคับบัญชาการศูนย์ เป็นรองผู้บัญชาการ เพราะตอนนั้นมีหน่วยไปเวียตนาม ใครมีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการปกครอง การทำงานก็ต้องติดต่อกับท่าน นี่เป็นจุดที่แสดงให้เห็นว่าท่านเริ่มเป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา

ท่านตรวจเยี่ยมหน่วยทหารม้าอยู่ตลอดเวลาอย่างในภาคใต้ซึ่งไม่ค่อยมีใครลงไป ท่านก็ลงไปตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ เป็นการริเริ่มแบบฉบับของการทำงานซึ่งหน่วยต่าง ๆ ก็ยึดถืออยู่ในปัจจุบัน...”¹²³

จากเนื้อความข้างต้น ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นถึงบทบาทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ใช้ในการบริหารจัดการผู้ใต้บังคับบัญชา จนทำให้หน่วยงานทหารม้าสามารถขับเคลื่อนไปในทิศทางที่ดียิ่งขึ้น วิธีการปฏิบัติงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงไม่ได้ส่งผลดีแต่เฉพาะในมิติหน่วยงานเท่านั้น แต่ยังส่งผลในทางบวกให้แก่บุคลากรด้วยเช่นกัน เพราะการที่ผู้ใต้บังคับบัญชามีพฤติกรรมในลักษณะที่ “ลูกน้องหรือผู้ที่รู้จักท่านมักจะส่งข่าวในลักษณะที่ติดต่อกับท่านอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะไปเวียตนาม หรือไปอยู่ที่ไหน เมื่อเขาเดือดร้อนอะไร เขาก็ติดต่อมาถึงท่าน” ได้สะท้อนให้เห็นถึงอุปนิสัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเป็นกันเองและปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเมตตา จึงได้รับการปฏิบัติกลับมาเช่นนี้

การเลือกนำข้อมูลข้างต้นมาถ่ายทอด นอกจากจะมองได้ว่าผู้เขียนต้องการใช้ประโยชน์จากหนังสือแนวชีวิตประวัติเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ผ่านข้อมูลอันมีที่มาจากประสบการณ์ตรงของทหารที่เคยปฏิบัติงานกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ข้อมูลส่วนนี้ยังสามารถเข้าถึงผู้อ่านได้ดี เนื่องจากสื่อประเภทตัวบุคคลโดยเฉพาะผู้ที่มีประสบการณ์ตรง ถือเป็นเสียงที่ทรงพลังและช่วยสนับสนุนให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชามีความหนักแน่นและเด่นชัด การนำข้อมูลอันมีที่มาจากตัวบุคคลจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างการรับรู้และจดจำของผู้อ่านที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี เนื่องด้วยชื่อเสียงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีสถานะเปรียบเสมือนพ่อของเหล่าทหารม้า ประกอบกับพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งผลให้เรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการเผยแพร่ในวงการทหารม้าแบบปากต่อปากจนกระทั่งออกสู่พื้นที่สาธารณะ และทำ

¹²³ บัญชร ชาวลศิลป์, จากใต้สู่อีสาน ผลึกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 89-92.

ให้กลายเป็นบุคคลที่คนทั่วไปรับรู้และจดจำในฐานะของทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อมา

เป็นที่น่าสังเกตว่า เพราะเหตุใดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา จึงได้รับการถ่ายทอดจากผู้เขียนที่เกี่ยวข้องกับแวดวงทหารเท่านั้น หลังจากที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการผลิตสร้างเนื้อหาดังกล่าวแล้ว ทำให้เกิดความคิดว่า การที่เรื่องราวด้านนี้ได้รับการนำเสนอจากผู้เขียนเฉพาะกลุ่ม นั้นเพราะผู้เขียนกลุ่มทหารมีประสบการณ์ตรงหรือมีความใกล้ชิดกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยิ่งกว่าคนในวงการอื่น จึงย่อมมีโอกาสได้สัมผัสและรับรู้ถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปฏิบัติต่อผู้ใต้บังคับบัญชา กลุ่มผู้เขียนจึงนับเป็นเสียงที่เข้ามาช่วยบอกเล่าและแสดงให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติของผู้นำทหารม้าที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาแบบเชิงลึก ทำให้เรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่น น่าเชื่อถือ และสามารถสร้างภาพจำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดีผ่านการนำเสนอเรื่องราวแบบอิงประสบการณ์

อย่างไรก็ตาม หากวิเคราะห์ถึงจุดประสงค์ที่แอบแฝงอยู่ในเนื้อหา การที่ผู้เขียนกลุ่มทหารเลือกนำเรื่องราวดังกล่าวมาถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ นอกเหนือจากต้องการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างแล้ว ยังสามารถมองได้ว่าบรรดาผู้เขียนกำลังใช้พื้นที่ของหนังสือแนวชีวประวัติเป็นช่องทางในการยกย่องเชิดชู พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อให้ผู้อ่านตลอดจนสังคมภายนอกวงการทหารเกิดการรับรู้และมีทัศนคติต่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตามแบบที่ทหารต้องการ อันเป็นการใช้ประโยชน์จากเรื่องเล่าเพื่อหล่อหลอมความคิดของคนในสังคมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แต่ไม่ว่าผู้เขียนจะมีจุดประสงค์อย่างไร ข้อมูลในหนังสือแนวชีวประวัติก็ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา อันเป็นที่รับรู้และจดจำของกลุ่มคนโดยเฉพาะในวงการทหารได้อย่างชัดเจน จึงกล่าวได้ว่า ผู้เขียนกำลังนำความทรงจำเฉพาะกลุ่มมาถ่ายทอด เพื่อทำให้ความทรงจำในระดับปัจเจกบุคคลได้รับการยกระดับเป็นความทรงจำวัฒนธรรม และกลายเป็นเรื่องราวที่อยู่ในความทรงจำของคนทั่วไปในสังคมไทย

ภาพหรือเรื่องราวด้านสุดท้ายที่ถูกถ่ายทอดเพื่อตอกย้ำให้ภาพลักษณ์ของทหารหาญมีความเด่นชัด คือ การเป็นผู้มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างยิ่ง สำหรับเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 ในปี พ.ศ. 2517 – 2520 โดยได้ริเริ่มนำแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ในการแก้ปัญหาคบาคูคามจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แนวคิด

ดังกล่าวนับเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประสานรอยร้าวในใจของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐให้ดีขึ้น เนื่องจากช่วงแรกชาวบ้านมีทัศนคติด้านลบต่อข้าราชการของรัฐ ซึ่งก็คือ ตำรวจ เพราะมองว่าเป็นกลุ่มคนที่มีพฤติกรรมชอบทุจริต ช่มเหง และรังแกชาวบ้าน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงหาวิธีแก้ไข โดยพยายามหาช่องทางให้ชาวบ้านได้มีโอกาสระบายความอัดอั้นตันใจที่มีต่อข้าราชการรัฐ เมื่อชาวบ้านเริ่มมั่นใจและไว้วางใจมากขึ้นจึงให้ความร่วมมือและมีท่าทีต่อเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นมิตรมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถดึงมวลชนมาเป็นแนวร่วมได้เป็นจำนวนมาก

การเมืองนำการทหารถือเป็นแนวคิดสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่การเมืองของไทยในช่วงเวลานั้น เพราะสามารถทำให้สงครามยุติลงโดยรัฐบาลให้ข้อเสนอต่อประชาชนว่า “จะขจัดความไม่เป็นธรรม สนับสนุนประชาธิปไตย ปฏิบัติต่อผู้เข้ามอบตัวอย่าง “เพื่อนประชาชนร่วมชาติ””¹²⁴ ด้วยเหตุที่แนวคิดนี้มีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงส่งผลให้ในเวลาต่อมา มีการเผยแพร่แนวคิดการเมืองนำการทหารไปสู่กองทัพภาคอื่น ๆ กลายเป็นแนวคิดหลักของกองทัพบก กองอำนาจการรักษความมั่นคงภายใน และขยายผลไปสู่คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ วันที่ 23 เมษายน 2523

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า เรื่องราวดังกล่าวมีความสำคัญต่อช่วงชีวิตการเป็นทหารของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งยังเป็นเรื่องหนึ่งที่สร้างการจดจำให้แก่คนในสังคมจำนวนมาก จึงมีการเผยแพร่เนื้อหาส่วนนี้ในพื้นที่สื่อมากมายโดยเฉพาะหนังสือแนวชีวประวัติ ซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่รวบรวมและบรรจุเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติต่าง ๆ เอาไว้มากมาย ปรากฏทั้งหมด 6 เล่ม ตัวอย่างแรก ได้แก่เรื่อง **จากใต้สู่อีสาน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”** ผู้เขียนเลือกเล่าเรื่องผ่านน้ำเสียงของตนผสมผสานกับการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด โดยผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินเรื่องและเปิดประเด็น จากนั้นจะนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มานำเสนอในลักษณะของการบอกเล่า การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบนี้จึงคล้ายกับการสัมภาษณ์ ซึ่งมีผู้เขียนเป็นผู้สัมภาษณ์ และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ โดยเรื่องราวที่ปรากฏจะเป็นการชี้ให้เห็นถึงแนวคิดตลอดจนวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการยุติปัญหาระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาล ดังเนื้อความต่อไปนี้

“...ในที่สุดก็ออกมาเป็นแนวความคิดที่เราเรียกกันว่า “การเมืองนำการทหาร” นั่นเอง ตอนนั้นคือปี พ.ศ. 2518 ตอนที่ผมเริ่มเป็นแม่ทัพใหม่ ๆ พลเอกหาญก็มีส่วนร่วมคิดและ

¹²⁴ประเทศไทย, รู้จัก “คำสั่ง 66/23” การปรองดองและยุติสถานการณ์สู้รบในชนบทที่ถูกพูดถึงอีกครั้งยุค คสช., เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2017/01/69790>

หน่วยที่รับนโยบายไปปฏิบัติเป็นหน่วยแรกก็คือ ร. 23 (สมัยนั้นเรียก ผส. 23) ซึ่งมีคุณอาทิตย์ (พลเอกอาทิตย์) เป็นผู้บังคับการ คนที่ควรแก่การเอ่ยถึงอีกคนหนึ่ง เพราะมีบทบาทในเรื่องนี้มาก ก็คือคุณเรวัต (พ.อ.เรวัต บุญทับ) นอกจาก ทสป. แล้ว ยังมีเรื่องของ มอบ. ซึ่งเป็นเรื่องที่เราเราคิดกันเหมือนกัน เดียวนี้ก็ยังมิแพร่หลายไปทั่ว ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นที่กองทัพภาคที่ 2 ทั้งนั้น”

การทำงานการเมืองของทหาร ในระยะต้นต้องใช้ความอดทนเป็นอย่างยิ่งต่อทัศนคติทางลบของชาวบ้านที่มีต่อข้าราชการของรัฐ

“ผมสอนลูกน้องว่า เขาจะด่าจะว่าเราอย่างไรก็ต้องอดทน ปล่อยให้เขาระบายออกมาว่าเขามีความน้อยเนื้อต่ำใจอย่างไร เขาถูกรังแกอย่างไร ลูกสาวของเขาถูกฉุดอย่างไร ลูกชายเขาถูกใส่ข้อหาอย่างไรบ้าง เราบอกเรื่องนี้เรารู้ เราจะช่วยกันทำ เราจะปราบปราม ต่อไปนี้เราจะไม่นิ่งเฉย เขาก็เริ่มเข้าใจ...”

จากความคิดที่เคยถูกปลุกฝังให้มองว่า ผกค. เป็นศัตรูสำคัญที่จะต้องล้างผลาญกันให้สิ้นจากแผ่นดิน ข้าราชการมีปัญหาเกี่ยวกับแนวความคิด “การเมืองนำการทหาร” หรือไม่

“ทหารไม่ค่อยมีปัญหา มีปัญหากับฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครอง เพราะความคิดนี้เริ่มไปจากเรา เรามานั่งคุยกันจึงไม่มีปัญหา แล้วทหารส่วนมากก็ไม่มีปัญหาอยู่แล้ว แต่ว่ามีปัญหา กับ ผกค. เพราะ ผกค. มาเล่นงานพวกเราอยู่เรื่อย อส. กิติ ตชด. กิติ โดนอยู่เรื่อย พวกที่เป็นปัญหาก็คือตำรวจกับฝ่ายปกครอง คือยังเชื่อในวิธีการรุนแรง ชอบจับเขาไปฆ่า ตอนหลังเราเข้าไปช่วยชาวบ้านที่เดือดร้อนว่าเราจะจัดการกับเรื่องเหล่านี้ให้ และไปช่วยเหลือเขาในเรื่องช่วยสอนหนังสือ ช่วยป้องกันหมู่บ้าน ช่วยเขาทำนา มันต้องใช้ความอดทนมาก มีหมู่บ้านหนึ่งที่เราใช้เวลาจนแทบไม่น่าเชื่อ ผมใช้เวลา 7 เดือนในการที่จะทำให้หมู่บ้านนี้เชื่อถือ 7 เดือนนะ ครบที่ทหารไปถูกด่าอยู่ ชื่อบ้านคำรอดพัน ของจังหวัดสกลนคร ไปครั้งแรกชาวบ้านไม่ให้เราเข้าไปในหมู่บ้าน ต้องตั้งฐานฯ อยู่นอกหมู่บ้านแล้วแกก็ด่าทุกวัน...มาทำมา ว่ายุงอะไรกับฉัน

แต่ผู้บังคับหมวดคนที่เราเลือกไปเขาเก่ง เขาอดทน เขาออกไปทำนา ก็ช่วยเขา ไล่ก็กลับ รุ่งเช้าออกไปทำนาไปช่วยเขาอีก เขาไล่ก็กลับ เขาบอกว่าคุณไม่ต้องมายุ่งกับผม จะไปไหนก็ไปก็กลับ...ไปช่วยเขาอยู่อย่างนี้ เขาไปยอมไม่ยอมให้ช่วย แต่เราก็คอดทนไม่ให้ช่วยก็ไม่ช่วย จนกระทั่งเขาเห็นใจ จนกว่าจะร่วมมือฝึก ทสป. กับเรากี่ 7 เดือน นานที่สุด เมื่อเร็ว ๆ นี้ผมเจอคนมาจากอีสานทราบว่าการอดพันก็ยังดีอยู่”

เป็นความจริงที่ว่าความอดทนเป็นของขมขื่น แต่ผลของมันหวานชื่นและยืนนานเสมอ พื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ท่านและผู้ร่วมงานสามารถค้นพบวิธีแก้ปัญหาได้ ก็เพราะท่านมีความเข้าใจในพี่น้องประชาชนนั่นเอง¹²⁵

¹²⁵ บัญชร ขวาลศิลป์, จากใต้สี่อีสาน ผลึกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 111-113.

วิธีการเล่าเรื่องของผู้เขียนใช้นอกจากจะชวนให้เรื่องราวในหนังสือมีความน่าสนใจ คล้ายกับการรับฟังการสนทนาระหว่างผู้เขียนและพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว การเล่าในรูปแบบนี้ยังช่วยให้ผู้อ่านอยากติดตามเรื่องราวและสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เพราะผู้เขียนนำเสนอข้อมูลที่ละลำดับ นับตั้งแต่การเกิดปัญหา การวางแผนแนวทางแก้ปัญหา การนำแผนการแก้ปัญหาที่วางไว้ไปใช้ และการแสดงให้เห็นผลลัพธ์ ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงที่มาที่ไปตลอดจนได้เห็นถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อการปฏิบัติงานได้เป็นอย่างดี อันเป็นการช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจถึงเหตุผลที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางว่าเป็นทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาภัยพรรคคอมมิวนิสต์ ขณะเดียวกันเรื่องราวที่ปรากฏข้างต้นก็ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้ให้กระจายไปสู่กลุ่มคนในวงกว้างได้อีกด้วยการถ่ายทอดเรื่องราวผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจึงถือเป็นวิธีหนึ่งที่สามารถเข้าถึงผู้อ่าน ทั้งยังช่วยสร้างภาพจำและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างดี

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เขียนจะเลือกนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ โดยใช้ข้อมูลอันมีที่มาจากตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่หากพิจารณาเนื้อหาโดยละเอียดจะเห็นได้ว่า ข้อมูลที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดได้ปรากฏชื่อของบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา อีกทั้ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังได้กล่าวถึงและยกความดีความชอบให้แก่คณะทำงานของตนด้วย ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่ใช่บุคคลที่จะอวดอ้างตัว หรือนำความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาเป็นผลงานของตนเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ยังให้เกียรติเพื่อนร่วมงานที่ช่วยกันปฏิบัติงานจนปัญหาสามารถคลี่คลาย

การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเนื้อหาส่วนนี้มาเสนอ จึงไม่ใช่การถ่ายทอดเรื่องราวด้านการเป็นทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ต้องการใช้หนังสือเล่มนี้เป็นพื้นที่ในการอธิบายให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความสมเหตุสมผลว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ซึ่งบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถแก้ได้ จำเป็นต้องอาศัยกำลังความคิด กำลังคน และกำลังกายจากบุคคลอื่น ๆ มาช่วย จึงจะสามารถผ่านพ้นได้ ดังนั้น เนื้อหาส่วนนี้จึงนับเป็นส่วนสำคัญที่ทำหน้าที่ในการชี้แจงให้ผู้อ่านเห็นถึงความเป็นจริง และช่วยอธิบายให้เข้าใจว่า ความสำเร็จที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับ ไม่ได้เกิดขึ้นจากความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพียงคนเดียวเท่านั้น แต่ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นสติปัญญาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คณะทำงาน ตลอดจนชาวบ้านที่รัฐบาลส่งตัวแทนเข้าไปพูดคุย ปัญหาความเห็นต่างทางการเมืองระหว่างรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์จึงจะสามารถแก้ไขได้

นอกจากนี้ หากพิจารณาวิธีการเล่าเรื่องจะเห็นว่า การเล่าโดยให้ตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ถ่ายทอดมุมมองความคิดตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการแก้ปัญหา สามารถทำให้ผู้อ่านเล็งเห็นถึงความสามารถและตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านรับรู้และจดจำ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดีกว่าการเล่าผ่านทศนะของผู้เขียน เพราะเจ้าของประวัติคือบุคคลที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวและประสบการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับตนเองได้ดีและลึกซึ้งยิ่งกว่าบุคคลอื่น ดังนั้น การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเนื้อหาโดยให้เจ้าของประวัติเป็นผู้นำเสนอข้อมูลด้วยตนเองนั้น จึงเป็นวิธีที่สร้างความหนักแน่นและน่าเชื่อถือให้แก่ผู้อ่านได้มากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยตอกย้ำให้ภาพของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ ยังมี ความเด่นชัด เพราะผู้อ่านได้รับรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองผ่านเรื่องราวที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ถ่ายทอด

เรื่องต่อมา คือ **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ในเรื่องนี้ ผู้เขียนมีการกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีสถานะเป็นทหาร ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 และได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้ริเริ่มนำแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ หากพิจารณาสัดส่วนของเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอจะพบว่า ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาส่วนนี้ปรากฏให้เห็นทั้งในมิติการเป็นทหาร และนายกรัฐมนตรีในสัดส่วนที่แตกต่างกันไม่มากนัก กล่าวคือ จะเน้นนำเสนอเรื่องราวการแก้ไข ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ในขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมากกว่าเล็กน้อย โดยเนื้อหาที่ถ่ายทอด ในฐานะแม่ทัพภาคที่ 2 ยังคงเป็นการบอกเล่าให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่ริเริ่ม นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ในขณะที่ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ แต่จะเพิ่มเติมรายละเอียดในช่วงชีวิตการเป็นผู้นำทางการเมืองเข้ามา เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การต่อยอดแนวคิดนี้ เป็น **คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่อง นโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์** ในช่วงเวลาที่ ได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้เนื้อหาเกี่ยวกับสถานการณ์พรรคคอมมิวนิสต์ที่ปรากฏในช่วง ชีวิตการเป็นทหารปรากฏในสัดส่วนที่ไม่มากนัก แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงแสดงให้เห็นถึงความสามารถทาง สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารได้ชัดเจนเช่นเดียวกับเรื่อง ก่อนหน้า

การที่ผู้เขียนเน้นให้ความสำคัญกับการนำเสนอเรื่องราวในช่วงชีวิตนักการเมืองเป็นหลัก นั้นเพราะช่วงเวลานั้นถือเป็นช่วงที่มีความสำคัญต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพราะได้ก้าวขึ้นสู่ ตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองนั่นคือ การเป็นนายกรัฐมนตรี มีภารกิจในการบริหารจัดการบ้านเมือง ทั้ง การพัฒนา ปรับปรุง ตลอดจนแก้ไขเรื่องราวและปัญหาต่าง ๆ เพื่อนำพาประเทศให้ขับเคลื่อนไปได้ อย่างปกติสุข ซึ่งหนึ่งในเรื่องที่เป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อบ้านเมืองอย่างมากในขณะดำรง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็คือ ปัญหาความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมืองระหว่างรัฐบาลกับพรรค

คอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้นำแนวความคิดการเมืองนำการทหารที่เคยปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จกลับมาใช้อีกครั้ง ซึ่งครั้งนี้ได้ยกระดับขึ้นเป็นคำสั่งนายกรัฐมนตรี โดยรายละเอียดส่วนนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อต่อไป

สำหรับตัวอย่างของหนังสือเรื่องต่อมาที่มีการผลิตซ้ำเรื่องราวหรือภาพของการเป็นทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ ได้แก่เรื่อง **อำนาจใดจักยืนยงคงค้ำฟ้า** ซึ่งมีการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เรียกได้ว่าเป็นสงครามในประเทศ อันเกิดจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกันระหว่างรัฐและพรรคคอมมิวนิสต์ โดยเหตุการณ์ครั้งนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่เข้ามามีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา เรื่องราวนี้จึงเป็นผลงานที่สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะแม่ทัพภาคที่ 2 ซึ่งมีหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยในพื้นที่แถบภาคอีสาน ผู้เขียนนำเรื่องราวส่วนนี้มาถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อบอกเล่าสถานการณ์ในอดีตซึ่งมีความสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ วิธีการเล่าเรื่องของผู้เขียนใช้มีลักษณะที่ไม่ต่างไปจากเรื่องอื่นๆ นั่นคือ ผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดำเนินเรื่อง และใช้ข้อมูลซึ่งเป็นคำบอกเล่าของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสถานการณ์ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์มาถ่ายทอด

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรื่องนี้ พบว่า ผู้เขียนนำเสนอเรื่องราวส่วนนี้ในปริมาณที่ไม่มาก ปรากฏทั้งสิ้นจำนวน 3 - 4 หน้า โดยเนื้อหาที่กล่าวถึงเป็นการบอกเล่าถึงสาเหตุของปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงคร่าว ๆ ทั้งยังมีการนำเสนอให้เห็นถึงวิถีคิดและการวางแผนที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งเนื้อหาส่วนนี้มีใจความเป็นไปในทิศทางเดียวกับเรื่องอื่น ๆ พร้อมกับมีการสรุปปิดท้ายเรื่องราวด้วยเนื้อความที่ว่า

“และโดยวิธีที่เราไปพูดกับเขานี้เองทำให้เราสำเร็จ ในที่สุดชาวบ้านก็เชื่อว่า เขาสามารถมั่นใจได้ถ้าผู้ใหญ่มาก ๆ อย่างขนาดผม หรือขนาดผู้ว่าราชการจังหวัดรับปากกับเขาว่าเราจะไม่ให้ตำรวจไปรังแกเขา ไม่ให้ทหารไปรังแกเขา ถ้าเขาถูกรังแกก็ให้เขามาหาเรา เรา จะจัดการให้เขา จะย้าย จะลงโทษ ชาวบ้านจึงเริ่มเข้าใจเริ่มเชื่อเรา เริ่มหันหน้าคุยกับเรา เรา เริ่มได้อะไรมาจากเขา ในที่สุดพอเขาเกิดศรัทธาสูงสุดเราก็เริ่มได้มวลชนมา เหตุการณ์จึงเริ่มคลี่คลาย”

ในที่สุดก็ออกมาเป็นแนวคิดที่เราเรียกกันว่า “การเมืองนำการทหาร” นั่นเอง

และจากจุดนี้เองที่ทำให้ชื่อเสียงของ พล.ท.เปรม ติณสูลานนท์ แม่ทัพภาคที่ 2 ขจร ขายเป็นเหตุให้ถูกดึงเข้าสู่วังวนทางการเมืองในเวลาต่อมา¹²⁶

¹²⁶สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล, **อำนาจใดจักยืนยง คงค้ำฟ้า** (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2548), 39-40.

หากพิจารณาการเล่าในรูปแบบนี้อาจดูคล้ายกับการเล่าผ่านเสียงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพียงฝ่ายเดียว แต่ในความเป็นจริงบทบาทสำคัญกลับอยู่ที่ผู้เขียนซึ่งเป็นผู้เลือกสรรข้อมูลมานำเสนอ ดังนั้น การที่ผู้อ่านได้เสพเรื่องราวใดก็ตามในหนังสือเรื่องนี้ นั้นหมายถึงว่าผู้เขียนได้คิดทบทวนมาอย่างดีแล้วว่าการให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวใด จากการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏสามารถสะท้อนให้เห็นว่า ผู้เขียนไม่เพียงแต่มีจุดประสงค์เพื่อต้องการถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวนี้ให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่เข้ามาประสานรอยร้าวในใจของชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ และจัดการปัญหาต่าง ๆ จนทำให้สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายโดยไม่มีการใช้ความรุนแรงเท่านั้น แต่หากสังเกตข้อความที่ผู้เขียนเลือกใช้ คือ “และจากจุดนี้เองที่ทำให้ชื่อเสียงของ พล.ท.เปรม ติณสูลานนท์ แม่ทัพภาคที่ 2 ขจรขยายเป็นเหตุให้ถูกดึงเข้าสู่วังวนทางการเมืองในเวลาต่อมา” จะเห็นว่า ข้อความเหล่านี้คือสาระสำคัญที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อสารไปสู่ผู้อ่าน เพื่อเป็นการยืนยันให้เห็นว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นคือสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และผลสำเร็จจากเหตุการณ์ครั้งนั้นได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนส่งผลให้ได้ก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองในอนาคต ก่อให้เกิดเป็นการรับรู้และภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นในสังคม

ตัวอย่างสุดท้ายคือเรื่อง **เปรม - ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?** เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาภายในหนังสือแนวชีวประวัติเล่มนี้แล้วพบว่า เนื้อหาเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงการเป็นทหารที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ มีใจความเช่นเดียวกับที่ปรากฏในเรื่อง **อำนาจใจักยีนยงคงคำฟ้า** ทั้งหมด นั้นเพราะผู้เขียนหนังสือทั้ง 2 เล่ม คือบุคคลเดียวกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องกลับมาพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการผลิตซ้ำว่า เพราะเหตุใดผู้เขียนจึงต้องกล่าวถึงเรื่องดังกล่าวในผลงานเรื่องต่อมาอีก หลังจากที่ได้พิจารณาถึงเหตุผลต่าง ๆ จนนำมาซึ่งผลสรุปที่ว่า การที่ผู้เขียนยังคงนำเหตุการณ์การแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ในขณะที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นทหาร และดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 มาถ่ายทอด ก็เพราะเรื่องราวเหล่านี้คือสิ่งที่สร้างการจดจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ กลายเป็นสิ่งที่คนในสังคมกว้างรับรู้และกล่าวถึงจนก่อให้เกิดเป็นภาพจำ

การปรากฏซ้ำของภาพหรือเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งในด้านการเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี การเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และการเป็นทหารที่มีความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ ในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องต่าง ๆ นอกจากจะช่วยเน้นย้ำให้ภาพลักษณ์ของทหารหาญมีความเด่นชัดและเป็นທີ່ประจักษ์แก่สายตาของคนในสังคมแล้ว ยังถือเป็นการถ่ายทอดและส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแต่

ละมิตี ซึ่งเป็นสิ่งที่อยู่ในการรับรู้ของกลุ่มคน ณ ช่วงเวลาหนึ่งไปสู่อีกช่วงเวลาหนึ่ง โดยมีผู้เขียนเป็นตัวแทนในการถ่ายทอดภาพจำและความทรงจำในระดับปัจเจกบุคคลให้ขยายไปสู่ความทรงจำในระดับสังคม จนก่อเกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรม หนังสือแนวชีวประวัติจึงเปรียบเสมือนพาหนะที่ทำหน้าที่นำพาความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะโดยเฉพาะการเป็นทหาร ซึ่งปรากฏอยู่ในสังคมแห่งอดีตให้เดินทางไปสู่การรับรู้ของคนในสังคมปัจจุบัน และมุ่งหน้าต่อไปสู่การรับรู้ในอนาคต นับเป็นการส่งต่อเรื่องราวเหล่านี้ให้ยังคงเผยแพร่และไหลเวียนอยู่ในการรับรู้และจดจำของสังคมต่อไป

3.1.4 ภาพลักษณ์จากนักการเมืองและรัฐบุรุษสู่วีรบุรุษแห่งชาติ

เรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองโดยเฉพาะช่วงชีวิตการเป็นนายกรัฐมนตรีถือเป็นช่วงที่มีเวลายาวนาน จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติที่หลากหลาย ตลอดจนคุณูปการด้านต่าง ๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ขณะดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ ซึ่งผลจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะตัวที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้นำไปสู่ชื่อเสียงทางการเมือง และส่งผลให้ในเวลาต่อมาได้รับการยกย่องและโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นเป็น “รัฐบุรุษ”

สำหรับเส้นทางชีวิตในแวดวงการเมืองนั้น เริ่มต้นขึ้นในขณะที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 รับผิดชอบดูแลภาคอีสาน 16 จังหวัด เนื่องจากในช่วงเวลานั้นเกิดสงครามภายในประเทศขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนซึ่งเป็นพลพรรคของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ภายหลังจากที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถหาแนวทางแก้ปัญหาโดยนำแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” มาใช้สำเร็จ ได้เกิดเหตุการณ์การชุมนุมของกลุ่มนิสิตนักศึกษาขึ้น เพื่อต่อต้านการกลับมาของจอมพล ถนอม กิตติขจร จากต่างประเทศ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงถูกดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเมืองในฐานะ “คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน”

หนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ได้กล่าวถึงที่มาของการดึงตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามาเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการปกครองครั้งนั้น รวมถึงรายละเอียดของเหตุการณ์ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการปราบปรามการชุมนุมเอาไว้ มีใจความว่า

การชุมนุมครั้งนั้นได้ถูกฝ่ายอำนาจเก่า และกลุ่มฝ่ายขวาบางกลุ่มแปรเปลี่ยนเจตนาการชุมนุมเป็นอย่างอื่น เป็นผลให้ตอนเช้าวันที่ 6 ตุลาคม 2519 มีกำลังติดอาวุธ ซึ่งเป็นของรัฐส่วนหนึ่ง และร่วมกับฝ่ายขวาบางกลุ่มบุกโจมตีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิสิต นักศึกษาจำนวนมากไม่ใช่น้อยบาดเจ็บและเสียชีวิต ทั้งในบริเวณมหาวิทยาลัย และสนามหลวง เป็นผลให้

ในเวลาต่อมาปัญญาชนอนาคตของชาติกว่า 3,000 คน หลบหนีภัยเข้าร่วมกับ พคท. ในป่าอีกจำนวนหนึ่งถูกจับ

ในตอนเย็นวันที่ 6 ตุลาคม 2519 นั้นเอง พลเรือเอก สงัด ชะลออยู่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมได้เข้ายึดอำนาจรัฐบาลของตนเอง ซึ่งมี ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นนายกรัฐมนตรีได้ไม่เท่าไร เพื่อรักษาสถานการณ์และตั้งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินขึ้นมา

พลโท เปรมฯ ได้มีชื่อเข้าร่วมการยึดอำนาจด้วย ทั้ง ๆ ที่ไม่รู้ตัว และเป็นคนชิงชังการปฏิวัติรัฐประหารโดยไม่เป็นไปตามครรลองประชาธิปไตย เพราะจากการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ได้รู้ว่าวิธีการนี้เป็นเงื่อนไขสงครามอันหนึ่งที่ทำให้คอมมิวนิสต์ยกขึ้นมาปลุกระดมหาแนวร่วม

คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน นำโดย พลเรือเอก สงัด ชะลออยู่ หัวหน้าคณะได้ทำการยึดอำนาจการบริหารประเทศ เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519

ชื่อของ พลโท เปรมฯ ดิณสุลานนท์ แม่ทัพภาคที่ 2 ได้ปรากฏเป็นหนึ่งในคณะนายทหารผู้ก่อการปฏิรูปอย่างไม่คาดหมายมาก่อน

นายทหารคนหนึ่งเล่าให้ฟังว่า “ตอนแรก พลเรือเอก สงัดฯ ก็ไม่ได้ใส่ชื่อ พลโท เปรมฯ ลงไปด้วย แต่มีคนค้านว่าควรมี พลโท เปรมฯ ในฐานะแม่ทัพภาคลงไปด้วย พลเรือเอก สงัดฯ จึงใส่ลงไปด้วย ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้บอกให้เจ้าตัวทราบ”

และในที่สุด วันหนึ่งเขาจะต้องจากแผ่นดินอีสานที่เขารัก และที่เขาทำให้ไฟสงครามปฏิวัติที่พัดกระพือแรงเบาบางลง

วันที่ 1 ตุลาคม 2520 พลโท เปรมฯ ดิณสุลานนท์ แม่ทัพภาคที่ 2 ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก และได้รับพระราชทานยศเป็น พลเอก¹²⁷

ดังที่กล่าวมา ถือเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่เส้นทางการเมืองของพลเอก เปรมฯ ดิณสุลานนท์ อย่างเต็มรูปแบบ เพราะภายหลังจากได้รับโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกได้ไม่นาน พลเอก เปรมฯ ดิณสุลานนท์ ก็ได้เป็น “รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย” โดยมี พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ด้วยเหตุนี้ พลเอก เปรมฯ ดิณสุลานนท์ จึงไม่ได้มีบทบาทหน้าที่แต่เฉพาะในวงการทหารอีกต่อไป หากแต่มีภาระหน้าที่ในทางการเมืองเพิ่มเข้ามา

¹²⁷ นพ. พินสายนแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชิ่ง, 2538), 62-65.

ในระหว่างที่ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการโปรดเกล้าฯ ขึ้นเป็น “รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม” และ “ผู้บัญชาการทหารบก” การบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งเกิดการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวนับเป็นเหตุการณ์ที่สร้างความสั่นคลอนให้แก่เก้าอี้นายกรัฐมนตรีของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กระทรวงที่รัฐมนตรีถูกเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจคือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม และระหว่างการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีกระทรวงดังกล่าวตัว พลเอก เกรียงศักดิ์ฯ นายกฯ ก็ถูกอภิปรายโจมตีว่าชอบเข้าไปแทรกแซงกระทรวงอื่น ๆ โดยเฉพาะกระทรวงอุตสาหกรรม เกี่ยวกับกรณีการประมูลเช่าโรงงานสุราบางยี่ขัน

การลงมติภายหลังการอภิปรายไม่ไว้วางใจในวันที่ 16 ตุลาคม 2522 ปรากฏว่ารัฐมนตรีเหล่านั้นได้รับการไว้วางใจ แต่อย่างไรก็ตามรัฐมนตรีบางคนได้ลาออกจากตำแหน่งเป็นผลให้ พลเอก เกรียงศักดิ์ฯ ต้องปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2523

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้บัญชาการทหารบก ยังคงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาล “เกรียงศักดิ์ 3” เช่นเดิม

แต่ท่านกลับเป็นจุดสนใจของประชาชนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งบรรดานักการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มนายทหารหนุ่มหรือ “ยังเติร์ก” ที่มีบทบาทสูงมากขึ้นตามลำดับ

การปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ของ พลเอก เกรียงศักดิ์ฯ กลับทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงไปอีก

บรรดา ส.ส. ที่เป็นฝ่ายค้านส่วนใหญ่ยังไม่เป็นที่พอใจ และขอเปิดอภิปรายคณะรัฐมนตรีทั้งคณะ ส่วนภายนอกสภา ทั้งนักศึกษาและกรรมกรต่าง ๆ ก็คัดค้านการขึ้นราคาน้ำมัน¹²⁸

จากสถานการณ์ข้างต้น มีผลให้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อยู่ในสภาวะขาดเสถียรภาพในการบริหารประเทศ จึงทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่ถูกทาบทามให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแทน แต่ก่อนที่การอภิปรายไม่ไว้วางใจจะยุติลง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เนื่องจากเล็งเห็นถึงปัญหาของการไม่มีฐานพรรคการเมืองและผู้แทนราษฎรสนับสนุน สถานการณ์ของประเทศจึงอยู่ในสภาวะที่

¹²⁸ นพ พินสายแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 108.

ไม่มั่นคง ตำแหน่งผู้นำประเทศจึงตกมาเป็นของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับตั้งแต่นั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงกลายเป็นบุคคลสาธารณะที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในฐานะผู้นำประเทศ ก่อให้เกิดการกล่าวถึงและเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในพื้นที่สื่อมากมาย หลากหลายมิติ โดยเฉพาะในวาระครบรอบอย่าง “หนังสือแนวชีวิตประวัติ” ที่เป็นเสมือนพื้นที่ในการเก็บรวบรวมและบรรจุเรื่องราวด้านต่าง ๆ ของบุคคลหนึ่งเอาไว้

จากการศึกษาเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวิตประวัติ พบการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่มีลักษณะที่สอดคล้องและคล้ายคลึงกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังพบการวิพากษ์ความตรงจำเพาะที่เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในบทบาทผู้นำทางการเมืองด้วยเช่นกัน โดยเรื่องราวหรือภาพที่ถูกผลิตซ้ำเพื่อแสดงให้เห็นถึงเส้นทางชีวิตนับตั้งแต่การเป็นนักการเมืองจนกระทั่งได้เป็นรัฐบุรุษ ปรากฏทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง ดังนี้

3.1.4.1 เรื่องราวหรือภาพด้านการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ

เรื่องราวหรือภาพด้านการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละคือหนึ่งในภาพที่ผู้เขียนผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติจำนวนมากถึง 10 เล่ม เรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละได้รับการนำเสนอผ่านเหตุการณ์ใน 2 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจและการเมือง **มิติแรก คือ มิติด้านเศรษฐกิจ** เรื่องราวที่ได้รับการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวิตประวัติปรากฏทั้งหมด 2 ประเด็น ได้แก่ การปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตรา รวมไปถึงการพัฒนาชนบท สำหรับ **ประเด็นเรื่อง การปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตรา** นั้น คือเรื่องหนึ่งที่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจารึกไว้ว่า การลดค่าเงินบาทปี พ.ศ. 2527 เป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนครั้งสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่ช่วยเกื้อกูลให้สังคมเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตของระบบเศรษฐกิจไทยในเวลาต่อมาอีกด้วย¹²⁹ ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจไทยเกิดเสถียรภาพและสามารถเติบโตต่อไปได้ โดยธนาคารแห่งประเทศไทยได้กล่าวถึงข้อมูลอันเป็นที่มาของปัญหาเศรษฐกิจไทยเอาไว้ เพื่อสร้างความเข้าใจและอธิบายให้

¹²⁹รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, “จากการลดค่าเงินบาทปี 2527 ถึงการลอยตัวของเงินบาทปี 2540,” **ผู้จัดการรายสัปดาห์** (14-20 กรกฎาคม 2540): 1.

เห็นถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต จนนำไปสู่การปฏิบัติการปรับลดค่าเงินบาทและอัตราการแลกเปลี่ยนเงินของรัฐบาล ดังนี้

ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ปี 2523 จนถึงปี 2527 ค่าเงินดอลลาร์ สรอ. ได้เพิ่มสูงขึ้นถึง 35.9% ทั้งนี้เป็นเพราะเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกาฟื้นตัวและขยายตัวได้ดีกว่าประเทศในแถบยุโรปและญี่ปุ่น นักลงทุนมีความเชื่อมั่นจึงสนใจที่จะถือเงินดอลลาร์ สรอ. เงินบาทซึ่งในทางปฏิบัติยังผูกโยงไว้กับดอลลาร์ สรอ. จึงเพิ่มค่าขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน การแข็งค่าของเงินบาทได้ส่งผลกระทบต่อส่งออกซึ่งเป็นภาคส่วนธุรกิจที่สำคัญของประเทศ โดยเฉพาะสินค้าภาคการเกษตร และส่งผลให้ฐานะดุลการชำระเงินของประเทศมีแนวโน้มเสื่อมลง เงินทุนเคลื่อนย้ายออกนอกประเทศและทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน ต้องเข้าแทรกแซงในตลาดเงินตราต่างประเทศเพื่อพยุงค่าเงินบาท

ทางการได้พิจารณาแล้วเห็นว่าระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราที่ผูกค่าเงินบาทไว้กับดอลลาร์ สรอ. ไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินบาทกับเงินสกุลอื่น ๆ ก็เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด ทำให้ค่าเงินบาทโดยแท้จริงไม่มีเสถียรภาพ เพื่อปรับสมดุลทางการและ ธพท. จึงได้ประกาศปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน 2527 โดยมีการเปลี่ยนแปลงในระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา 2 ประการ คือ 1) การผูกค่าเงินบาทไว้กับกลุ่มเงินตราต่างประเทศของประเทศไทยคู่ค้าที่สำคัญของไทยแทนการผูกค่าเงินบาทกับเงินดอลลาร์ สรอ. สกุลเดียว โดยให้ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา เป็นผู้กำหนดอัตรากลางสำหรับการซื้อขาย และ 2) ปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมมากขึ้น โดยลดค่าเงินบาทลงประมาณ 15% มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2527 อัตราแลกเปลี่ยนจึงเปลี่ยนแปลงจาก 23 บาทต่อ 1 ดอลลาร์ สรอ. มาเป็น 27 บาทต่อ ดอลลาร์ สรอ.¹³⁰

แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ปรากฏข้างต้น คือวิธีการที่รัฐบาลภายใต้การนำของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการพยุงเศรษฐกิจ แต่ก่อนที่รัฐบาลจะได้ข้อสรุปตั้งข้อมูลที่ธนาคารแห่งประเทศไทยนำมาถ่ายทอด ต้องอาศัยความพยายามอย่างหนักในการคิดหาวิธีสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทย ภาระหน้าที่หลักจึงตกไปอยู่กับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะที่เป็นผู้นำประเทศ ในเวลาต่อมาจึงได้มีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมอบหมายให้

¹³⁰ ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย, การลดค่าเงินบาทและเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นแบบตะกร้าเงิน, เข้าถึงเมื่อ 9 มกราคม 2567, เข้าถึงได้จาก https://www.botl.or.th/item/archive_collection/00000179020

คณะกรรมการการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์เพื่อช่วยกันหามาตรการแก้ไข โดยมีธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิด

คณะทำงานชุดดังกล่าวประกอบไปด้วย ดร.เสนาะ อุณาภูล เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นประธาน นายชวลิต ธนะชานันท์ รองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นรองประธาน ส่วนคณะกรรมการมีทั้งหมด 5 คน ได้แก่ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจ, ตัวแทนจากกระทรวงการคลัง, ตัวแทนจากกระทรวงพาณิชย์, ตัวแทนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายวิจิตร สุพินิจ เป็นเลขานุการ ที่ประชุมมีความเห็นสอดคล้องในเรื่องที่จะเสนอข้อยุติในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจในช่วง 6 เดือนหลังของ พ.ศ. 2528 โดยมีการเสนอให้แก้ไขปัญหาที่สำคัญหลายประการ ซึ่งที่ประชุมมีความเห็นว่าปัญหาเศรษฐกิจจะต้องถูกกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และรัฐบาลจะต้องยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้น¹³¹

เหตุการณ์ครั้งนั้นถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทย เพราะการลดค่าเงินบาทเป็นวิธีการหนึ่งในการปรับเปลี่ยนนโยบายอัตราแลกเปลี่ยน ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้ระบบเศรษฐกิจไทยที่อยู่ในสภาวะถดถอยกลับมาฟื้นตัวได้เท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางที่ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจไทยเติบโตในเวลาต่อมา ซึ่งผลจากการปรับลดค่าเงินบาทครั้งนั้นทำให้รัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการยกย่อง จนนำไปสู่การกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในฐานะนักการเมืองที่สามารถแก้ไขปัญหาและนำพาเศรษฐกิจไทยให้เกิดเสถียรภาพได้ อาทิเรื่อง **726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลบรอยอดีตได้** ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้นำประเทศที่มีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเงินด้วยการปรับลดค่าเงินบาทและปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ผ่านน้ำเสียงและมุมมองของตนเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนจะทำหน้าที่ในการสรุปข้อมูลทั้งหมดจากนั้นจึงนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ดังนี้

นโยบายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตัดสินใจนำออกใช้ในการแก้ไขปัญหาการเงินระหว่างประเทศ จนทำให้ภาวะทางด้านการค้าการส่งออกของประเทศประสบผลสำเร็จมากขึ้นก็คือ การปรับค่าเงินบาทพร้อมกับปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยให้ค่าเงินบาทโยงกับกลุ่มเงินสกุลสำคัญ แทนที่โยงไว้กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียว การปรับค่าเงินบาท 2 ครั้ง คือ เมื่อปี พ.ศ. 2524 ลดค่าเงินบาทลงร้อยละ 8.7 และในปี พ.ศ. 2527 เมื่อเดือนพฤศจิกายนประกาศลดค่าเงินบาทลงอีก

¹³¹ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ และประหยัด เกษม, **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ : คนดีในความทรงจำของชาวจังหวัดนครศรีธรรมราช** (นครศรีธรรมราช: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชและสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562), 185.

ร้อยละ 15 โดยครั้งนี้ให้ค่าเงินบาทโยงกับกลุ่มเงินสกุลสำคัญอื่น ๆ ไม่โยงไว้กับค่าเงินดอลลาร์ แต่สกุลเดียว

การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว ได้ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ได้ขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 20 ในช่วงปี พ.ศ. 2528 – 2530

ได้มีเสียงแสดงความไม่พอใจจากคนบางคนเมื่อมีการประกาศลดค่าเงินบาท เมื่อเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2527 ถึงขนาดออกโทรทัศน์พูดจากรุนแรงให้รัฐบาลเปลี่ยนคำสั่งการลดค่าเงินบาทกลับไปมีค่าอย่างเก่า ผู้คนในบ้านเมืองตอนนั้นคิดว่าคงเกิดการปฏิวัติแน่ เพราะคนพูดทางโทรทัศน์มีตำแหน่งใหญ่โตทางทหาร

แต่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร ยังคงมุ่งมั่นแก้ไขปัญหามาทางด้านเศรษฐกิจต่อไปอย่างเฝ้าขันสู้ เพราะคิดว่าเป็นหนทางถูกต้องที่จะทำเช่นนั้นเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ มากกว่าคนส่วนน้อยที่อาจมีผลกระทบกระเทือนบ้างจากการประกอบธุรกิจเนื่องจากค่าของเงินบาทลดลงไป

.....

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตัดสินใจอย่างกล้าหาญในการลดค่าเงินบาท เพราะในอดีตการที่ค่าเงินบาทผูกติดอยู่กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียวอาจมีผลดี เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ มีเสถียรภาพ และขยายตัวสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของไทย แต่ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐฯ กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาพื้นฐานที่สืบเนื่องมาจากการขาดดุลทางการค้าอย่างมหาศาล หากเงินบาทยังมีค่าผูกติดกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียวแล้ว ย่อมต้องกดดันให้ค่าเงินบาทตกต่ำลง และจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมากด้วย ดังนั้นนโยบายด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยจึงจำเป็นต้องปรับ เพื่อรักษาดุลยภาพทางเศรษฐกิจไว้ และเป็นผลดีต่อทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้า รวมทั้งธุรกิจอื่นในระยะต่อไปซึ่งต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และหนี้ภาครัฐบาลไม่ถูกกระทบกระเทือนต่อภาวะผกผันของค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ¹³²

จากเนื้อหาข้างต้น สิ่งที่ผู้เขียนนำเสนอได้แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการบริหารประเทศของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างเด่นชัด กล่าวคือ ก่อนการตัดสินใจที่จะลดค่าเงินบาทและปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินของประเทศ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้คิดไตร่ตรองถึงข้อดีและข้อเสียอย่างรอบด้าน โดยเลือกที่จะใช้แนวทางที่ส่งผลกระทบต่อด้านลบให้น้อยที่สุด หากพิจารณาเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอจะเห็นว่า นอกเหนือจากการใช้พื้นที่หนังสือแนวชีวิตประวัติเป็นเครื่องมือใน

¹³² ประสงค์ สุ่นศิริ, 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลรอยอดีตได้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2532), 139-140.

การสะท้อนให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละแล้ว ในอีกมุมหนึ่งเนื้อหาดังกล่าวยังมีลักษณะของการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความตั้งใจในการปฏิบัติงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อประโยชน์ของประเทศ โดยใช้ผลงานมาเป็นเครื่องยืนยัน

การที่ผู้เขียนเลือกเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้แม้จะมีข้อดี คือ ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอดีตได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งก็มีข้อเสียด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของผู้เขียนเพียงฝ่ายเดียว ทำให้ผู้อ่านได้รับสารเพียงแง่มุมเดียว ประกอบกับเมื่อพิจารณาสถานะของผู้เขียนด้วยแล้วจะพบว่า มีสถานะเป็นนายทหารซึ่งมีบทบาทและความเกี่ยวข้องกับรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงกล่าวได้ว่า นอกเหนือจากการนำเสนอภาพการเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ จนสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้ผ่านไปได้อย่างมีเสถียรภาพแล้ว ผู้เขียนยังได้ใช้พื้นที่วรรณกรรมเป็นช่องทางในการยกย่องคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยอาศัยเรื่องราวที่สร้างชื่อเสียงมาแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นเป็นที่ประจักษ์ เพื่อสร้างกรอบการรับรู้และภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

นอกเหนือจากเรื่องข้างต้น ผู้วิจัยยังพบการผลิตซ้ำเรื่องราวหรือภาพของการเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ เพื่อเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยการปรับค่าเงินบาท ในหนังสือเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** และ **พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** โดยทั้ง 2 เรื่องนี้ มีความเกี่ยวข้องกันในด้านข้อมูล เนื่องจากเนื้อหาส่วนหนึ่งในเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ได้รับการนำไปถ่ายทอดซ้ำในเรื่อง **พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** ซึ่งมีใจความเกี่ยวกับความเป็นมาของการปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตรา ตลอดจนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการปรับค่าเงินบาท โดยเฉพาะมุมมองความคิดที่มีต่อการทำงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศ และคณะทำงานที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของคำพูดและพฤติกรรม โดยผู้เขียนเลือกนำข้อมูลเหล่านี้มาถ่ายทอดผ่านคำบอกเล่าของผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงาน ได้แก่ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ซึ่งเป็นที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจให้แก่รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังเนื้อหาต่อไปนี้

ความเป็นมาของการปรับปรุงระบบการแลกเปลี่ยนเงินตราครั้งสำคัญนี้ ผู้ที่เป็นตัวจักรสำคัญที่สุดคนหนึ่งก็คือ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจคนสำคัญของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั่นเอง

ดร.วีรพงษ์ฯ เล่าว่า

“ก่อนหน้านั้น สถานการณ์ของสถาบันการเงินอยู่ในขั้นล่อแหลมมาก ส่อเค้าว่าจะล้มกันเป็นทิวแถว แล้วก็เกิดการระบาดของแชร์ลูกโซ่ขึ้นทั่วไป จนทำให้สถานการณ์ทางการเงินของประเทศซึ่งชวดเซออยู่แล้วยิ่งทรุดหนักลงไปอีก

รัฐบาลจึงต้องยื่นมือเข้าปราบปรามแชร์ลูกโซ่เหล่านั้นจนราบคาบไปในที่สุด
อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็พยายามหลีกเลี่ยงการปรับปรุงค่าเงิน เพราะเห็นว่า มันมี
ผลกระทบทางการเมืองอย่างมากมายมหาศาล

ขณะเดียวกันเงินสกุลดอลลาร์ก็ถีบตัวสูงขึ้นอย่างไม่หยุดหย่อน เพราะเหตุว่า
ประธานาธิบดีเรแกนต้องการที่จะหาเสียง ก็พยายามปราบเงินเฟ้อโดยการขึ้นค่าเงินของตน
วิธีขึ้นค่าเงินก็ขึ้นดอกเบี้ย สหรัฐฯ ให้ธนาคารกลางขึ้นดอกเบี้ยเรื่อย ๆ ค่าเงินดอลลาร์ ก็เลย
ถูกหิวขึ้นสูงตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงปี 2526 ถึง 2527 แล้วยังมีการเลือกตั้ง
ประธานาธิบดีของสหรัฐฯ ประมาณเดือนพฤศจิกายน 2527 ซึ่งก็เป็นสมัยที่สองของ
ประธานาธิบดีเรแกน

เงินบาทที่ผูกไว้กับเงินดอลลาร์ถูกหิวสูงขึ้นตามไปด้วย แล้วการส่งออกของเราที่มันส่ง
ไม่ออกอยู่แล้ว ก็ยิ่งแย่ใหญ่ ของที่เราส่งออกยิ่งแพงขึ้นไปอีก ส่วนนำเข้าก็ถูกลง เพราะเงิน
บาทแข็งขึ้นตามเงินดอลลาร์สหรัฐฯ ก็ยิ่งทำให้ฐานะดุลการค้า ดุลบัญชีเดินสะพัดของเรายิ่ง
แย่งเรื่อย ๆ

ในที่สุด รัฐบาลก็ประกาศควบคุมการปล่อยสินเชื่อของธนาคารทั้งระบบไม่ให้ธนาคาร
พาณิชย์ปล่อยหรือขยายสินเชื่อเกิน 18% โดยเอาฐานปีที่แล้วเป็นตัวตั้ง ซึ่งการใช้มาตรการตัว
นี้แทนที่จะเป็นผลดี กลับเป็นผลเสียอย่างมหาศาล เพราะธนาคารพาณิชย์ก็ถือโอกาสเรียกเงิน
สินเชื่อจากลูกค้าที่เห็นว่าปัญหาคืน ธุรกิจต่าง ๆ ก็เลยยังมีปัญหาขึ้นอีกล้นกันระเนระนาด
อย่างมากมายในปี 2526”

ปลายเดือนสิงหาคม 2526 หลังวันเกิด พลเอก เปรมฯ ดร.วีรพงษ์ฯ ก็เข้าพบท่าน
นายกรัฐมนตรี แล้วบอกว่า

“ป้าครับ คงจะต้องเลิกแล้วมาตรการนี้ และควรจะลดค่าเงินบาท”

.....

ปลายเดือนเมษายน 2527

มีการประชุมคณะกรรมการของ ธนาคารโลก กับ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ที่กรุง
วอชิงตัน โดยฝ่ายไทยมี นายสมหมาย ฮุนตระกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
นายอนุกุล ประจวบเหมาะ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเงิน
การคลังของประเทศอีก 2-3 ท่าน เข้าร่วมประชุมด้วย

มีการทบทวนฐานะการเงินการคลังของไทยอย่างเป็นทางการอย่างเป็นความลับกันที่นั่น แม้แต่ ดร.วีรพงษ์ฯ
เองก็ไม่ได้รับทราบผลการประชุมในครั้งนั้น

ซึ่งสรุปได้ว่าสถานการณ์ล่อแหลมเต็มทีแล้ว และตกลงใจกันว่าคงจะต้องลดค่าเงินบาทแน่

แต่สิ่งสำคัญที่นายสมหมายฯ ต้องการไม่ใช่การลดค่าเงินบาท รัฐมนตรีคลังต้องการเปลี่ยน
ระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราจากการที่ไปผูกติดไว้กับดอลลาร์สหรัฐฯ ให้มาเป็นระบบที่

ยืดหยุ่นกว่าเดิม เพราะทั่วโลกได้เลิกระบบที่จะตรึงค่าเงินของตนไว้กับดอลลาร์สหรัฐฯ กันแล้ว¹³³

การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยวิธีการปรับลดค่าเงินบาท เป็นสิ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปฏิเสธจะนำมาใช้ในช่วงแรก เพราะเมื่อไตร่ตรองและพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับคนในประเทศแล้วอาจมีผลเสียมากกว่า แต่เมื่อ ดร.วีรพงษ์ รามางกูร หาข้อมูลมาอธิบายด้วยเหตุและผลพร้อมกับชี้ให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของการปรับลดค่าเงินบาทอย่างเป็นลำดับ สุดท้าย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงเห็นด้วย แม้ว่ารัฐบาลจะต้องแบกรับปัญหาตามมาอีกหลายประการก็ตาม การตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการใคร่ครวญด้วยเหตุและผลก่อนตัดสินใจ เพราะเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องระดับประเทศ หากตัดสินใจผิดพลาดระบบเศรษฐกิจของประเทศอาจพังพินาศ

อีกตัวอย่างหนึ่งที่มีการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่เข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาระบบการเงินของประเทศด้วยการปรับลดค่าเงินบาท ได้แก่ **เปรมาริปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** ซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในปี พ.ศ. 2563 และเป็นช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว โดยเนื้อหาที่ปรากฏเป็นการอธิบายให้เห็นถึงภาวะวิกฤติของสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี จนนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยการปรับลดค่าเงินบาท มีการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการลดค่าเงินบาททั้งในทางบวกและทางลบ และหนึ่งในบุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ก็คือ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยทำหน้าที่เป็นผู้สรุปข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำเสนอควบคู่ไปกับคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้แสดงทัศนะต่อสิ่งที่ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล ทำในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลือกปรับลดค่าเงินบาท ดังเนื้อหาที่ว่า

“งานชิ้นที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งที่คุณสมหมายได้กระทำ ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ก็คือ การขออนุมัติลดค่าเงินบาท อันเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อภาวะเศรษฐกิจ ราคาสินค้า การส่งออก และการลงทุนของประเทศของเรา เมื่อเราประกาศลดค่าเงินบาทใหม่ ๆ นั้น คุณสมหมายโดนโจมตีและตำหนิจากบางกลุ่มอย่างรุนแรง แต่ในที่สุด เมื่อผลจากการลดค่าเงินบาทปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมแล้ว สื่อมวลชนทุกแขนงต่างก็

¹³³ นพ. พิณสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 424-426

นำเรื่องคุณงามความดีที่คุณสมหมายทำไว้แก่ชาติบ้านเมืองขึ้นมากล่าวถึง เป็นเวลาหลายวัน ติดต่อกัน”

และผลของการดำเนินการในครั้งนั้นสามารถรักษาทุนสำรองไว้ได้ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทมีเสถียรภาพ อันเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการส่งออกในเวลาต่อมา¹³⁴

เนื้อหาข้างต้นที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดได้ช่วยชี้ให้ผู้อ่านรับรู้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีคณะทำงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก คุณสมหมาย ฮุนตระกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการลดค่าเงินบาท และช่วยให้ไทยฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ผลจากเหตุการณ์นี้นอกจากจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจประเทศและชื่อเสียงของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ในอีกด้านหนึ่งก็ส่งผลเสียเช่นกัน เนื่องจากการปรับลดค่าเงินบาทกระทบต่อผลประโยชน์ของหลายฝ่าย ทำให้มีการออกมาโจมตี คุณสมหมาย ฮุนตระกูล จนลุลกลามไปถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะที่เป็นผู้นำประเทศ และอนุมติเรื่องนี้ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็เกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เพราะภายหลังจากการลดค่าเงินบาทผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นส่งผลดีมากกว่าผลเสีย คนในประเทศจึงเริ่มเปลี่ยนจากการตำหนิมาเป็นการชื่นชมแทน

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวดังกล่าวนี้ก็ช่วยพิสูจน์ให้เห็นถึงการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะนายกรัฐมนตรีซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น และเป็นบุคคลที่คอยเคียงข้างรวมถึงปกป้องรัฐมนตรีกระทรวงการคลังจากการถูกโจมตีจากผู้ที่ได้รับผลกระทบเพราะการลดค่าเงินบาท ต่างได้รับการชื่นชมและยกย่องไปพร้อมกับ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล ซึ่งภายหลังจากเหตุการณ์ผ่านไป ส่งผลให้เกิดการกล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างกว้างขวางในฐานะของรัฐบาลที่สามารถหาแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ทำให้เสถียรภาพทางการเงินของประเทศเกิดความมั่นคงและสามารถฟื้นตัวได้อีกครั้ง โดยที่ประชาชนในประเทศได้รับผลกระทบน้อยที่สุด จนทำให้เกิดการแพร่กระจายไปสู่การจดจำของคนทั่วไปในสังคม

เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละอีกด้านหนึ่งที่ผลิตสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการสร้างภาพจำ และชี้ให้เห็นถึงสาเหตุของการได้รับโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐบุรุษ

¹³⁴อดิพนธ์ พรหมพันธุ์ใจ, เปรมาริปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด (กรุงเทพฯ: Illuminations Edition, 2563), 255.

ได้แก่ **การพัฒนาชนบท** เรื่องราวด้านนี้นับเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ต้องการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือการพัฒนาแนวใหม่ ด้วยวิธีการกระจายรายได้สู่ประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชนบทให้มีฐานะความเป็นอยู่แบบเลี้ยงชีพได้ โดยเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ มีทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนและการพัฒนาการเกษตร แต่สัดส่วนของเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นหลัก เนื่องจากปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ รวมถึงการให้โอกาสคนในเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐ เป็นปัญหาที่สำคัญในสังคมไทยที่มีอยู่อย่างต่อเนื่องและยังคงต้องการได้รับการแก้ไข ประกอบกับเมื่อครั้งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่งเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 ได้มีโอกาสใช้ชีวิตและคลุกคลีกับชาวชนบทจึงรับรู้ปัญหาดังกล่าวเป็นอย่างดี ส่งผลให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ (กชช.) ขึ้น เพื่อดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาชนบทที่ยังยากจนและล้าหลังอย่างมาก ว่าควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร เพื่อช่วยให้คนในชนบทที่ยากจนได้รับโอกาสที่ดีขึ้น ทั้งด้านความเป็นอยู่ รายได้ ตลอดจนการศึกษา

ในหนังสือแนวชีวประวัติมีการถ่ายทอดเรื่องราวการพัฒนาชนบทสมัยที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีเอาไว้หลายประการ ไม่ว่าจะเป็นแผนงานในการพัฒนาชนบท วิธีการดำเนินงาน รวมไปถึงผลของการพัฒนาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5” ดังที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง **726 วัน ใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤๅจะลบลอยอดีตได้** ผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นเสมือนนักข่าวที่ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทจากเอกสารแหล่งต่าง ๆ จากนั้นจึงสรุปข้อมูลเฉพาะส่วนที่เป็นสาระสำคัญและถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ซึ่งการเล่าเรื่องในลักษณะนี้ นอกจากจะช่วยให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อเท็จจริงดังที่ปรากฏในเอกสารราชการแล้ว ยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจเรื่องราวการพัฒนาชนบทได้ภายในระยะเวลาอันสั้น โดยไม่ต้องค้นหาข้อมูลเพิ่มเติมอีก ดังเนื้อความที่ว่า

คณะทำงานได้เสนอรายงานเรื่อง “นโยบายในการพัฒนาชนบท” ให้นายกรัฐมนตรีพิจารณา เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2523 โดยได้รายงานให้ทราบถึงสภาพปัญหาในชนบท พร้อมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขเรื่องนี้ ในรายงานตอนหนึ่งกล่าวไว้ว่า

“ผลการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา หากพิจารณาแต่เพียงแง่ของการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวมแล้ว อาจกล่าวได้ว่าประสบผลที่ค่อนข้างน่าพอใจ แต่เมื่อพิจารณาการพัฒนาให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะในแง่ของการกระจายผลประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาแล้ว ข้อเท็จจริงจะปรากฏให้เห็นชัดว่า การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจเป็นไปอย่างขาดสมดุล ยังผลให้เกิดช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในฐานะรายได้ ซึ่งนับวันจะมีช่องว่างแตกต่างไกลกันออกไปทุกทีในแต่ละภาค ระหว่างเขตชนบทและเขตเมืองของประเทศ”

นายกรัฐมนตรีได้ศึกษาพิจารณารายงานนี้ด้วยความสนใจเป็นอย่างยิ่ง และได้เรียกที่ปรึกษานายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจมาร่วมปรึกษาหารือกันโดยละเอียด จนถึงวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2523 จึงได้ส่งให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรับไปจัดทำเป็นแผนงาน เพื่อบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) โดยเน้นสาระสำคัญในการพัฒนา 5 ประการคือ

1. ยึดพื้นที่เป็นหลัก โดยให้ความสำคัญแก่พื้นที่ยากจนหนาแน่นก่อน
2. พัฒนาฐานะประชาชนให้พออยู่พอกิน และมีบริการพื้นฐานขั้นต่ำอย่างทั่วถึงในเขตชนบทที่มีความยากจนหนาแน่น

3. เน้นการปรับปรุงเพื่อให้ประชาชนช่วยเหลือตัวเองให้มากขึ้นตามลำดับ

4. แก้ปัญหาที่ประชาชนยากจนอยู่จริง ให้ทั่วถึงพื้นที่ชนบทยากจน โดยเน้นเทคนิคที่ประชาชนทำได้เองและมีการลงทุนต่ำ

5. ให้ประชาชนมีส่วนแก้ไขปัญหาของตัวเองให้มากที่สุด

จากนั้นในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2524 ก็ได้มีการประกาศใช้ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการกำหนดพื้นที่เป้าหมายเพื่อการพัฒนาชนบทในแผนพัฒนาฉบับที่ 5 เพื่อทำการพัฒนารวม 38 จังหวัด อำเภอ และกิ่งอำเภอ ในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ซึ่งต่อมาเรียกกันง่าย ๆ แพร่หลายว่า “พื้นที่ชนบทยากจน”

.....

ผลเท่าที่มองเห็นได้ในขณะนี้ก็คือ มีถนนหนทางเข้าถึงหมู่บ้านได้ทุกแห่ง มีโรงพยาบาลประจำอำเภอและสถานีอนามัยประจำตำบลแล้วทั่วประเทศ ประชาชนในเขตชนบทมีความรู้ความสามารถที่จะช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น เด็กที่เป็นโรคขาดอาหารเริ่มลดน้อยลง ราษฎรที่ขาดแคลนวัวควายในการทำนาได้รับวัวควายเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องเช่า ที่ดินในการทำนาก็ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น ดินที่เป็นปัญหาเช่นดินเค็มทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดินเปรี้ยวในภาคใต้ก็ได้มีการแก้ไขโดยริบด่วน ราษฎรที่เคยขาดอาหารที่ผลิตได้ในหมู่บ้านก็เริ่มผลิตได้มากขึ้น โดยเฉพาะอาหารจำเป็น เช่น ข้าว ปลา ไข่ เป็นต้น

ปัญหาความยากจนในชนบทได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้นแล้วในระดับที่น่าพอใจ อุปสรรคสำคัญใหญ่ ๆ ที่เป็นบริการขั้นพื้นฐานได้รับการแก้ไขมาโดยลำดับ จึงเป็นเรื่องที่ควรจะได้ช่วยกันทำต่อไปอีกอย่างต่อเนื่อง เพื่อพลิกฟื้นชนบทยากจนห่างไกลเหล่านี้ให้มีความเป็นอยู่ที่ใกล้เคียงเขตเมืองที่เจริญแล้วให้ได้ในอนาคตข้างหน้า¹³⁵

¹³⁵ ประสงค์ สุ่นศิริ, 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลบรรยออดีตได้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2532), 126-128.

นอกเหนือจากนี้ ผู้เขียนยังได้นำเสนอข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นผู้ปฏิบัติอย่างทุ่มเทและเสียสละในการพัฒนาชนบท ซึ่งในระหว่างที่การแก้ปัญหาความยากจนดำเนินไป พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังได้จัดตั้งคณะกรรมการสร้างงานในชนบท (กสช.) ขึ้น เพื่อแก้ปัญหาและบรรเทาความเดือดร้อนของคนในชนบทในช่วงสภาวะฝนแล้งและหมดฤดูเก็บเกี่ยว ซึ่งเป็นภาวะที่ก่อให้เกิดการว่างงานตามฤดูกาลเป็นประจำ โดยมี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีเป็นประธานโครงการ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการที่เป็นรัฐมนตรีที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองร่วมด้วย ลักษณะของโครงการที่เกิดขึ้น เช่น การสร้างฝายประตูน้ำ พนังกั้นน้ำ คูคลอง เขื่อนส่งน้ำ รางระบายน้ำ สระเก็บน้ำ หนอง บึง บ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ ถังเก็บน้ำ ตุ่มน้ำ บ่อน้ำ บาดาล ประปาหมู่บ้าน ฉางเก็บผลผลิตการเกษตร คอกสัตว์รวม กังหันสูบน้ำ เรือนเลี้ยงไหม เรือนเพาะชำ เครื่องอบผลผลิตทางการเกษตร ถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ ทางเดินและสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน¹³⁶

สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากโครงการสร้างงานในชนบทนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้องกับแผนงานหรือลักษณะงานที่เกิดขึ้นของโครงการ หากแต่เป็นคณะกรรมการที่ร่วมโครงการ เพราะเมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการเลือกนำบุคคลที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองมาร่วมโครงการ สิ่งแรกที่ผู้วิจัยนึกถึง คือ การตัดปัญหาที่จะพัวพันไปสู่ผลประโยชน์ทางการเมือง เพราะหากนำรัฐมนตรีที่สังกัดพรรคการเมืองมาร่วมงาน การพิจารณาโครงการต่าง ๆ ของแต่ละภาคในประเทศอาจถูกเชื่อมโยงไปสู่ประโยชน์ของพรรคการเมือง แต่ในทางกลับกัน การนำรัฐมนตรีที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองมาทำงานสามารถป้องกันการเอื้อประโยชน์ให้แก่พรรคการเมืองใดการเมืองหนึ่งได้ และเป็นการหลีกเลี่ยงการใช้ประโยชน์ในการหาเสียงทางการเมือง

ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผลของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ช่วยให้ชนบทเกิดการพัฒนาในรูปแบบของห่วงโซ่ กล่าวคือ เมื่อจุดเริ่มต้นของปัญหาซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับความยากจนได้รับการแก้ไข และผู้คนในชนบทสามารถเข้าถึงทรัพยากรและบริการของรัฐได้มากขึ้น รวมถึงมีงานทำในช่วงฤดูฝนแล้งและหมดฤดูเก็บเกี่ยว ส่งผลให้คนในพื้นที่ชนบทมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามลำดับ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเมืองและชนบทก็จะลดน้อยลง อันก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป เพราะหากพิจารณาโครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชนบทแล้ว นับเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนามาจนถึงทุกวันนี้

การที่ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวข้างต้นมาถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวประวัติ นอกจากจะเป็นการส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติของการเป็นนายกรัฐมนตรีที่ตระหนักถึง

¹³⁶สรุปข้อมูลจาก ประสงค์ สุ่นศิริ, 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลรอยอดีตได้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2532), 130.

ปัญหาความยากจนและต้องการพัฒนาชนบทให้ได้รับความเท่าเทียมกับเมือง ให้สามารถเผยแพร่ไปสู่ การรับรู้ของสังคมในวงกว้างแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความทุกข์และเสียสละในการ มุ่งพัฒนาประเทศในฐานะนักการเมืองได้เป็นอย่างดี นับเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชีวประวัติเป็น สื่อกกลางในการเชื่อมโยงเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นความทรงจำของกลุ่ม คนในสังคมรวมถึงตัวผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านได้

สำหรับเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม และพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน** ผู้เขียน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการพัฒนาชนบทเอาไว้เช่นเดียวกัน แต่ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ไม่ได้มุ่งเน้นที่จะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับ แผนงาน การดำเนินงาน หรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการใช้แผนพัฒนาชนบท หากแต่ให้ ความสำคัญกับการตระหนักถึงปัญหาความยากจนในชนบทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะ นายกรัฐมนตรีเป็นหลัก อันเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจฯ ขึ้นในเวลาต่อมา ดัง ตัวอย่างเนื้อหาต่อไปนี้

แม้จะต้องเผชิญกับปัญหาสารพัด ทั้งทางด้านการเมือง และการ “ปฏิวัติ” อย่างหนัก นห้วง แต่นายกรัฐมนตรีเลือดทหาร ซึ่งเกิดและเติบโตจากชนบทของภาคใต้ ได้พบได้เห็น ความลำบากยากแค้นของประชาชนในชนบทมาตั้งแต่เล็กจึงเป็นห่วงเป็นใยผู้คนซึ่งเป็นคน ส่วนใหญ่ของประเทศ

ระหว่างรับราชการทหารก็รับผิดชอบในการพัฒนาชนบทมาอย่างต่อเนื่องต้องคลุกคลี อยู่กับชาวบ้านได้สัมผัสและรับรู้ปัญหาของประชาชนมิได้ขาดหาย

เมื่อมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งสามารถผลักดันการแก้ปัญหาของประชาชนใน ชนบทได้ พลเอก เปรมฯ จึงไม่เคยละเลย

พลเอก เปรมฯ ไม่เคยที่จะลืมปัญหาของประชาชนในชนบท เช่นเดียวกันกับปัญหา เศรษฐกิจของชาติที่ทรุดหนักอย่างต่อเนื่องมาหลายรัฐบาลแล้ว เมื่อแก้ปัญหาทางการเมืองให้ คลี่คลายลงได้ในระดับหนึ่งแล้วท่านก็หันกลับมาเร่งแก้ปัญหาปากท้อง และปัญหาชนบททันที ด้วยการผลักดันการทำงานประสานกันระหว่างข้าราชการการเมือง กับข้าราชการประจำให้มี ความใกล้ชิดกันมากขึ้น

คณะรัฐมนตรีทั้งหลายก็ถูกกระตุ้นให้ออกไปสำรวจศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของ ประชาชนในต่างจังหวัด และชนบทห่างไกลทุกภาค

ที่ปรึกษารัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจบางคนวิตกในสถานภาพความยากจนของประชาชน จำนวนมาก ซึ่งต่างจากประชาชนในกรุงเทพฯ ราวฟ้ากับดิน

การผลักดันให้เกิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวจากนักวิชาการที่ปรึกษา
นายกรัฐมนตรี จึงมีน้ำหนักมากขึ้น¹³⁷

เนื้อหาเกี่ยวกับการตระหนักถึงปัญหาความยากจนของคนในชนบท ได้รับการสนับสนุนเพิ่มเติมจากข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวิตประวัติ เรื่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน ซึ่งสร้างสรรค์ขึ้นภายหลังจากเรื่อง รัฐบุรุษชื่อเปรม โดยผู้เขียนได้นำเสนอข้อมูลอันเป็นการขยายความเพิ่มเติมจากเรื่องก่อนหน้า ด้วยการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่บอกเล่าถึงประสบการณ์การอยู่ร่วมกับคนในชนบท และได้รับรู้ถึงปัญหาว่าคนชนบทขาดความรู้ในการบริหารจัดการผลผลิตที่มี รวมถึงขาดโอกาสในการเข้าถึงตลาดการค้า เนื่องจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตระหนักถึงปัญหาเหล่านี้มาเสมอ เมื่อได้เข้ามาเป็นนายกรัฐมนตรีจึงใช้ประโยชน์จากสถานะของตนเพื่อช่วยเหลือคนในชนบทให้สามารถเข้าถึงสิ่งต่าง ๆ อันเป็นการสร้างงานและรายได้ให้แก่พวกเขา ดังใจความที่ว่า

“รัฐบาลมีส่วนปลดเปลื้องความทุกข์ยากของคนไทยด้วยกัน ผมมั่นใจท่านทั้งหลายคงอยากให้เห็นคนไทยมีฐานะดีขึ้น คนยากจนน้อยลง ถ้าช่วยกันทุกฝ่ายคงจะสำเร็จ...ผมเคยอยู่ในชนบท ผมรู้ว่าเขาช่วยตัวเองไม่ได้อย่างไร เขาไม่สามารถเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจจากตลาดได้ ผมเคยเข้าไปในหมู่บ้าน ทิวน้ำมาก็ขอให้เขาไปตัดมะพร้าวลงมา เขาก็ตัดลงมาเลี้ยงทหารมากมาย ถามเขาว่า ราคาถูกละเท่าไร เขาบอกว่าไม่เคยขาย ราคาเท่าไร ไม่เคยรู้ เขาอยากจน เขาจึงไม่รู้จักการบริหารทรัพยากรที่เขามีอยู่ อย่าว่าแต่จะไปแย่งชิงหรือเรียกร้องต่อรองผลประโยชน์ต่อใคร ใครไม่เห็นด้วยกับการพัฒนาชนบท ก็ถือว่าใจดำเต็มที...”¹³⁸

จะเห็นได้ว่า ข้อมูลจากหนังสือแนวชีวิตประวัติทั้ง 2 เล่ม ต่างช่วยเติมเต็มเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละในการพัฒนาชนบทให้แก่กันและกันได้เป็นอย่างดี อันเป็นการเน้นย้ำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นผู้นำประเทศที่คำนึงถึงปัญหาปากท้องของประชาชนเป็นสำคัญ ทั้งมีความมุ่งมั่นและทุ่มเทที่จะแก้ไขปัญหาที่มีความเด่นชัดมากขึ้น เนื้อหาดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจของชาวชนบทที่มีความยากลำบากยากจนเท่านั้น แต่ยังทำให้เห็นถึง

¹³⁷ นพ. พินสายนแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชิ่ง, 2538), 187.

¹³⁸ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 137-138.

ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างคนเมืองและชนบทได้อย่างเด่นชัด โดยปัญหาดังกล่าวถือเป็นปัญหาใหญ่ที่คงอยู่มาเป็นเวลานาน ไม่สามารถแก้ไขให้หมดได้

สำหรับสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนไม่ประสบผลสำเร็จนั้น ได้มีการกล่าวถึงเอาไว้ในหนังสือเรื่อง **เปรมาริปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** โดยมีเหตุผลหลักสำคัญอยู่ 3 ประการ ได้แก่ การขาดความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าด้านการเกษตร ไม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรที่มีให้เหมาะสม และความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชนยังขาดประสิทธิภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

รัฐบาลพลเอกเปรมมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนในชนบทมีโอกาสช่วยตัวเองได้ โดยหวังผลในการแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์และยาเสพติด รัฐบาลจึงส่งเสริม สร้างบทบาทและความร่วมมือของภาคเอกชนให้มีส่วนในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ แต่การแก้ไขปัญหาความยากจนก็ยังไม่ได้อย่างจริงจัง เพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลไม่สามารถลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยได้ แม้ว่าพลเอกเปรมจะเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท แต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังคงเป็นภาคที่มีประชากรซึ่งมีความเป็นอยู่ในระดับยากจนสูงถึงร้อยละ 26.67 ในขณะที่กรุงเทพฯ มีเพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้น

สาเหตุที่ทำให้การแก้ไขปัญหาความยากจนไม่ประสบความสำเร็จ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ ประการแรก การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าด้านการเกษตรของไทยทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเกษตรกรขาดความชำนาญเฉพาะเรื่อง (Specialization) ประการที่ 2 การที่เกษตรกรไทยมีพื้นที่ทางการเกษตรขนาดเล็ก ทำให้การจัดการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ขนาดใหญ่รวมทั้งการขยายพื้นที่ทางการเกษตรเป็นไปได้ยาก และประการที่ 3 การนำแนวคิดธุรกิจทางการเกษตรมาใช้โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมกับธุรกิจเอกชนมีสัดส่วนน้อย อีกทั้งภาคเอกชนที่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจค้ำถึงแต่ประโยชน์เฉพาะกลุ่ม การกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจจึงเน้นที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการมากกว่าที่จะกระจายลงสู่ภาคการเกษตรที่ยังคงยากจนอยู่มาก¹³⁹

การที่ผู้เขียนเรื่อง **เปรมาริปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** นำข้อมูลอีกแง่มุมหนึ่งมาถ่ายทอด เป็นการชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาชนบทไม่ได้มีแต่ด้านที่ประสบความสำเร็จเท่านั้น หากแต่

¹³⁹อดิษฐ์ พงษ์พานิช, **เปรมาริปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด** (กรุงเทพฯ: Illuminations Edition, 2563), 241-242.

ยังมีอีกหลายปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคความยากจน อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาคความยากจนจะไม่สามารถแก้ไขได้อย่างจริงจังหรือหมดไปอย่างสิ้นเชิง แต่หากพิจารณาในแง่ของคุณภาพชีวิต การที่รัฐบาลเลือกใช้วิธีการพัฒนาชนบทโดยเน้นพัฒนาตัวคนและแก้ไขปัญหาคพื้นฐานในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก สามารถช่วยให้ประชาชนที่เคยลำบากยากแค้นมีแนวทางที่จะสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงจึงย่อมมีทิศทางที่ดีขึ้นกว่าช่วงเวลาที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา

นอกจากนี้ถึงแม้การแก้ไขปัญหาคจะไม่ประสบผลสำเร็จทั้งหมด แต่อย่างน้อยเรื่องราวเหล่านี้ก็ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงานของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และกล่าวได้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นเสมือนบุคคลที่เข้ามาลดกำแพงความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจให้แก่คนในพื้นที่ชนบทลง เพราะภายหลังจากที่มีการนำแผนพัฒนาชนบทที่ได้รับการบรรจุเอาไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มาใช้ ก่อให้เกิดผลดี 2 ด้าน ด้านแรก คือ ปัญหาคความยากจนได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น ส่วนด้านที่ 2 เมื่อประชาชนในชนบทสามารถสร้างงานและเกิดรายได้ จึงส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาตามไปด้วย

ดังนั้น การที่ผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละคนเลือกนำข้อมูลข้างต้นมาถ่ายทอด จึงช่วยสนับสนุนให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ เพื่อประโยชน์ของคนในประเทศโดยเฉพาะชาวชนบทมีความเด่นชัด อีกทั้งยังเป็นหนทางในการทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณูปการของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สามารถพัฒนาชนบทจนปัญหาคความยากจนลดลงได้เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องจึงช่วยต่อเติมและเติมเต็มภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละให้มีความหนักแน่น ทั้งยังเป็นการเผยแพร่และส่งต่อภาพด้านนี้ให้กลายเป็นที่รับรู้และเกิดเป็นภาพจำ ที่สำคัญข้อมูลเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยอธิบายให้เห็นถึงความเหมาะสมในการแต่งตั้ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐบุรุษต่อไปได้อีกด้วย

สำหรับมิติที่ 2 คือ เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละในมิตินักการเมือง การเผชิญกับปัญหาคความมั่นคงอันเนื่องมาจากการที่คนไทยเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์โดยมีปัญหาคความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญ และการเป็นบุคคลที่สามารถแก้ไขปัญหาคนี้ให้คลี่คลายลงได้นั้น ถือเป็นหนึ่งในเรื่องราวที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง เนื่องจากภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่สั่งสมและดำเนินต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยรัฐบาลทุกยุคสมัยได้ดำเนินการปราบปรามมาโดยตลอด นับตั้งแต่จอมพล ป. พิบูลสงคราม, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, จอมพลถนอม กิตติขจร, นายธานินทร์ กรัยวิเชียร รวมถึงนาย

สัญญา ธรรมศักดิ์ แต่ยังมีใครสามารถทำให้ปัญหาคลี่คลายและหมดไปได้ มีแต่จะเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของความรุนแรงและจำนวนคนที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ แต่เมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามารับตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 หรือแม้แต่ในเวลาที่ได้รับภารกิจโปรตุเกส เป็นนายกรัฐมนตรี ได้นำแนวคิดที่ชื่อว่า “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ ส่งผลให้สถานการณ์การก่อร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศคลี่คลายและยุติลงตามลำดับ ซึ่งผลจากความเร็จดังกล่าวได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมถึงคณะทำงานเป็นอย่างยิ่ง จนนำไปสู่การยกย่องชื่นชมในวงกว้าง

จุดเริ่มต้นของปัญหาอันเป็นเหมือนเสี้ยนหนามทางการเมืองของประเทศไทย เกิดขึ้นจากการที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องการดึงมวลชนในแต่ละประเทศตลอดจนประเทศไทยให้มาเข้าร่วม โดยใช้จุดอ่อนเรื่องความไม่เท่าเทียมด้านชนชั้น การถูกกดขี่จากเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการบริหารราชการแผ่นดินอย่างไม่เป็นธรรม อันส่งผลกระทบต่อฐานะและความเป็นอยู่มาเป็นเครื่องมือ โดยเฉพาะประเด็นที่รัฐไม่สามารถดูแลประชาชนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีได้ จนต้องเผชิญกับความทุกข์ยากในหลายพื้นที่ นอกเหนือจากนี้ยังพยายามทำให้ประชาชนเชื่อว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถช่วยแก้ปัญหาความทุกข์และความยากจนของประชาชนได้ ทำให้คนจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงมีความรู้สึกสิ้นหวังและเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐอยู่แล้วหันมาเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งกลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายนั้นปรากฏตั้งแต่ประชาชนทั่วไปที่ประสบกับภาวะยากจนไปจนถึงกลุ่มปัญญาชน ดังที่ นายธานินทร์ กรีวิเชียร อดีตนายกรัฐมนตรียุคของไทยได้เล่าถึงรายละเอียดเหล่านี้เอาไว้ในหนังสือเรื่อง **ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์** มีใจความว่า

บุคคลที่ตกเป็นเหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อของฝ่ายคอมมิวนิสต์ มีทั้งปัญญาชน (น้อยเนื้อต่ำใจในวาสนาชะตาชีวิต) ผู้ที่ถูกพนักงานกดขี่ข่มเหงต่าง ๆ ผู้ยากจน นิสิต นักศึกษา และเยาวชน มักจะหลงลมปากของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ซึ่งฝึกอบรมด้านชักชวนจูงใจคนให้คล้อยตามมาโดยเฉพาะและเห็นผิดเป็นชอบไป ในท้ายที่สุดก็ตกอยู่ในอ้อมมือของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยไม่รู้ตัว โดยฝ่ายคอมมิวนิสต์โฆษณาชวนเชื่อให้ประชาชนทุกชั้นดีตัวออกห่างจากรัฐบาลและไปฝึกฝนลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์ ในฐานะที่เป็นระบอบการปกครองที่จะนำมาซึ่งความผาสุกของผู้ยากและยากไร้ได้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ยังได้ใช้วิธีการอันไร้มนุษยธรรมก่อการร้ายโดยอาศัยกลยุทธ์แบบกองโจรคอมมิวนิสต์ด้วย ซึ่งการก่อการร้ายก็ใช้คนไทยด้วยกันเองมาฆ่าฟันพวกเราตัวเอง ทำนองยู่ให้ร้ายทำให้ร้าย เป็นการลงทุนทำสงครามที่ถูกที่สุด กล่าวกันว่า ในแต่ละประเทศที่มีฝ่ายคอมมิวนิสต์ก่อการร้ายนั้น ฝ่ายป้องกันและปราบปรามต้องใช้กำลังเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจระหว่าง 10 ถึง 20 คน ต่อผู้ก่อการร้าย 1 คน จึงจะได้ผล ดังนั้นฝ่ายรัฐบาลจึงต้องเสียกำลังทหารและตำรวจไปตรึงอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดารต่างๆ เป็นอันมาก และเสียงบประมาณจำนวนมหาศาล แม้กระนั้นก็ยังไม้อาจป้องกันและ

ปราบปรามได้ทั่วถึงทุกท้องที่ ครั้นจะไม่จัดการ ประชาชนย่อมเดือดร้อน แต่พอฝ่ายรัฐบาลมุ่งจะปราบปรามพวกก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ให้เด็ดขาด ฝ่ายผู้ก่อการร้ายก็ใช้กลยุทธ์ที่ว่า “มึงมากุมุด มึงหยุดกุมแห่ มึงแย่งกูตี มึงหนีกูไล่” จึงเกือบจะเป็นการพันวิสัยที่รัฐบาลจะป้องกันหรือปราบปรามให้สิ้นไปได้ เว้นเสียแต่ประชาชนจะให้ความร่วมมือกับฝ่ายป้องกันและปราบปรามอย่างเต็มที่ การป้องกันและปราบปรามจึงจะสัมฤทธิ์ผล¹⁴⁰

จะเห็นได้ว่า การกระทำของพรรคคอมมิวนิสต์ล้วนแล้วแต่สร้างปัญหาให้แก่ประเทศเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านกำลังคนสำหรับใช้ในการปราบปราม กำลังสมองสำหรับการวางแผนรับมือและจัดการกับพรรคคอมมิวนิสต์ โดยเฉพาะกำลังเงินและทรัพยากรสำหรับดำเนินการภารกิจทั้งหมด โดยพื้นที่สำคัญที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ต้องการเข้าควบคุมก็คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้มีสภาพภูมิประเทศที่เอื้ออำนวย ประกอบกับคนในบริเวณนั้นตกอยู่ในภาวะยากจนเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นชัยภูมิสำคัญในการเข้าครอบครอง ภัยจากคอมมิวนิสต์ดำเนินเรื่อยมาจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นปีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามารับตำแหน่งรองแม่ทัพภาคที่ 2 และเลื่อนขึ้นเป็นแม่ทัพภาคที่ 2 ตามลำดับ สถานการณ์ในพื้นที่ภาคอีสานกำลังอยู่ในภาวะวิกฤติ ภารกิจสำคัญของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะแม่ทัพภาคที่ 2 จึงเป็นเรื่องของการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ โดยครั้งนั้นมีการนำแผนยุทธศาสตร์ที่ชื่อว่า “การเมืองนำการทหาร” มาใช้จัดการปัญหา

การเมืองนำการทหาร เป็นแนวคิดที่เน้นดำเนินการในทางการเมืองเป็นหลัก คือ ลดการใช้ความรุนแรงด้วยการต่อสู้ทางอาวุธ และให้ความสำคัญกับเรื่องของจิตใจแทน สิ่งแม่ทัพภาคที่ 2 และคณะทำในต่อนั้น คือการพยายามสลายกำแพงระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับประชาชน การทำความเข้าใจถึงสาเหตุที่ประชาชนเกลียดชังเจ้าหน้าที่รัฐ และการสร้างความไว้วางใจให้แก่ประชาชนว่าจะไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐฝ่ายใดมาใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรมอีก พร้อมกับมุ่งสร้างความเจริญให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทและยากจน เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งในแง่ของการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ รวมถึงการเข้าถึงสวัสดิการต่าง ๆ ของรัฐ จนในที่สุดรัฐบาลสามารถแยกประชาชนจำนวนหนึ่งออกมาจากกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ และมีการจัดตั้งกลุ่มคนเหล่านั้นขึ้นเป็นองค์กร เช่น กลุ่มไทยอาสาป้องกันตนเอง (ทสป.) เป็นต้น และเริ่มดึงประชาชนที่เป็นแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ให้กลับมาเป็นฝ่ายรัฐบาล

¹⁴⁰ชานินทร์ กรัยวิเชียร, *ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์* (กรุงเทพฯ: กระทรวงกลาโหม, 2518), 49-50.

ความสำเร็จของแนวคิดการเมืองนำการทหารที่ริเริ่มขึ้นในกองทัพภาคที่ 2 โดย พลโท เปรม ติณสุลานนท์ ในขณะที่นั้น ส่งผลให้แนวคิดดังกล่าวได้รับความสำคัญและมีการนำไปใช้เป็นต้นแบบในหน่วยงานอื่น ๆ ของประเทศ

มีการปรับตัวด้านโครงสร้างทางหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ฝ่ายทหาร ฝ่ายปกครอง ตำรวจ และพลเรือน ผลพวงที่สำคัญคือการที่พลโทเปรมได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบกในปีต่อมา แนวคิดนี้จึงสามารถแพร่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางภายในเวลาอันรวดเร็วเช่นกัน โดยเฉพาะภายหลังจากที่ได้เข้าสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ในฐานะหัวหน้ารัฐบาลในปี 2523 แนวยุทธศาสตร์การเมืองนำการทหารจึงได้รับการยกระดับขึ้นเป็นนโยบายระดับชาติ ตามคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 นั่นเอง

สาระสำคัญของคำสั่งที่ 66/2523 ที่เรียกกันอย่างไม่เป็นทางการว่า “นโยบายการเมืองนำการทหาร” ประกอบด้วยหลักการกำหนดวิธีปฏิบัติสงครามด้วยการรุกทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง และใช้ความรวดเร็วในการรุกทางทหาร โดยมีเป้าหมายเพื่อทำลายฐานที่มั่นของพคท. เพื่อขจัดเงื่อนไขสงครามมิให้ยืดเยื้อต่อไป และให้เปลี่ยนมาเป็นการต่อสู้ด้วยสันติวิธี ทั้งนี้โดยอาศัยมาตรการต่าง ๆ เพื่อเอาชนะทางการเมือง ด้วยการขจัดความไม่เป็นธรรมในสังคมทุกระดับชั้น และให้มีการประสานประโยชน์ระหว่างชนชั้น ตลอดจนสนับสนุนการตั้งขบวนการประชาธิปไตยส่งเสริมการปกครองตนเอง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และให้ความสำคัญต่อการต่อสู้ในเมืองมากที่สุด เพื่อขจัดการจัดตั้งและขยายแนวร่วมตามแนวทางที่สนับสนุนการต่อสู้ในป่าของ พคท.

การใช้นโยบายการเมืองนำการทหารดังกล่าว ถือเป็นการยอมรับว่าปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาการเมืองซึ่งต้องแก้ไขด้วยวิธีการทางการเมืองควบคู่ไปกับการใช้มาตรการทางทหารด้วยการทำงานร่วมกับประชาชน ขจัดการทุจริตประทุพผิตมิชอบในวงราชการ ขจัดการเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ และขจัดระบอบเผด็จการ นั่นคือ ความเชื่อที่ว่า การจะเอาชนะ พคท. ซึ่งก็มีเป้าหมายที่จะทำการปฏิวัติประชาธิปไตยเช่นกัน โดยผ่านสงครามการเมืองหรือสงครามประชาชน อย่างไม่รู้ดี กลุ่มทหารประชาธิปไตยเชื่อว่า พคท. จะไม่หยุดยั้งอยู่แค่นั้น แต่จะก้าวต่อไปถึงขั้นการปฏิวัติสังคมนิยมเพื่อเปลี่ยนระบอบการปกครองไปเป็นคอมมิวนิสต์ ด้วยเหตุนี้ประกาศคำสั่งที่ 66/2523 จึงมุ่งเน้นในการแก้ปัญหาดังกล่าวอย่างจริงจัง¹⁴¹

¹⁴¹รุ่งรัตน์ เพชรมณี, “การเมืองไทยสมัยพลเอกเปรม ติณสุลานนท์ (พ.ศ.2523-2531)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2545), 16-17.

ด้วยเหตุที่ภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาร้ายที่บ่อนเซาะความมั่นคงทางการเมืองของประเทศ จนลุกลามไปถึงด้านเศรษฐกิจ และ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นบุคคลที่ริเริ่มปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์โดยใช้ยุทธศาสตร์ “การเมืองนำการทหาร” ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปสู่คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ “66/2523” และ “66/2525” ถือได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างคุณูปการให้แก่การเมืองไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เมื่อมีการนำประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดในรูปแบบหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้เขียนจึงย่อมที่จะต้องกล่าวถึงเรื่องราวซึ่งเป็นเสมือนส่วนสำคัญในชีวิตการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดด้วย

ตัวอย่างของหนังสือแนวชีวประวัติที่มีการนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่สามารถจัดการปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ให้คลี่คลายได้สำเร็จ อันสะท้อนให้เห็นถึงภาพการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ได้แก่ **เรื่อง นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** ในเรื่องนี้ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาเพื่อแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือผู้นำประเทศที่ตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นที่ตั้ง ผ่านคำบรรยายที่ว่า

พลเอกเปรม ถือเอาปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเติบโตมาจากการปราบคอมมิวนิสต์เป็นหลักใหญ่ แน่นนอนที่สุดว่า รัฐบาลชุดนี้จะต้องเร่งระดมเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างหนักหน่วงที่สุดเท่าที่เคยมีมา พลเอกเปรมยังคงมีความเชื่อว่า “การเอาชนะคอมมิวนิสต์ภาคอีสานได้ ถือเป็นการเอาชนะคอมมิวนิสต์ทั่วประเทศได้โดยไม่ยาก” เช่นเดียวกับที่พลตรีหาญ ลีนาพันธ์ เจ้ากรมยุทธการทหารบก มั่นสมองสำคัญของพลเอกเปรมก็เชื่อว่า “บทเรียนของกองทัพภาคที่ 2 ย่อมนำไปใช้ได้ทั่วไปทุกภาคของประเทศ”

รัฐบาลชุดนี้จะต้องนำเอายุทธวิธีของกองทัพที่ 2 มาระดมต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเร่งด่วนที่สุด นี่เป็นไม้ตายของรัฐบาล ชุดที่นำโดยนายกรัฐมนตรีคนที่ 16

เมืองเศรษฐกิจจะก่อขึ้นมาพร้อมกับความพยายามในการสถาปนาหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เหมือนกับความคาดหวังของพลเอกเปรมที่กล่าวว่า “แนวหมู่บ้าน ทสป. เชื่อมโยงติดต่อกัน ปิดล้อมป่า ซึ่งเป็นที่หลบซ่อนของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กลายเป็นยุทธศาสตร์บ้านล้อมป่า ...ของฝ่ายเรา ยุทธศาสตร์ป่าล้อมบ้านของเหมา เจ๋อตุง จะต้องหยุดอยู่เพียงแค่นั้น”¹⁴²

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้นจะพบว่า ผู้เขียนไม่เพียงต้องการถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการมีวิสัยทัศน์ในการวางแผนและแก้ปัญหาภัยคุกคามจาก

¹⁴² ชุรินทร์ ไชยวัฒน์, **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 206-208.

พรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะนายกรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ยังใช้ประโยชน์จากข้อมูลข้างต้นในการสนับสนุนให้ภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละมีความหนักแน่นและเด่นชัด

ตัวอย่างเรื่องต่อมาที่มีการนำเหตุการณ์การแก้ไขปัญหาคอมมิวนิสต์มาถ่ายทอด ได้แก่ 726 วัน ได้บังลังก์ “เปรม” ฤจะลปรอยอดีตได้ สำหรับเรื่องนี้ผู้เขียนจะนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการสรุปความ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถรับรู้เรื่องราวและเข้าใจเนื้อหาต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น พร้อมกับมีการแสดงทัศนะส่วนตัวแทรกเข้ามาในแต่ละช่วง โดยจะเน้นการอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ 66/2525 รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการใช้คำสั่งดังกล่าวเป็นหลัก ดังนี้

คำสั่งที่ 66/23 และคำสั่งที่ 66/25 นั้นเป็นคำสั่งที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีออกเป็นคำสั่งนโยบายของสำนักนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. 2523 และปี พ.ศ. 2525 ตามลำดับ

สรุปสาระสำคัญของคำสั่งสองฉบับดังกล่าวได้คือ

คำสั่งที่ 66/23 เป็นคำสั่งนโยบายเพื่อต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็วด้วยการรุกรุกทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดรอนทำลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อยุติสถานการณ์ปฏิวัติ ยับยั้งการปฏิวัติที่สร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติ และขยายผลที่เปิดให้จากโอกาสที่เป็นอยู่ เพื่อเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ด้วยอาวุธมาเป็นการต่อสู้ในแนวทางสันติ พยายามขจัดเงื่อนไขต่าง ๆ ที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยกขึ้นโจมตีรัฐบาล

คำสั่งที่ 66/25 เป็นแผนรุกรุกทางการเมืองเพื่อต่อสู้กับแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่ใช้เงื่อนไขต่าง ๆ ในการแย่งชิงมวลชน กำหนดให้กลไกรัฐเป็นผู้นำในการทำประชาธิปไตย เช่น แผนงานการสร้างศรัทธาของประชาชนต่อรัฐบาล โดยเน้นให้ข้าราชการทั้งฝ่ายประจำและฝ่ายการเมืองปรับปรุงสิ่งที่ทำให้ประชาชนไม่ได้รับความเป็นธรรมและถูกกดขี่ ชูตรีศ และให้เร่งดำเนินการในสิ่งที่ประชาชนต้องการคือ การได้รับความเป็นธรรมจากการให้บริการของทางราชการ เป็นต้น

ในช่วงระยะเวลาของปี พ.ศ. 2521 – 2525 กล่าวได้ว่า เป็นช่วงที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยประสบความตกต่ำลงมา ทั้งจากการหนุนช่วยจากพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่ยุติการช่วยเหลือ และจากการสูญเสียมวลชนที่เคยให้การสนับสนุนกองกำลังผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในป่า การประกาศโดยออกเป็นกฎหมายนิรโทษกรรมแก่ผู้หลงผิดที่หลบหนีไปเข้าร่วมกับคอมมิวนิสต์ในป่า รวมทั้งการใช้กำลังของฝ่ายรัฐบาลกดดันที่มันสำคัญ ๆ ของคอมมิวนิสต์หลายแห่ง ทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต้องตกเป็นฝ่ายรับทั้งทางการเมืองและทางทหาร นักศึกษาและพวกปัญญาชนเริ่มเดินทางออกจากป่าเป็นจำนวนมาก

โดยปฏิเสธความร่วมมือกับคอมมิวนิสต์ และบางส่วนของคนเหล่านี้ได้วิพากษ์วิจารณ์คอมมิวนิสต์อย่างหนัก

.....

สรุปแล้ว ผมอยากจะกล่าวว่า แม้อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะได้ช่วยดับไฟคอมมิวนิสต์ในบ้านเราให้มอดลงได้ โดยไม่เป็นอันตรายที่ร้ายแรงเหมือนก่อน แต่ต้องไม่ประมาทว่า ไฟกองนี้จะไม่สามารถคุ้ใหม่ขึ้นมาใหม่ได้อีกเป็นอันขาด ถ้าผู้มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวข้องไม่สนใจที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญให้ลดน้อยลง หรือหมดไปอย่างต่อเนื่องแล้ว ไฟกองนี้ก็จะลุกไหม้เป็นอันตรายต่อประเทศของเราได้อีกแน่นอน

การที่คอมมิวนิสต์ในประเทศไทยจะพลิกฟื้นเติบโตขึ้นได้อีกนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขสำคัญทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความยากจนของชาวชนบท เรื่องความไม่ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ เรื่องความทุจริตของข้าราชการประจำและนักการเมือง ตลอดจนการรักษาบรรยากาศของการเมืองในระบอบประชาธิปไตยไว้ให้ดีที่สุด การปฏิวัติรัฐประหารใดๆ ที่เกิดขึ้นจะเป็นเชื้อที่ตีให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยพลิกฟื้นขึ้นมาได้ง่าย และรวดเร็ว และจงใจให้ประชาชนหันกลับไปใช้อาวุธต่อสู้กันอย่างแน่นอน¹⁴³

จากข้างต้น เนื้อหาที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดถือเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในแง่ของการได้รับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคำสั่งนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ฉบับ ที่รัฐบาลใช้ในการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย รวมถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่คำสั่งดังกล่าวประกาศใช้ทั่วประเทศ แต่หากพิจารณาเนื้อหาอันสะท้อนให้เห็นถึงทัศนะที่มีต่อเหตุการณ์ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ของผู้เขียนแล้วจะพบว่า แม้ผู้เขียนจะแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมถึงการมีศักยภาพและความสามารถในการบริหารจัดการปัญหาให้คลี่คลายและยุติได้ แต่เนื้อหาบางส่วนกลับแสดงทัศนะที่สวนทางกัน กล่าวคือ ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่าปัญหาดังกล่าวนั้นไม่สามารถกำจัดได้แบบถอนรากถอนโคน เนื่องจากมีปัจจัยอีกหลายประการที่ทำให้ประชาชนจำนวนไม่น้อยตัดสินใจเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ โดยปัจจัยที่เป็นสาเหตุสำคัญก็คือ “การใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่อย่างไม่เป็นธรรม” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ยากจะแก้ไขให้หมดไปได้ ดังนั้น แม้อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะใช้ยุทธวิธีมากมายในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์เพียงใด แต่หากผู้มีอำนาจหน้าที่ในประเทศยังปฏิบัติตนเช่นเดิม ก็ไม่สามารถขจัดปัญหาทางการเมืองได้ เนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดจึงถือเป็นเสียงหนึ่งซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมได้เป็นอย่างดี

¹⁴³ ประสงค์ สุ่นศิริ, 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลบรอยอดีตได้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2532), 77-83.

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้เขียนจะเชื่อมั่นในความสำเร็จของแผนยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลใช้ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ รวมถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวหรือไม่ แต่จากเนื้อหาที่ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเกี่ยวกับสิ่งที่รัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ทำไว้ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องราวดังกล่าวมีส่วนสำคัญที่ทำให้สถานการณ์ทางการเมืองในประเทศผ่านพ้นวิกฤติไปได้ ดังนั้น ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอในหนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้มีคุณค่าเพียงบอกเล่าเรื่องราว เหตุการณ์ รวมถึงปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีตให้คนในยุคสมัยต่อมาได้รับรู้ แต่ยังช่วยให้ผู้อ่านได้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะโดยเฉพาะด้านการเป็นผู้นำประเทศ ทั้งยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงภาพจำที่ผู้เขียนมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ผู้อ่านรับรู้ได้อีกทางหนึ่ง อันเป็นการส่งต่อภาพจำเหล่านี้ไปสู่ผู้อ่านต่อไป

การถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละในการปราบปรามภัยจากคอมมิวนิสต์ ได้ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** สำหรับเรื่องนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงเนื้อหาส่วนนี้เพียงสั้น ๆ แต่ได้ใจความ โดยมุ่งนำเสนอแต่เฉพาะเนื้อหาเกี่ยวกับวิธีที่ใช้ในการจัดการกับแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังการใช้คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 ว่า

ฯพณฯ พลเอกเปรมฯ ตั้งแต่เป็นรองแม่ทัพ กองทัพภาคที่ 2 ได้เริ่มเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงยุทธวิธีในการปราบปรามคอมมิวนิสต์ ต่อมารัฐบาลของ ฯพณฯ พลเอก เปรมฯ ได้ประกาศใช้นโยบาย 66/2523 ซึ่งใช้การเมืองนำหน้า ใช้ระบบให้อภัยโทษแก่ผู้ก่อการร้าย ชักจูงให้คนออกจากป่ากลับมาเป็นพลเมืองดีของประเทศได้ผลดีมาก ทำให้ผู้นำและคอมมิวนิสต์จำนวนมากได้กลับใจ และออกจากป่ามาสู่เมือง และได้รับการอภัยโทษ และสนับสนุนให้มีที่ทำมาหากินอย่างสงบสันติจากฝ่ายรัฐบาล และเป็นพลเมืองดีของประเทศ เพื่อร่วมพัฒนาชาติไทยต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายนี้ได้รับผลสำเร็จอย่างดีเยี่ยม ลดการเสียหายในชีวิตทรัพย์สิน และขวัญกำลังใจของประชาชน¹⁴⁴

แม้เนื้อหาข้างต้นจะมีปริมาณไม่มากเมื่อเทียบกับเส้นทางในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่หากพิจารณาข้อมูลโดยละเอียดจะพบว่า ผู้เขียนเลือกนำเสนอเฉพาะสาระสำคัญเท่านั้น ดังนั้น เมื่อจะกล่าวถึงผลงานที่

¹⁴⁴สุรศรีพรรณ ดุลยจินดา, **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 40.

ประสบความสำเร็จและสร้างชื่อเสียงให้แก่รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงเลือกนำผลลัพธ์มาถ่ายทอดเพื่อแสดงให้เห็นว่า ผลจากการใช้ยุทธวิธีการเมืองนำการทหารภายใต้คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 สามารถสร้างคุณูปการให้แก่สังคมในหลากหลายมิติ ที่สำคัญยังสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากยุทธวิธีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ถือเป็นการให้คุณมากกว่าให้โทษ เพราะสามารถชักจูงแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์ที่หนีเข้าป่าตั้งแต่เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ให้กลับเข้าเมืองและเป็นเรี่ยวแรงสำคัญในการพัฒนาชาติต่อไป

ดังกล่าวนี้นี้ หนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้เป็นเพียงวรรณกรรมที่ผู้เขียนใช้ในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเมือง ให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างเท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการส่งต่อความทรงจำของผู้เขียน (ซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากสังคมยุคก่อน) ที่มีต่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แพร่กระจายไปสู่การรับรู้ของคนในสังคมได้ต่อไป ทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงไหลเวียนอยู่ในสังคม การปรากฏซ้ำของเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละในการปราบปรามภัยจากพรรคคอมมิวนิสต์ในหนังสือแนวชีวประวัติ จึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่สะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยเน้นย้ำให้เห็นว่า เรื่องราวเหล่านี้มีความสำคัญและเป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่งของประวัติศาสตร์การเมือง จนสามารถสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ เพราะเมื่อใดก็ตามที่มีการกล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เรื่องราวการเป็นผู้ที่สามารถสลایความขัดแย้งทางอุดมการณ์ความคิด และสามารถปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ได้โดยใช้ยุทธวิธีการเมืองนำการทหาร รวมถึงคำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 และ 66/2525 มักจะต้องปรากฏเสมอ นั่นเพราะผลจากการนำนโยบายนี้มาใช้ ทำให้กลุ่มปัญญาชนที่ต่อสู้กับอุดมการณ์ทางการเมืองและหลบหนีเข้าป่าไปได้กลับคืนสู่สังคม เนื่องจากสังคมในยุคนั้นถูกแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งคือกลุ่มทหารหัวเก่า ที่มักใช้อำนาจและความรุนแรงในการจัดการเรื่องต่างๆ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งคือคนรุ่นใหม่ เป็นกลุ่มปัญญาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจไปในทางที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ จึงต่อสู้เรียกร้องความเป็นประชาธิปไตย เมื่อไม่สามารถต่อสู้กับอำนาจของรัฐได้ ทำให้กลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่เข้าร่วมกับคอมมิวนิสต์ต้องหลบหนีเข้าป่า แต่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่สามารถทำให้คนทั้ง 2 กลุ่ม ที่มีความคิดเห็นขัดแย้งกันทางลัทธิการเมืองสามารถกลับมาประสานกันได้ ทำให้สังคมกลับมาสู่ภาวะปกติ ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้นำเสนอข้อมูลชุดนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้เกิดความปรองดองและความสามัคคีขึ้นในชาติ อันจะนำไปสู่การยกระดับจากภาพลักษณ์ของทหารผู้ที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ทั้งมิติเศรษฐกิจและการเมืองไปสู่ภาพลักษณ์ของวีรบุรุษแห่งชาติต่อไป

3.1.4.2 เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี

เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีเป็นอีกหนึ่งภาพที่ถูกนำเสนอในหนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อใช้ในการอธิบายให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงเหตุผลที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐบุรุษ เนื่องจากความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีคือคุณลักษณะสำคัญของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ทั้งในตอนที่ยังดำรงตำแหน่งผู้นำทหารไปจนถึงการเป็นผู้นำประเทศ โดยเรื่องราวที่ผู้เขียนนำมาผลิตซ้ำเพื่อให้ภาพด้านนี้โดดเด่นและกลายเป็นภาพลักษณ์ประจำตัวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนถึง 10 เล่ม อาทิเรื่อง **อารมณ์ขันของป่าเปรม** ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวในเส้นทางการเมืองของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยนำข้อมูลซึ่งมีที่มาจากคำบอกเล่าของบุคคลใกล้ชิดและเป็นนายทหารคนสนิทของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ พลตรี สุรยุทธ จุลานนท์ (ยศในขณะนั้น) มาถ่ายทอด เพื่อแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตที่มีอยู่ในตัวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนทำให้สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรียาวนานถึงกว่า 8 ปี ว่า

เคล็ดลับที่ทำให้ป่าอยู่ยงคงกระพันในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีติดต่อกันเป็นปีที่ 8 คืออะไร

ท่านบอกเลยว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่ท่านพร่ำสอนหลายๆ คนว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ท่านขึ้นมาสู่ตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดของประเทศ แล้วก็อยู่ยงคงกระพันมาจนถึงปัจจุบันนี้ อันนี้เป็นสิ่งที่ท่านสอนพวกผมว่าขอให้ยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ส่วนมากท่านจะสอนในโอกาสที่เข้าไปพบท่าน เช่น ในการเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ท่านจะให้ข้อคิดเห็นและก็จะสั่งสอนอบรม ผมก็พยายามจำๆ ไว้ ท่านให้สิ่งที่เป็นประสบการณ์ของท่านเอง และเป็นบทเรียนที่มีค่าสำหรับพวกผมที่จะต้องดำเนินการตามนั้น¹⁴⁵

ข้อมูลข้างต้นได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะในนายกรัฐมนตรีได้อย่างเด่นชัด ผ่านการแสดงออกทางมุมมองความคิดและพฤติกรรม โดยข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิดได้ช่วยสนับสนุนและตอกย้ำให้เรื่องราวการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังมีความหนักแน่น ดังนั้น คำบอกเล่าของ พลตรี สุรยุทธ จุลานนท์ จึงมีความสำคัญในแง่ของการช่วยสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนกระบอกเสียงที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่เรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในความทรงจำของตนให้กระจายไปสู่การรับรู้ของผู้อ่าน อันเป็นการส่งต่อภาพจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่มี

¹⁴⁵พิรยุทธ สุเทพศิริ, **อารมณ์ขันของป่าเปรม** (กรุงเทพฯ: พญานาค, 2531), 62.

ความซื่อสัตย์สุจริตไปสู่สังคมในวงกว้าง โดยมีผู้เขียนทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการนำพาเรื่องราวหรือภาพจำในระดับปัจเจกบุคคลจากอดีตเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เคลื่อนที่มาสู่การรับรู้ของสังคมในยุคต่อมา เพื่อทำให้เกิดเป็นความทรงจำระดับสังคมไปจนถึงความทรงจำวัฒนธรรม

ตัวอย่างของหนังสือเรื่องต่อมา คือ **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** หนังสือเรื่องนี้ถือได้ว่าเป็นวรรณกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในระดับปัจเจกบุคคลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้นั้น เป็นการรวบรวมข้อมูลมาจากบุคคลที่มีสถานะและตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในด้านต่างๆ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดหรือเคยปฏิบัติงานร่วมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน หนังสือเล่มนี้จึงเป็นพื้นที่ที่จะทำให้อ่านสามารถมองเห็นถึงภาพของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้และความทรงจำของแต่ละบุคคลได้อย่างชัดเจน ซึ่งหนึ่งในเรื่องของแต่ละคนต่างมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันก็คือ “การเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี” อาทิเช่น ข้อมูลจาก คุณสุรัศมิ์พรรณ ดุลยจินดา ที่ปรึกษาการศึกษาสถานทูตไทย กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ที่ได้แสดงทัศนะต่อนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในประเด็นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี มีใจความว่า

...แนวความคิดจิตใจของท่านนายกรัฐมนตรีในเรื่องการเทิดทูนพระมหากษัตริย์นั้น อาจจะได้เห็นได้ชัดเจนจากคำปราศรัยของท่านนายกรัฐมนตรี ที่กล่าวไว้ ณ หอประชุมวิทยาลัยครูสวนสุนันทา เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2522 (ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารบก) มีความตอนหนึ่งว่า

“ผมคิดว่าคนไทยเป็นคนที่เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งยวด เราพูดด้วยความมั่นใจด้วยความจงรักภักดีได้ว่า ชาตไทยเป็นชาติที่ชาติสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้ เราเคารพจงรักภักดีสนิทแนบแน่นพระเจ้าอยู่หัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเรา เป็นศูนย์รวมของชีวิตจิตใจของพวกเราใหญ่หลวงนัก ไม่มีใครสามารถจะมาทำลายความเชื่อมั่น และยึดถือในพระเจ้าอยู่หัวจากคนไทยของเราได้ ไม่ว่าคนไทยนั้น จะนับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอื่นใดก็ตาม ผมขอยืนยันว่า ผมเคยเห็นคนไทยทุกศาสนาที่ได้แสดงความจงรักภักดีเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างดีเลิศมาตลอดเวลา...”

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แสดงออกตลอดชีวิตว่า มีความเคารพเทิดทูนและจงรักภักดีในองค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์อย่างยิ่งยวด เป็นที่ประจักษ์แจ้งอย่างแน่ชัดต่อบุคคลทั่วไป

.....

เกี่ยวกับนโยบายการปราบปรามการทุจริตในวงราชการ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้รับการยกย่องว่าเป็น ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งยวด และเป็นผู้ที่

ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ฯพณฯ ได้กระทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งเป็นผลดีทำให้นโยบายการป้องกันปราบปรามการทุจริตในวงราชการดำเนินไปอย่างได้ผลดี

ท่านพลเอกเปรมฯ เป็นผู้นำที่ใช้ความเข้มแข็งเด็ดขาดในการที่จะธำรงรักษาหลักแห่งความซื่อสัตย์สุจริตและภาพพจน์ที่ดีของคณะรัฐมนตรีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เมื่อเกิดมีกรณีที่ว่าอาจจะมีการปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ หรือมีแนวโน้มว่าอาจจะเป็นการมิชอบ ฯพณฯ พลเอกเปรมฯ ได้ใช้ความเข้มแข็งเด็ดขาดถึงขั้นยอมให้บุคคลระดับรัฐมนตรี พ้นตำแหน่งไป ทั้งๆ ที่การกระทำยังไม่ถึงขั้นพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำผิดอย่างชัดเจน¹⁴⁶

สำหรับเรื่องราวข้างต้น ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลจาก คุณสุรศรีพรรณ ดุลยจินดา มาถ่ายทอด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการอธิบายให้เห็นถึงวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดี ตัวอย่างแรก คือ การกล่าวคำปราศรัยเกี่ยวกับเรื่องความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ให้นักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทาฟัง นับเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้พฤติกรรมดังกล่าวยังถือเป็นอีกหนทางหนึ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการหล่อหลอมและปลูกฝังความคิดของคนรุ่นใหม่ เพื่อให้หันมาตระหนักถึงคุณค่าของสถาบันและนำไปสู่การแสดงออกถึงความเคารพและจงรักภักดีต่อไป

ส่วนตัวอย่างที่ 2 คือ การปราบปรามการทุจริตในหมู่ข้าราชการ นับเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการกระทำสำคัญกว่าคำพูด เพราะเมื่อมีการจัดการกับบุคคลที่ประพฤติตัวส่อไปในทางทุจริตด้วยการปลดจากตำแหน่ง ยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการปฏิบัติงานได้อย่างดียิ่ง โดยเรื่องราวทั้ง 2 เหตุการณ์ต่างสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศ ทั้งด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้อย่างเด่นชัด ขณะเดียวกันการนำข้อมูลจากบุคคลที่มีตัวตนในสังคมมาถ่ายทอด ยังเป็นหนทางในการเผยแพร่ให้เห็นถึงความทรงจำในระดับปัจเจกบุคคลที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื้อหาอีกด้านหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ในการสนับสนุนให้ภาพของนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีมีความเด่นชัดและเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้อ่านก็คือ ข้อมูลจากบทสัมภาษณ์ของพลเอก ประยุทธ์ จารุณณ์ ประธานกรรมการธนาคารทหารไทย สมาชิกวุฒิสภา และอดีตนายกรัฐมนตรี ที่ได้แสดงทัศนะต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี หนึ่งใน

¹⁴⁶สุรศรีพรรณ ดุลยจินดา, *ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ* (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 38-41.

เรื่องที่สร้างความประทับใจให้แก่ พลเอก ประยุทธ์ จารุณณิ จนนำไปสู่การยกย่องชื่นและจดจำในตัวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็คือ “การเป็นผู้นำประเทศที่มีความซื่อสัตย์สุจริต” โดย พลเอก ประยุทธ์ จารุณณิ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ผ่านเหตุการณ์ 2 เรื่อง ได้แก่ การซื้อเครื่องบินของทหารบกและการใช้เงินราชการลับ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผมได้เริ่มทำงานใกล้ชิดกับท่าน เมื่อตอนปี 2521 ตอนนั้นท่านเป็นนายกฯ เป็น ผบ.ทบ. ส่วนผมเป็นรองเสธ.ทบ. จากการทำดีมีโอกาสทำงานร่วมกับ ฯพณฯ ทำให้รู้จักและเลื่อมใสศรัทธาในความเป็นผู้นำที่ดีเยี่ยม มีความซื่อสัตย์สุจริตที่สูงยิ่งกว่าใครๆ ที่ผมเคยพบรู้จักมาในชีวิต มีความเข้มแข็งอดทนอดสาหัสในการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง มุ่งมั่นทุ่มเทที่จะปฏิบัติงานให้สำเร็จ

.....
 ที่ว่าท่านนายกเปรมฯ มีความซื่อสัตย์สุจริตอย่าง 100% นั้น ขอทราบตัวอย่างพฤติกรรม เหตุการณ์จริงๆ ที่เป็นรูปธรรมสักเรื่องสองเรื่อง เพราะโดยตำแหน่ง ผบ.ทบ. และนายกรัฐมนตรีนั้นมียานาจอมาตศา

ผมขอยกตัวอย่าง 2 เรื่อง

เรื่องแรกเกี่ยวกับการซื้อเครื่องบินของทหารบก หน่วยระดับต่างๆ ทำเรื่องเสนอขึ้นมา ตอนนั้นผมเป็นเสธ.ทบ. และเป็นกรรมการรณาคารถหารไทยแล้วด้วย ซึ่งทราบดีว่าราคาเครื่องบินควรจะราคาเท่าใด และหน่วยข้างล่างพยายามจะให้มีการซื้อโดยเสนอผ่านมาที่ผม เพื่อให้ผมเสนอต่อไปยังท่านนายกฯ ในฐานะ ผบ.ทบ. โดยระบุว่านโยบายของท่าน

ผมทำบันทึกถึงท่าน ผบ.ทบ. ว่า หากการดำริให้ซื้อเครื่องบินนี้เป็นนโยบายของท่าน ผบ.ทบ. แล้ว กระผมไม่มีข้อเสนอแนะ

ท่านพลเอกเปรมฯ บันทึกกลับลงมาว่า

“เรียนเสธ.ทบ. เรื่องนี้ไม่ใช่นโยบาย ทุกอย่างให้ดำเนินการไปตามกฎเกณฑ์และความถูกต้องทุกอย่าง ขอให้พิจารณาให้รอบคอบด้วย”

ในที่สุดเรื่องการซื้อเครื่องบินก็ระงับไปไม่มีการซื้อ

กรณีที่สอง ผมอยากจะเรียนว่าเกี่ยวกับการใช้เงินราชการลับ ท่านพลเอกเปรมฯ ระหว่างเป็น ผบ.ทบ. ท่านใช้เงินราชการลับอย่างประหยัดที่สุด และใช้เพื่อบำรุงขวัญทหารในสนามรบ เป็นส่วนใหญ่¹⁴⁷

¹⁴⁷ สุรศรีพรรณ ดุลยจินดา, ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 77-78.

การนำเหตุการณ์ 2 เรื่องมาเป็นกรณีศึกษา ช่วยให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นและรับรู้ถึงความซื่อสัตย์สุจริตที่ปรากฏอยู่ในตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รวดเร็วและชัดเจนมากขึ้น เพราะแต่ละเหตุการณ์ปรากฏพฤติกรรมให้เห็นอย่างชัดเจน เพราะพฤติกรรมสามารถเป็นหลักฐานที่พิสูจน์ให้เห็นถึงอุปนิสัยและทัศนคติในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างดียิ่ง สำหรับเหตุการณ์แรก คือ การซื้อเครื่องบิน การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตอบกลับ พลเอก ประยุทธ์ จารุณี ไปว่า “เรื่องนี้ไม่ใช่นโยบาย ทุกอย่างให้ดำเนินการไปตามกฎหมายและความถูกต้องทุกอย่าง ขอให้พิจารณาให้รอบคอบด้วย” นั้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์และความโปร่งใสในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี แม้จะเป็นบุคคลที่รู้จักและสนิทสนม แต่หากเรื่องเหล่านั้นเกี่ยวข้องกับราชการและผลประโยชน์ส่วนรวมแล้ว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะไม่ยอมเอื้อประโยชน์ให้แก่ฝ่ายใด

ส่วนอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ การใช้เงินราชการลับ เนื้อความที่กล่าวว่า “ท่านพลเอกเปรมฯ ระหว่างเป็น ผบ.ทบ. ท่านใช้เงินราชการลับอย่างประหยัดที่สุด และใช้เพื่อบำรุงขวัญทหารในสนามรบเป็นส่วนใหญ่” แม้จะเป็นประโยคสั้นๆ แต่กลับสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั่นคือ การไม่ยกยอกเอาเงินราชการที่อยู่ภายใต้อำนาจของตนไปใช้ในเรื่องส่วนตัว รวมถึงการยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสิ่งสำคัญได้อย่างเด่นชัด ดังนั้น เนื้อหาที่ พลเอก ประยุทธ์ จารุณี บรรยายถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงนับเป็นข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนและเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและบริหารประเทศอย่างโปร่งใส

การที่ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองจากบุคคลหลายฝ่ายมาถ่ายทอด ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความตรงใจในระดับปัจเจกบุคคลของคนแต่ละฝ่ายที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ความตรงใจในระดับปัจเจกบุคคลที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ยังทำหน้าที่ในการเผยให้เห็นถึงความตรงใจของกลุ่มคนที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกัน หรือเรียกอีกอย่างก็คือ “ความตรงใจระดับสังคม” ด้วยเหตุนี้ หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้จึงนับเป็นสื่อความตรงใจทำหน้าที่ในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งยังเผยให้เห็นถึงความตรงใจระดับสังคมที่ซ่อนอยู่ ซึ่งเมื่อความตรงใจระดับสังคมได้รับการเผยแพร่ต่อไป ส่งผลให้คนในสังคมเกิดการรับรู้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างกว้างขวางและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน จนก่อเกิดเป็นความตรงใจวัฒนธรรมขั้นในที่สุด

รัฐบุรุษชื่อเปรม เป็นหนังสือแนวชีวประวัติอีกหนึ่งเรื่องที่ปรากฏเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่มีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ โดยผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวด้านนี้ในรูปแบบของผู้ส่งสาร กล่าวคือ ผู้เขียนจะนำข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่เป็นนายกรัฐมนตรี ที่ได้รับรวบรวมจากแหล่งต่างๆ มาสรุปและนำเสนอเฉพาะประเด็น

สำคัญให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ซึ่งเนื้อหาที่ปรากฏได้สะท้อนให้เห็นถึงมโนทัศน์ในเรื่องความจงรักภักดีของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด ผ่านการแสดงออกทางพฤติกรรมและความคิด

ผู้เขียนเล่าถึงวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการแสดงออกถึงความจงรักภักดี ต่อสถาบันกษัตริย์ ให้ผู้อ่านเห็นเป็นที่ประจักษ์ ผ่านพฤติกรรมและมุมมองความคิดที่มีต่อสถาบัน กษัตริย์รวมไปถึงการปฏิบัติหน้าที่ทางการเมือง เช่น การตระหนักถึงความสำคัญของพระราชกรณียกิจ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 เนื่องจากเล็งเห็นว่า โครงการอันเนื่องมาจาก พระราชดำริส่วนใหญ่เป็นการมุ่งพัฒนาเพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ด้วยเหตุนี้จึงมีการนำเข้ามาใช้เสริม แผนงานโครงการต่างๆ ตามนโยบายรัฐ ดังเนื้อความที่ว่า

รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตระหนักถึงพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เกี่ยวกับการพัฒนาตามโครงการต่างๆ แล้ว เห็นว่าโครงการ อันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลาย ส่วนใหญ่เป็นการมุ่งการพัฒนาเพื่อความกินดีอยู่ดี หรือ พอลู่พอกินให้แก่ประชาชนในชนบทโดยตรง โดยเฉพาะชาวชนบทที่อยู่ห่างไกล ทุรกันดาร และยากจนอย่างแท้จริง นับว่าเป็นโครงการสำคัญที่มีส่วนเข้าไปเสริมแผนงานโครงการต่างๆ ตามนโยบายของรัฐบาล ซึ่งจะประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติเป็นส่วนรวม นอกจากนี้ โครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่มีเจตนารมณ์ และวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่างๆ ของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 5 (2525-2529) จึงเป็นที่เห็นได้ชัดเจนว่า ผลของโครงการ นอกจากจะทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติ ทั้ง ด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงเป็นส่วนรวมด้วย¹⁴⁸

เนื้อหาดังกล่าวนอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานภายใต้โครงการอัน เนื่องมาจากพระราชดำริของรัชกาลที่ 9 ซึ่งมีอิทธิพลและก่อให้เกิดประโยชน์กับชีวิตความเป็นอยู่ของ ประชาชนในประเทศแล้ว ยังนับเป็นส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาเลื่อมใสของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อรัชกาลที่ 9 ดังนั้น การนำโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาใช้เป็นส่วนหนึ่ง ในการบริหารจัดการประเทศ จึงเป็นพฤติกรรมที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความจงรักภักดีของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้ดีทางหนึ่ง

ตัวอย่างเรื่องต่อมา คือ **บารมีทางการเมือง : พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนนำ เนื้อหาเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีที่มาจากเอกสาร

¹⁴⁸ นพ พินสายแก้ว และคนอื่น ๆ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับบลิชิง, 2538), 211.

แหล่งต่างๆ มาเผยแพร่ เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ใน การรับรู้ของบุคคลแต่ละฝ่าย อันมีส่วนในการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้น ในสังคม โดยเนื้อหาดังกล่าวมีสาระสำคัญดังนี้

8. ความซื่อสัตย์สุจริต คุณสมบัติข้อนี้ถือเป็นจุดแข็งที่สำคัญของพลเอก เปรมฯ สอดรับ กับข้อมูลยืนยันจากชาตรี โสภณพานิช ที่ได้ระบุไว้ว่า “มีเรื่องเล่ากันว่าท่านเคยคืน “เงิน ราชการลับ” ที่เหลือแต่ต้นสังกัด ทั้งที่ปกติการใช้จ่ายเงินราชการลับนี้ จะไม่มีระบบการ ตรวจสอบ โดยส่วนมากผู้ที่ได้เงินจัดสรรนี้ส่วนมากจะพยายามใช้จนหมด อีกทั้งรัฐบาลได้ จัดสร้าง “บ้านพักสำหรับนายกรัฐมนตรีนายกรัฐมนตรี” ด้วยงบประมาณมากมาย ท่านก็ไม่เข้าไปอาศัยอยู่ ท่านระมัดระวังเรื่องพวกนี้ แสดงให้เห็นว่าท่านมัคน้อย” (ชาตรี โสภณพานิช, 2529 : 42) ซึ่ง คุณสมบัติในข้อดังกล่าว ได้กลายเป็นภาพลักษณ์ติดตัว พลเอก เปรมฯ มาตลอดจนถึงปัจจุบัน

12. ความจงรักภักดี คุณสมบัติอันโดดเด่นในข้อนี้ของพลเอก เปรมฯ ได้ถูกพิสูจน์เป็นที่ ประจักษ์มาหลายครั้งหลายครา ดังเช่น การแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์อย่างแรงกล้า ซึ่งการไปแสดงปาฐกถาในหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาของ เหล่าทัพต่างๆ เพื่อปลูกกระตุ้นถึงจิตสำนึกในอาชีพทหารที่มีหน้าที่นอกเหนือจากการป้องกัน ประเทศแล้ว ยังต้องมีจิตวิญญาณของความเป็นทหารที่ต้องรับใช้เทิดทูน ป้องสถาบัน พระมหากษัตริย์ไว้ตราบเท่าชีวิต (เปรม ติณสูลานนท์, 2549 : 21-23) การแสดงออกดังกล่าว ได้เป็นการส่งเสริมยกระดับภาพลักษณ์ของ พลเอก เปรมฯ และตอบโจทย์แก่สังคมไทยส่วน ใหญ่ที่ยังมองว่า เป็นศีลธรรมหลักของชาติและมีความจำเป็นสมควรปกป้องรักษา ซึ่งใน มุมมองดังกล่าวในสังคมไทยได้รับรู้ว่า พลเอก เปรมฯ เป็นผู้เผยแพร่ภาพว่า สถาบัน พระมหากษัตริย์เป็นผู้อำนวยการสร้างความมั่นคงเสถียรภาพให้กับประเทศและเป็นศูนย์รวม จิตใจของคนไทยทั้งชาติ (อดิพนธ์ พรหมพันธุ์ใจ, 2558 : 94)¹⁴⁹

จากเนื้อหาที่ปรากฏข้างต้น การที่ผู้เขียนเลือกระบุแหล่งอ้างอิงของข้อมูล นับเป็นวิธีการ หนึ่งที่แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริต และจงรักภักดีต่อสถาบัน ที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้นำมาจากบุคคลที่หลากหลาย ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมั่นด้านข้อเท็จจริงให้แก่ผู้อ่านได้ในระดับดี เนื่องจากข้อมูลที่ได้มาจากมุมมองความคิดของ บุคคลหลายฝ่ายจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยแสดงให้เห็นว่า เรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอได้รับการกลั่นกรอง

¹⁴⁹ ขจรศักดิ์ ไทยประยูร, บารมีทางการเมือง : พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: คลาสสิกสแกน, 2561), 89-92.

มาขั้นหนึ่งแล้ว นอกจากนี้ยังเป็นการเผยให้เห็นถึงภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ใน การรับรู้และจดจำของแต่ละคนได้อย่างชัดเจนด้วย โดยเนื้อหาเกี่ยวกับการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์ ผ่านพฤติกรรม “การคืนเงินราชการลับ” ให้แก่รัฐบาล ตลอดจนการแสดงออกถึงความจงรักภักดีที่มี ต่อสถาบันกษัตริย์ ผ่าน “การแสดงปาฐกถาในหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาของเหล่าทัพต่างๆ” เพื่อกระตุ้นจิตสำนึกของทหารให้ตระหนักถึงความจงรักภักดีต่อสถาบัน ควบคู่ไปกับการทำหน้าที่ ปกป้องประเทศ ล้วนแล้วแต่ได้รับการผลิตสร้างขึ้นเพื่อตอกย้ำให้ภาพด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลา นนท์ มีความโดดเด่น และใช้ในการส่งต่อเรื่องราวเหล่านี้ไปสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดการรับรู้และสร้าง ความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ในทิศทางที่ผู้เขียนมุ่งหวัง

การนำเสนอเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จากบุคคลมากมายและหลากหลายแหล่งข้อมูล นอกจากจะทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ เรื่องราวด้านดังกล่าวในมุมมองที่หลากหลายแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เรื่องราวหรือภาพ เหล่านี้คือสิ่งที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของแต่ละบุคคลจนกลายเป็นภาพจำ เมื่อภาพจำของปัจเจก บุคคลได้รับการส่งต่อ โดยเฉพาะถ้าหากภาพเหล่านั้นมีลักษณะที่ทับซ้อนหรือคล้ายคลึงกับภาพที่อยู่ใน การจดจำของบุคคลอื่นด้วยแล้ว จึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ภาพจำดังกล่าวคือสิ่งที่กลุ่มคนใน สังคมต่างรับรู้ร่วมกัน อันจะนำไปสู่การยกระดับจากภาพจำกลายเป็นความทรงจำวัฒนธรรมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นมา การผลิตซ้ำหรือการปรากฏซ้ำของเรื่องราวการเป็นนักการเมืองที่มี ความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่อง จึงช่วยอธิบายให้เห็นถึงภาพจำหรือความทรงจำร่วมของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลา นนท์ ซึ่งเมื่อผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวทั้งหมดจากหนังสือแนวชีวประวัติเหล่านี้ ผู้อ่านจะไม่ได้เป็นเพียงผู้ เสพวรรณกรรมเท่านั้น แต่จะกลายเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มชนความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

3.1.4.3 การเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง

การเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง คือ หนึ่งในเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติ จำนวนถึง 11 เล่ม จากการศึกษา เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือพบว่า ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอมีทั้งประเด็นที่สอดคล้อง คล้ายคลึง และ แตกต่างกันโดยเฉพาะประเด็นเรื่องการได้รับแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี โดยเนื้อหาที่ปรากฏมีลักษณะ ของการวิพากษ์ความทรงจำสาธารณะในด้านบทบาทผู้นำทางการเมือง การปรากฏของข้อมูลดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงการสนทนากันระหว่างหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเล่ม ซึ่งต่างฝ่ายต่างให้ ข้อมูล เกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตในเส้นทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตลอดจนการ ดำรงตำแหน่งในทางการเมืองได้เป็นเวลายาวนาน ผลจากการสนทนาดังกล่าวจึงช่วยให้ผู้อ่านมีโอกาส

ได้รับรู้เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองในหลากหลายแง่มุม ซึ่งจะมีผลต่อการประกอบสร้างภาพจำในฐานะนักการเมืองให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต่อไปในอนาคต

เนื่องจากภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวประวัติตลอดจนพื้นที่สื่ออื่นๆ มักปรากฏในด้านที่แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานการเป็นผู้ที่ได้รับการกล่าวขานอย่างกว้างขวางจากสังคมในฐานะของผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีต่อสถาบัน ตลอดจนเป็นผู้ที่สามารถขจัดปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ และเป็นคนกลางที่ทำให้ 2 ขั้วอำนาจ คือ กลุ่มทหารหัวเก่าที่มักใช้อำนาจและความรุนแรงในการจัดการเรื่องต่างๆ กับคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มปัญญาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจไปในทางที่ไม่เป็นธรรมของรัฐ กลับมาประสานกันได้ ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่ขั้วอำนาจทั้งจากฝั่งทหารและฝั่งการเมืองให้การยอมรับ และเห็นสมควรให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ

อย่างไรก็ตาม มีหนังสือแนวชีวประวัติบางเล่มที่พยายามนำเสนอข้อมูลเพื่อชี้ให้เห็นว่าการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและอยู่ในตำแหน่งได้อย่างยาวนานนั้น เนื่องจากมีกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายให้การสนับสนุนและคอยหนุนหลังทางการเมืองอยู่ อาทิ เรื่อง **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** ผู้เขียนเริ่มนำเสนอเนื้อหาตั้งแต่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังดำรงตำแหน่ง “ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก” ควบคู่กับ “รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย” โดยเหตุการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญทางการเมืองก็คือ การได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง “ผู้บัญชาการทหารบก” โดยมี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้สนับสนุน ดังเนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดเอาไว้ว่า

ผลปรากฏว่า พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยที่เพิ่งกระโดดมาจากตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 ในการโยกย้ายปี 2520 กระโดดข้ามนายทหารหลายคนขึ้นมาในกองทัพบกเป็นผู้บัญชาการทหารบก พลเอกเสริม ณ นคร นายทหารผู้ประกาศเจตนารมณ์ต้องการอยู่กับกองทัพบก ถูกเตะไต่ไปเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดเพียงตำแหน่งเดียว

ไม่มีใครทราบแน่ชัดว่า เกมนี้ใครเป็นผู้เล่นและผู้เล่นต้องการอย่างไร รู้เพียงแต่ว่าก่อนการประกาศรายชื่อตำแหน่งเพียงไม่กี่วัน หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นักการเมืองที่มีบทบาทอย่างสูง และลึกซึ้งต่อวงการเมืองตลอดมา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นเป็นผู้บัญชาการทหารบกอย่างเต็มที่ หลังจากทีคือล้มล้างสังเวียนที่เคยจัดซื้อติดมาด้วยการเพ้อเจ้อถึงเรื่องมโนสาเร่มาเป็นเวลานาน

ไม่มีใครหยั่งลงไปได้ถึงแก่นว่าพลเอกเปรมขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการทหารบกด้วยเหตุผลใด ข้ออ้างประการเดียวของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่แสดงไว้ว่า หากพลเอกเสริมขึ้นมารับตำแหน่งนั้น จะเป็นการผูกภาระให้กับพลเอกเสริมมากเกินไป หรือมอบภาระอันยิ่งใหญ่ให้กับคนเพียงคนเดียว นั้น เป็นข้ออ้างที่ยังไม่ใช่สาเหตุที่แท้จริง พลเอกเปรมก็มีภาระหน้าที่หลายด้าน โดยเฉพาะในด้านมหาดไทย หน้าที่ของพลเอกเปรมนั้นคุณกำลังสำรวจทั้งประเทศ และขณะนี้ได้รับความไว้วางใจให้คุมกำลังของกองทัพ¹⁵⁰

เนื้อหาข้างต้นคือสิ่งที่ผู้เขียนพยายามปูพื้น เพื่อชี้ให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่ได้รับความสนใจจากบุคคลสำคัญทางการเมืองอย่าง หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช จนถึงขั้นวางตัวให้รับตำแหน่งสำคัญแทนบุคคลที่มีวัยวุฒิและคุณวุฒิสองกว่า หากพิจารณาเนื้อความที่ปรากฏ แม้ผู้เขียนจะแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคคลทางการเมืองให้การสนับสนุน แต่กลับทิ้งประเด็นเอาไว้ให้ผู้อ่านคิดตามจากประโยคที่ว่า “ไม่มีใครหยั่งลงไปได้ถึงแก่นว่าพลเอกเปรมขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการทหารบกด้วยเหตุผลใด ข้ออ้างประการเดียวของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่แสดงไว้ว่า หากพลเอกเสริมขึ้นมารับตำแหน่งนั้น จะเป็นการผูกภาระให้กับพลเอกเสริมมากเกินไป หรือมอบภาระอันยิ่งใหญ่ให้กับคนเพียงคนเดียว นั้น เป็นข้ออ้างที่ยังไม่ใช่สาเหตุที่แท้จริง” ซึ่งการเล่าเรื่องในรูปแบบนี้ นับเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ในการสนทนาและชวนให้ผู้อ่านได้คิดวิเคราะห์ไปพร้อมๆ กัน ทำให้ผู้อ่านไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงผู้เสพสื่อเท่านั้น แต่ผู้ยังได้ขบคิด พิจารณา และไตร่ตรองถึงเหตุผลในการคัดเลือก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้มารับตำแหน่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเมืองด้วย ดังนั้น การเล่าเรื่องของผู้เขียนจึงไม่ใช่การเล่าเพื่อตีกรอบความคิดและให้ผู้อ่านคล้อยตามข้อมูลที่นำเสนอ หากแต่เป็นไปในลักษณะของการถ่ายทอดเรื่องราวที่ตนรับรู้ แล้วนำมาส่งต่อโดยที่ผู้อ่านต้องคิดตาม

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เขียนจะบอกเล่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและคนหนุนหลัง โดยทิ้งประเด็นเอาไว้ให้ผู้อ่านได้คิดวิเคราะห์ต่อว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับตำแหน่งสำคัญทางการเมืองเพราะความสามารถหรือมีผู้สนับสนุนก็ตาม แต่ก็ไม่ลืมที่จะนำเสนอข้อมูลซึ่งเป็นเสมือนตัวช่วยให้ผู้อ่านสามารถค้นหาคำตอบได้ นั่นคือ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และมีแนวโน้มว่าจะได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป โดยข้อมูลที่ผู้เขียนถ่ายทอดไม่ได้มีที่มาจากมุมมองความคิดของผู้เขียนฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ยังมีข้อมูลจากบทความในหนังสือพิมพ์ “สยามรัฐรายวัน” ฉบับวันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2523 เป็นเครื่องมือในการอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านได้คิด

¹⁵⁰ ชุรินทร์ ไชยวัฒน์, นายกรัฐมนตรีคนที่ 16 (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 55-56.

วิเคราะห์ด้วยตนเองว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้าสู่เส้นทางการเมืองและขึ้นเป็นผู้นำประเทศได้นั้น เพราะเป็นผู้มีอิทธิพลและมีคนหนุนหลังจริงหรือไม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“คำถามมากมายในผู้สนใจการเมืองทำไมถึงมีการยกย่องพลเอกเปรมถึงขนาดนั้นก็รู้ๆ กันอยู่ว่า พลเอกเปรมนั้นเข้าสู่วิถีทางการเมืองเป็นแขนซ้ายแขนขวากันและกันกับพลเอกเกรียงศักดิ์ในรัฐบาลชุดเกรียงศักดิ์ 1 พลเอกเปรมก็รับตำแหน่งกระทรวงที่สำคัญ ครั้นถึงรัฐบาลชุดเกรียงศักดิ์ 2 ความสำคัญของพลเอกเปรมยิ่งปรากฏชัดขึ้น กล่าวคือพลเอกเปรมทำหน้าที่คุมเสี่ยงวุฒิสมาชิกกลุ่มทหารนั้นมีบทบาทสำคัญขนาดไหนในการบริหารประเทศของฝ่ายรัฐบาล นอกจากนี้พลเอกเปรมยังมีตำแหน่งทางการเมือง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและมีตำแหน่งข้าราชการประจำ เป็นผู้บัญชาการทหารบกควบคู่กันไป จึงเป็นที่พิสูจน์ทราบได้ว่า พลเอกเปรมนั้นไม่ใช่ใครอื่นแน่ ถึงแม้กลุ่มอิทธิพลทางการเมืองที่เชื่อว่าสยามประชาธิปไตย จะตีกระทบให้สัมพันธ์สื่อมวลชนว่าเห็นด้วยที่พลเอกเปรมจะเป็นนายฯ ก็เป็นเพียงเล่นที่กระเทของการเล่นการเมืองยุคน้ำเน่าเท่านั้น ความพยายามที่จะสร้างหมากรุกกลเพื่อเป็นกองหน้าขิมกลางดุติศทางการเมืองของกลุ่มอิทธิพลจะไม่หยุดเพียงนี้...เป็นที่คาดกันว่าถ้าอนาคตมีรัฐบาลเกรียงศักดิ์ 3 พลเอกเปรมจะเปลี่ยนเพลงประทับใจ...ยอดดอย...มาร้องเพลง ที่รักเราจะไม่พรากจากกัน”

และแม้ว่าพลเอกเปรมได้ปฏิเสธการเป็นหมากรุกกลทางการเมืองแล้วก็ตาม แต่สัญญาณมรณะของรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ มันก็ส่อเค้าออกมาอย่างชัดเจนในช่วงเดือนกุมภาพันธ์

ข่าวลือเริ่มแพร่สะพัดถึงกลางร้ายของรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ขณะเดียวกันในข่าวลือรายชื่อนายกรัฐมนตรีคนใหม่ พลเอกเปรมยังคงเป็นที่หนึ่ง

“หมอดูประจำกระทรวงกลาโหม ชี้ชัดแน่แล้วว่ารัฐบาลเกรียงศักดิ์ต้องไป พลเอกเปรมจะต้องมาเป็นนายกรัฐมนตรีอย่างแน่นอน คำพยากรณ์อันนั้นยังอยู่ในเซฟของกระทรวงกลาโหมอยู่ในขณะนี้” ชายสูงอายุที่คลุกคลีการเมืองมาตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม และเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมืองระดับประเทศกล่าวเมื่อเดือนธันวาคม ถึงข่าวลือขึ้นใหม่อย่างสนุกปาก ชื่อของนายกรัฐมนตรีข่าวลือในขณะนั้นก็คือ นายเขาวน วัฒนวันต์ องคมนตรี หม่อมราชวงศ์ศีกฤทธิ์ ปราโมช และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์

มีการวิเคราะห์ถึงกลุ่มพลังการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ไว้ดังนี้

“กลุ่มพลังทางการเมืองและอื่นๆ ที่สามารถอนุมานได้ว่ามีความคิดฝักใฝ่ หรืออยู่ภายใต้อำนาจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ก็คือ

- 1.1 กองทัพบก
- 1.2 พรรคฝ่ายค้านส่วนใหญ่

- 1.3 กรรมกรกลุ่มทหารประชาธิปไตย
- 1.4 วุฒิสมาชิกบางส่วน
- 1.5 กลุ่มอาชีพและกลุ่มแนวร่วมอาชีพที่สามารถก่อพลังด้านการประท้วงหรือก่อความ
- 1.6 แรงหนุนจากประชาชนบางกลุ่มที่ยกย่องในภาพพจน์ของพลเอกเปรม ซึ่งเป็นพลังแฝงที่อยู่ในรูปการเมืองและไม่เป็นรูปขบวนการเมือง”

และจำนวนเพียงแค่นี้ก็เพียงพอแล้วที่จะลุกล้ำบทบาทอันอ่อนแอของกลุ่มพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ที่ทำท่าจะไปแหล่มีไปแหล่อยู่ในขณะนั้น¹⁵¹

ข้อมูลดังกล่าวนับเป็นชิ้นส่วนสำคัญที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถพิจารณาไตร่ตรองได้ว่า ตกลงแล้ว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่มีอิทธิพลและได้รับการหนุนหลังจากข้าอำนาจทางการเมืองจริงหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือแนวชีวประวัติเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจ และถึงแม้ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่า พลังทางการเมืองที่กล่าวถึงนั้นคือข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ก็ตาม แต่หากพิจารณารายชื่อของกลุ่มพลังทางการเมืองซึ่งได้รับการคาดคะเนว่า น่าจะอยู่เบื้องหลังของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ แล้ว คงพอจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความกระจ่างและสามารถค้นพบคำตอบได้ง่ายขึ้น

การนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่มุมของนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง ยังคงปรากฏซ้ำในหนังสือเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** โดยผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวดังกล่าวมาถ่ายทอดผ่านเหตุการณ์ภายหลังการประกาศยุบสภา ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2526 ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลจะประกาศยุบสภาก็เพราะ ส.ส.พรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคใหญ่ในรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถูกเปิดโปงว่าใช้อำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง โดยบุคคลที่เปิดโปงกลับเป็น “หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช” หัวหน้าพรรคกิจสังคมเอง ดังเนื้อความต่อไปนี้

รัฐบาล “เปรม 4” เริ่มต้น พ.ศ. ใหม่ได้ไม่ถึงสองเดือน ก็เกิดกระแสข่าวลือว่า จะมีการยุบสภาอีกแล้ว หลังจากการปฐกถาของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อเดือนมีนาคม 2527 ซึ่งสาระสำคัญส่วนใหญ่เป็นการเปิดโปงการแสวงหาผลประโยชน์ ในการทำหน้าที่ ส.ส. ของพรรคกิจสังคมอย่างหมดเปลือก

เป็นความจำเป็นจำใจที่ต้องพูด

เพราะนักการเมืองของเรายังคบยาก

เอาใจยาก

¹⁵¹ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์, **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 92-95.

มุ่งหวังผลประโยชน์ของตนเอง พอเข้ามาก็คิดว่าเขาจะได้อะไร ตำแหน่งอะไร เงินเท่าใด ...ซึ่งทำให้บรรดา ส.ส. พวกกันขยายความและดีความไปต่าง ๆ นานา จนในที่สุดก็มาถึง “ยุบสภา”¹⁵²

สิ่งหนึ่งที่ปรากฏในเนื้อหาข้างต้น นอกเหนือจากการบอกเล่าสาเหตุในการยุบสภาแล้ว เนื้อหาดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในการทำงานทางการเมืองของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ด้วยเช่นกัน เพราะการที่หัวหน้าพรรคกล้าที่จะเปิดโปงพฤติกรรมอันไม่ซื่อตรงของสมาชิกภายในพรรค ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมาหลายด้าน สำหรับด้านบวก จากพฤติกรรมที่หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงออกต่อสาธารณชน นับเป็นการแสดงให้เห็นถึงจุดยืนและอุดมการณ์ทางการเมืองของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ในฐานะหัวหน้าพรรคกิจสังคมได้ชัดเจน นั่นคือ การให้ความสำคัญกับเรื่องความซื่อตรงและความโปร่งใสในการทำงาน

ในทางตรงกันข้าม การเปิดเผยเรื่องราวเหล่านี้อาจส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ทางลบแก่พรรคการเมืองด้วยเช่นกัน แต่หากพิจารณาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นน่าจะเป็นประโยชน์มากกว่าสร้างความเสียหายให้แก่พรรคกิจสังคม เพราะการกระทำดังกล่าวถือเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงความบริสุทธิ์ใจและความโปร่งใสในการทำงานทางการเมืองของหัวหน้าพรรคกิจสังคม ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นว่า พรรคการเมืองภายใต้การนำของรัฐบาลชุดนี้จะไม่ยอมปล่อยให้ปละละเลยให้สมาชิกภายในพรรคเอาเปรียบประเทศ และหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง อันจะนำไปสู่การทุจริตที่รุนแรงยิ่งขึ้น

ด้วยอุปนิสัยและทัศนคติของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ด้านความซื่อตรงในการทำงานที่แสดงออกมาให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ จึงไม่เป็นที่น่าสงสัยเลยว่า เพราะเหตุใดจึงเลือกสนับสนุน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เข้ามารับตำแหน่งทางการเมือง ตลอดจนหว่านล้อมให้บรรดานักการเมืองผลักดันให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรีต่อ หลังจากที่มีการประกาศยุบสภา ในวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2526 อย่างไรก็ตาม ความซื่อสัตย์คงไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นผู้นำประเทศเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยด้านอื่นๆ คอยเกื้อหนุนด้วย ได้แก่ “การเป็นบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนหลายฝ่าย” ไม่ว่าจะเป็นจากวงราชการหรือการเมือง จนนำมาซึ่งการได้รับการสนับสนุนให้ดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ ถูกทำให้ชัดเจนและสามารถเห็นเป็นที่ประจักษ์ผ่านเนื้อหาที่ผู้เขียนถ่ายทอดเอาไว้

¹⁵² นพ. พินสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 395.

ในเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** เกี่ยวกับการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ว่า

“ถ้าเรารักษาคุณเปรมไว้อย่างนี้ก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้าเป็นคนอื่นมาแทน ผมไม่รับรอง” นั่นคือ คำคำประกันก่อนรับ ปี 2527 ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เส้าหลักประชาธิปไตย และหัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นพรรคใหญ่ในรัฐบาลผสมภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่ายให้กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกสมัยหนึ่ง หลังจากการประกาศยุบสภาเมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2526

“ปัญหาอะไร” ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็คือ การสนับสนุนของอำนาจทหารในกองทัพ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญต่อเสถียรภาพของรัฐบาลไทยมาทุกยุคสมัย คำกล่าวประชยอนั้นจึงมีนัยโดยชัดเจนว่า トラบใดที่ยังมี “คุณเปรม” ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลนี้ก็ยังมืเสถียรภาพอันมั่นคงจากการคำจุนของฝ่ายทหารและพรรคใหญ่ในรัฐบาล โอกาสที่จะสั่นคลอนไปตามแรงโยกของพรรคการเมืองฝ้ายค่านนั้นแทบไม่มีเลย

“แต่ถ้าเป็นคนอื่นมาแทน ผมไม่รับรอง!”¹⁵³

นอกจากเนื้อหาที่กล่าวไปข้างต้น ผู้วิจัยยังพบว่าผู้เขียนพยายามถ่ายทอดเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นบุคคลผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง ผ่านข้อมูลที่มาจากคำบรรยายของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เกี่ยวกับบริบทการเมืองไทยในยุคสมัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อตอกย้ำให้เรื่องราวหรือภาพด้านนี้มีความหนักแน่นและเด่นชัดมากยิ่งขึ้น ดังเนื้อความว่า

อย่างไรก็ตาม แม้จะถูกพรรคฝ้ายค่านเตรียมเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจอย่างไม่ลดละ แต่พลเอก เปรมฯ ก็ยังได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มตัวจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช หัวหน้าพรรคกิจสังคม ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับสมญานามว่า

“เส้าหลักประชาธิปไตย”

โดยในการบรรยายเรื่อง “การเมืองไทย” ที่โรงแรมแอมบาสเดอร์ เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2528

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้กล่าวถึงการเมืองของประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 เป็นต้นมา พร้อมบรรยายถึงการสนับสนุน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นนายกรัฐมนตรี ว่าทุกพรรค

¹⁵³ นพ พินสายนแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 391.

การเมืองนับถือ พลเอก เปรมฯ มาก ถ้าพรรคชาติไทยเข้าร่วมรัฐบาลคงไม่มีปัญหาอะไร แต่ เหนือพรรคชาติไทยได้เป็นฝ่ายค้าน ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อน บางครั้งก็อึดอัดขัดข้อง เมื่อรัฐบาล อยู่มา 2 ปี บริหารงานได้ด้วยความเรียบร้อยตลอดอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งตนก็มีความพอใจ

ส่วนที่มีข่าวว่าจะปฏิวัติหรือรัฐประหารนั้น ทำไม่สำเร็จแน่ เพราะพลเอก เปรมฯ เป็น คนมีบารมี และที่เลือก พลเอก เปรมฯ มาเป็นนายกฯ นั้น ก็ไม่ใช่ระบบเลือกตั้ง แต่มันขึ้นอยู่กับความเป็นจริงอื่นๆ หลายอย่าง

.....

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ บรรยายอีกว่า ถึงแม้นายกจะไม่ได้มาจากการเลือกตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ก็ไม่ได้ห้ามไว้เมื่อสภาและพรรคการเมืองไว้วางใจ พลเอก เปรมฯ ก็เป็นนายกฯ ได้ แต่นั่นตนก็ เห็นว่าเป็นประชาธิปไตยเพียงพอแล้ว จะให้ตนเป็นนายกฯ ยังเป็นไม่ได้ คนอื่นก็เป็นไม่ได้ ตน เห็นแต่ พลเอก เปรมฯ เท่านั้นที่จะเป็นได้และเป็นได้ทนด้วย ถ้าตนเป็นความไม่สงบต่างๆ จะ เกิดขึ้นใครนึกจะตำหนิเมื่อไหร่ก็ทำได้ นึกจะประท้วงก็ทำได้

เพราะตนเป็นคนตัวเปล่าเล่าเปลือย ออกมาจากกระบอกไม้ไผ่ คนแต่ละต้องได้ แต่เมื่อ พลเอก เปรมฯ เป็นนายกฯ แล้วมีคนบอกว่าแต่ละต้องไม่ได้นั้น ตนก็เห็นว่าดีแล้ว เพราะเป็น คนที่เหมาะสมด้วยประการทั้งปวง

มีศักดิ์ศรีเป็นสุภาพบุรุษตนยังสนับสนุนอยู่ ใครจะตำว่าตนอุม์นายกฯ ก็ยอมรับว่า อุม์ จริงๆ อยู่มาจนแก่ปานนี้แล้ว

ก็เพิ่งมีคนเดียวในดวงใจคนนี่เท่านั้น¹⁵⁴

จากที่กล่าวมาสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่มีต่อการ เมืองไทยได้ดีเป็นอย่างยิ่ง ดังจะเห็นได้จากการออกมาแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทาง การเมืองและสถานะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ผูกโยงอยู่กับชีวอำนาจแต่ละฝ่าย ตลอดจนการ แสดงตัวว่าพร้อมให้การสนับสนุนทางการเมืองแก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างเต็มที่ ดังนั้น การ มีบุคคลซึ่งได้ชื่อว่าเป็นเสาหลักประชาธิปไตยประกาศว่าจะให้การสนับสนุนนั้น จึงเป็นหนทางในการ สร้างความมั่นคงให้แก่ตำแหน่งและอำนาจในการบริหารประเทศของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็น อย่างดี

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ปรากฏข้างต้นไม่ได้นำเสนอแต่เฉพาะแง่มุมที่กล่าวไปเท่านั้น แต่ หากพิจารณาเนื้อหาที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดจะพบการวิพากษ์ระบอบการเมืองไทย อันสะท้อนให้ เห็นถึงค่านิยมทางการเมืองในช่วงเวลานั้น ตลอดจนสถานะการเป็นนายกรัฐมนตรีของพลเอก เปรม

¹⁵⁴ นพ. พินสายแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 532-533.

ดิณสุลานนท์ อยู่ด้วย อย่างแรก คือ ระบอบการเมือง ที่แม้จะกล่าวว่าเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย แต่การกระทำของบุคคลในวงการเมืองกลับสวนทางกัน เริ่มตั้งแต่การเลือกนายกรัฐมนตรีมาบริหารจัดการประเทศ เน้นใช้หลักความพอใจมากกว่าความถูกต้อง แทนที่จะใช้การเลือกตั้งมาเป็นเครื่องมือในการคัดเลือก และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ กลับคัดเลือกบุคคลเข้ามาดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศโดยใช้อ้างอิงจากความพอใจของคนบางกลุ่มในสังคมเป็นเครื่องมือตัดสินใจ

ในขณะที่ตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้มีความซื่อตรง ไม่ชอบเล่นพรรคเล่นพวก และเคารพกฎระเบียบ กลับยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีซึ่งได้มาด้วยวิธีการที่ขัดแย้งกับระบอบการปกครองของประเทศ รวมถึงสวนทางกับอุดมการณ์ของตนเองที่มีเสมอมา เมื่อสถานการณ์ออกมาในรูปแบบนี้จึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลทางการเมืองและมีคนหลายฝ่ายคอยหนุนหลัง ดังกล่าวนานี้จึงมีเหตุผลเพียงพอที่จะไม่ทำให้เกิดคำถามว่า เพราะเหตุใด พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้รับการกล่าวถึงในฐานะนักการเมืองที่มีอิทธิพลและคนหนุนหลังอย่างแพร่หลาย ดังนั้น การที่ผู้เขียนนำข้อมูลเหล่านี้มาถ่ายทอดจึงนับเป็นวิธีการหนึ่งที่ใช้ส่งต่อเรื่องราวที่อยู่ในการรับรู้ของผู้เขียนให้เดินทางไปสู่การรับรู้ของผู้อ่าน เพื่อสร้างภาพจำและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต่อไป

อำนาจใต้จักษุยนงคค์ฟ้า เป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่มีส่วนทำให้เรื่องราวหรือภาพของนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและคนหนุนหลังทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นที่กล่าวถึงในสังคมมีความหนักแน่นมากขึ้น โดยผู้เขียนการนำข้อมูลอันสะท้อนให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ชื่อว่า “กลุ่มยังเติร์ก” ซึ่งเป็นกลุ่มนายทหารที่ทรงอำนาจในช่วงเวลานั้น คอยอยู่เบื้องหลังและเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างมั่นคง

กลับมาที่การเคลื่อนไหวของ “กลุ่มยังเติร์ก” นับตั้งแต่ “กอดัน” พล.ร.อ.สังต์ ชะลออยู่ เพื่อตั้ง พล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็น “นายกรัฐมนตรี” และในที่สุดก็ทำการผลักดัน “พล.อ.เปรม” ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีต่อจาก พล.อ.เกรียงศักดิ์ จนเป็นผลสำเร็จนั้น ทำให้ “กลุ่มยังเติร์ก” กลายเป็น “กลุ่มพลังทางอำนาจ” ที่ทรงอำนาจกลุ่มหนึ่งของสังคมไทยในขณะนั้น

เหตุผลที่สำคัญคือ สมาชิกของกลุ่มคือ “นายทหารที่คุมกำลัง” นั่นเอง

ในอีกด้านหนึ่งบทบาทที่โดดเด่นของกลุ่มยังเติร์กก็กลายเป็นด้านลบของบรรดาทหารในกองทัพถึงขนาดว่า “จปร.1-6” และ 8 ได้จัดงานเลี้ยงสังสรรค์โดยงดเว้นไม่เชิญ “จปร.7” ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่มยังเติร์ก ทั้งนี้ก็เพื่อแสดงจุดยืนว่า “ยืนอยู่คนละข้าง” กับ จปร.7

แต่สำหรับ “พล.อ.เปรม” กับ “กลุ่มยังเติร์ก” ความสัมพันธ์เป็นไปด้วยความแนบแน่น ยิ่ง เพราะแกนนำคือ “พล.ต.มณูญกฤต” หรือ “พ.อ.มณูญ รูปขจร” ในขณะนั้นคือ “สายเลือดทหารม้า” เหล่าเดียวกันและแทบทุกคนเรียกพล.อ.เปรม ว่า “ป้า” ในขณะที่ “พล.อ.เปรม” ใช้สรรพนามตัวแทนเขาว่า “ลูก”¹⁵⁵

ข้อมูลข้างต้นนับเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนใช้ในการเชื่อมโยงให้เห็นว่า การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและมีอำนาจในการบริหารประเทศนั้น ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากการจะขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมืองได้โดยไร้ขวากหนาม อุปนิสัยหรือคุณลักษณะเฉพาะตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เช่น การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเลิศ การเป็นผู้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ยิ่งชีพ หรือการเป็นผู้ที่ใช้นโยบายการเมืองนำการทหาร จนทำให้สามารถแก้ปัญหาเรื่องภัยคอมมิวนิสต์ได้ เป็นต้น แม้จะเป็นสิ่งที่คนหลายฝ่ายให้การยอมรับและชื่นชมยกย่อง แต่กลับไม่ได้มีอิทธิพลและอำนาจมากเพียงพอที่จะนำพา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ขึ้นมาอยู่ในจุดสูงสุดทางการเมืองได้อย่างง่ายดาย ทั้งนี้ต้องอาศัยพลังอย่างมหาศาลจากทั้งฝ่ายการเมืองและการทหารมาเป็นกำลังในการขับเคลื่อนร่วมด้วย

ดังที่ทราบกันดีจากข้อมูลแหล่งต่างๆ ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เนื่องด้วยนายกรัฐมนตรีคนเก่าประกาศลาออกเพราะไม่สามารถแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอันเนื่องมาจากน้ำมันขึ้นราคาได้ อีกทั้งฝ่ายค้านยังเตรียมเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐบาล พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จนท้ายที่สุดจึงต้องตัดสินใจประกาศลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องจากเห็นว่า “การขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภาไม่ใช่สิ่งดี และไม่ใช่ว่าประชาชนปรารถนา ประชาชนบางส่วนในชนบทไม่สนใจว่าใครจะเข้ามาบริหารประเทศ ขอให้ปากท้องของเขามีกี่แล้วกัน แต่เมื่อมีความขัดแย้งและมีการต่อเติมว่ารัฐบาลไม่สามารถบริหารประเทศไปตามเป้าหมายได้ และเพื่อรักษาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา ผมขอตัดสินใจ...กระผมขอลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ระบอบรัฐสภาคงอยู่ต่อไปและเพื่อเปิดโอกาสให้เลือกคนดีมารับใช้ประเทศชาติต่อไป”¹⁵⁶

แม้เหตุผลข้างต้นจะได้รับการเผยแพร่จนเป็นที่รับรู้ทั่วไปในวงกว้าง อีกทั้งผู้เขียนยังมีการนำข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุในการลาออกของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ มานำเสนอว่า เป็นเพราะ

¹⁵⁵สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล, *อำนาจใดจักยั้งยง คงคำฟ้า* (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2548), 97.

¹⁵⁶สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล, *เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (นนทบุรี: กรีน-ปัญญาญาณ, 2553), 33.

ได้รับการกดดันและถูกบีบบังคับจากกลุ่มยังเติร์ก ซึ่งเป็นกลุ่มนายทหารที่คุมกำลังทหารในเวลานั้น และมีฐานะเป็นลูกป่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยกลับพบความพยายามในการถ่ายทอดข้อมูลอีกแง่มุมหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวในหลายมิติ ตัวอย่างเช่น เรื่อง **เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?** หนังสือเรื่องนี้ถือเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างน่าสนใจ เนื่องจากผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวของ พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร มาเสนอควบคู่กันไป โดยในระหว่างที่เล่าถึงเหตุการณ์ต่างๆ ของบุคคลทั้งสองให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ จะมีการชักชวนให้ผู้อ่านได้คิดวิเคราะห์ตาม เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปในตอนท้ายว่า ระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กับพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร บุคคลใดคือคุณค่าของแผ่นดินตั้งชื่อของหนังสือ โดยพิจารณาจากแนวคิดและกลวิธีที่ผู้นำประเทศทั้ง 2 ยุคสมัยใช้ในการแก้ปัญหาเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางการเมือง ซึ่งการนำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของบุคคล 2 ฝ่าย มาเปรียบเทียบกัน สามารถช่วยให้ผู้อ่านตัดสินใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนให้ภาพด้านต่างๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศมีความโดดเด่นยิ่งขึ้น

ผู้เขียนมีการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทั้งในประเด็นที่มีความสอดคล้องและแตกต่างจากเรื่องก่อนหน้า วิธีการนำเสนอดังกล่าวนับเป็นทางหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการแสดงจุดยืนของผู้เขียน ที่ต้องการจะทำหน้าที่เป็นคนกลาง โดยเลือกถ่ายทอดเรื่องราวที่อยู่ในการรับรู้ของตนเองจากมุมมองและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ไม่เลือกนำเสนอข้อมูลเพียงด้านใดด้านหนึ่ง อันเป็นการโจมตีหรือยกยอเจ้าของประวัติ แต่ผู้เขียนจะมอบหน้าที่ให้ผู้อ่านเป็นผู้พิจารณาและตัดสินใจว่าจะเชื่อถือข้อมูลด้านใด โดยผู้เขียนนำข้อมูลในรูปแบบของบทสนทนาระหว่าง พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด เพื่อเป็นการบอกเล่าเรื่องราวในมุมมองที่แตกต่างจากหลายๆ สื่อ มีใจความว่า

“ข้าวลับที่ปิดกันไม่มีดักคือ “พล.อ.เกรียงศักดิ์” ถูกบีบจากกลุ่ม ยังเติร์กให้ลาออก! แต่สำหรับ “พล.อ.เปรม” แล้ว ได้เล่าเรื่องนี้ว่า

“วันนี้พี่เกรียงไปเฝ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ภูพิงค์ฯ คงจะประมาณ 27-28 กุมภาพันธ์ 2523 ผมก็ไปเฝ้ากับพี่เกรียงด้วย แล้วพี่เกรียงก็ไปกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกฯ และก็บอกให้ผมเป็น...”

“ตอนนั่งเครื่องบินกลับผมก็ถามว่า พี่เกรียงถ้าผมเป็นนายกฯ ผมควรจะเอาพรรคไหนเป็นรัฐบาล ท่านบอกเอาทั้ง 5 พรรค ที่เขาคัดค้าน พรรคที่ค้านก็มีกิจสังคม ประชาธิปัตย์ชาติไทย สยามประชาธิปไตย และประชากรไทย พี่เกรียงบอกว่าถ้าเป็นนายกฯ ต้องเอาทั้งหมดนี้ เพราะเขาเป็นฝ่ายที่ให้พี่ออก”

จากนั้น “พล.อ.เปรม” ก็จัดตั้งรัฐบาลขึ้นเมื่อ 12 มีนาคม 2523 เป็น “รัฐบาลเปรม 1” ต้องย่ำว่า “เปรม 1” เพราะต่อมาได้มีคณะรัฐบาลที่มี พล.อ.เปรม เป็นนายกฯ ถึง “5 คณะ” ด้วยกัน รวมระยะเวลาตั้งแต่ 12 มีนาคม 2523 ถึง 29 เมษายน 2531 รวมเป็นระยะเวลา 8 ปีเต็ม

พล.อ.เปรม ย้ำอยู่เสมอว่า ขณะที่เข้ารับตำแหน่งนายกฯ นั้น ตัวเองไม่พร้อมที่จะเป็น “ผมไม่พร้อม เพราะทำไมไม่เคยนี้กว่าจะเป็น ฉะนั้นก็ไม่เคยเตรียมตัวที่จะเป็น...”¹⁵⁷

เนื้อหาดังกล่าว เป็นข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอเพื่อแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แม้ว่าในตอนแรกจะปฏิเสธก็ตาม วิธีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบนี้ช่วยทำให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ เพราะได้รับการถ่ายทอดมาจากประสบการณ์ตรงของเจ้าของประวัติ แต่หากมองอีกมุมหนึ่ง เนื้อหาดังกล่าวอาจเป็นเสมือนข้อแก้ต่างที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการโต้แย้งข้อมูลอีกฝั่ง ทั้งยังสื่อให้เห็นว่า ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่ได้มาต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นั้น เกิดขึ้นจากความเห็นชอบของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ซึ่งเคยเป็นเจ้าของตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาก่อน ไม่ใช่การบีบบังคับเพื่อให้ได้ตำแหน่งมาตามที่มีการนำเสนอในสื่อหลายแหล่ง ดังจะเห็นได้จากประโยคที่ว่า “พี่เกรียงก็ไปกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกฯ และก็บอกให้ผมเป็น” เนื้อหาส่วนนี้จึงนับเป็นเครื่องมือที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถใช้ในการอธิบายให้เห็นถึงความชอบธรรมของการรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เป็นอย่างดี ถึงแม้ว่าในอีกมุมหนึ่ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะมีกลุ่มบุคคลคอยผลักดันและให้การสนับสนุนจริง

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เขียนจะนำเสนอเรื่องราวด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ผู้อ่านได้รับรู้ในแง่มุมที่หลากหลาย แต่ก็ไม่มีสิ่งที่จะทิ้งประเด็นเอาไว้ให้ผู้อ่านได้ขบคิดต่อผ่านประโยคที่ว่า “ไม่ทะเลาะทะเลาะไม่พร้อม แต่ดำรงตำแหน่งอยู่ได้ถึง 8 ปีเต็ม เป็นนายกรัฐมนตรีที่ครองอำนาจยาวนานเป็นอันดับ 2 รองจาก จอมพล ป.พิบูลสงคราม”¹⁵⁸ ประโยคนี้หากมองอย่างผิวเผินอาจดูคล้ายกับคำบอกเล่าธรรมดาทั่วไป แต่หากพิจารณาภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ รวมถึงน้ำเสียงที่แฝงอยู่ในเนื้อหาแล้วจะเห็นว่า มีลักษณะของการจิกกัดคำพูดและการกระทำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ดูจะสวนทางกัน

ทั้งนี้ ผู้เขียนไม่ได้ทิ้งขว้างผู้อ่านให้คิดโดยลำพัง แต่ยังทำหน้าที่เป็นเพื่อนร่วมคิดไปพร้อมกับผู้อ่านด้วย โดยการนำข้อมูลอันเป็นเสมือนหนทางในการหาคำตอบมาเป็นทางเลือกให้ผู้อ่าน

¹⁵⁷ สันติญาณ ชื่นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล, *เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (นนทบุรี: กรีน-ปัญญาญาณ, 2553), 34.

¹⁵⁸ เรื่องเดียวกัน, 35.

สามารถค้นพบคำตอบได้เร็วขึ้น ได้แก่ การสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ภายหลังจากที่ได้เป็นนายกรัฐมนตรี ซึ่งเกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้อำนาจในฐานะผู้นำประเทศที่แตกต่างจากผู้นำอีกหลายท่าน กล่าวคือ แม้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะได้รับการกล่าวถึงในด้านการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง จนได้รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีมาครอง แต่จากการกระทำหลายอย่างกลับไม่ได้แสดงให้เห็นถึงการใช้อำนาจทางการเมืองไปในทางที่มีขอบหรือแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องแต่อย่างใด กลับใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและบริหารประเทศให้เป็นไปในรูปแบบที่เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งพยายามรักษาดุลอำนาจในสังคมให้เกิดขึ้นมากกว่าการควบรวมนำอำนาจไว้ที่ตนเองฝ่ายเดียว ดังเนื้อความที่กล่าวว่า

ขณะที่บทบาท “ผู้นำบารมี” ของพล.อ.เปรม ในฝ่ายอำนาจนำ ณ ขณะนั้นกลับสูงเด่น และช่วยปูทางการขึ้นสู่การเป็นนายกฯ ในเวลาต่อมา

จุดที่น่าสังเกตประการหนึ่งก็คือ ในกระแสคลื่นการเมืองลูกที่สอง บทบาทนายกรัฐมนตรีที่ชื่อ “พล.อ.เปรม” คือความพยายามรักษา “ดุลอำนาจ” ในสังคมเอาไว้มากกว่าที่จะควบรวมนำอำนาจแบบผู้นำบารมีคนก่อนๆ (จอมพล ป. จอมพลสฤษดิ์ จอมพล ถนอม) ประกอบกับบุคลิกแบบสมถะ สังคมไทยจึงตอบรับกับการอยู่ในตำแหน่งนายกฯ ไปในทางบวก นับว่า พล.อ.เปรม คือ “แบบแผนตัวอย่าง” ของนายกฯ ที่สังคมไทยเรียกร้องและใฝ่หา แม้ว่าจะเป็นประชาธิปไตยแค่ “ครึ่งใบ” ก็ตาม¹⁵⁹

ซึ่งท้ายที่สุด ข้อมูลเหล่านี้จะเป็นชิ้นส่วนสำคัญในการช่วยไขความข้องใจให้แก่ผู้อ่าน และนำผู้อ่านไปสู่หนทางในการหาคำตอบที่ว่า การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กล่าวว่าตนเองไม่มีความพร้อมในการเป็นนายกรัฐมนตรี แต่กลับดำรงตำแหน่งได้ยาวนานสวนทางกับคำพูดนั้น สรุปแล้วไม่พร้อมจะเป็นดังที่เคยกล่าวไว้จริงหรือไม่ หรือเพราะยังมีปัจจัยอื่นที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตอบรับการเป็นนายกรัฐมนตรีเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการบริหารจัดการประเทศ รวมถึงสามารถรักษาตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างยาวนาน

เรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง ยังคงเป็นประเด็นที่ได้รับการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวิตประวัติเรื่อยมาในมุมที่หลากหลาย วรรณกรรมจึงเป็นเสมือนสนามแห่งการต่อสู้พื้นที่หนึ่งที่ผู้เขียนต่างใช้เพื่อปะทะสังสรรค์ทางความคิด โดยต่างฝ่ายต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันก็คือ เพื่อส่งต่อเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังที่ตนรับรู้ไปสู่ผู้อ่าน และสร้างการ

¹⁵⁹สนธิญาณ ชื่นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล, *เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (นนทบุรี: กรีน-ปัญญาญาณ, 2553), 152-153.

จดจำไปในทิศทางที่ผู้เขียนต้องการ ดังเช่นเรื่อง **กุคือป่า ข้าชื่อเปรม : อมตะแห่งป่าเปรม** ซึ่งเป็นอีกหนึ่งเรื่องที่มีการนำเรื่องราวดำเนินของพลเอก เปรม มาถ่ายทอดเช่นกัน สำหรับเรื่องนี้ผู้เขียนจะแนะนำเสนอถึงความเป็นวีรบุรุษและสุภาพบุรุษ โดยใช้คำว่า “กุ” หรือการประกาศว่า “ตัวข้า” ซึ่งถือเป็นคำที่ขัดกับภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ที่มีบุคลิกลักษณะที่สุภาพและนุ่มนวล การที่ผู้เขียนเลือกตั้งชื่อเรื่องโดยใช้คำว่า “กุ” นั้น อาจเพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงความมั่นใจในตัวเองของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ เนื่องจากในวงการทหาร พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ได้รับการเรียกขานว่า “ป่า” และเป็นบุคคลที่วงการทหารรักและเคารพยกย่องเป็นอย่างยิ่ง ด้วยปัจจัยดังกล่าวอาจทำให้พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ มีความมั่นใจว่า ไม่ว่าจะอย่างไรก็ยังคงมีพวกพ้องที่รักและคอยสนับสนุนหรือช่วยเหลือ และอีกนัยหนึ่งผู้เขียนอาจต้องการประกาศศักดิ์ดาของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ในฐานะลูกผู้ชายที่ภายนอกอาจดูนุ่มนวลและเป็นสุภาพบุรุษ แต่เนื้อในที่แท้จริงกลับเป็นผู้ชายที่พร้อมจะสู้กับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิต

ผู้เขียนเลือกนำเหตุการณ์นับตั้งแต่ที่ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ เริ่มเข้าสู่เส้นทางการเมือง ได้รับแต่งตั้งในตำแหน่งต่างๆ จนกระทั่งได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทยมาถ่ายทอด เพื่อต้องการชี้ให้เห็นว่า เส้นทางการเมืองของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ นั้น เต็มไปด้วยกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองคอยให้การสนับสนุนและช่วยเหลือ ดังนี้

เกมการเมืองที่มีผู้อื่นช่วยชักใยอยู่เบื้องหลัง ทำให้ พล.อ.เปรม ที่ยังเป็นผู้บัญชาการทหารบกอยู่แต่ๆ ได้ขึ้นเป็นผู้นำประเทศ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อ 3 มีนาคม 2523 และควบเก้าอี้ รมว.กลาโหมอีกด้วย

ที่สำคัญในปีสุดท้ายซึ่งจะเกษียณราชการ 30 กันยายน 2523 นั้นเอง อำนาจการเมืองและเกมการเมืองภายในกองทัพทำให้ พล.อ.เปรม ต่ออายุราชการตนเอง เพื่อนั่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกต่อไป โดยอ้างเพื่อประโยชน์ของกองทัพ และการรักษาความมั่นคงแห่งราชอาณาจักร จนทำให้เขาต้องถูกนายทหารยังเดี๋ยกแห่ง จปร.7 ที่เคยใกล้ชิดสนิทสนม ซึ่งไม่เห็นด้วยกับการต่ออายุราชการ รวมทั้งปัญหาอื่นที่หมักหมม ก่อการยึดอำนาจ แต่ทว่าไม่สำเร็จ ต้องกลายเป็นกบฏแห่ง “เมฆาฮาวาย” ในปี 2524

แต่ พล.อ.เปรม ก็ผ่านมาได้ทุกสถานการณ์ เพียงแค่เพราะมีกองทัพหนุนหลัง จนสามารถเป็นนายกรัฐมนตรี 5 สมัย ยาวนานถึง 8 ปี 5 เดือน แต่ก็ต้องพบเจอการถูกยึดอำนาจหลายครั้ง ถึงขนาดมีความพยายามจะลอบสังหาร หรือกระทั่งการถูกลอบทำร้ายเล็กๆ น้อยๆ เช่น การถูกนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงบุกเข้าชกหน้า

พล.อ.เปรม จึงมีอำนาจเบ็ดเสร็จ เพราะไม่ใช่แค่คุมอำนาจรัฐเท่านั้น แต่ยังคงคุมกองทัพอีกด้วย เพราะนอกจากเป็นนายกรัฐมนตรีแล้ว ยังคงเป็นผู้บัญชาการทหารบกอีกตำแหน่ง จึงไม่

แปลกที่เขาจะนั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรีได้ยาวนาน จนเกิดวลีที่ว่า “น้ำเป็นของปลา ฟ้าเป็นของนก นายกฯ เป็นของเปรม” จิ้น¹⁶⁰

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้นแบบทั่วไป อาจดูคล้ายกับผู้เขียนกำลังบอกเล่าเรื่องราวชีวิตในทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ได้ดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศเป็นเวลายาวนานให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ แต่หากวิเคราะห์ถึงสิ่งที่แฝงอยู่ในเนื้อหาอย่างละเอียดจะพบว่าผู้เขียนไม่ได้มุ่งหวังเพียงต้องการนำเสนอเรื่องราวความเป็นมาเกี่ยวกับการดำรงตำแหน่งต่างๆ ทางการเมือง ตลอดจนสถานะและบทบาทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อการเมืองไทยเท่านั้น เนื่องจากเมื่อได้สังเกตวิธีการเล่าเรื่องรวมไปถึงภาษาที่ผู้เขียนเลือกใช้ จะเห็นได้ว่าเต็มไปด้วยการวิพากษ์และวิจารณ์ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเมืองเป็นบุคคลที่ทรงอิทธิพลและมีคนทางการเมืองคอยหนุนหลัง จนสามารถก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว ข้ามหน้าข้ามตาบุคคลอื่น จนกระทั่งได้เป็นนายกรัฐมนตรี มีอำนาจสูงสุดในการบริหารประเทศ

บุคคลที่ผู้เขียนให้ความสำคัญในฐานะผู้หนุนหลังทางการเมืองก็คือ “กองทัพ” ซึ่งเป็นตัวอำนาจที่มีบทบาทต่อการเมืองไทยมาเป็นเวลายาวนาน ดังเนื้อความที่ว่า “ทหารยังมีบทบาททางการเมืองสำหรับประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากทหารเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยเฉพาะในยามที่การปฏิวัติยึดอำนาจยังคงเป็นสิ่งที่สังคมต้อนรับ จนกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการแก้ปัญหาทางการเมือง หรือเมื่อเกิดปัญหาภายในกองทัพหรือกับการเมือง หรือการแย่งชิงอำนาจ”¹⁶¹ ประกอบกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และกองทัพยังมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เนื่องจาก “ตลอดเวลาการขึ้นเป็นผู้นำทหารจนเป็นผู้นำประเทศเรื่อยมา พล.อ.เปรม นั้น เป็นที่รักและเคารพเทิดทูนของบุคคลในหลายวงการโดยเฉพาะในกองทัพ ทียกให้เป็นปูชนียบุคคล จนถึงขั้นเป็นคนที่ห้ามแตะต้อง หรือ The Untouchable”¹⁶²

ข้อมูลดังกล่าวถือเป็นหลักฐานที่ช่วยยืนยันและสนับสนุนให้เรื่องราวหรือภาพการเป็นบุคคลที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังมีความเด่นชัด ทั้งยังช่วยไขความกระจ่างให้แก่ผู้อ่านทราบว่าเพราะเหตุใดเก้าอี้นายกรัฐมนตรีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงมีความมั่นคงและสามารถรอดพ้นเหตุการณ์ร้ายแรงได้หลายครั้งจนบริหารประเทศมาถึง 8 ปี ซึ่งผู้เขียนถึงกับต้องนำวลีที่ว่า “น้ำเป็นของปลา ฟ้าเป็นของนก นายกฯ เป็นของเปรม” มาถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้มีบารมีทาง

¹⁶⁰วาสนา นาน่วม, *กูคือป่า ข้าชื่อเปรม : อมตะแห่งป่าเปรม*, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: โปสต์, 2555), 102-103.

¹⁶¹เรื่องเดียวกัน, 102.

¹⁶²เรื่องเดียวกัน, 103-104.

การเมืองและมีชีวอำนาจสำคัญคอยหนุนหลัง จนเสมือนว่าสามารถควบคุมประเทศทั้งหมดเอาไว้ได้อย่างง่ายดาย

การที่ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังมาผลิตซ้ำผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวประวัติ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านรับรู้และเกิดภาพจำต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองไปในทิศทางที่ผู้เขียนนำเสนอ เนื่องจากเมื่อย้อนกลับไปศึกษาข้อมูลที่เคยแพร่ในพื้นที่สาธารณะ เนื้อหาโดยส่วนใหญ่ที่ปรากฏมักผูกโยงอยู่กับภาพของผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง จนทำให้สถานการณ์ต่างๆ ผ่านพ้นไปได้ ในขณะที่เรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นบุคคลที่ชีวอำนาจทั้งฝ่ายทหารและการเมืองยอมรับ จึงได้รับการสนับสนุนให้ขึ้นเป็นผู้นำประเทศมีจำนวนไม่มากหากเทียบกับเรื่องก่อนหน้า นั้นเพราะเรื่องราวส่วนอื่นสามารถเชิดชูให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองมีความสมบูรณ์แบบ และสามารถอธิบายให้เห็นถึงที่มาของการได้รับยกย่องเป็นรัฐบุรุษได้ ดังนั้น ผู้เขียนจึงมีการนำเสนอเรื่องราวหรือภาพอีกแง่มุมหนึ่งมาถ่ายทอด เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่า นอกเหนือจากคุณความดีในด้านต่างๆ แล้ว บุคคลที่มีอำนาจในทางการเมืองและการทหารก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งเสริมให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง และสามารถดำรงตำแหน่งได้อย่างมีเสถียรภาพอย่างยาวนาน

จึงกล่าวได้ว่า เรื่องราวหรือภาพที่ได้รับการผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ต่างทำหน้าที่ในการอธิบายและช่วยเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองมีความสมบูรณ์ จนทำให้กลายเป็นวีรบุรุษแห่งชาติที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะแห่งคุณงามความดี และมีความสามารถในการปฏิบัติงานจนนำพาประเทศที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ก้าวพ้นปัญหามาได้ ซึ่งเมื่อภาพเหล่านี้ได้รับการผลิตซ้ำผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวประวัติเป็นจำนวนมาก จะส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายไปสู่การรับรู้ของผู้อ่านรวมถึงสังคมในวงกว้าง และพัฒนากลายเป็น “ความทรงจำวัฒนธรรม” ในที่สุด หนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องจึงทำหน้าที่ในการเติมเต็มความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่กันและกัน ทั้งยังช่วยส่งต่อเรื่องราวและภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้สามารถเดินทางจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งได้ต่อไป

จากการศึกษาภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติ พบว่า **ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในช่วงชีวิตการเป็นนักการเมืองและรัฐบุรุษสู่วีรบุรุษแห่งชาติมีความโดดเด่นมากที่สุด** เนื่องจากเรื่องราวหรือภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ไม่ได้มีศักยภาพเป็นเพียงข้อมูลที่ช่วยอธิบายให้ผู้อ่านรับรู้ถึงที่มาของการเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชีวอำนาจหลายฝ่าย จนสนับสนุน

ให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง และมีหน้าที่ในการบริหารจัดการประเทศเท่านั้น แต่เรื่องราวหรือภาพที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบสร้างให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติที่สมบูรณ์พร้อมไปด้วยคุณงามความดีและความสามารถ อันจะนำไปสู่การจดจำของผู้อ่านและทำให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นในสังคม

3.2 กลวิธีการนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ดังที่ได้มีการศึกษารูปแบบของการเขียนชีวประวัติจากเอกสารแหล่งต่างๆ ทำให้เห็นว่าการเขียนชีวประวัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่ได้มีแบบแผนที่ตายตัวหรือจำกัดอยู่เพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่มีความหลากหลายและปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของผู้เขียนและยุคสมัย จากการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พบกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาทั้งหมด 6 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ การนำเสนอแบบสรรเสริญ การนำเสนอแบบเส้นรอบวง การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี การนำเสนอแบบบันเทิงคดี และการนำเสนอแบบพหุวิธี โดยแหล่งข้อมูลหรือหลักเกณฑ์ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการจัดแบ่งรูปแบบของกลวิธีการนำเสนอชีวประวัติครั้งนี้ อ้างอิงมาจากหนังสือเรื่อง **ภาษาไทย 3 และสารคดี : กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์** เนื่องจากกลุ่มข้อมูลดังกล่าวมีการอธิบายให้รายละเอียดเกี่ยวกับกลวิธีการนำเสนอแต่ละประเภทเอาไว้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติหลายคนไม่ได้เลือกใช้เพียงกลวิธีใดกลวิธีหนึ่งในการเล่าเรื่องเท่านั้น หากแต่มีการนำกลวิธีแบบต่างๆ มาผสมผสานกัน เพื่อทำให้เรื่องราวมีความน่าสนใจและสามารถฉายให้เห็นตัวตนของเจ้าของประวัติได้เด่นชัดยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ (Portrait)

การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบจำลองลักษณะ คือ การเขียนชีวประวัติแบบภาพถ่ายหรือภาพวาดโดยเขียนให้เหมือนตัวจริงของเจ้าของประวัติ นักเขียนประเภทนี้จะอธิบายลักษณะรูปร่าง ความคิด รสนิยม และอุปนิสัยอย่างตรงไปตรงมา แต่ใช้ภาษาที่สละสลวย¹⁶³ ด้วยเหตุที่กลวิธีดังกล่าวเน้นการบรรยายให้เห็นภาพหรือลักษณะของเจ้าของประวัติอย่างชัดเจน ผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติจึงเลือกนำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อให้

¹⁶³ไชลิริ ปราโมช ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ, **ภาษาไทย 3**, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539), 99.

ผู้อ่านได้ทำความรู้จัก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งด้านบุคลิก อุปนิสัย ทัศนคติ ตลอดจนความชื่นชอบ โดยแฝงเนื้อหาอันสะท้อนให้เห็นถึงคุณความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กระทำแทรกอยู่ด้วย ซึ่งผลจากการนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวนี้สามารถนำไปสู่การรับรู้และจดจำเกี่ยวกับตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนพัฒนากลายเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสังคมได้

ผู้เขียนสร้างกรอบการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติต่างๆ ด้วยการบรรยายบุคลิกลักษณะ อุปนิสัย ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อเรื่องต่างๆ ให้ผู้อ่านเห็นภาพโดยตรงว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นคนที่มีคุณลักษณะอย่างไร เพื่อให้ผู้อ่านรู้จักและเห็นภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด อันเป็นหนทางในการสร้างภาพลักษณ์และภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เช่น การเป็นผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่าย เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะพบว่า คุณลักษณะด้านนี้เป็นสิ่งที่ได้รับแบบอย่างมาจากพ่อผู้ซึ่งดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่ายมาเสมอ การปฏิบัติตัวของผู้เป็นพ่อจึงถือเป็นรากฐานและเป้าหมายสำคัญที่มีผลต่อทัศนคติในการใช้ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยสะท้อนให้เห็นผ่านพฤติกรรมจนส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีภาพลักษณ์ในฐานะของผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่าย

การนำเสนอเรื่องราวของผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายถูกถ่ายทอดผ่านวิธีการต่างๆ ประกอบกัน ไม่ว่าจะเป็นการบรรยายโดยผู้เขียนหรือการนำข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งบุคคลและเอกสารมาใช้ประกอบการนำเสนอ เพื่อนำไปสู่การเผยให้เห็นถึงภาพลักษณ์ดังกล่าวได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ เรื่อง ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ผู้เขียนเลือกนำเสนอบุคลิกลักษณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายให้ผู้อ่านเห็นเป็นที่ประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลจากบุคคลซึ่งเป็นผู้ใต้บังคับบัญชาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เมื่อครั้งเคยรับราชการทหารในตำแหน่ง “ผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า” มาถ่ายทอดว่า

“รสนิยมของท่านสูง แต่ประณีตและเรียบง่าย”

ความพอเหมาะพอควรนี่คือหลักที่ พล.อ.เปรม ยึดปฏิบัติ เขาไม่แข็งเกินไปและไม่อ่อนเกินไป เรียบง่าย สมถะ แต่ทว่าหรรษา การใช้ชีวิตที่สมถะเรียบง่ายคือลักษณะประจำตัวของท่านอีกประการหนึ่ง

“ท่านเป็นอย่างนี้มานานแล้ว แต่มันก็คงจะพุดยาก เพราะบางทีสองอย่างอยู่ในเรื่องเดียวกัน อย่างเช่นจะบอกว่าท่านเรียบง่ายหรือสมถะ แต่ว่าวิธีการของท่านมันเป็นแบบซึ่งดูแล้วมันสมართ เพราะถ้ามองอีกภาพหนึ่งก็จะกลายเป็นว่าหรรษา สวย อะไรอย่างนี้ เช่น ท่าน

แต่งตัวประณีต โก้หรูหรา ทำอะไรสวย หรือเข้าทำไปหมด รสนิยมของท่านสูงแต่ประณีตและ
เรียบง่าย...”¹⁶⁴

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้น เนื้อหาที่เล่าถึงความสมณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์
ว่า “รสนิยมของท่านสูง แต่ประณีตและเรียบง่าย” ได้สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการคิดของพลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ ที่รู้จักเลือกใช้สิ่งของเพื่อให้เกิดมูลค่ามากกว่าการเลือกใช้วัตถุนิยมที่มีราคาสูงและ
ฟุ่มเฟือย ความสมณะและเรียบง่ายของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการเลือกใช้
สิ่งของที่มีราคาถูกและคุณภาพต่ำ หากแต่เป็นการรู้จักเลือกใช้สิ่งของที่มีมูลค่าพอเหมาะแต่มี
รูปลักษณะที่เรียบร้อย สวยงาม และมีคุณภาพดี โดยเนื้อหาดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของ
ผู้เขียนที่พยายามนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงอุปนิสัยส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นมุม
ที่คนทั่วไปอาจไม่เคยรับรู้ผ่านทัศนะของบุคคลใกล้ชิดตัว ข้อมูลที่ปรากฏจึงย่อมสร้างความน่าเชื่อถือ
ให้แก่ผู้อ่านได้ ขณะเดียวกันข้อมูลที่มาจากคนใกล้ชิดตัวจะเป็นเสมือนกระบอกเสียงที่ช่วยเผยแพร่และ
สนับสนุนให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความสมณะและเรียบง่ายมี
ความหนักแน่นยิ่งขึ้น และสามารถสร้างการรับรู้เกี่ยวกับตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวง
กว้างได้ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ

ตัวอย่างต่อมาคือ **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** สำหรับ
เรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องโดยเน้นนำเสนอเนื้อหาผ่านน้ำเสียงของตนเองเป็นหลัก มีใจความว่า
“ส่วนด้านรสนิยม แม้จะมองดูเหมือนเป็นผู้มีรสนิยมสูง แต่แท้จริงแล้วก็มีความเป็นอยู่อย่างธรรมดา
เพียงแต่ชอบความประณีต ความพอเหมาะพอควรในการวางตัว ไม่แข็งเกินไป ไม่อ่อนเกินไป ในความ
หรูหราที่มองเห็น ก็อยู่บนพื้นฐานความสมณะและเรียบง่าย”¹⁶⁵ หากพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏใน
หนังสือจะพบว่า เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดเป็นการรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งต่างๆ โดย
แหล่งข้อมูลที่สำคัญคงหนีไม่พ้นแวดวงทหาร เนื่องจากผู้เขียน คือ พันเอกหญิง อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ
อยุธยา เป็นข้าราชการทหาร ดังนั้น เรื่องราวหรือข้อมูลที่ถ่ายทอดจึงย่อมเป็นข้อมูลเฉพาะกลุ่ม หรือ
เป็นเรื่องราวจากคนวงในซึ่งน้อยคนจะสามารถรับรู้ได้ ผู้เขียนจึงนับเป็นบุคคลหนึ่งที่มีความใกล้ชิดกับ
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ส่งผลให้เรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่นใน
ระดับสูง และสามารถทำให้อ่านเกิดความเชื่อมั่นได้

¹⁶⁴นนทพันธ์ ภัคตีผดุงแดน, **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์**
(กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 30-31.

¹⁶⁵อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์**
(กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์ จำกัด, 2543), 95.

การที่ผู้เขียนเลือกใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านน้ำเสียงและทัศนคติของตนเป็นหลัก นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงจุดประสงค์ของผู้เขียนที่ต้องการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงในการถ่ายทอดและบอกเล่าถึงบุคลิกและอุปนิสัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายให้แก่ผู้อ่านรับรู้แล้ว เนื้อหาดังกล่าวยังสามารถอธิบายตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ค่อนข้างละเอียด โดยความสมถะที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับเรื่องก่อนหน้านั้นคือ การชี้ให้เห็นถึงความสมถะและความเรียบง่ายในแง่ของการรู้จักเลือกสรรสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนการแต่งกายได้อย่างลงตัวเหมาะสม ไม่สุดโต่งในทางใดทางหนึ่ง กล่าวคือ ไม่นิยมใช้วัตถุนิยมที่มีราคาแพงและฟุ่มเฟือยรวมถึงสิ่งของที่มีมูลค่าและคุณภาพต่ำ แต่รู้จักเลือกใช้สิ่งของที่มีความเหมาะสมทั้งราคาและคุณภาพ อีกทั้งยังมีการใช้ชีวิตแบบสมถะไม่ยึดติดกับความหรูหราแต่เน้นความธรรมดาแบบสง่างาม

นอกเหนือจากเรื่องข้างต้น ผู้วิจัยยังพบการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายไปถ่ายทอดอีกเรื่องหนึ่ง ได้แก่ **จากใต้สู่อีสาน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”** โดยผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องแบบผสมผสานระหว่างการเล่าผ่านน้ำเสียงของตนประกอบกับคำพูดของบุคคลที่ได้แสดงทัศนคติต่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ในแง่ของใจความสำคัญแล้วจะพบว่า มีเนื้อความเป็นไปในทิศทางเดียวกับหนังสือแนวชีวประวัติก่อนหน้า ดังนี้

การใช้ชีวิตที่สมถะเรียบง่าย คือลักษณะประจำตัวของท่านอีกประการหนึ่ง ซึ่งพลตรีเชาวน์ คงพูลศิลป์ ได้เล่าให้ฟังถึงภาพด้านนี้ในสมัยที่ท่านอยู่ที่ศูนย์การทหารม้าว่า

“ท่านเป็นอย่างนี้มานานแล้ว แต่มันก็คงจะพุดยาก เพราะบางทีสองอย่างอยู่ในเรื่องเดียวกัน อย่างเช่นจะบอกว่าท่านเรียบง่ายหรือสมถะ แต่ว่าวิธีการของท่านมันเป็นแบบซึ่งดูแล้วมันสมารถ เพราะถ้ามองอีกภาพหนึ่งก็จะกลายเป็นว่าหรูหรา สวย อะไรอย่างนี้ เช่น ท่านแต่งตัวประณีต โก้ หรูหรา ทำอะไรสวย หรือเข้าทำไปหมด รสนิยมของท่านสูง แต่ประณีตและเรียบง่าย”¹⁶⁶

จากข้างต้นจะเห็นว่า ข้อมูลที่หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้มีแต่เรื่องอื่นไม่มี คือ “การอ้างถึงชื่อของบุคคล” การที่ผู้เขียนเลือกใส่รายละเอียดส่วนนี้ลงในหนังสือแนวชีวประวัติได้ช่วยสนับสนุนให้ข้อมูลที่ถ่ายทอดเกิดความน่าเชื่อถือ เพราะผู้อ่านสามารถสืบค้นข้อมูลต่อได้ อีกทั้งยังรับรู้ว่ามีข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กำลังอ่านอยู่นั้นมีที่มาจากบุคคลใกล้ชิดหรือคนรู้จักของ

¹⁶⁶ บัญชร ชาวาศิลป์, **จากใต้สู่อีสาน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”** (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 97.

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จริง นับเป็นการช่วยยืนยันให้ผู้อ่านเห็นว่าข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้นคือข้อเท็จจริง ตลอดจนเป็นการช่วยเน้นย้ำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายยิ่งมีความโดดเด่น ชัดเจน และหนักแน่น ทั้งยังเป็นข้อมูลที่อธิบายให้เห็นถึงรากฐานความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่จะเชื่อมโยงไปสู่การใช้ชีวิตในมิติอื่นนอกเหนือจากมิติปัจเจกบุคคล โดยทัศนคติด้านความสมถะนี้ถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเป็นนักการเมือง และสะท้อนให้เห็นผ่านพฤติกรรมในลักษณะที่ว่า ใช้ชีวิตอย่างพอดี ไม่อยากได้อะไรมาก จินนำไปสู่การหาผลประโยชน์จากหน้าที่การงาน

แม้คุณลักษณะด้านการเป็นผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่ายของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะไม่ได้ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของพฤติกรรมอย่างชัดเจน หากแต่สิ่งเหล่านี้กลับแฝงอยู่ในทัศนคติที่มีต่อการปฏิบัติงาน และถูกนำเสนอผ่านเนื้อหาตอนหนึ่งในหนังสือเรื่อง **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** มีใจความว่า “ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีว่าท่านไม่ยอมเบียดบังเอาผลประโยชน์ที่มันควรจะเข้ามาอยู่กับหน่วยมาอยู่กับส่วนตัว ในเรื่องส่วนตัว ท่านก็มีสติปัญญาที่จะทำของท่านเองได้ จึงเป็นที่เลื่องลือกันว่าท่านตรงไปตรงมา”¹⁶⁷ ประโยคที่กล่าวว่า “ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีว่าท่านไม่ยอมเบียดบังเอาผลประโยชน์ที่มันควรจะเข้ามาอยู่กับหน่วยมาอยู่กับส่วนตัว” นั้น แม้จะแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะข้าราชการคนหนึ่ง แต่หากวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏอย่างลึกซึ้งจะพบว่า ก่อนที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะมีทัศนคติต่อหน้าที่การงานได้ดังเช่นที่กล่าวมานี้ จำเป็นต้องมีบุคลิกและอุปนิสัยที่สมถะพอใจกับสิ่งที่มีเป็นพื้นฐาน จึงไม่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์จากสิ่งรอบตัวทั้งจากบุคคลและตำแหน่งหน้าที่การงาน

ความสมถะและเรียบง่ายไม่ใช่เพียงเรื่องเดียวที่ถูกนำมาถ่ายทอดเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงบุคลิกภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังปรากฏเรื่องราวอีกหลายด้านที่ผู้เขียนเลือกนำมาเสนอ เพื่อสร้างการรับรู้และจดจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตามแบบฉบับของคนที่ที่สังคมต้องการ เช่น การเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา การเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เป็นต้น สำหรับการเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ถือเป็นคุณลักษณะของหัวหน้าที่ดีพึงมีต่อลูกน้อง ผู้เขียนได้นำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้บัญชาการทหารที่มีความเมตตาถ่ายทอดผ่านมุมมองของผู้ใต้บังคับบัญชา ที่อยู่ภายใต้การดูแลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

¹⁶⁷ นนทพันธ์ ภัคติผดุงแดน, **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 31.

ตัวอย่างเช่น **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวการเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างรับราชการทหารในแต่ละช่วงเวลา เพื่อฉายให้เห็นถึงอุปนิสัยของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสถานะต่างๆ โดยใช้ระยะเวลาเป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วอุปนิสัยเหล่านี้ได้ทำหน้าที่ประกอบสร้างตัวตนจนเกิดเป็นอัตลักษณ์ประจำตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนส่งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความเคารพและยกย่อง ดังนี้

หากย้อนศึกษากันจริงๆ ด้วยความเป็นธรรมชาติ จะพบว่าอุปนิสัยดังที่นำมากล่าวถึงเหล่านี้มิใช่เพิ่งมาสร้างให้เกิดขึ้นในช่วงที่เป็นผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า หากแต่ได้รับการสั่งสมมาตั้งแต่วัยเยาว์ และค่อยๆ เพิ่มพูนขึ้นตามประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านพบ เริ่มมองเห็นได้ชัดตั้งแต่ครั้งที่ เป็นอาจารย์วิชาทหารโรงเรียนยานเกราะ ต่อเนื่องมาถึงช่วงที่เป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ 5 กรมทหารม้าที่ 2 ในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนถึงวาระนี้ พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่องานในหน้าที่ อย่างชนิดที่เรียกได้ว่าทุ่มเทด้วยชีวิต ในด้านการบังคับบัญชาก็เพียบพร้อมด้วยความรักความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และเป็นไปอย่างทั่วถึง ทั้งได้ขยายไปยังครอบครัวของทหารทุกคนด้วย โดยจะคอยดูแลเอาใจใส่ให้กำลังพลให้ความสนใจครอบครัว หากมีปัญหาใดก็จะเรียกมาไถ่ถามซักเถื่อนด้วยความรักความหวังดี สมกับเป็นผู้นำในเหล่า “ทหารม้า” อย่างแท้จริง

.....

พลตรี เปรม ได้ให้ความเอาใจใส่ต่อผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย และสามารถให้คำแนะนำที่ดี เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาได้ตลอดเวลา ทหารม้าจึงเคารพรักท่านมิใช่เพียงในฐานะ “พ่อม้า - ลูกม้า” ตามประเพณีที่ประเพณีปฏิบัติกันมาเท่านั้น หากแต่ยังเต็มเปี่ยมไปด้วยความรัก ความศรัทธา อย่างจริงจัง ประการสำคัญ ท่านได้ฟื้นเกียรติภูมิของทหารม้ากลับคืนมา และได้เปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ให้มาทำงานกันแต่เช้าและเลิกหลังเวลางาน...¹⁶⁸

เรื่องราวการเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชานี้ ยังได้รับการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **คติธรรม คำคมปา** วิธีการที่ผู้เขียนเลือกใช้ในการนำเสนอลักษณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของหนังสือเรื่องนี้มีความแตกต่างจากเรื่องอื่น เนื่องจากผู้เขียนได้นำข้อมูลซึ่งมีที่มาจากคำบอกเล่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด อันสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติ

¹⁶⁸ อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543), 95-97.

ตลอดจนแนวทางการดำเนินชีวิตในมิติต่างๆ โดยเฉพาะบทบาทด้านการเป็นทหารและนักการเมือง ผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นเพียงผู้เผยแพร่ข้อมูลเท่านั้น และจะไม่แสดงความคิดเห็นของตนสอดแทรกลงในเนื้อหา โดยเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอล้วนแต่แฝงไปด้วยวิถีคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำ ดังใจความที่ว่า “การทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีนั้น สิ่งที่ดีที่สุดก็คือดูแลผู้ใต้บังคับบัญชา อย่าให้เกิดสิ่งที่เราจะต้องไปปราบกันเสียเอง...”¹⁶⁹

หากพิจารณาข้อความที่ปรากฏ การที่ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลส่วนนี้มาเสนอ นอกจากจะสะท้อนวิถีคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องการดูแลและปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาแล้ว ยังฉายให้เห็นอุปนิสัยในด้านความเมตตาและความเอาใจใส่ต่อลูกน้องด้วย เนื่องจากวงการทหารหัวหน้าเปรียบเสมือนพ่อ ในขณะที่ผู้ใต้บังคับบัญชาก็คือลูก หากพ่อดูแล เอาใจใส่ และอบรมลูกเป็นอย่างดีด้วยความเมตตา ลูกก็จะเติบโตมาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม เช่นเดียวกับลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หากหัวหน้าดูแลลูกน้องในด้านต่างๆ ด้วยความเมตตาอย่างเต็มกำลัง ลูกน้องก็จะปฏิบัติงานภายใต้พื้นฐานของความพอใจ สบายใจ และสุขใจ ไม่มีเรื่องซนเคืองใดๆ อันจะเป็นบ่อเกิดของปัญหา การที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยึดถือหลักการข้อนี้เป็นแนวทางในการปกครองลูกน้อง จึงถือเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาและเอาใจใส่ลูกน้อง ทั้งยังมีวิสัยทัศน์กว้างไกลและมองสิ่งต่างๆ อย่างรอบด้าน รู้วิธีการป้องกันปัญหาได้ดี

เรื่องราวอีกด้านหนึ่งที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจบุคลิกลักษณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดียิ่งขึ้น คือ การเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ โดยสะท้อนให้เห็นผ่านเหตุการณ์มากมาย เช่น การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยการพัฒนาชนบท เรื่องราวด้านนี้นับเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ต้องการพัฒนาประเทศโดยยึดหลักการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือการพัฒนาแนวใหม่ ด้วยวิธีการกระจายรายได้สู่ประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชนบทให้มีฐานะความเป็นอยู่แบบเลี้ยงชีพได้ ตัวอย่างเช่นเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** ผู้เขียนเล่าถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในการพัฒนาชนบทโดยนำคำบอกเล่าจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีลักษณะเนื้อหาเป็นการประกาศนโยบายพัฒนาชนบทแนวใหม่ในรูปแบบของ “สาส์นนายกรัฐมนตรี” ที่กล่าวแก่ประชาชนเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2524 มีเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดทำแผนพัฒนาชนบท เพื่อต้องการช่วยเหลือคนในพื้นที่ชนบทที่ประสบปัญหาความยากจนในด้านต่างๆ โดยเนื้อหาเหล่านี้จะสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติและแนวคิดในการปฏิบัติงานในฐานะผู้นำประเทศของพลเอก

¹⁶⁹สุรทธิชัย คล้ายอุดม, **คติธรรม คำคมป้า**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ระฆังทอง, 2545), 28.

เปรม ตินสุลานนท์ ที่มีความมุ่งมั่น หุ่นเท และพร้อมจะเสียสละทำเพื่อประโยชน์ของคนในประเทศ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทได้อย่างเด่นชัด ดังนี้

การแก้ไขปัญหาชนบทตามแนวทางใหม่จะต้องยึดถือหลักเพื่อให้พี่น้องชาวชนบทสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้อย่างแท้จริงในที่สุด เพื่อการนี้จำเป็นจะต้องลดการทุ่มเททรัพยากรในรูปแบบที่จะไม่สร้างความสามารถของชาวชนบทในการการผลิตอย่างแท้จริง เช่น การสร้างถนนเกินความจำเป็น หรือการปลูกสร้างอื่นๆ ซึ่งไม่ช่วยทำให้ชาวชนบทยากจนมีอาหารการกินที่อุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยหันไปเพิ่มความพยายามที่จะเข้าใจและหาทางแก้ปัญหาที่ชาวชนบทเผชิญอยู่ให้หมดสิ้นไปให้จงได้ รัฐบาลตระหนักดีว่า ชนบทไทย คือหัวใจของประเทศชาติ ถ้าชนบทอยู่ไม่ได้ประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้ รัฐบาลนี้จึงถือว่าการพัฒนาชนบทเป็นภาระหน้าที่ที่พี่น้องประชาชนชาวไทยทุกกลุ่มทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นในภาครัฐบาลหรือเอกชน จะต้องร่วมมือร่วมใจกันทำให้บังเกิดผลอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ตลอดไปอย่างน้อยก็ในระยะ 10 ปีข้างหน้า ผมจึงตั้งความหวังไว้ว่า แนวทางการพัฒนาชนบทใหม่นี้จะเป็นการเปิดศักราชของทศวรรษแห่งการพัฒนาชนบท อันจะเป็นการสร้างหลักประกันให้เกิดเสถียรภาพและสันติสุขให้แก่พี่น้องทั้งหลายและประเทศชาติอันที่รักของเราสืบไป¹⁷⁰

การที่ผู้เขียนเลือกนำข้อความของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ที่สื่อสารไปถึงประชาชนเนื่องในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 2524 มาถ่ายทอดในหนังสือแนวชีวประวัติ สามารถมองได้หลากหลายมิติ **มิติแรก** คือ ต้องการเผยแพร่เรื่องราวและแนวคิดของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ที่มีต่อการพัฒนาชนบทและคนในชนบทไปสู่ผู้อ่าน **มิติต่อมา** คือ ต้องการใช้พื้นที่ของหนังสือแนวชีวประวัติเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมความคิดของผู้อ่านที่มีต่อ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ และเห็นว่า พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ คือผู้นำประเทศที่ดี โดยใช้คำพูดของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความมุ่งมั่น หุ่นเท และเสียสละที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมาถ่ายทอดให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ เพราะหากเรื่องราวเหล่านี้ถูกนำเสนอผ่านมุมมองของผู้เขียน อาจทำให้ถูกตีความว่ากำลังยกย่อง พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ได้ ดังนั้นจึงเลือกนำคำพูดของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ มานำเสนอแทน ทำให้ผู้อ่านสามารถวิเคราะห์ได้ด้วยตนเองว่า สิ่งที่ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ แสดงออกไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือคำพูดควรได้รับการชื่นชมหรือไม่ โดยที่ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องชี้แจงส่วน **มิติสุดท้าย** คือ ต้องการถ่ายทอดเรื่องราวที่อยู่ในการรับรู้และจดจำ อันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำในระดับปัจเจกบุคคลมาสู่ผู้อ่าน นับเป็นการใช้ประโยชน์จากหนังสือแนวชีวประวัติทั้งในแง่ของ

¹⁷⁰ สุรัศมีพรรณ ดุลยจินดา, **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 120.

การสืบทอดเรื่องราว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ยังคงอยู่ ทั้งยังสร้างภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละให้แก่กลุ่มคนในสังคม เพื่อเป็นการส่งต่อความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของผู้เขียน ตลอดจนกลุ่มคนในสังคมให้เข้าไปอยู่ในการรับรู้ของผู้อ่านยุคสมัยต่อไป

ดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า กลวิธีการนำเสนอแบบจำลองลักษณะช่วยให้ผู้อ่านสามารถ รู้จักและเข้าใจในบุคลิกภาพ อุปนิสัย ตลอดจนมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อเรื่องราวรวมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ได้หลากหลายแง่มุม โดยข้อมูลที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจะเป็นเสียสำคัญที่ช่วยสร้างการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่าน จนนำไปสู่การ เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสังคม ซึ่งเมื่อภาพลักษณ์แต่ละด้านไม่ว่าจะเป็น ภาพของผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่าย ภาพของผู้บังคับบัญชาทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ถูกนำเสนอและเผยแพร่ไปสู่การรับรู้ของผู้อ่านผ่านสื่อกลางอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ ภาพลักษณ์ที่ดีเหล่านี้จะทำหน้าที่หลอมรวมและ ประกอบสร้างให้กลายเป็นภาพเดี่ยวนั้นคือ “ภาพของคนดี” ที่สังคมให้การยอมรับชื่นชม และ กลายเป็นภาพจำที่อยู่ในความทรงจำของสังคมต่อไป

3.2.2 การนำเสนอแบบสรรเสริญ (Appreciation)

การนำเสนอชีวประวัติแบบสรรเสริญ เป็นกลวิธีที่ผู้เขียนเลือกใช้เพื่อยกย่องหรือชื่นชม เจ้าของประวัติในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นคุณลักษณะส่วนตัวหรือความสามารถในการปฏิบัติงานก็ได้ หนังสือแนวชีวประวัติจึงนับเป็นพื้นที่หนึ่งในการเผยให้เห็นถึงบุคลิกลักษณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านต่างๆ และนำไปสู่การสร้างภาพลักษณ์ที่ทำให้สังคมรับรู้และจดจำ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ต่อไป หนึ่งในคุณลักษณะสำคัญที่ได้รับการผลิตซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งอยู่เสมอ ได้แก่ ความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดี โดยคุณลักษณะข้อนี้ถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญและมีผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับโอกาสต่างๆ มากมายจนกระทั่งได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

จากการพิจารณารูปแบบการนำเสนอเรื่องราวชีวิตในทางสรรเสริญชื่นชมถึงความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พบว่า ผู้เขียนไม่ได้แสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าเนื้อหาที่นำเสนอเป็นการยกย่องชื่นชม พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หากแต่เลือกให้ผู้เขียนได้ประจักษ์ถึงคุณลักษณะข้อนี้ด้วยตนเองผ่านแนวคิดที่มีต่อการปฏิบัติงานทั้งในฐานะข้าราชการทหารและการเป็นผู้นำประเทศ ผ่านเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงแง่คิดและทัศนคติในการทำงาน เพื่อแสดงให้ผู้อ่านเห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตที่มีอยู่ในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยใช้กลวิธี 2 รูปแบบ แบบแรก คือ ใช้

คำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในการบอกเล่าถึงความซื่อสัตย์ และแบบที่ 2 ใช้คำพูดของบุคคลอื่นมาสนับสนุนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

สำหรับกลวิธีแบบแรก คือ การใช้คำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อบอกเล่าถึงความซื่อสัตย์สุจริต ปรากฏในเรื่อง **คติธรรม คำคมป่า** มีใจความว่า “...ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นเรื่องสำคัญมากในการรับราชการ เพราะถ้าข้าราชการไม่มีความซื่อสัตย์ ย่อมก่อให้เกิดความเสียหายทั้งแก่ประชาชนและแผ่นดินได้ง่าย ยิ่งผู้ที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานสูงๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ พลเรือน ตำรวจ หรือทหาร ถ้าไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต คอยแต่จะแสวงหาประโยชน์ให้ตนเอง หรือเป็นคนชอบทุจริตคดโกงแล้ว ก็ยิ่งจะก่อความเสียหายแก่บ้านเมืองมากยิ่งขึ้น...”¹⁷¹ ข้อความดังกล่าว ไม่เพียงบอกเล่าให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงมุมมองความคิดที่มีต่อการปฏิบัติงานในฐานะข้าราชการทหารของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่การเลือกนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กล่าวถึงความซื่อสัตย์มาถ่ายทอด ถือเป็น การสร้างพื้นที่ให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำให้มีโอกาสดำเนินด้วยตนเอง อันจะส่งผลให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

ส่วนกลวิธีที่ 2 การใช้คำพูดของบุคคลอื่นมาสนับสนุนให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตัวอย่างเช่นเรื่อง **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนกล่าวถึงความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านมุมมองของบุคคลภายนอกที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ว่า

“ท่านไม่ยอมให้เสียเวลาราชการเลย ท่านไม่ยอมเอาเวลาราชการมาใช้ในทางประโยชน์ส่วนตัว เมื่อท่านเคร่งครัดแบบนี้จึงทำให้ลูกน้องต้องปฏิบัติตาม”

“ท่านได้เริ่มแบบฉบับว่า ถ้าเป็นเรื่องราชการก็ต้องเป็นเรื่องราชการ ต้องว่ากันตรงไปตรงมา ไม่ให้มีครหา อะไรที่เป็นผลประโยชน์ต่อราชการก็ต้องเข้ากับราชการ การก่อสร้างต้องถูกต้อง ซึ่งทำให้ลูกน้องต้องนับถือและเกรงใจท่าน ท่านเป็นตัวอย่างที่ดีว่าท่านไม่ยอมเบียดบังเอาผลประโยชน์ที่มันควรจะมาอยู่กับหน่วยมาอยู่กับส่วนตัว ในเรื่องส่วนตัวท่านก็มีสติปัญญาที่จะทำของท่านเองได้ จึงเป็นที่เลื่อมใสกันว่าท่านตรงไปตรงมา”¹⁷²

ข้อมูลที่ปรากฏสามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในการปฏิบัติงานของข้าราชการทหารคนหนึ่งที่มีความซื่อสัตย์สุจริตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากการนำเสนอเรื่องราวผ่านมุมมองของ

¹⁷¹ สุทธิชัย คล้ายอุดม, **คติธรรม คำคมป่า**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ระฆังทอง, 2545), 5.

¹⁷² นนทพันธ์ รักดีผดุงแดน, **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 31.

บุคคลภายนอก นับเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่ช่วยยืนยันให้ผู้อ่านเห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่เพียงแต่พูดเท่านั้นหากแต่ยังนำไปปฏิบัติจริง จนเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของบุคคลในวงการทหาร จนส่งผลให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านความซื่อสัตย์สุจริตปรากฏอย่างเด่นชัดในวงการทหารและแผ่ขยายมาถึงในระดับสังคม จนทำให้ได้รับโอกาสก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำทางการเมืองหรือนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยในอนาคต

การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความซื่อสัตย์จากมุมมอง 2 ฝ่าย ทั้งจากตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และจากบุคคลอื่น ก่อให้เกิดประโยชน์ใน 2 ด้าน ด้านแรก การนำข้อมูลจากหลายมุมมองมาถ่ายทอดถือเป็นการเปิดพื้นที่ให้ข้อมูลทั้ง 2 ฝ่ายได้สนทนากัน ทำให้ผู้อ่านที่เป็นคนกลางมีโอกาสได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มากกว่าหนึ่งมุมมอง อีกทั้งข้อมูลที่ได้ยังมีความน่าเชื่อถือและหนักแน่นเพียงพอที่จะทำให้ผู้อ่านสามารถตัดสินใจได้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์จริง

นอกเหนือจากวิธีการดังกล่าว ยังพบการถ่ายทอดเรื่องราวความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านทัศนคติของผู้เขียนด้วยเช่นกัน ซึ่งการเล่าในรูปแบบนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงจุดยืนของผู้เขียนที่ต้องการใช้พื้นที่ของหนังสือแนวชีวประวัติ เป็นช่องทางในการสรรเสริญยกย่องคุณลักษณะด้านนี้ ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาในเรื่อง **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ผู้เขียนเลือกเล่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความซื่อสัตย์ ผ่านทัศนคติของตนเอง เพื่อชี้ให้เห็นว่าความซื่อสัตย์คือคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างแท้จริง ซึ่งปรากฏเด่นชัดในมิติของการรับราชการทหาร “มิใช่เพียงการริเริ่มแบบฉบับการวางตน ในการทำงานของทหารมาเท่านั้น หากแต่ พลตรี เปรม ยังได้ริเริ่มในการเป็นตัวอย่างของความซื่อสัตย์ โดยเฉพาะถ้าเป็นเรื่องของราชการด้วยแล้ว ยิ่งต้องตรงไปตรงมา ไม่ให้เป็นที่ครหาได้ แม้แต่ในเรื่องของเวลาราชการก็ไม่เคยนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องส่วนตัวเลย มีแต่จะใช้เวลาทั้งหมดกับทางราชการ”¹⁷³

การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเรื่องราวผ่านทัศนคติของตนเป็นหลัก นับเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงมุมมองความคิดของผู้เขียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งในการส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้ชายที่มีความซื่อสัตย์ไปสู่การรับรู้และจดจำของผู้อ่านได้ อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องจะเลือกใช้กลวิธีใดในการนำเสนอเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวด้านความซื่อสัตย์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปสู่ผู้อ่าน แต่ทุกกลวิธีต่างช่วยทำให้

¹⁷³ อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา, **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543), 95.

ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ชายที่มีความซื่อสัตย์ปรากฏอย่างเด่นชัดในสายตาของผู้อ่านและสังคม

เรื่องราวเกี่ยวกับความซื่อสัตย์สุจริตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติตั้งแต่ชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลจนกระทั่งมีสถานะทางสังคมเป็นบุคคลสาธารณะ ในฐานะ “นายกรัฐมนตรีคนที่ 16” ของประเทศไทย การถ่ายทอดซ้ำเรื่องราวดังกล่าว นับเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนทำให้เกิดเป็นความทรงจำขึ้นในเวลาต่อมา ตัวอย่างหนังสือแนวชีวประวัติที่นำเรื่องราวการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอดเป็นลำดับแรกๆ ได้แก่ **เรื่อง นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** ผู้เขียนเลือกใช้วิธีการนำเสนอคุณลักษณะส่วนตัวด้านความซื่อสัตย์ โดยสอดแทรกทัศนคติที่มีต่อบุคลิกลักษณะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าคุณลักษณะด้านนี้สามารถเกื้อหนุนชีวิตในเส้นทางการเมืองได้ ดังใจความว่า

เสียงกล่าวขวัญถึงความซื่อสัตย์ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บวกกับตำแหน่งทางการเมืองและการเมืองที่รุดหน้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บุคลิกที่โดดเด่นทำให้ชื่อเสียงของพลเอกเปรม เปล่งรัศมีอย่างสูงสุด แต่ในขณะที่เดียวกันการดำเนินนโยบายของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็เสื่อมโทรมลงเกือบถึงที่สุดเช่นกัน ฐานอำนาจทางการเมืองของพลเอกเกรียงศักดิ์ค่อยๆ อ่อนลงทุกที ศัตรูทางการเมืองเพิ่มขึ้นมากเรื่อยๆ ดังนั้น แม้คณะรัฐมนตรีชุดเกรียงศักดิ์ 2 จะถูกพายุการเมืองพัดกระหน่ำอย่างรุนแรงเพียงใดก็ตาม พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กลับมิได้ถูกโยกไปตามกระแสแม้แต่น้อย แต่กลับยิ่งเพิ่มหลักประกันความมั่นคงทางการเมืองมากยิ่งขึ้นอย่างเป็นลำดับเฉพาะตัว¹⁷⁴

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การเล่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบดังกล่าวมีข้อดีคือ สามารถสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั่นคือ การเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์ได้อย่างชัดเจน สังเกตได้จากข้อความที่กล่าวไว้ว่า “เสียงกล่าวขวัญถึงความซื่อสัตย์ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บวกกับตำแหน่งทางการเมืองและการเมืองที่รุดหน้าเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ บุคลิกที่โดดเด่นทำให้ชื่อเสียงของพลเอกเปรม เปล่งรัศมีอย่างสูงสุด” ข้อความเหล่านี้จึงช่วยให้ผู้อ่านไม่ต้องตีความเนื้อหาเพิ่มเติม แต่หากมองอีกมุมหนึ่ง การเล่าเรื่องในรูปแบบนี้อาจมีข้อเสียในแง่ของการตีกรอบความคิดของผู้อ่าน เพราะการจะทำให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ที่มีอยู่ในตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ควรเกิดขึ้นมาจากความคิดและการตระหนักของผู้อ่านเองจึงจะมีประสิทธิภาพและคงทน

¹⁷⁴ ชัยรินทร์ ไชยวัฒน์, **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 64-65.

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าผู้เขียนจะมีวิธีการเล่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์รูปแบบใด คงปฏิเสธไม่ได้ว่าเรื่องราวเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่มีความโดดเด่นในแวดวงการเมือง ในขณะที่เดียวกันก็ได้ทำหน้าที่ในการชี้ให้เห็นถึงคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากเหตุผลที่กล่าวมา อีกสิ่งที่ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่สังคมและคนในวงการเมืองให้ความสนใจก็คือ ในการรับรู้ของคนส่วนใหญ่มองว่า นักการเมืองหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการเมืองมักมีภาพลักษณ์และชื่อเสียงในทางลบมากกว่าทางบวก เช่น ชี้โก่ง ไม่รักษาคำพูด ใช้อำนาจเพื่อหาประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง เป็นต้น แต่เมื่อมีบุคคลที่ถูกกล่าวขานในด้านความซื่อสัตย์อย่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมือง ประกอบกับในช่วงเวลานั้นสังคมอาจกำลังโหยหาคนดีที่มีความซื่อสัตย์ จึงทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับความสนใจจากสังคม จนนำไปสู่การคัดเลือกให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ตัวอย่างต่อมา คือ เรื่อง **อารมณ์ขันของป้าเปรม** เรื่องนี้ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเส้นทางการเมือง โดยนำข้อมูลจากคำบอกเล่าของบุคคลใกล้ชิดซึ่งเป็นนายทหารคนสนิทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ พลตรี สุรยุทธ จุลานนท์ (ยศในขณะนั้น) มาถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตที่มีอยู่ในตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนทำให้สามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรียาวนานถึงกว่า 8 ปี ดังนี้

เคล็ดลับที่ทำให้ป้าอยู่ยงคงกระพันในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีติดต่อกันเป็นปีที่ 8 คืออะไร

ท่านบอกเลยว่า ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นสิ่งที่ท่านพร่ำสอนหลายๆ คนว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ท่านขึ้นมาสู่ตำแหน่งผู้บริหารสูงสุดของประเทศ แล้วก็อยู่ยงคงกระพันมาจนถึงปัจจุบันนี้ อันนี้เป็นสิ่งที่ท่านสอนพวกผมว่าขอให้ยึดถือเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต ส่วนมากท่านจะสอนในโอกาสที่เข้าไปพบท่าน เช่น ในการเลื่อนยศ เลื่อนตำแหน่ง ท่านจะให้ข้อคิดเห็นและก็จะสั่งสอนอบรม ผมก็พยายามจำๆ ไว้ ท่านให้สิ่งที่เป็นประสบการณ์ของท่านเอง และเป็นบทเรียนที่มีค่าสำหรับพวกผมที่จะต้องดำเนินการตามนั้น¹⁷⁵

ข้อมูลข้างต้นได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะในฐานะของผู้นำประเทศได้อย่างเด่นชัด ผ่านการแสดงออกทางความคิดและพฤติกรรม โดยข้อมูลจากบุคคลใกล้ชิดของพลเอก

¹⁷⁵พิรยุทธ สุเทพศิริ, อารมณ์ขันของป้าเปรม (กรุงเทพฯ: พญานาค, 2531), 62.

เปรม ติณสูลานนท์ ที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดนั้น ได้ช่วยสนับสนุนและตอกย้ำให้เรื่องราวการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์ยิ่งมีความหนักแน่นและเด่นชัดมากขึ้น คำบอกเล่าของพลตรี สุรยุทธ์ จุลานนท์ จึงมีความสำคัญในแง่ของการช่วยสร้างภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขณะเดียวกันก็เป็นเสมือนกระบอกเสียงที่ทำหน้าที่ในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในความทรงจำของตนให้กระจายไปสู่การรับรู้ของผู้อ่าน นับเป็นการส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตไปสู่สังคมในวงกว้างโดยมีหนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลาง

หนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **ชีวิตและผลงานของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ** ถือเป็นวรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในระดับปัจเจกบุคคลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดคือสิ่งที่ผู้เขียนได้รวบรวมมาจากบุคคลที่มีสถานะและตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมในฝ่ายต่างๆ ทั้งยังเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดหรือเคยปฏิบัติงานร่วมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน หนังสือเล่มนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ทำให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของแต่ละคนได้อย่างชัดเจน ซึ่งหนึ่งในเรื่องที่คนส่วนใหญ่ต่างมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันก็คือการเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดี อาทิ ข้อมูลจาก คุณสุรัศมีพรรณ ดุลยจินดา ที่ปรึกษาการศึกษาสถานทูตไทย กรุงมนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ที่ได้แสดงทัศนะต่อนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในเรื่องของความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี โดยมีเนื้อหา ดังนี้

...แนวความคิดจิตใจของท่านนายกรัฐมนตรีในเรื่องการเทิดทูนพระมหากษัตริย์นั้น อาจจะได้เห็นได้ชัดเจนจากคำปราศรัยของท่านนายกรัฐมนตรี ที่กล่าวไว้ ณ หอประชุมวิทยาลัยครูสวนสุนันทา เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2522 (ขณะนั้นท่านดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และผู้บัญชาการทหารบก) มีความตอนหนึ่งว่า

“ผมคิดว่าคนไทยเป็นคนที่เทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างยิ่งยวด เราพูดด้วยความมั่นใจด้วยความจงรักภักดีได้ว่า ชาตินี้เป็นชาติที่ชาติสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ได้ เราเคารพจงรักภักดีสนิทแนบแน่นพระเจ้าอยู่หัวเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเรา เป็นศูนย์รวมของชีวิตจิตใจของพวกเราใหญ่หลวงนัก ไม่มีใครสามารถจะมาทำลายความเชื่อมั่น และยึดถือในพระเจ้าอยู่หัวจากคนไทยของเราได้ ไม่ว่าคนไทยนั้น จะนับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาอื่นใดก็ตาม ผมขอยืนยันว่า ผมเคยเห็นคนไทยทุกศาสนาที่ได้แสดงความจงรักภักดีเทิดทูนพระมหากษัตริย์อย่างดีเลิศมาตลอดเวลา...”

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แสดงออกตลอดชีวิตว่า มีความเคารพเทิดทูนและจงรักภักดี ในองค์พระมหากษัตริย์และพระราชวงศ์อย่างยิ่งยวด เป็นที่ประจักษ์แจ้งอย่างแน่ชัดต่อบุคคลทั่วไป

.....

เกี่ยวกับนโยบายการปราบปรามการทุจริตในวงราชการ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้รับการยกย่องว่าเป็น ผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตอย่างยิ่งยวด และเป็นผู้ที่ดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ฯพณฯ ได้กระทำตัวเป็นตัวอย่างที่ดี ซึ่งเป็นผลดีทำให้นโยบายการป้องกันปราบปรามการทุจริตในวงราชการดำเนินไปอย่างได้ผลดี

ท่านพลเอกเปรมฯ เป็นผู้นำที่ใช้ความเข้มแข็งเด็ดขาดในการที่จะธำรงรักษาหลักแห่งความซื่อสัตย์สุจริตและภาพพจน์ที่ดีของคณะรัฐมนตรีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เมื่อเกิดมีกรณี ที่สื่อว่าอาจจะมี การปฏิบัติงานที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบ หรือมีแนวโน้มว่าจะเป็นการมิชอบ ฯพณฯ พลเอกเปรมฯ ได้ใช้ความเข้มแข็งเด็ดขาดถึงขั้นยอมให้บุคคลระดับรัฐมนตรี พ้นตำแหน่งไป ทั้งๆ ที่การกระทำยังไม่ถึงขั้นพิสูจน์ว่าได้มีการกระทำผิดอย่างชัดเจน¹⁷⁶

ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลจาก สุรัศม์พรรณ ดุลยจินดา มาถ่ายทอด เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดี ตัวอย่างแรก คือ การกล่าวคำปราศรัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ให้แก่บรรดานักศึกษาวิทยาลัยครูสวนสุนันทาพิง ซึ่งข้อมูลเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ ข้อมูลที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถ่ายทอด ยังถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการหล่อหลอมและปลูกฝังความคิดของคนรุ่นใหม่ให้หันมาตระหนักถึงคุณค่าของสถาบัน และเกิดพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเคารพและจงรักภักดีต่อไป

ส่วนเนื้อหาอีกด้านหนึ่งที่กล่าวถึงการปราบปรามการทุจริตในหมู่วงราชการ ถือเป็นข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์สุจริตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ชัดเจนอย่างยิ่ง เนื่องจากการกระทำได้ช่วยพิสูจน์ให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความซื่อสัตย์อย่างแท้จริง โดยเฉพาะเมื่อเลือกจัดการกับบุคคลที่ประพฤติตนส่อไปในทางทุจริตด้วยการปลดจากตำแหน่ง จึงยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงภาพของผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริตในหน้าที่ได้อย่างดียิ่ง โดยเรื่องราวทั้ง 2 เหตุการณ์นี้ ได้ทำหน้าที่ในการสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศ ทั้ง

¹⁷⁶สุรัศม์พรรณ ดุลยจินดา, *ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษ* (กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537), 38-41.

ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความจงรักภักดีที่มีต่อสถาบันได้อย่างเด่นชัด ในขณะที่เดียวกันการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะดังกล่าวยังถือเป็นการยกย่องสรรเสริญคุณความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำให้แก่สังคม โดยที่ผู้เขียนไม่จำเป็นต้องชี้ให้ผู้่านคล้อยตามแต่อย่างใด หากแต่ผู้อ่านสามารถประจักษ์ถึงคุณลักษณะข้อนี้ได้ด้วยตนเองผ่านคำบอกเล่าของบุคคลต่างๆ

การนำเสนอเนื้อหาแบบสรรเสริญอีกด้านหนึ่ง คือ การยกย่องชื่นชมเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ มักปรากฏให้เห็นผ่านช่วงชีวิตการเป็นผู้นำทหารและผู้นำการเมือง เนื่องจากบทบาททั้งสองมีความสำคัญต่อสังคมและประเทศ กล่าวคือ ผู้นำทหารคือผู้ที่มีอำนาจในการควบคุมกองกำลังทหารในประเทศให้ปฏิบัติภารกิจ ส่วนผู้นำการเมือง เป็นหัวหน้าของฝ่ายบริหารในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นผู้นำคณะรัฐมนตรี และมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารราชการแผ่นดิน ด้วยเหตุที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งทั้งผู้นำทหารและผู้นำประเทศมาแล้วทั้งคู่ จึงย่อมปรากฏเรื่องราวและผลงานต่างๆ มากมายให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคม

ในด้านผู้นำทหาร เรื่องราวที่ผู้เขียนกล่าวถึงในทางสรรเสริญถูกนำเสนอ ผ่านความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรงตำแหน่ง “แม่ทัพภาคที่ 2” ในปี พ.ศ. 2517 – 2520 และได้ริเริ่มนำแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ในการแก้ปัญหาคบาคบจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ แนวคิดดังกล่าวนับเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการประสานรอยร้าวในใจของชาวบ้านที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐให้ดีขึ้น เนื่องจากช่วงแรกชาวบ้านมีทัศนคติด้านลบต่อข้าราชการของรัฐซึ่งก็คือ ตำรวจ เพราะมองว่าเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมชอบขูดรีด ข่มเหง และรังแกชาวบ้าน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงหาวิธีแก้ไขโดยพยายามหาช่องทางให้ชาวบ้านได้มีโอกาสระบายความอัดอั้นที่มีต่อข้าราชการรัฐ เมื่อชาวบ้านเริ่มมั่นใจและไว้วางใจมากขึ้นจึงให้ความร่วมมือและมีท่าทีต่อเจ้าหน้าที่รัฐอย่างเป็นมิตรมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้สามารถดึงมวลชนมาเป็นแนวร่วมได้เป็นจำนวนมาก

การเมืองนำการทหารถือเป็นแนวคิดสำคัญที่สร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่การเมืองของไทยในช่วงเวลานั้น เพราะสามารถทำให้สงครามยุติลง โดยรัฐบาลให้ข้อเสนอต่อประชาชนว่า “จะขจัดความไม่เป็นธรรม สนับสนุนประชาธิปไตย ปฏิบัติต่อผู้เข้ามอบตัวอย่าง “เพื่อนประชาชนร่วมชาติ” ”¹⁷⁷ ด้วยเหตุที่แนวคิดดังกล่าวมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาได้ จึงส่งผลให้ในเวลาต่อมา มีการเผยแพร่แนวคิดนี้ไปสู่กองทัพภาคอื่นๆ กลายเป็นแนวคิดหลักของกองทัพบก กอง

¹⁷⁷ ประชาไทย, รู้จัก “คำสั่ง 66/23” การปรองดองและยุติสถานการณ์สู้รบในชนบทที่ถูกพูดถึงอีกครั้งยุค คสช., เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2017/01/69790>

อำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน และขยายผลไปสู่คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ วันที่ 23 เมษายน 2523 ในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรี

ตัวอย่างของหนังสือที่มีการนำเสนอเนื้อหาในลักษณะของการสรรเสริญความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ ได้แก่ จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ในเรื่องนี้ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านดังกล่าวผ่านข้อมูลซึ่งมีที่มาจากคำบอกเล่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยมีรูปแบบการนำเสนอที่คล้ายคลึงกับการสัมภาษณ์ กล่าวคือ ผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นผู้สัมภาษณ์ ในขณะที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ ดังข้อความต่อไปนี้

“ผมสอนลูกน้องว่า เขาจะด่าจะว่าเราอย่างไรก็ต้องอดทน ปล่อยให้เขาระบายออกมาว่าเขามีความน้อยเนื้อต่ำใจอย่างไร เขาถูกรังแกอย่างไร ลูกสาวของเขาถูกฉุดอย่างไร ลูกชายเขาถูกใส่ชื่อหาอย่างไรบ้าง เราบอกเรื่องนี้เรารู้ เราจะช่วยกันทำ เราจะปราบปราม ต่อไปนี้เราจะไม่นิ่งเฉย เขาก็เริ่มเข้าใจ...”

จากความคิดที่เคยถูกปลูกฝังให้มองว่า ผกค. เป็นศัตรูสำคัญที่จะต้องล้างผลาญกันให้สิ้นจากแผ่นดิน ข้าราชการเมืองมีปัญหาเกี่ยวกับแนวความคิด “การเมืองนำการทหาร” หรือไม่

“ทหารไม่ค่อยมีปัญหา มีปัญหากับฝ่ายตำรวจและฝ่ายปกครอง เพราะความคิดนี้เริ่มไปจากเรา เรามานั่งคุยกันจึงไม่มีปัญหา แล้วทหารส่วนมากก็ไม่มีปัญหาอยู่แล้ว แต่ว่ามีปัญหา กับ ผกค. เพราะ ผกค. มาเล่นงานพวกเรายูเรื้อย อส. กิติ ตชด. กิติ โดนยูเรื้อย พวกที่เป็นปัญหาก็คือตำรวจกับฝ่ายปกครอง คือยังเชื่อในวิธีการรุนแรง ชอบจับเขาไปฆ่า ตอนหลังเราเข้าไปช่วยชาวบ้านที่เดือดร้อนว่าเราจะจัดการกับเรื่องเหล่านี้ให้ และไปช่วยเหลือเขาในเรื่องช่วยสอนหนังสือ ช่วยป้องกันหมู่บ้าน ช่วยเขาทำนา มันต้องใช้ความอดทนมาก...”

.....
เป็นความจริงที่ว่าความอดทนเป็นของขมขื่น แต่ผลของมันหวานชื่นและยืนนานเสมอ
พื้นฐานสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ท่านและผู้ร่วมงานสามารถค้นพบวิธีแก้ปัญหาได้ ก็
เพราะท่านมีความเข้าใจในพี่น้องประชาชนนั่นเอง¹⁷⁸

เนื้อหาข้างต้น นอกจากแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้เขียนเข้าไปมีส่วนร่วมกับเจ้าของประวัติ อันเป็นการสร้างความน่าสนใจและช่วยทำให้บรรยากาศการอ่านชีวประวัติมี

¹⁷⁸ บัญชร ขวาลศิลป์, จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 111-113.

ชีวิตชีวาแล้ว ในด้านของเนื้อหายังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด ตลอดจนวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ยุติปัญหาระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์และรัฐบาลได้อย่างเป็นลำดับ นับตั้งแต่การวางแนวทางแก้ปัญหา การนำแผนที่วางไว้ไปใช้ และแสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ ผู้อ่านจึงไม่เพียงได้รับความรู้เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ในอดีตที่สร้างผลกระทบรุนแรงต่อการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น แต่ยังเห็นวิธีคิดและการวางแผนอย่างเป็นระบบของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด อันเป็นหนทางที่ช่วยให้ผู้อ่านได้ประจักษ์ถึงความสามารถในการแก้ไขปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยตนเอง

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ หนังสือเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** แม้หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้จะได้รับการสร้างสรรค์ ภายหลังจากเรื่องแรกเป็นเวลากว่า 10 ปี แต่เนื้อหาที่ผู้เขียนยังคงกล่าวถึงและถ่ายทอดซ้ำก็คือ **การใช้ยุทธวิธีการเมื่อนำการทหารในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์** สำหรับวิธีการเล่าเรื่องและผู้เขียนใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารที่แก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ คล้ายกับเรื่องก่อนหน้า แต่แตกต่างกันตรงที่ผู้เขียนเรื่องนี้เน้นนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาใช้ในการเล่าเรื่อง ส่วนผู้เขียนจะทำหน้าที่เพียงดำเนินเรื่องและสรุปเหตุการณ์ในแต่ละตอน

เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอมีความส่วนหนึ่งคล้ายกับเรื่องก่อนหน้า กล่าวคือ แสดงให้เห็นแนวคิดและวิธีการแก้ปัญหาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้กับพรรคคอมมิวนิสต์ แต่มีข้อมูลส่วนหนึ่งที่ถูกเพิ่มเติมเข้ามา นั่นคือ การอธิบายให้เห็นถึงชนวนปัญหาระหว่างรัฐบาลกับพรรคคอมมิวนิสต์ จนนำไปสู่การแก้ปัญหา โดยยังคงสอดแทรกทัศนคติรวมถึงแผนการทำงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏให้ผู้อ่านได้เห็นอย่างสม่ำเสมอ ตัวอย่างเช่น

สาเหตุสำคัญ 3 ประการที่ทำให้คนไทยไปเข้ากับฝ่ายคอมมิวนิสต์ ได้แก่

1. ความลำบากยากจน
2. ความคับแค้นใจที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม
3. การถูกกดขี่ข่มเหง

ผมบอกว่าเป็นสาเหตุถ้าเราไม่สามารถจะกำจัดให้ได้ เราก็ไม่สามารถแก้ปัญหานี้ ไม่สามารถรมมีชัยชนะเหนือพวก ผกค. ได้”

ท่านกล่าวด้วยเสียงหนักๆ

และนี่คือสาเหตุหนึ่งที่ทาง พคท. ได้มองเห็นก่อนและสามารถเข้าถึงชาวบ้านในเขตการสู้รบนั้นได้ก่อน ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐบาลเข้าหาชาวบ้านเหมือนกับพวกผู้ปกครองประเทศในอาณานิคม กัดขี่ รีดไถ ใช้อำนาจไม่เป็นธรรม แต่พลพรรค พคท. กลับมาในลักษณะตรงกันข้าม เต็มไปด้วยวินัย

.....

และจุดนี้แหละที่ พลโท เปรมฯ กับคณะทำงานของท่านเริ่มแผนยุทธศาสตร์ใหม่นั้นคือ “การเมืองนำการทหาร” แทนที่จะใช้แผนเดิม “การทหารนำ” ซึ่งยิ่งปราบปรามยิ่งทำให้การรบของ พคท. มีชัยมากยิ่งขึ้น เขาใช้แผน “เกลี้ยจิ้มเกลี้ย” และเป็นแผนเดียวกับผู้นำการปฏิวัติจีน “เหมาเจ๋อตุง” ประสบชัยชนะมาแล้วในผืนแผ่นดินใหญ่ เหมาเจ๋อตุงย้ำยุทธวิธีนี้ว่า “การเมืองนำกองทัพ กองทัพนำการทหาร” หรือแผน “ยุทธศาสตร์มวลชน” นั่นเอง

แผน “การเมืองนำการทหาร” หรือ “ยุทธศาสตร์มวลชน” ที่กำหนดโดยแม่ทัพภาคที่ 2 ชื่อ พลโท เปรม ตินสุสานนท์ กับนายทหารฝ่ายเสนาธิการ และผู้ร่วมงานของท่านสามารถเจาะลึกเข้าสู่ประชาชนหรือมวลชน และสามารถนำมาเป็นพรรคพวกได้ จนชาวบ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มราษฎรอาสาสมัครไทยอาสาป้องกันชาติ หรือ ทสปช. มีผลสะท้อนอย่างใหญ่หลวงต่อการทำสงครามปฏิวัติ หรือประชาชนของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย หรือ พคท.¹⁷⁹

เนื้อหาข้างต้นนับเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนใช้ในการบอกเล่าและชี้ให้เห็นถึงที่มาของสาเหตุปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศไทยอย่างละเอียด ทั้งยังได้สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ของพลเอก เปรม ตินสุสานนท์ ในฐานะแม่ทัพภาคที่ 2 ที่ต้องการขจัดปัญหาให้หมดสิ้น ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอนอกจากทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาในอดีตแล้ว ยังแสดงให้เห็นถึงที่มาของแนวคิด “การเมืองนำการทหาร” ที่ พลเอก เปรม ตินสุสานนท์ เลื่อนนำมาใช้ในการรับมือกับประชาชนอันเป็นส่วนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วยเช่นกัน

หากวิเคราะห์วัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนนำเสนอ คงปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้เขียนต้องการใช้พื้นที่จากหนังสือแนวชีวประวัติเป็นช่องทางในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ตินสุสานนท์ ในฐานะทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ และเพื่อสร้างการจดจำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ตินสุสานนท์ ให้เป็นไปในทิศทางที่ยกย่องชื่นชมในสติปัญญาและความสามารถ โดยไม่ละเลยความเป็นจริงที่ว่า สถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถคลี่คลายและยุติลงได้ด้วยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น พลเอก เปรม ตินสุสานนท์ รวมถึงนายทหารผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หนังสือเรื่องนี้จึงไม่เพียงถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ตินสุสานนท์ ในฐานะของทหารที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ให้สังคมรับรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่ที่ชี้ให้เห็นว่า พลเอก เปรม ตินสุสานนท์ ได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือจากคณะทำงาน จึงสามารถขจัดปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ

¹⁷⁹ นพ พินสายนแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 59-60.

นอกจากผู้เขียนจะใช้กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาแบบสรรเสริญเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวความสามารถทางการทหารของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นที่รับรู้ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว ยังพบการผลิตสร้างเนื้อหาด้วยวิธีการสรรเสริญถึงความสามารถด้านการเมืองด้วยเช่นกัน โดยความสามารถทางการเมืองปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัดในช่วงชีวิตการเป็น “นายกรัฐมนตรี” ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาที่มีความยาวนานกว่า 8 ปี ด้วยเหตุนี้จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงตัวตนตลอดจนคุณูปการด้านต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ขณะดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศได้อย่างชัดเจน ผลจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีอย่างเต็มกำลังความสามารถ ประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะตัว เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความจงรักภักดี เป็นต้น อันบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้นำพาให้มีชื่อเสียงทางการเมือง และส่งผลให้ในเวลาต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ ขึ้นเป็น “รัฐบุรุษ”

ผู้เขียนใช้วิธีการสรรเสริญถึงความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองให้แก่ผู้อ่านรับรู้ โดยนำเรื่องราวสำคัญทางประวัติศาสตร์การเมืองและเศรษฐกิจไทยมาถ่ายทอด หนึ่งในนั้นคือ “การปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตรา” อันเป็นหนทางในการทำให้ระบบเศรษฐกิจไทยที่กำลังอยู่ในภาวะถดถอยเกิดเสถียรภาพและสามารถเติบโตต่อไปได้ แต่ก่อนที่รัฐบาลจะค้นพบแนวทางในการพยุงเศรษฐกิจและสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบเศรษฐกิจไทยได้นั้น ต้องใช้ความพยายามอย่างหนักจนกระทั่งมีการจัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจขึ้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานจากผู้เชี่ยวชาญและผู้มีประสบการณ์ช่วยกันหามาตรการแก้ไข โดยให้ธนาคารแห่งประเทศไทยและกระทรวงการคลังร่วมมืออย่างใกล้ชิด

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาในหนังสือแนวชีวประวัติ พบว่า ผู้เขียนส่วนใหญ่เลือกนำเรื่องราวดังกล่าวนี้มาถ่ายทอดเป็นจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าเรื่องราวส่วนนี้มีความสำคัญต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะที่เดียวกันยังช่วยสร้างการจดจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่สามารถแก้ไขปัญหาและนำพาเศรษฐกิจของไทยให้เกิดเสถียรภาพได้ ตัวอย่างเช่นเรื่อง 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤๅจะลบรอยอดีตได้ ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาการเงินด้วยการปรับลดค่าเงินบาทและปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงิน ผ่านน้ำเสียงและมุมมองของตนเพียงรูปแบบเดียวเท่านั้น โดยการสรุปข้อมูลทั้งหมดแล้วนำมาถ่ายทอดให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติอีกครั้ง ดังเนื้อหาต่อไปนี้

นโยบายที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตัดสินใจนำออกใช้ในการแก้ไขปัญหาการเงินระหว่างประเทศ จนทำให้ภาวะทางด้านการค้าการส่งออกของประเทศประสบผลสำเร็จมากขึ้นก็คือ การปรับค่าเงินบาทพร้อมกับปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา โดยให้ค่าเงินบาทโยงกับกลุ่มเงินสกุลสำคัญ แทนที่จะโยงไว้กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียว การปรับค่าเงินบาท 2 ครั้ง คือ เมื่อปี พ.ศ. 2524 ลดค่าเงินบาทลงร้อยละ 8.7 และในปี พ.ศ. 2527 เมื่อเดือนพฤศจิกายนประกาศลดค่าเงินบาทลงอีกร้อยละ 15 โดยครั้งนี้ให้ค่าเงินบาทโยงกับกลุ่มเงินสกุลสำคัญอื่นๆ ไม่โยงไว้กับค่าเงินดอลลาร์แต่สกุลเดียว

การปรับปรุงอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าว ได้ส่งผลให้มูลค่าการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรมได้ขยายตัวโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 20 ในช่วงปี พ.ศ. 2528 – 2530

ได้มีเสียงแสดงความไม่พอใจจากคนบางคนเมื่อมีการประกาศลดค่าเงินบาท เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2527 ถึงขนาดออกโทรทัศน์พุดจากรุนแรงให้รัฐบาลเปลี่ยนคำสั่งการลดค่าเงินบาทกลับไปมีค่าอย่างเก่า ผู้คนในบ้านเมืองตอนนั้นคิดว่าคงเกิดการปฏิวัติแน่ เพราะคนพุดทางโทรทัศน์มีตำแหน่งใหญ่โตทางทหาร

แต่พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร ยังคงมุ่งมั่นแก้ไขปัญหามาของชาติด้านเศรษฐกิจต่อไปอย่างเอื้อเฟื้อกลมเกลียว เพราะคิดว่าเป็นหนทางถูกต้องที่จะทำเช่นนั้นเพื่อประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ มากกว่าคนส่วนน้อยที่อาจมีผลกระทบกระเทือนบ้างจากการประกอบธุรกิจเนื่องจากค่าของเงินบาทลดลงไป

.....

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตัดสินใจอย่างกล้าหาญในการลดค่าเงินบาท เพราะในอดีตการที่ค่าเงินบาทผูกติดอยู่กับค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียวอาจมีผลดี เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ มีเสถียรภาพ และขยายตัวสูงเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่ค้าอื่นๆ ของไทย แต่ในปัจจุบันภาวะเศรษฐกิจของสหรัฐฯ กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เลวลงอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาพื้นฐานที่สืบเนื่องมาจากการขาดดุลทางการค้าอย่างมหาศาล หากเงินบาทยังมีค่าผูกติดกับเงินดอลลาร์สหรัฐฯ เพียงสกุลเดียวแล้ว ย่อมต้องกดดันให้ค่าเงินบาทตกต่ำลง และจะมีผลกระทบต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างมาก ดังนั้นนโยบายด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของไทยจึงจำเป็นต้องปรับ เพื่อรักษาคุณภาพทางเศรษฐกิจไว้ และเป็นผลดีต่อทั้งผู้ส่งออกและผู้นำเข้า รวมทั้งธุรกิจอื่นในระยะต่อไปซึ่งต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมจากต่างประเทศ และหนี้ภาครัฐบาลไม่ถูกกระทบกระเทือนต่อภาวะผกผันของค่าเงินดอลลาร์สหรัฐฯ¹⁸⁰

¹⁸⁰ ประสงค์ สุ่นศิริ, 726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤจะลรอยอดีตได้ (กรุงเทพฯ: มติชน, 2532), 139-140.

จากเนื้อหาข้างต้น สิ่งที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดได้แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการบริหารประเทศของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด กล่าวคือ ก่อนจะตัดสินใจลดค่าเงินบาทและปรับปรุงระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินของประเทศ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีการไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียอย่างรอบด้าน แม้การตัดสินใจดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อประเทศ แต่รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็พร้อมรับ และยอมเลือกใช้แนวทางที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจให้น้อยที่สุด หากวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้ใช้ประโยชน์จากพื้นที่ในหนังสือแนวชีวประวัติเพื่อวัตถุประสงค์ 2 ประการ ประการแรก คือ เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นที่รับรู้และสร้างการจดจำให้แก่ผู้อ่าน ส่วนประการที่ 2 เป็นการกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความตั้งใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ของประเทศ และมุ่งหวังให้ผู้อ่านยกย่องชื่นชมในความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์

การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเนื้อหาด้วยวิธีการข้างต้น แม้จะมีข้อดีที่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจสถานการณ์เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตได้ภายในระยะเวลาอันสั้น แต่ก็มีข้อเสียด้วยเช่นกัน กล่าวคือ การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เขียนเพียงฝ่ายเดียวถือเป็นการรับสารทางเดียว เพราะเมื่อพิจารณาสถานะของผู้เขียนแล้วจะพบว่า ผู้เขียนมีสถานะเป็นทหารที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังนั้น หากวิเคราะห์ถึงจุดประสงค์ในการนำเสนอแล้วคงมีเพียงไม่กี่ประการเท่านั้น ซึ่งหนึ่งในประการสำคัญก็คือ การใช้พื้นที่ของหนังสือแนวชีวประวัติเป็นช่องทางในการยกย่องชื่นชมคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยทุ่มเทและเสียสละ จนสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศให้ผ่านพ้นไปได้อย่างมีเสถียรภาพ

นอกจากหนังสือแนวชีวประวัติที่กล่าวมาข้างต้น ยังพบการนำเสนอเนื้อหาในทางสรรเสริญยกย่องความสามารถในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจผ่านเรื่อง **รัฐบุรุษชื่อเปรม** เช่นกัน โดยผู้เขียนได้นำบทสนทนาระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และดร.วีรพงษ์ รามางกูร มาถ่ายทอดเพื่อให้ผู้อ่านได้วิเคราะห์ด้วยตนเองว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และคณะทำงานของรัฐบาลชุดนี้มีการแสดงออกอย่างไรต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งเมื่อผู้อ่านได้รับรู้เรื่องราวจากหนังสือแนวชีวประวัติแล้วก็จะตระหนักได้เองว่า สิ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำในฐานะนายกรัฐมนตรีก่อให้เกิดคุณูปการแก่ระบบเศรษฐกิจของประเทศอย่างไร ดังเนื้อความที่ว่า

“กราบเรียนป้าเดี๋ยวนี้อย่าว่าข้อเสียที่สำคัญที่สุดของการลดค่าเงินบาทมีอยู่ 2-3 ประการ คือ

1. จะเกิดภาวะเงินเฟ้อ เพราะเหตุว่าของที่นำเข้ามาจะต้องมีราคาเป็นเงินบาทแพงขึ้น แต่สิ่งที่เป็นตัวจุดให้เงินเฟ้อสูงเท่าที่ผ่านมา 2-3 ปีนี้คือ ราคาน้ำมันและค่าบริการรัฐวิสาหกิจ ถ้าหากว่ามีการลดค่าเงินบาท แล้วเราปล่อยให้เงินเฟ้อขึ้นเพื่อในอัตราเดียวกับการลดค่าเงินบาท แปลว่าเจ้ากัน ไม่มีประโยชน์อะไรในการส่งออก เพราะของก็แพงขึ้นในอัตราที่เท่ากับการลดค่าเงินบาท ของส่งออกก็ราคาเดิม ไม่มีประโยชน์

บางประเทศยิ่งแกว่านั้นใหญ่ ก็คือว่า เมื่อลดค่าเงินแล้วปล่อยให้เงินเฟ้อสูงกว่าอัตราการลดค่าเงิน เช่น เราลดตอนนี้ 15% ถ้าเงินเฟ้อเกิน 15% ของส่งออกแทนที่จะถูกลง แต่กลับแพงขึ้นอีก ก็ยิ่งเป็นผลร้าย การลดค่าเงินบาทก็จะไม่มีประโยชน์อะไร เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะทำให้เกิดเงินเฟ้อมีอยู่ 2-3 อย่าง คือ ราคาน้ำมันและค่าบริการสาธารณูปโภค วิธีแก้ก็คือ ต้องตรึงพวกนี้ไว้ก่อน เมื่อประกาศลดค่าเงินบาทแล้วต้องตรึงราคาน้ำมันและค่าบริการสาธารณูปโภคไว้ก่อน ถ้าจะต้องชดเชยก็ต้องชดเชยไประยะหนึ่งก่อน

2. เมื่อมีการลดค่าเงินบาทแล้ว ก็จะทำให้ระบบงบประมาณปั่นป่วนหมด เพราะหน่วยราชการที่ใช้งบประมาณไปแล้วไม่สามารถที่จะตรึงราคารายจ่าย เพราะงบที่ให้ไปก่อสร้างหรือเป็นงบที่จะต้องซื้อของมาจากต่างประเทศจะไม่พอ เช่น งบซื้ออาวุธจากกองทัพ

ถ้าไปเพิ่มงบประมาณก็จะทำให้ขาดดุลงบประมาณเพิ่มขึ้น เป็นผลให้เกิดความกดดันทางด้านเงินเฟ้อ ก็จะทำให้ผลของการลดค่าเงินบาท เพราะฉะนั้นต้องตรึงงบประมาณรายจ่ายไว้เท่าเดิม แล้วปล่อยให้หน่วยราชการนั้นร้องขอกันไปหรืออย่าเพิ่งชำระ หรืออย่าเพิ่งซื้อ หรือใครไปทำสัญญาซื้อแล้ว เลิกได้ก็เลิกเสีย ถ้าเลิกไม่ได้ สินค้าเขาเอามาส่งแล้ว ก็ให้มาตกลงกับสำนักงานงบประมาณ ให้ทยอยงบบอกมา อย่าปล่อยออกมาปั้งเดียว เพราะมันจะเป็นการเพิ่มเงินเฟ้อ

ปากก็บอกว่า

“อย่างนี้รัฐบาลล้มแน่ หน่วยราชการต่างๆ เขาเอาตาย”

ผมก็บอกว่า

“มันก็จำเป็น ถ้าไปเพิ่มงบประมาณตามเปอร์เซ็นต์ของการลดค่าเงินบาท ก็จะไปปลงล้างผลของการลดค่าเงินบาท ซึ่งหลายประเทศไม่เข้าใจและลดค่าเงินของตนลงไปแล้วไม่เกิดผลอะไรเลย เราต้องไม่ทำอย่างนั้น”

3. เอกชนที่ไปกู้ยืมเงินมา ก็จะต้องมีภาระในการชำระคืนเงินกับต่างประเทศมากขึ้น หรือรัฐวิสาหกิจที่กู้เงินมาแล้วก็ต้องเอาเงินบาทไปใช้หนี้มากขึ้น โดยไปซื้อดอลลาร์ได้เท่าเดิม เขาคงจะโวยวาย

แต่ในกรณีของรัฐวิสาหกิจไม่เป็นไรหรอก ให้กรมบัญชีกลางจัดการได้ ที่จะทยอยหรือว่าลดค่าอะไรที่จะส่งคลัง อะไรก็ว่ากันไป ส่วนเอกชนต้องเดือดร้อนแน่นอน ดูเหมือนเขาจะเดือดร้อน แต่จริงๆ แล้วเขาไม่เดือดร้อน เพราะโรงงานหรืออะไรต่างๆ ที่เขานำเข้ามาแล้วมูลค่าเป็นเงินบาทมันก็สูงขึ้นไปตามการลดค่าเงินบาทด้วย แต่เขาไม่รู้ เพราะเขาดูเฉพาะหนี้ที่

จะต้องชำระเท่านั้น ระยะเวลา สองตัวนี้มันจะสมดุลกันไปเอง และเอกชนจะไม่มีวันเข้าใจตรงนี้ แล้วจะอย่างไร

ในแง่การเมืองรัฐมนตรีสมหมายฯ จะเรียกเขามาแล้วบอกว่า ใครขาดทุนอย่างไรจะชดเชยให้

ก่อนที่จะลดค่าเงินบาทมีมาตรการอันหนึ่ง คือ ออกระเบียบให้ผู้ส่งออกเนี่ย ต้องนำเงินตราต่างประเทศมาขายให้กับธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น เพราะตอนนั้นทุนสำรองเราไม่มี เราบังคับทุกวิถีทางเพื่อจะได้เงินดอลลาร์

4. ผู้ส่งออกที่เราบังคับให้เขามาส่งมอบเงินส่งออกให้เราในอัตราแลกเปลี่ยนเดิม เขาจะขาดทุนหมดเลย คือ พอได้ LC (LETTER OF CREDIT) มาปุ๊บต้องไปส่งมอบเงินส่งออก พอเขาได้เงินดอลลาร์มา เขาก็ได้ในอัตราเดิม หายไปสัก 4 บาท ตรงนี้ผมว่าไม่แฟร์กับเขาเราต้องชดเชยให้เขา

ป่าถามผมว่า

“แล้วชาวไร่ชาวนาได้อะไร”

ผมก็ชี้แจงว่า

“ราคาสินค้าเกษตรมันจะต้องสูงขึ้น”

ป่าก็ถามต่อว่า

“เฮ้ย แล้วถ้าพ่อค้าเขาลดราคาลง”

ผมก็บอกว่า

“ถ้าเขาลดราคาลง เขาก็ขายได้มากขึ้น กลไกตลาดมันอาจจะต้องทำทั้งสองอย่าง”

ป่าถามว่า

“เฮ้ย แล้วผู้นำเข้าวัตถุดิบต่างๆ ก็แยซี”

ผมตอบว่า

“ถ้าเขานำเข้าวัตถุดิบของต่างๆ แล้วเขาส่งออกก็เจ้ากันไป ไม่กระทบ เพราะเขาจ่ายเป็นเงินบาทนำเข้าวัตถุดิบ ต้องจ่ายเพิ่มขึ้น 15% แต่ถ้าเอาส่งออกไปขายราคาเดิม เขาก็ได้เงินบาทเพิ่มขึ้น 15% ก็เจ้ากันพอดี แต่ถ้าเพื่อนำเข้ามาขายเมืองไทยอย่างนี้ต้องขึ้นราคา ถ้าไม่ขึ้นราคาก็เข้าเนื้อ

ซึ่งเราต้องการให้ใช้ของไทยอยู่แล้ว Discourage เพื่อจะให้ Local Content ของเรามากขึ้น การลดค่าเงินบาทจะเป็นการดี ถ้ามีการใช้ Local Content ให้มากขึ้นมากขึ้น”¹⁸¹

¹⁸¹ นพ. พินสายแก้ว และคณะ, รัฐบุรุษชื่อเปรม (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 431-433.

บทสนทนาข้างต้น ทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงที่มาของปัญหา การเลือกใช้วิธีการปรับลดค่าเงินบาทเป็นหนทางในการรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศ ตลอดจนผลกระทบในแต่ละด้านอย่างละเอียด ข้อมูลดังกล่าวจึงถือเป็นเรื่องราวที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทำงานและการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในยุค พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังช่วยอธิบายให้ทราบว่า เพราะเหตุใดรัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงได้รับการชื่นชมยกย่องอย่างกว้างขวางและแผ่ขยายไปสู่การจดจำระดับสังคมได้

หากพิจารณาเนื้อหาที่กล่าวมาจะเห็นว่า ผู้เขียนพยายามนำเสนอข้อมูลอย่างหลากหลาย เพื่อชี้ให้เห็นถึงความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมือง และรับรู้ถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้อย่างมีชั้นเชิง กล่าวคือ ผู้เขียนไม่เลือกที่จะทำให้อ่านเชื่อว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนักการเมืองที่มีความสามารถและทำเพื่อประโยชน์ของประเทศ ผ่านมุมมองของผู้เขียนแบบตรงไปตรงมา หากแต่เลือกที่จะนำข้อมูลอันแสดงให้เห็นถึงการวิสัยทัศน์ในการบริหารประเทศมาถ่ายทอด อาทิ การรู้จักวางแผนแก้ไขปัญหาย่างรอบด้านและคำนึงถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้น การเลือกมอบหมายงานที่ตรงกับความสามารถของบุคคล โดยให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับการเงินเป็นที่ปรึกษา เป็นต้น เพื่อให้ผู้อ่านคิด วิเคราะห์ และประจักษ์ถึงความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยตนเอง

เรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จึงเป็นเสมือนชิ้นส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ เพื่อรักษาเสถียรภาพเศรษฐกิจของประเทศมีความเด่นชัดและหนักแน่น โดยใช้ข้อมูลในรูปแบบคำบอกเล่าจากบุคคลใกล้ชิดรวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานมาสนับสนุน

เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติข้างต้นจึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่ในการสรรเสริญคุณลักษณะส่วนตัวและความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำทหารหรือผู้นำประเทศเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่เรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงคุณความดี ตลอดจนคุณูปการด้านต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้แก่สังคมและประเทศให้แพร่กระจายไปสู่กลุ่มคนในวงกว้างได้ การถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจึงนับเป็นวิธีการที่สามารถเข้าถึงการรับรู้ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี และมีส่วนในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านได้ต่อไป

3.2.3 การนำเสนอแบบเส้นรอบวง (Profile)

หนังสือแนวชีวประวัติที่ได้รับการนำเสนอด้วยกลวิธีนี้จะมีลักษณะเนื้อหาที่ไม่เต็มขนาด กล่าวคือ ผู้เขียนจะเน้นนำเสนอประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เฉพาะในกรอบหนึ่งหรือวง

หนึ่ง ด้วยเหตุนี้เนื้อหาที่ปรากฏจึงแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิตเพียงด้านเดียวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น อาทิเรื่อง **บทประพันธ์เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์** หนังสือเรื่องนี้จะนำเสนอเฉพาะเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านความเป็นศิลปิน ได้แก่ ความชื่นชอบในดนตรี การร้องเพลง ตลอดจนความสามารถในการสร้างสรรค์บทเพลง โดยไม่มีเรื่องราวด้านอื่นมาปะปน ผู้อ่านจึงสามารถรับรู้ข้อมูลด้านใดด้านหนึ่งของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างละเอียด เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาใช้ในการถ่ายทอดเพื่อฉายให้เห็นถึงความเป็นศิลปินในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัดมีหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นการนำข้อความจากบุคคลทั้งในและต่างประเทศที่กล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เกี่ยวกับความสามารถในด้านดนตรีและเสียงเพลง มาเผยแพร่ เพื่อบอกเล่าถึงความสามารถให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ ขณะเดียวกันก็เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าเรื่องราวความเป็นศิลปินของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แพร่กระจายไปสู่การรับรู้ของกลุ่มคนอย่างกว้างขวาง ไม่จำกัดอยู่เพียงภายในประเทศไทยเท่านั้น อันเป็นการแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวด้านนี้คือภาพลักษณ์ด้านหนึ่งของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้และการจดจำของสาธารณชน

ตัวอย่างแรก คือ ข้อมูลจากพันเอก กฤษดา สาริกา ผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารบก ผู้ซึ่งมีความคุ้นเคยกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากกองดุริยางค์ทหารบกเป็นหน่วยงานที่ได้รับโอกาสให้เข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนเกี่ยวกับการเรียบเรียงและประสานบทเพลงต่างๆ รวมถึงการบันทึกเสียงและนำบทเพลงออกแสดงคอนเสิร์ต จนนำไปสู่การจัดตั้ง “มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กองดุริยางค์ทหารบก เพื่อพัฒนาการดนตรี” ขึ้นมา จึงมีโอกาสดูคลุคลีและได้รับรู้ถึงความสามารถด้านดนตรีและการประพันธ์เพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นอย่างดี มุมมองความคิดของพันเอก กฤษดา สาริกา จึงนับเป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่ช่วยเผยแพร่ให้เรื่องราวความสามารถด้านดนตรีและการประพันธ์บทเพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏแก่สังคมในวงกว้างจนนำไปสู่การมีชื่อเสียงในฐานะ “รัฐบุรุษศิลปิน”

คำว่า “ศิลปิน” หมายถึง ผู้ที่เข้าใจศิลปะ ผู้ที่ใช้อารมณ์ความรู้สึก เพื่อการสร้างสรรค์ และเป็นการทำจากใจด้วยความรัก จะมีใครนึกถึงว่าบุชนิยบุคคลที่ดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรีรัฐบุรุษ จะมีผลงานการประพันธ์เพลงถึง 157 เพลง สิ่งนี้ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่พิสูจน์ให้เห็นได้ถึงความรัก ความตั้งใจ และความพิถีพิถันในด้านการประพันธ์เพลง ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของความเป็นอัจฉริยะทางดนตรีอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบสำคัญที่ใช้ในการประพันธ์คำร้องที่ประณีตละเอียดละออ ก็คือประสบการณ์ชีวิตอันทรงคุณค่าที่ได้ฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อรับใช้ชาติบ้านเมือง และมุ่งทำประโยชน์ให้กับประชาชนคนไทยมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ตลอดจนความรอบรู้ ความเป็นคนทันสมัยและความสนใจในเรื่องราวต่างๆ ที่มีประโยชน์ ซึ่งสามารถจินตนาการและกลั่นกรองโดยใส่ใจในรายละเอียดออกมาเป็น

ตัวอักษร ผ่านคำร้องในบทประพันธ์เพลงที่เต็มไปด้วยความหมาย และแฝงข้อคิดที่สามารถสื่อสารถึงผู้ฟังได้อย่างชัดเจน ละเอียดลออกและสวยงาม

.....

ผลงานการประพันธ์เพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่ว่าจะ เป็นบทเพลงที่กล่าวถึงความสามัคคี ความรัก ความเป็นธรรมาชาติ ความดีงาม สามารถแสดงออกให้เห็นได้ถึงความตั้งใจในการเรียงร้อยทั้งคำร้องและทำนองของบทเพลงด้วยจิตวิญญาณของความเป็นศิลปินอย่างเด่นชัด นอกจากนั้น ๆ ยังสามารถเล่นเปียโนและขับร้องเพลง ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างสรรค์งานศิลปะทั้งสิ้น วลีที่ว่า “ดนตรีทำให้ผมมีความสุข แต่ผมจะสุขที่สุด ถ้าดนตรีสามารถส่งผลดีต่อแผ่นดิน” นับได้ว่าเป็นวลีที่มีความหมายลึกซึ้งยิ่งใหญ่มากว้างไกล¹⁸²

เนื้อหาข้างต้นนอกจากจะช่วยสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ของรัฐบุรุษศิลปินมีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้นแล้ว ในอีกมุมหนึ่งยังได้สะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อประเทศด้วยเช่นกัน ดังข้อความที่ว่า “ดนตรีทำให้ผมมีความสุข แต่ผมจะสุขที่สุด ถ้าดนตรีสามารถส่งผลดีต่อแผ่นดิน” แม้ข้อความนี้จะดูคล้ายประโยคบอกเล่าทั่วไป แต่หากวิเคราะห์ความหมายของสารที่สื่อออกมาแล้ว สามารถบ่งบอกถึงอุปนิสัยและมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด กล่าวคือ ดนตรีไม่ได้เป็นเพียงความชื่นชอบของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น หากแต่ดนตรีในทัศนะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังสามารถเป็นเครื่องมือในการทำประโยชน์ให้แก่สังคมและประเทศได้ด้วย

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เป็นสิ่งยืนยันถึงความสามารถและชื่อเสียงด้านดนตรีและการประพันธ์บทเพลง ตลอดจนการนำดนตรีไปสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมในมิติต่างๆ ที่แพร่หลายไปสู่การรับรู้ของคนในวงกว้างก็คือ มุมมองความคิดของชาวต่างประเทศชื่อว่า Dr. Peter G. Fielding ที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังเนื้อความต่อไปนี้

Although some international political leaders perform music in the public eye to attract media attention or curry political favour, such as US President Barack Obama singing ‘Sweet Home Chicago,’ President Bill Clinton playing his saxophone, or President Ronald Reagan singing ‘When Irish Eyes Are Smiling’

¹⁸² มุลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กองดุริยางค์ทหารบก เพื่อพัฒนาการดนตรี, **บทประพันธ์เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 12.

alongside the Canadian Prime Minister Brian Mulroney, General Prem devoted his musical energies for the betterment of the Thai people. Through his foundations, charity concerts, and CD sales, he has assisted disaster relief victims, sponsored aspiring students, and enhanced the Royal Thai Army Band.

General Prem sings, plays the piano, and has written over 157 music compositions spanning many styles and expressing deep emotions. Although a noted singer during his military and initial political careers, he would continue to hone his musical craft. In addition to his own performances, his music has been played by the Royal Thai Army Orchestra, the Thailand Philharmonic Orchestra, and the Sunrise String Orchestra, among countless other performing artists.¹⁸³

ข้อมูลที่ผู้เขียนนำเสนอทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความสามารถและชื่อเสียงด้านดนตรี รวมถึงการประพันธ์บทเพลงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า การจัดแสดงดนตรีต่อหน้าสาธารณชนไม่ใช่การเรียกร้องความสนใจจากสื่อมวลชน หรือทำเพื่อสร้างกระแสทางการเมืองให้แก่ตนเองเฉกเช่นผู้นำประเทศอีกหลายท่าน แต่ต้องการทำเพื่อที่จะใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือสังคมและประเทศ เช่น การจัดตั้งมูลนิธิต่างๆ การแสดงคอนเสิร์ตการกุศล การจัดทำซีดีเพลง เป็นต้น โดยรายได้ทั้งหมดที่ได้รับจากการจัดแสดงดนตรีจะถูกนำไปช่วยเหลือคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นการสงเคราะห์และเยียวยาผู้ประสบภัย การมอบทุนการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความสามารถแต่ขาดทุนทรัพย์ รวมถึงการนำเงินไปร่วมพัฒนาวงดุริยางค์กองทัพก เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้และวิชาการด้านดนตรีต่อไป

นอกเหนือจากผู้เขียนจะนำมุมมองความคิดทั้งจากบุคคลในประเทศและต่างประเทศที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด เพื่อตอกย้ำให้เห็นถึงความเป็นศิลปินที่มีอยู่ในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ยังได้นำผลงานการประพันธ์บทเพลงมาถ่ายทอดด้วย เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็น และสามารถวิเคราะห์เนื้อหาในแต่ละเพลงได้อย่างละเอียด ซึ่งท้ายที่สุดแล้วผู้อ่านจะได้ประจักษ์ด้วยตนเองว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความสามารถในด้านการประพันธ์บทเพลง ดังที่มีการกล่าวถึงในพื้นที่สื่อสาธารณะจริงหรือไม่ และบทเพลงเหล่านั้นได้เผยให้เห็นถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสังคมและประเทศอย่างไร ดังบทเพลงที่ชื่อว่า “จากภูถ้ำเขา”

¹⁸³มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กองดุริยางค์ทหารบก เพื่อพัฒนาการดนตรี, **บทประพันธ์เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 15.

ภูสูงเสียดฟ้าหน้าเกรงขาม	ทุกโงยามเราเฝ้าภูแห่งนดูฟ้า
บนภูผามีแต่เราเดียวเอกา	ยินเสียงนกยินเสียงกาแทนดนตรี
ยามแดดจ้าหลบร้อนใต้แมกไม้	ยามฝนพรูหนาวกายไม่คิดหนี
ยามทิวเหนือล้ำยามทิวหรือราตรี	ยามนอนนอนไม่เป็นที่เพราะการงาน
เรารู้เราต้องอยู่บนภูนี้	เพื่อปกป้องปฐพีไว้ให้ลูกหลาน
เพื่อชาติศาสน์ราชันเยี่ยงชายชาวยุ	เพื่อคนไทยสมัครสมานสามัคคี
หน้าที่ของเราคือพลีชีวิต	ปฏิบัติภารกิจให้สมศักดิ์ศรี
ในต้องสู้สู้จนสิ้นชีวิ	ทั้งชีพพลีมอบให้ชาติไทย
คิดถึงเธอยอดรักคู่ชีวิต	เราเคยเขยชิดกันเพียงไหน
เป็นห่วงเธอเสมอขณะดวงใจ	แม้กายไกลแต่ใจใกล้กัน
ขอส่งใจไปกับฟ้าไปกับฝน	ขอให้ดูแลเธอที่รักของฉัน
ให้รู้ว่ายังรักยังคิดถึงดวงชีวิ	อีกไม่นานจะต้องชิดกันเหมือนเดิม ¹⁸⁴

หากวิเคราะห์บทเพลงข้างต้นจะเห็นว่า เนื้อหากล่าวถึงความรักของชายหญิงคู่หนึ่งที่ต้องอยู่ห่างไกลกัน อันเนื่องมาจากฝ่ายชายต้องไปปฏิบัติหน้าที่ในบริเวณพื้นที่ภูเขา ซึ่งจากการสังเกตข้อความที่ปรากฏสามารถอนุมานได้ว่า ฝ่ายชายน่าจะต้องประกอบอาชีพทหาร เนื่องจากมีการใช้คำที่สื่อถึงวิชาชีพดังกล่าว อาทิ เพื่อปกป้องปฐพีไว้ให้ลูกหลาน เพื่อชาติศาสน์ราชันเยี่ยงชายชาวยุ, หน้าที่ของเราคือพลีชีวิต, ทั้งชีพพลีมอบให้ชาติไทย เป็นต้น โดยคำเหล่านี้สอดคล้องกับลักษณะอาชีพทหารที่มีหน้าที่ปกป้องรักษาชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จากเนื้อเพลงได้แสดงให้เห็นถึงความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของอาชีพทหารและประเทศได้อย่างเด่นชัด ทั้งนี้ แม้เนื้อหาจะมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงความคิดถึงของชายคนหนึ่งที่ต้องห่างไกลจากคนรักเพราะหน้าที่ แต่ในบทเพลงก็ยังไม่ลืมที่จะเชื่อมโยงหน้าที่ของฝ่ายชายเข้ากับอาชีพทหาร ซึ่งเป็นอาชีพที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รักและภาคภูมิใจ พร้อมกับสอดแทรกบทบาทหน้าที่ของอาชีพนี้ให้แก่ผู้ฟังได้รับรู้ไปพร้อมๆ กัน อันเป็นการชี้ให้เห็นว่า แม้ขณะประพันธ์เพลง พลเอก เปรม จะสวมบทบาทเป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ แต่ก็ยังคงมีจิตวิญญาณความเป็นทหารแฝงอยู่เสมอ

กล่าวได้ว่า เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **บทประพันธ์เพลง รัฐบาลบุรุษศิลปิน พลเอกเปรม ติณสูลานนท์** ได้ทำหน้าที่ในการบอกเล่าประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยเฉพาะความสามารถด้านดนตรีและการประพันธ์บทเพลงให้เป็นที่รับรู้แก่ผู้อ่าน ซึ่งนอกจาก

¹⁸⁴ มุลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กองดุริยางค์ทหารบก เพื่อพัฒนาการดนตรี, **บทประพันธ์เพลง รัฐบาลบุรุษศิลปิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557), 260.

จะเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่ความเป็นศิลปินในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้กระจายไปสู่วงกว้างแล้ว ในอีกมุมหนึ่งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะรัฐบุรุษศิลปินให้ปรากฏอย่างเด่นชัดและกลายเป็นที่จดจำของผู้อ่านต่อไปได้

นอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องดังกล่าวแล้ว ผู้วิจัยยังพบการนำเสนอเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติอื่นแบบเส้นรอบวงเช่นกัน หนึ่งในเรื่องที่น่าสนใจและถูกนำไปถ่ายทอดซ้ำผ่านหนังสือจำนวนหลายเรื่อง ได้แก่ “ชีวิตทางการเมือง” โดยผู้เขียนจะเน้นนำเสนอเพียงเรื่องราวในมิติการเมืองให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้ โดยเฉพาะช่วงชีวิตการเป็นนายกรัฐมนตรีซึ่งถือเป็นช่วงที่มีเวลายาวนาน ด้วยเหตุนี้จึงสามารถแสดงให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในทางการเมืองที่หลากหลาย ตลอดจนคุณูปการต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ขณะดำรงตำแหน่งผู้นำประเทศ ซึ่งผลจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะนายกรัฐมนตรีประกอบกับคุณลักษณะเฉพาะตัวอันบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นี้ ได้นำไปสู่ชื่อเสียงทางการเมือง และภายหลังได้รับการยกย่องและโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นเป็น “รัฐบุรุษ”

จากการศึกษาเรื่องราวชีวิตในเส้นทางการเมืองของนายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติพบว่า หนึ่งในเรื่องที่ถูกนำมาผลิตสร้างเป็นจำนวนมาก ได้แก่ การเผชิญกับปัญหาความมั่นคงอันเนื่องมาจากการที่คนไทยเข้าร่วมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยมีปัญหาความยากจนเป็นสาเหตุสำคัญ รวมถึงการเป็นบุคคลที่สามารถแก้ไขปัญหานี้ให้คลี่คลายลงได้นั้น ถือเป็นหนึ่งเรื่องราวสำคัญที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนหลายเรื่อง เนื่องจากภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่สั่งสมและดำเนินต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยรัฐบาลแต่ละยุคสมัย นับตั้งแต่จอมพล ป.พิบูลสงคราม, จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์, จอมพลถนอม กิตติขจร, นายธานินทร์ กรัยวิเชียร และนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ดำเนินการปราบปรามมาโดยตลอด แต่ไม่สามารถทำให้ปัญหาคลี่คลายและหมดได้ มีแต่จะเพิ่มขึ้นทั้งในแง่ของความรุนแรงและจำนวนคนที่เข้า แต่เมื่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ารับตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 และต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นนายกรัฐมนตรี มีการนำแนวคิดหนึ่งที่เรียกว่า “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ ส่งผลให้สถานการณ์การก่อร้ายคอมมิวนิสต์ในประเทศคลี่คลายและยุติลงตามลำดับความสำเร็จดังกล่าวได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมถึงคณะทำงานจนนำไปสู่การยกย่องชื่นชมอย่างกว้างขวาง

ด้วยเหตุที่ภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาร้ายที่บ่อนเซาะความมั่นคงทางการเมืองของประเทศจนลุกลามไปกระทบเศรษฐกิจของประเทศ และ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้เป็นบุคคลที่ริเริ่มปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์โดยใช้ยุทธศาสตร์ “การเมืองนำการทหาร” ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปสู่คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ “66/2523” และ “66/2525” ถือได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างคุณูปการให้แก่

การเมืองไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เมื่อมีการนำประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดในรูปแบบหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้เขียนจึงย่อมที่จะต้องนำเรื่องราวซึ่งเป็นส่วนสำคัญในชีวิตการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่าและประจักษ์ถึงความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อาทิเรื่อง **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาส่วนนี้ เพื่อมุ่งแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือผู้นำประเทศที่ตระหนักถึงปัญหาบ้านเมืองและความเป็นอยู่ของประชาชนเป็นที่ตั้ง ดังนี้

พลเอกเปรม ถือเอาปัญหาคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ และเติบโตมาจากการปราบคอมมิวนิสต์เป็นหลักใหญ่ แนนอนที่สุดว่า รัฐบาลชุดนี้จะต้องเร่งระดมเอาชนะคอมมิวนิสต์อย่างหนักหน่วงที่สุดเท่าที่เคยมีมา พลเอกเปรมยังคงมีความเชื่อว่า “การเอาชนะคอมมิวนิสต์ภาคอีสานได้ ถือเป็นการเอาชนะคอมมิวนิสต์ทั่วประเทศได้โดยไม่ยาก” เช่นเดียวกับที่พลตรีหาญ ลีนาทนนท์ เจ้ากรมยุทธการทหารบก มั่นสมองสำคัญของพลเอกเปรมก็เชื่อว่า “บทเรียนของกองทัพภาคที่ 2 ย่อมนำไปใช้ได้ทั่วไปทุกภาคของประเทศ”

รัฐบาลชุดนี้จะต้องนำเอายุทธวิธีของกองทัพที่ 2 มาระดมต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างเร่งด่วนที่สุด นี่เป็นไม้ตายของรัฐบาล ชุดที่นำโดยนายกรัฐมนตรีคนที่ 16

เมืองเศรษฐกิจจะก่อขึ้นมาพร้อมกับความพยายามในการสถาปนาหมู่บ้านยุทธศาสตร์ เหมือนกับความคาดหวังของพลเอกเปรมที่กล่าวว่า “แนวหมู่บ้าน ทสป. เชื่อมโยงติดต่อกัน ปิดล้อมป่า ซึ่งเป็นที่หลบซ่อนของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กลายเป็นยุทธศาสตร์บ้านล้อมป่า...ของฝ่ายเรา ยุทธศาสตร์ป่าล้อมบ้านของเหมา เจ๋อตุง จะต้องหยุดอยู่เพียงแค่นั้น”¹⁸⁵

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนไม่เพียงมุ่งนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ในการวางแผนและแก้ปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ในฐานะนายกรัฐมนตรีเท่านั้น แต่ยังใช้ประโยชน์จากข้อมูลข้างต้นในการสร้างภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละให้เกิดขึ้นแก่สายตาผู้อ่าน ทั้งยังอธิบายให้ผู้อ่านเข้าใจถึงที่มาของการยกย่องชื่นชม พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีที่สามารถแก้ไขปัญหายภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จด้วย

ความพยายามในการแสดงให้เห็นถึงความสามารถและคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี มิได้ปรากฏผ่านเหตุการณ์ในมิติการเมืองเท่านั้น แต่ยังพบในมิติด้านเศรษฐกิจด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตราหรือการพัฒนาชนบท สำหรับการปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตรา

¹⁸⁵ ชัชกรินทร์ ไชยวัฒน์, **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16** (กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523), 207-208.

นับเป็นหนึ่งในเรื่องสำคัญที่ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจารึกไว้ว่า การลดค่าเงินบาทปี 2527 เป็นการปรับเปลี่ยนนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนครั้งสำคัญ เพราะไม่เพียงแต่ช่วยเกื้อกูลให้สังคมเศรษฐกิจไทยฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจเท่านั้น หากยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการเติบโตของระบบเศรษฐกิจไทยในเวลาต่อมาอีกด้วย¹⁸⁶ ทำให้รัฐบาลต้องเข้ามาแก้ไขปัญหาเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจไทยเกิดเสถียรภาพและสามารถเติบโตต่อไปได้

หนังสือแนวชีวิตประวัติที่นำเสนอเนื้อหาแบบเส้นรอบวงเฉพาะเรื่องราวชีวิตทางการเมืองและมีการกล่าวถึงเหตุการณ์การปรับลดค่าเงินบาทและอัตราแลกเปลี่ยนระบบเงินตรา คือเรื่อง **เปรมมาธิปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** ผู้เขียนอธิบายให้เห็นถึงภาวะวิกฤติของสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี จนนำไปสู่การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยการปรับลดค่าเงินบาท มีการแสดงให้เห็นถึงผลกระทบจากการลดค่าเงินบาททั้งในทางบวกและทางลบ และหนึ่งในบุคคลที่ได้รับการกล่าวถึงในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องผ่านน้ำเสียงของตนเป็นหลัก โดยทำหน้าที่เป็นผู้สรุปข้อมูลจากแหล่งต่างๆ แล้วนำมาถ่ายทอด ทั้งยังมีการนำคำพูดจากบุคคลอื่นมานำเสนอควบคู่ไปกับเหตุการณ์ต่างๆ อาทิ การนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้แสดงทัศนคติต่อสิ่งที่ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล ทำในฐานะรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รวมถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากการเลือกปรับลดค่าเงินบาท มาเผยแพร่ มีใจความว่า

“งานชิ้นที่สำคัญที่สุดชิ้นหนึ่งที่คุณสมหมายได้กระทำ ในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ก็คือ การขออนุมัติลดค่าเงินบาท อันเป็นผลต่ออย่างยิ่งต่อภาวะเศรษฐกิจ ราคาสินค้า การส่งออก และการลงทุนของประเทศของเรา เมื่อเราประกาศลดค่าเงินบาทใหม่ๆ นั้น คุณสมหมายโดนโจมตีและตำหนิจากบางกลุ่มอย่างรุนแรง แต่ในที่สุดเมื่อผลจากการลดค่าเงินบาทปรากฏออกมาเป็นรูปธรรมแล้ว สื่อมวลชนทุกแขนงต่างก็นำเรื่องคุณงามความดีที่คุณสมหมายทำไว้แก่ชาติบ้านเมืองขึ้นมากล่าวถึง เป็นเวลาหลายวันติดต่อกัน”

และผลของการดำเนินการในครั้งนั้นสามารถรักษาทุนสำรองไว้ได้ และอัตราแลกเปลี่ยนเงินบาทมีเสถียรภาพ อันเป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับการส่งออกในเวลาต่อมา¹⁸⁷

¹⁸⁶ รุ่งสรรค์ ธนะพรพันธุ์, “จากการลดค่าเงินบาทปี 2527 ถึงการลอยตัวของเงินบาทปี 2540,” **ผู้จัดการรายสัปดาห์** (14-20 กรกฎาคม 2540): 1.

¹⁸⁷ อติพนธ์ พรหมพันธุ์ใจ, **เปรมมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด** (กรุงเทพฯ: Illuminations Edition, 2563), 255.

เนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอได้ชี้ให้ผู้อ่านรับรู้ ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีคณะทำงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เนื่องจาก คุณสมบัติ คุณสมบัตินั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังในขณะนั้น ถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปฏิบัติการลดค่าเงินบาทครั้งนี้ และช่วยให้เศรษฐกิจไทยฟื้นตัวจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ ผลจากเหตุการณ์นี้นอกจากจะส่งผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศและสร้างชื่อเสียงให้แก่รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลเสียเช่นกัน เนื่องจากการปรับลดค่าเงินบาทกระทบต่อผลประโยชน์ที่หลายฝ่ายเคยมีหรือได้รับ ทำให้มีการออกมาโจมตี คุณสมบัตินั้น และลุกลามไปจนถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะที่เป็นผู้นำประเทศและอนุมัติเรื่องนี้ แต่เหตุการณ์ดังกล่าวก็เกิดขึ้นเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น เพราะภายหลังจากการลดค่าเงินบาทผลลัพธ์ที่ได้ส่งผลดีมากกว่าผลเสีย คนในประเทศจึงเปลี่ยนความคิดจากเดิมที่มีการตำหนิได้หันมาชื่นชมแทน

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวดังกล่าวนี้ได้ช่วยพิสูจน์ให้เห็นถึงการปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เป็นบุคคลที่คอยเคียงข้างตลอดจนปกป้องรัฐมนตรีกระทรวงการคลังจากการถูกโจมตีทางการเมืองโดยผู้ที่เสียประโยชน์จากการลดค่าเงินบาท ได้รับการชื่นชมและยกย่องไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า คุณสมบัตินั้น ภายหลังจากเหตุการณ์ผ่านพ้นทำให้เกิดการกล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างกว้างขวางในฐานะของรัฐบาลที่สามารถหาแนวทางในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ทำให้เสถียรภาพทางการเงินของประเทศเกิดความมั่นคงและสามารถฟื้นตัวได้อีกครั้งโดยที่ประชาชนได้รับผลกระทบน้อยที่สุด จนเรื่องราวดังกล่าวได้รับการแพร่กระจายไปสู่การจดจำของสังคม

เรื่องราวอีกด้านที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถและคุณูปการของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในมิติเศรษฐกิจ ได้แก่ การพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่จะพัฒนาประเทศโดยยึดหลักการพัฒนาเชิงพื้นที่หรือการพัฒนาแนวใหม่ด้วยวิธีการกระจายรายได้ อันเป็นหนทางในการแก้ไขปัญหาความยากจนของคนในชนบทให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและสามารถเลี้ยงชีพได้ หนังสือเรื่อง **เปรมมาธิปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** นำเสนอให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างคนเมืองและคนชนบทเอาไว้ค่อนข้างละเอียด โดยชี้ว่าปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาใหญ่ที่สั่งสมมาเป็นเวลานานและไม่สามารถแก้ไขได้ อันเนื่องมาจากเหตุผล 3 ประการ คือ การขาดความรู้ในเรื่องการผลิตสินค้าด้านการเกษตร ไม่สามารถบริหารจัดการพื้นที่ทางการเกษตรที่มีให้เหมาะสม และเรื่องความร่วมมือระหว่างเกษตรกร ภาครัฐ และภาคเอกชนยังขาดประสิทธิภาพ ดังนี้

รัฐบาลพลเอกเปรมมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนในชนบทมีโอกาสช่วยตัวเองได้ โดยหวังผลในการแก้ปัญหาความยากจนและยาเสพติด รัฐบาลจึงส่งเสริม สร้างบทบาทและความร่วมมือของภาคเอกชนให้มีส่วนในการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ แต่การแก้ไขปัญหาคความยากจนก็ยังไม่ได้ผลอย่างจริงจัง เพราะการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลไม่สามารถลดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยได้ แม้ว่าพลเอกเปรมจะเน้นการแก้ไขปัญหาคความยากจนในชนบท แต่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือก็ยังคงเป็นภาคที่มีประชากรซึ่งมีความเป็นอยู่ในระดับยากจนสูงถึงร้อยละ 26.67 ในขณะที่กรุงเทพฯ มีเพียงร้อยละ 3.9 เท่านั้น

สาเหตุที่ทำให้การแก้ปัญหาความยากจนไม่ประสบความสำเร็จ สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้ ประการแรก การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าด้านการเกษตรของไทยทำได้ไม่ดีเท่าที่ควร เพราะเกษตรกรขาดความชำนาญเฉพาะเรื่อง (Specialization) ประการที่ 2 การที่เกษตรกรไทยมีพื้นที่ทางการเกษตรขนาดเล็ก ทำให้การจัดการด้านการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตที่เหมาะสมกับพื้นที่ขนาดใหญ่รวมทั้งการขยายพื้นที่ทางการเกษตรเป็นไปได้ยาก และประการที่ 3 การนำแนวคิดธุรกิจทางการเกษตรมาใช้โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมกับธุรกิจเอกชนมีสัดส่วนน้อย อีกทั้งภาคเอกชนที่เข้าร่วมแก้ไขปัญหาคเศรษฐกิจค้ำถึงแต่ประโยชน์เฉพาะกลุ่ม การกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจจึงเน้นที่ภาคอุตสาหกรรมและภาคการบริการมากกว่าที่จะกระจายลงสู่ภาคการเกษตรที่ยังคงยากจนอยู่มาก¹⁸⁸

การที่ผู้เขียนนำข้อมูลดังกล่าวมาถ่ายทอดเป็นการชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาชนบทมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาคความยากจนอยู่หลายประการ อย่างไรก็ตาม แม้ปัญหาคความยากจนจะไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปอย่างสิ้นเชิง แต่หากพิจารณาในแง่ของคุณภาพชีวิตแล้ว การที่รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เลือกใช้วิธีการพัฒนาที่ตัวคนและแก้ไขปัญหาคพื้นฐานในแต่ละพื้นที่เป็นหลัก สามารถช่วยให้ประชาชนที่เคยลำบากมีแนวทางในการสร้างรายได้และพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงจึงย่อมมีทิศทางที่ดีขึ้น นอกจากนี้แม้การแก้ไขปัญหาคจะไม่ประสบความสำเร็จทั้งหมด แต่อย่างน้อยเรื่องราวเหล่านี้ก็ได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงานของรัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนกล่าวได้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นเสมือนบุคคลที่เข้ามาลดกำแพงความไม่เท่าเทียมทางเศรษฐกิจให้แก่คนในพื้นที่ชนบทเนื่องจากภายหลังที่มีการนำแผนพัฒนาชนบทซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

¹⁸⁸อดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ, เปรมาริปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด (กรุงเทพฯ: Illuminations Edition, 2563), 241-242.

ฉบับที่ 5 มาใช้ ก่อให้เกิดผลดี 2 ประการ ได้แก่ ปัญหาความยากจนได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น และเมื่อประชาชนในชนบทสามารถสร้างงานและเกิดรายได้ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาตามไปด้วย

การที่ผู้เขียนเลือกนำข้อมูลข้างต้นมาถ่ายทอดช่วยให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงความทุ่มเทและเสียสละในการปฏิบัติงาน เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศโดยเฉพาะชาวชนบทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านได้ตระหนักถึงคุณูปการของรัฐบาลภายใต้การนำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สามารถพัฒนาชนบทจนปัญหาความยากจนลดลงได้เป็นอย่างดี ข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจึงช่วยต่อเติมและเติมเต็มภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละให้มีความหนักแน่น การนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบเส้นรอบวงจึงนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่ช่วยเผยแพร่และส่งต่อเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิตินักการเมือง โดยเฉพาะความสามารถและคุณูปการด้านต่างๆ ที่ปรากฏในขณะที่เป็นผู้นำประเทศให้กลายเป็นที่รับรู้และจดจำของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีส่วนทำให้ภาพลักษณ์ด้านต่างๆ ที่ปรากฏทั้งด้านความเป็นศิลปินและนักการเมืองมีความโดดเด่นและชัดเจน จนส่งผลให้เกิดเป็นภาพจำและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยมีหนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลาง

3.2.4 การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี (Non-Fiction)

การนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติในรูปแบบสารคดีมีลักษณะเช่นเดียวกับงานเขียนประเภทสารคดีทั่วไป กล่าวคือ เป็นการเรียบเรียงข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันก็มีการสอดแทรกความบันเทิงผ่านการใช้ภาษา ดังที่ หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ กล่าวว่า “สารคดีถึงแม้จะเป็นงานเขียนที่ผู้เขียนเจตนาจะให้ความรู้แก่ผู้อ่าน แต่ก็แฝงเล็งจะให้ความพึงพอใจ อันเกิดมาจากการประกอบรูป ประกอบแบบ พงษ์เล็งเลือกเฟ้นการใช้ถ้อยคำในภาษาทำให้เกิดอารมณ์ตามสมควร”¹⁸⁹ ด้วยเหตุที่ภาษาคือเครื่องมือสำคัญในการสร้างความบันเทิง ทำให้ภายหลังเริ่มมีการนำเทคนิคและวิธีการทางภาษาเข้ามาใช้ในการถ่ายทอดเนื้อหาในชีวประวัติ เช่น การสอดแทรกคำพูดเจ้าของประวัติในเนื้อหา การนำข้อมูลส่วนตัวอย่างบันทึกมาถ่ายทอด เป็นต้น ควบคู่ไปกับการบรรยายข้อมูลจากผู้เขียน ซึ่งการนำกลวิธีทางภาษาอย่างคำพูดหรือบทสนทนาเข้ามาใช้นำเสนอเนื้อหาประเภทสารคดีจะช่วยให้เนื้อหาดูน่าสนใจและไม่ราบเรียบสำหรับผู้อ่าน ดังนั้น หนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้เป็นเพียง

¹⁸⁹ ธีรฤทธิ์ สัจจพันธุ์, **วรรณกรรมปัจจุบัน Contemporary Literature THA 4201**

(TH 431), พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), 79.

วรรณกรรมที่นำเสนอสาระเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของบุคคลหนึ่งในแง่มุมต่างๆ เท่านั้น แต่ยังแฝงความเพลิดเพลินผ่านกลวิธีทางภาษา อีกทั้งสามารถช่วยให้เข้าใจและมองเห็นถึงตัวตนของเจ้าของประวัติได้ดียิ่งขึ้นผ่านมุมมองความคิดที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของคำพูด

จากการศึกษากลวิธีการนำเสนอประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติในรูปแบบสารคดี พบว่า ผู้เขียนมีการเลือกใช้กลวิธีการนำเสนอเนื้อหาเพื่อมุ่งให้ข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แก่ผู้อ่านใน 2 รูปแบบผสมผสานกัน ได้แก่ การเล่าแบบอิงประสบการณ์และการเล่าเรื่องผ่านทัศนะของผู้เขียน โดยการเล่าแบบอิงประสบการณ์ เป็นกลวิธีการเล่าเรื่องที่ผู้เขียนจะเน้นนำข้อมูลจากเจ้าของประวัติมาถ่ายทอด เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักและรับรู้ถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ ผ่านคำพูด เนื้อหาที่ปรากฏจึงมีลักษณะคล้ายกับการถ่ายทอดเรื่องราวจากประสบการณ์ตรงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็นเพียงสื่อกลางในการส่งต่อและเผยแพร่ข้อมูลไปสู่ผู้อ่านเท่านั้น คำบอกเล่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่แสดงให้เห็นว่า ประวัติชีวิตที่ได้รับการผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติคือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ การนำเสนอชีวประวัติในรูปแบบสารคดีโดยเน้นนำคำพูดของเจ้าของประวัติมาถ่ายทอดเป็นเนื้อหาหลัก จึงนับเป็นการแสดงตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ปรากฏในพื้นที่วรรณกรรม อันจะทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ถึงมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดียิ่งกว่าการบอกเล่าผ่านผู้เขียน รวมไปถึงยังสร้างความน่าเชื่อถือในแง่ของข้อเท็จจริงได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

ตัวอย่างเช่น การเล่าถึงช่วงชีวิตการเป็นนักเรียนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื้อหาที่ผู้เขียนนำมาผลิตสร้างในหนังสือแนวชีวประวัติไม่เพียงบอกเล่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวัยเรียนให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้เท่านั้น แต่ข้อมูลที่ปรากฏยังสามารถอธิบายให้เห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับตั้งแต่ช่วงชีวิตปัจเจกบุคคลที่มีผลไปถึงชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะ อันจะนำไปสู่การก่อเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสังคมต่อไป ดังจะเห็นได้จากเรื่องราวการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา ซึ่งเป็นเข้าหลอมสำคัญที่สามารถต่อยอดไปสู่ความรักในมิติอื่นๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์หรือความรักต่อบ้านเมือง โดยเนื้อหาเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกนำเสนอเพื่ออธิบายและเชื่อมโยงให้เห็นว่า ชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลมีส่วนในการสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ

การเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา เริ่มปรากฏตั้งแต่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนักเรียนโรงเรียนมหาวชิราวุธ สงขลา อาทิเรื่อง เกิดถิ่นใต้ ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าถึงชีวิตการเป็นนักเรียนโดยยกคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มานำเสนอ ซึ่งผู้เขียนจะทำหน้าที่เป็น

เพียงผู้ดำเนินเรื่อง เมื่อถึงเหตุการณ์ที่เจ้าของประวัติควรเป็นผู้ถ่ายทอดด้วยตนเอง ผู้เขียนก็จะนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกในฐานะของนักเรียนคนหนึ่งที่มีความรักและความผูกพันต่อสถาบันมานำเสนอ แบ่งออกเป็น 2 ช่วง ช่วงแรกมีใจความว่า

“พวกเราเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนมหาวชิราวุธ ในสมัยนั้นผมรู้จักโรงเรียนมหาวชิราวุธ เพียงโรงเรียนเดียว ผมจึงรักโรงเรียนมหาวชิราวุธ มาก เพราะผมเริ่มเรียนหนังสือที่นี่ตั้งแต่เด็ก ๆ ในชั้นประถมปีที่ 1 จนถึงมัธยมปีที่ 6”

“โรงเรียนมหาวชิราวุธ ที่ผมเรียน ไม่ใช่โรงเรียนที่ตั้งอยู่ทุกวันนี้ แต่ที่ผมเคยเรียนก็อยู่ใกล้ ๆ กัน อาคารเรียนสำหรับชั้นประถมในตอนนั้นเป็นแค่อาคารเก่าชั้นเดียว ติดกับพื้น ส่วนอาคารเรียนอีกหลังหนึ่งเป็นอาคาร 2 ชั้น เด็กมัธยมเขาเรียน ผมเองเคยเรียนทั้งสองหลัง อาคารเก่าแก่มาก ขณะนี้รื้อไปเสียแล้ว”¹⁹⁰

ส่วนช่วงที่ 2 ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาอันแสดงให้เห็นถึงภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบัน ในรูปแบบของการรำลึกถึงอดีต ประกอบกับการถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกที่มีต่อโรงเรียน ซึ่งในฐานะที่เป็นศิษย์เก่าโรงเรียนมหาวชิราวุธ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนด้วยการทำความดีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ดังเนื้อความต่อไปนี้ “ผมขออนุญาตเรียนชื่อว่า ผมไม่มีวันลืมโรงเรียนมหาวชิราวุธที่ผมเคยอาศัยเรียน ตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมปีที่ 6 และผมจะรักบูชา และเทิดทูนโรงเรียนนี้ ผมจะรักษาชื่อเสียงเกียรติยศของโรงเรียนนี้ ด้วยการกระทำแต่ความดีเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นที่ตั้ง ผมจะรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนนี้ไว้ยิ่งกว่าชื่อเสียงและเกียรติยศของตัวเอง”¹⁹¹

หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องต่อมาที่มีการนำเสนอเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา คือ **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์** โดยผู้เขียนได้ถ่ายทอดให้เห็นถึงแง่มุมของการเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบัน ผ่านคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่บอกเล่าถึงความรู้สึกของตนเองในฐานะนักเรียนคนหนึ่ง ในลักษณะของการระลึกถึงบุญคุณของโรงเรียนมหาวชิราวุธว่า

¹⁹⁰ศุภชัย วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดถิ่นใต้** (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 50.

¹⁹¹เรื่องเดียวกัน, 60.

“ทุกครั้งที่มาสงขลา สิ่งที่น่าทึ่งถึงอยู่เสมอก็จะมีสองอย่าง อย่างหนึ่งก็นึกถึงพ่อแม่ผู้ให้กำเนิดเรา เตี้ยวันนี้ท่านอยู่วัดได้ หรือวัดดอนรักที่เก็บอัฐิท่าน...”

“อย่างที่สองก็คือ โรงเรียนที่เราเคยเรียนหนังสือ โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา ซึ่งถือว่าเป็นพ่อแม่ทางวิชาการของผม บุญคุณของโรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏใหญ่หลวงนัก เกินที่จะบรรยายได้”¹⁹²

หากพิจารณาเนื้อหาและจุดมุ่งหมายข้างต้นจะเห็นว่า ผู้เขียนต่างต้องการสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความรักของนักเรียนคนหนึ่งที่มีต่อสถาบัน โดยเรื่องราวส่วนนี้ถูกต่อยอดย้ำให้เด่นชัดขึ้นเมื่อมีการนำมาผลิตซ้ำในหนังสือเรื่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน ทั้งยังมีสาระสำคัญตลอดจนกลวิธีการเล่าเรื่องในรูปแบบเดียวกับเรื่องก่อนหน้า กล่าวคือ เป็นการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความคิดและความรู้สึกที่มีต่อสถาบันมาถ่ายทอด จึงทำให้ผู้อ่านได้เห็นถึงทัศนคติและมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังเนื้อหาที่กล่าวไว้ว่า

“พวกเราเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ ตั้งแต่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนที่เราถือว่าเป็นพ่อแม่ทางวิชาการของเรา ตั้งแต่เราเป็นเด็กๆ ได้อาศัยเรียนหนังสืออยู่ที่นี้ ได้อาศัยบุญคุณของครูที่สอนหนังสือให้เราจนเติบโตขึ้นมาสามารถมีความรู้ไปประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นถ้าพูดถึงบุญคุณของโรงเรียนมหาฯ ที่มีอยู่แล้วใหญ่หลวงมาก เกินที่จะบรรยายให้ทราบได้ว่ามีความรู้สึกนึกคิดอย่างไร รู้อย่างเดียวว่าถ้าไม่มีโรงเรียนมหาฯ แล้ว เราก็อาจจะไม่เป็นคนอย่างที่เป็นอย่างปัจจุบันนี้ หรืออาจจะเป็นคนที่ไม่ดี เป็นคนที่ไม่ดีประโยชน์ต่อสังคม แต่โรงเรียนมหาฯ ได้ปั้นให้เป็นคนดี และสามารถมีความรู้สามารถประกอบอาชีพได้ เพราะฉะนั้นก็ถือว่าโรงเรียนนี้ คือพ่อแม่ทางวิชาการของเราตั้งแต่เกิดมา”

พล.อ.เปรมเป็นบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนทางวิญญาณสูงมาก ให้ความเคารพต่อสถาบันการศึกษาแห่งแรก ท่านให้ความสำคัญต่อก้าวแรกที่สำคัญต่อชีวิตของท่านอย่างมาก และท่านได้กล่าวปฏิญาณไว้ว่า

¹⁹² นนทพันธ์ ภัคดิพตุงแดน, *ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์* (กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535), 12.

“ผมจะรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนนี้ไว้ยิ่งกว่าชื่อเสียงและเกียรติยศของผม” ศิษย์
เก่าหมายเลข 167 คือ เกียรติยศแห่งสถาบันที่ชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธภาคภูมิใจ¹⁹³

แม้การนำเสนอเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบนี้ ผู้เขียนจะเน้นนำเรื่องราวจากประสบการณ์ตรงของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดเป็นหลัก แต่ในบางช่วงของเนื้อหาที่พบการแสดงทัศนะของผู้เขียนปะปนอยู่ด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากเนื้อหาตอนหนึ่งที่ว่า “พล.อ.เปรม เป็นบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนทางวิญญาณสูงมาก ให้ความเคารพต่อสถาบันการศึกษาแห่งแรก...” ซึ่งเมื่อผู้วิจัยได้วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการสื่อสารดังกล่าวแล้ว การที่ผู้เขียนเลือกนำทัศนะของตนมาสอดแทรกกับคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น อาจเพราะต้องการให้คำพูดหรือความคิดของตนเป็นอีกเสียงหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษามีความหนักแน่น ทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้ให้เป็นที่จดจำของผู้อ่าน อันจะนำไปสู่การก่อเกิดเป็นภาพจำในสังคม

การเป็นนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันยังคงได้รับการผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อยมา เนื้อหาที่ช่วยสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษามีความเด่นชัดยิ่งขึ้น ปรากฏในช่วงที่ย้ายไปเรียนชั้นมัธยมปีที่ 7 และ 8 ณ “โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย” กรุงเทพมหานคร เพราะถึงแม้จะกลายเป็นนักเรียนโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยอย่างเต็มตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงเป็นนักเรียนที่มีความรักและภาคภูมิใจในสถาบันการศึกษาเสมอ ดังเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน ผู้เขียนถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้โดยใช้วิธีการเล่าเรื่อง 2 รูปแบบ นั่นคือ การเล่าผ่านน้ำเสียงของผู้เขียนสลับกับการนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด ดังนี้

พล.อ.เปรม เรียนจบเมื่อปี พ.ศ. 2481 แต่ความสัมพันธ์อันแนบแน่นระหว่างรุ่นพี่รุ่นน้องในโรงเรียนสวนกุหลาบฯ เป็นโซ่สัมพันธ์ที่เหนียวแน่นและยึดเหนี่ยวรั้อยรััดหัวใจของนักเรียนทุกคนได้ดีที่สุด พล.อ.เปรม จึงมีความภาคภูมิใจต่อสถานที่แห่งนี้ ไม่ว่าจะได้ยิน ได้ฟัง หรือพบคำว่า “สวนกุหลาบ” เมื่อใด เมื่อนั้นรอยยิ้มของท่านจะผุดผายขึ้นที่มุมปากอย่างสงบเย็นทุกครั้ง

¹⁹³ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 30.

“การได้ออกไปรู้จักกับโลกภายนอก ทำให้เราได้ข้อเปรียบเทียบว่า จะไม่มีสถานที่ใดเลยในโลกนี้ที่จะให้ความสุข ความอบอุ่น ความเมตตาปราณี และความรู้แก่เรา ได้เท่าสถานที่แห่งนี้ เกิดความภาคภูมิใจเสมอ ภูมิใจที่เกิดมาโชคดี ได้มีโอกาสได้เข้ามาศึกษาในสถานที่แห่งนี้ ภูมิใจที่ตัวเองมีโอกาสดีกว่าคนอื่น ๆ เกือบค่อนโลก ที่ไม่มีโอกาสเหมือนเรา นั้นไม่น่าภูมิใจหรอกหรือ ในเมื่อทำสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นเกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความรู้ต่างๆ ที่พอจะเป็นเครื่องพาดพิง พาใจ ให้มีชีวิตรอดอยู่ทุกวันนี้ ได้มาจากสถานที่นี้เท่านั้น สถานที่แห่งนี้ไม่ได้สอนเพียงแต่ให้คบใครๆ เป็นเพื่อนเท่านั้น แต่ได้สอนให้กระทำตัวให้เป็นเพื่อนที่ดีของใครๆ ด้วย ไม่เคยสอนแต่จะรักใคร่ฝ่ายเดียว แต่ได้สอนให้ทำอย่างไรใครเขาจึงจะรักเราด้วย ไม่ได้สอนให้อยู่คนเดียวในโลกนี้ แต่ได้สอนให้อยู่ร่วมกับคนทั้งโลกได้ด้วยดี เหนือสิ่งอื่นใด สถานที่แห่งนี้ พร่ำสอนนักสอนหนาให้เป็น “มนุษย์” และให้เป็นมนุษย์ที่ดีด้วย ได้สอนให้รู้จักค่าของความเป็นมนุษย์ แล้วก็ให้รู้ด้วยว่า การเป็นมนุษย์ที่ดีและสมบูรณ์นั้น จะต้องปฏิบัติอย่างไร”

ความรักในสถาบัน ความรำลึกถึงบุญคุณครูบาอาจารย์เป็นอัตโนวิสัยที่เกิดขึ้นภายในตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยจิตสำนึกดีที่มีต่อสถานศึกษาที่เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ เป็นผู้มีจิตกตัญญูอย่างสูง และด้วยวิญญานที่รู้พระคุณต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิต ล้วนเป็นกุศลกรรมที่หนุนนำให้ชีวิตของ ๗พณฯ รุ่งเรืองและประสบความสำเร็จในทุกกิจการงานตลอดมา¹⁹⁴

เมื่อพิจารณาเนื้อหาข้างต้นทำให้พบว่า ผู้เขียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ดำเนินเรื่องเท่านั้น แต่ยังคงแสดงทัศนะต่อคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยว่า “ความรักในสถาบัน ความรำลึกถึงบุญคุณครูบาอาจารย์เป็นอัตโนวิสัยที่เกิดขึ้นภายในตั้งแต่วัยเยาว์ ด้วยจิตสำนึกดีที่มีต่อสถานศึกษาที่เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทความรู้ เป็นผู้มีจิตกตัญญูอย่างสูง และด้วยวิญญานที่รู้พระคุณต่อสิ่งต่างๆ ในชีวิต ล้วนเป็นกุศลกรรมที่หนุนนำให้ชีวิตของ ๗พณฯ รุ่งเรืองและประสบความสำเร็จในทุกกิจการงานตลอดมา” การแสดงทัศนะดังกล่าวสามารถสะท้อนให้เห็นมุมมองความคิดของผู้เขียนได้ 3 แนวทาง แนวทางแรก คือ เพื่อต้องการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงหนึ่งที่ช่วยเน้นย้ำภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักเรียนที่มีความรักต่อสถาบันให้เกิดความหนักแน่น สำหรับแนวทางที่ 2 เพื่อเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่านให้สามารถเห็นภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้ได้รวดเร็วยิ่งขึ้นโดยไม่รอให้ผู้อ่านติดตาม ส่วนแนวทางสุดท้ายก็คือ เพื่อต้องการแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่าการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้มีจิตสำนึกดีและกตัญญูต่อสถาบันการศึกษา คือคุณลักษณะประจำตัวหรือนิสัยพื้นฐานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันจะนำไปสู่การมีความรักในมิติอื่นๆ ต่อไป

¹⁹⁴ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 44-45.

สถาบันการศึกษาแห่งสุดท้ายในช่วงชีวิตวัยเรียนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือ “โรงเรียนเทคนิคมหารบก” หรือ “โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า” ในปัจจุบัน สำหรับชีวิตการเป็นนักเรียนนายร้อย สิ่งที่มีมักจะได้รับการปลูกฝังจากสถาบันอยู่เสมอก็คือ “การสละชีวิตเพื่อชาติ” โรงเรียนเทคนิคมหารบกจะใช้วิธีในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านนี้นับตั้งแต่ที่นักเรียนเริ่มก้าวเข้าสู่รั้วโรงเรียน โดยจะให้นักเรียนทุกคนกล่าวคำปฏิญาณต่อพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งผู้เขียนได้นำเนื้อหาส่วนนี้ไปถ่ายทอดผ่านหนังสือจำนวนหลายเรื่อง เพื่อชี้ให้เห็นว่าเนื้อหาดังกล่าวมีส่วนสำคัญในชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตัวอย่างเช่น **รัฐบุรุษชื่อเปรม** ผู้เขียนใช้วิธีเล่าเรื่องใน 2 รูปแบบผสมผสานกัน แบบแรก คือ การนำคำพูดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอด และแบบที่ 2 คือ การเล่าผ่านน้ำเสียงของผู้เขียน ดังนี้

ชีวิตผมเริ่มบทใหม่แล้ว

และได้กล่าวคำปฏิญาณต่อ พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

รัชกาลที่ 5

ซึ่งพระองค์เป็นผู้ทรงให้กำเนิดสถาบันแห่งนี้ว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่านไว้ด้วยชีวิต”

คำปฏิญาณของเด็กหนุ่มคนหนึ่งดังกังวานชัดถ้อยชัดคำ ประสานเสียงกระทัดรัด
พร้อมๆ กับเพื่อนนักเรียนนายร้อยรุ่นเดียวกันอย่าง เป็นเอกภาพ...¹⁹⁵

หนังสือแนวชีวประวัติอีกเรื่องหนึ่งที่ถ่ายทอดซ้ำเนื้อหาส่วนนี้ คือ **จากใต้สู่อีสาน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”** สำหรับเรื่องนี้ ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าผ่านน้ำเสียงของตนเองเป็นหลัก หากพิจารณาถึงกลวิธีที่ผู้เขียนใช้แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าการเล่าผ่านน้ำเสียงของผู้เขียนอาจเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยให้เรื่องราวดำเนินไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยยังคงเก็บรักษาเนื้อหาอันเป็นส่วนสำคัญที่ผู้เขียนต้องการสื่อสารเอาไว้เช่นเดียวกับหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องอื่น อีกทั้งการถ่ายทอดเรื่องราวในรูปแบบนี้ยังเป็นการสื่อสารจากผู้เขียนไปสู่ผู้อ่านโดยตรง โดยไม่ต้องอาศัยการตีความเนื้อหาจากผู้อ่านอีก กล่าวคือ ผู้เขียนจะส่งสารเพื่อให้ผู้อ่านรับรู้ว่าการสละชีวิตเพื่อชาติคือจิตสำนึกที่ทหารทุกคนพึงมี ซึ่งวิธีที่โรงเรียนเทคนิคมหารบกเลือกใช้ในการปลูกฝังจิตสำนึกของนักเรียนจำนวนมาก และเข้าถึงนักเรียนรวดเร็วที่สุดก็คือ การใช้คำปฏิญาณมาเป็นเครื่องมือ เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนนายร้อยตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของการเป็นทหาร ดังเนื้อความที่ว่า

¹⁹⁵ นพ พินสายแก้ว และคณะ, **รัฐบุรุษชื่อเปรม** (กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับลิชชิง, 2538), 39.

หน้าที่อันศักดิ์สิทธิ์ของทหารคือการสละชีวิตเพื่อชาติ สัจธรรมประการนี้ไม่อาจสร้างให้เกิดขึ้นในสำนักได้ง่ายนัก จำเป็นต้องใช้เวลา และห้วงเวลาของการเป็นนักเรียนนายร้อยคือ ห้วงเวลาที่สำคัญที่สุดของการปลูกฝังให้เกิดสำนึกประการนี้ ชีวิตของนายทหารทุกคนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อย จึงเป็นห้วงเวลาที่อยู่ในความทรงจำของพวกเขาตลอดเวลา ไม่ว่าจะกาลเวลาจะผ่านไปนานแสนนานเท่าใด

พวกเขาไม่มีวันลืมคืนวันในอาณาจักร “รั้วแดงกำแพงเหลือง” ได้เลย และพวกเขาไม่เคยลืมคำปฏิญาณที่ให้ไว้แก่เสด็จพ่อรัชกาลที่ 5 ที่ว่า

“ข้าพระพุทธเจ้าจักรักษามรดกของพระองค์ท่านไว้ด้วยชีวิต”

คำปฏิญาณนี้ยังคงก้องอยู่ในจิตสำนึกของนายทหารทุกคนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า¹⁹⁶

หากวิเคราะห์เนื้อหาจากตัวอย่างข้างต้นในแง่ของจุดประสงค์ของการถ่ายทอด การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวมาถ่ายทอดซ้ำในหนังสือแนวชีวประวัติ ถือเป็นหนทางหนึ่งในการบอกเล่าให้ผู้อ่านได้รับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านวิธีการปลูกฝังจิตสำนึกความรักชาติของโรงเรียนเท็กซัสทหารบก ซึ่งการให้นักเรียนกล่าวคำปฏิญาณตั้งแต่เริ่มเข้าศึกษานับเป็นวิธีการที่สามารถหล่อหลอมความคิดของนักเรียนได้ดี อีกทั้งเนื้อหาที่ผู้เขียนนำเสนอก็ยังสามารถสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงสิ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถูกหล่อหลอมมาตั้งแต่วัยเรียน โดยสิ่งเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติและแนวทางในการดำเนินชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอชีวประวัติของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบสารคดีด้วยกลวิธีการเล่าเรื่องที่หลากหลายผสมผสานกัน ช่วยทำให้เรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีสีสัน ไม่ราบเรียบ เหมือนดังเช่นชีวประวัติในอดีตที่นำเสนอเนื้อหาในรูปแบบของความเรียงและการบรรยายให้ข้อมูลโดยผู้เขียนเป็นหลัก โดยเฉพาะการเล่าแบบอิงประสบการณ์นับเป็นกลวิธีที่มีผลต่อเนื้อหา เนื่องจากเป็นส่วนสำคัญที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจน ทั้งยังช่วยทำให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือเพราะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากคำบอกเล่าของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เอง

ดังนั้น การถ่ายทอดชีวประวัติด้วยกลวิธีดังกล่าวข้างต้นจึงทำให้ผู้อ่านได้รับทั้งสาระและความเพลิดเพลิน ที่สำคัญยังเป็นการยกระดับวรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติให้มีศักยภาพ

¹⁹⁶ บัญชร ชาวาศิลป์, จากใต้สู่อีสาน ผลิตแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 32-33.

มากยิ่งขึ้นกว่าเป็นพื้นที่ในการรวบรวมและบรรจุเรื่องราวของบุคคลหนึ่งเอาไว้ในหลากหลายมิติเท่านั้น หากแต่ยังมีส่วนสำคัญในการนำพาผู้อ่านให้ได้ทำความรู้จักกับบุคคลผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็น รัษฎบุรุษ อันจะนำไปสู่การประจักษ์ถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านเนื้อหาที่สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดที่มีต่อเหตุการณ์ต่างๆ โดยเนื้อหาเหล่านี้จะช่วยอธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิต และเห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับตั้งแต่ชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลไปจนถึงตัวตนในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ทั้งในฐานะผู้นำทหาร ผู้นำทางการเมือง ตลอดจนรัษฎบุรุษที่มีความรักต่อสถาบันกษัตริย์และชาติบ้านเมือง

3.2.5 การนำเสนอแบบบันเทิงคดี (Fiction)

การถ่ายทอดเนื้อหาอีกรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ การนำกลวิธีทางบันเทิงคดีมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหา เช่น การบรรยายฉาก การใช้บทสนทนา เป็นต้น ทำให้หนังสือแนวชีวประวัติมีลักษณะเช่นเดียวกับบันเทิงคดีประเภทนวนิยายที่เขียนขึ้นจากชีวิตจริง จากการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติที่อยู่ในขอบเขตข้อมูลทั้งหมดพบว่า ปรากฏเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น ได้แก่ **ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากชาติเธอ)** หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้เล่าถึงเรื่องราวความรักของผู้ชายคนหนึ่งซึ่งชื่อว่า “ปรีม ติณสูลานนท์” และผู้หญิง 9 คน ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของปรีม ได้แก่ หมายฝัน เอื้องทิพย์ พรรณวิมล คณิตา สงบ อัมพิกา เตือนฉาย ดวงพร และจามรี นาคบุญ (อืด) ปรีมเป็น “หนุ่มร่างงามล้ำสัน ผิวสีน้ำตาลผิวงาม หน้าชื่อแต่คมคาย”¹⁹⁷ “เป็นคนสมณะเงียบและสุขุม พูดจาดีเหตุผลขี้เกรงใจคน...ไม่ชอบขัดคอและก้าวก่ายสิทธิ์ของใคร มักได้รับการยกย่องและความเกรงใจจากนักเรียนนายร้อยด้วยกัน “ปรีม” วางตัวดีได้ทุกสถานะ เป็นพ่อเนื้อหอมที่เพื่อนฝูงรักใคร่”¹⁹⁸ ด้วยบุคลิกที่สง่างามตามแบบชายชาติทหาร จึงทำให้ปรีมมีลักษณะภูมิฐาน งามอาจ และสง่า ประกอบกับใบหน้าทีคมคาย ทำให้ปรีมเป็นที่หมายปองของผู้หญิงหลายคน

วันหนึ่ง ปรีมได้พบกับ “หมายฝัน” น้องสาวของ “อำนวยการ” ซึ่งเป็นเพื่อนสนิท ปรีมและหมายฝันต่างตกหลุมรักซึ่งกันและกัน นำไปสู่การพัฒนาความสัมพันธ์และคบหากันเรื่อยมาจนกระทั่งวันที่หมายฝันต้องจากโลกนี้ไปด้วยโรคมะเร็ง ตั้งแต่หมายฝันเสียชีวิต แม้จะมีผู้หญิงผ่านเข้ามามากถึง 8 คน หรือมีเหตุการณ์และบททดสอบจิตใจครั้งก็ตาม แต่สุดท้ายสำหรับปรีมแล้วหมายฝันก็ยังคงเป็นผู้หญิงคนเดียวที่ปรีมเลือกและรักเสมอมา จนถึงกับตั้งปณิธานเอาไว้ว่า หากชีวิตต่อจากนี้จะมอบความรักให้แก่ใคร ปรีมขอมอบให้กับชาติและแผ่นดินเท่านั้น “ชีวิตนี้พี่ขอมอบให้แก่แผ่นดินทั้งหมด

¹⁹⁷ ยอดรัก เสาวคนธ์, **ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากชาติเธอ)**, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 27.

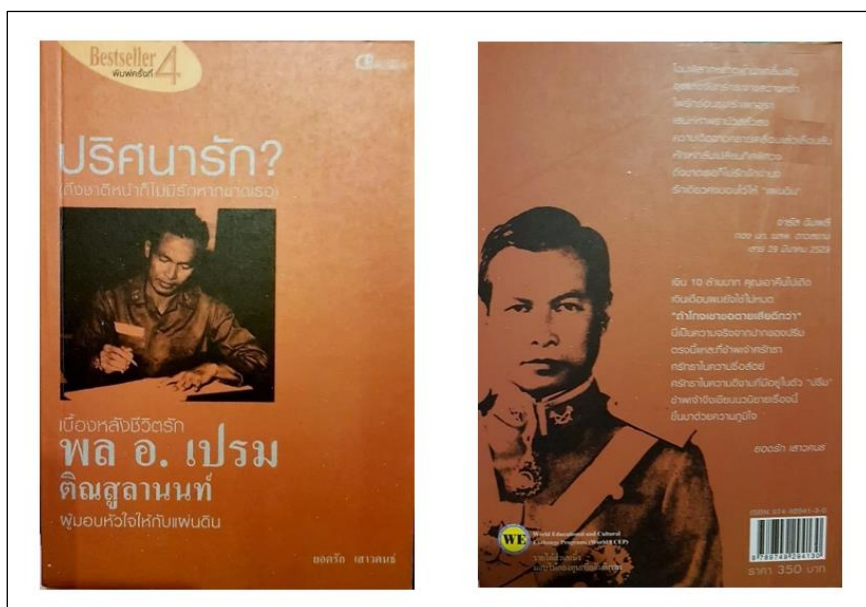
¹⁹⁸ เรื่องเดียวกัน, 69.

เงินเดือนของพีในภายภาคหน้า พี่ตั้งใจไว้แล้วว่า จะบริจาคสร้างสาธารณกุศล เหลือไว้บ้างพอกินพอใช้ พี่ตั้งใจไว้จริงๆ จะถวายเป็นพระราชกุศลในโครงการพระราชดำริของในหลวง...เพื่อช่วยเหลือพี่น้องร่วมชาติที่ยังตกระกำลำบากอยู่อีกมากในชนบท...”¹⁹⁹

หากพิจารณาจากเนื้อเรื่อง หนังสือเล่มนี้คงไม่ต่างจากนวนิยายรักทั่วไปที่มีความรักเป็นแก่นสำคัญของเรื่อง แต่หากวิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ อย่างละเอียดจะพบว่า เรื่องราวของตัวเอกในเรื่อง คือ ชีวิตจริงของบุคคลสำคัญที่ได้รับการเรียกขานว่าเป็นรัฐบุรุษ “พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” การที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้ก็เพราะถึงแม้หนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้จะมีรูปแบบการเล่าเรื่องอย่างนวนิยาย กล่าวคือ มีโครงเรื่อง แก่นเรื่อง ตัวละคร ฉาก และบทสนทนา นอกจากนี้ด้านการดำเนินเรื่องยังมีเหตุการณ์ต่างๆ ที่เข้ามาเป็นบทพิสูจน์ความรัก มีปมขัดแย้ง เช่น ผู้หญิงที่เข้ามาทำให้ปรีมเกิดความลังเลใจ โดยเนื้อเรื่องดำเนินไปคล้ายกับว่าปรีมจะลงเอยกับผู้หญิงคนนั้นคนนี้ เป็นต้น มีการคลี่คลายเรื่อง และบทสรุปของเรื่อง คือ สุดท้ายปรีมตัดสินใจไม่เลือกใคร เพราะยังไม่ลืมหมายฝัน ผู้เป็นรักแรกและรักเดียว โดยเลือกที่จะอยู่คนเดียวดีกว่าต้องทรยศต่อความรักที่มีให้กับหมายฝัน ซึ่งรักเดียวที่ปรีมจะมอบให้ต่อจากนี้มีเพียงรักที่ให้แก่แผ่นดิน หรือแม้กระทั่งมีการเปลี่ยนชื่อตัวละครจาก “เปรม ติณสูลานนท์” เป็น “ปรีม ติลานนท์” ก็ตาม แต่ผู้อ่านก็สามารถคาดเดาได้ว่าเรื่องราวดังกล่าวมีที่มาจากชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยการพิจารณาจากปัจจัยแวดล้อม

สิ่งที่ทำให้ผู้อ่านคาดเดาได้ว่าเรื่องราวดังกล่าว คือ ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถพิจารณาได้จากปัจจัย 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของหนังสือ และส่วนที่เป็นเนื้อหา สำหรับส่วนที่เป็นองค์ประกอบของหนังสือ ปรากฏทั้งปกหน้า ปกหลัง คำนำ ตลอดจนภาพประกอบ กล่าวคือ ปกหน้านำภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาใช้ พร้อมกับข้อความที่ระบุว่า “เบื้องหลังชีวิตรัก พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ผู้มอบหัวใจให้กับแผ่นดิน” ส่วนปกหลัง มีการยกคำประพันธ์แสดงให้เห็นถึงความรักเดียวใจเดียว รวมถึงข้อความที่มีเนื้อหาแสดงถึงความซื่อสัตย์ ด้วยประโยคที่ว่า “ถ้าโก่งเขาขอตายเสียดีกว่า” ซึ่งการนำข้อความเหล่านี้มาใช้แสดงในส่วนปกนั้น ช่วยนำเสนอให้เรื่องของความซื่อสัตย์ทั้งในมิติของความรักและมิติของการทำงานยังมีความโดดเด่น ทั้งยังสนับสนุนให้ภาพลักษณ์เรื่องการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ชัดเจนยิ่งขึ้น

¹⁹⁹ ยอดรัก เสาवनธ์, *ปรีคนรัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)*, พิมพ์ครั้งที่ 4

ภาพที่ 1 ตัวอย่างปกหน้าและปกหลังหนังสือเรื่อง ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)²⁰⁰

อีกส่วนหนึ่ง คือ เนื้อหา แม้จะมีการเปลี่ยนชื่อตัวละครก็ตาม แต่สิ่งที่ช่วยยืนยันให้ผู้อ่านทราบว่ากำลังอ่านเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อยู่ก็คือ ข้อความที่ปรากฏในส่วนต้นของหนังสือซึ่งระบุเอาไว้ว่า ข้อมูลที่นำมาใช้ในการเขียนหนังสือเล่มนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากน้องชายของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือ คุณวีระณรงค์ ติณสูลานนท์ มีใจความว่า “คุณพี่ “วีระณรงค์ ติณสูลานนท์” ถูกข้าพเจ้าปลุกด้วยโทรศัพท์อยู่เนืองๆ แม้จะตึกตื่นเพียงไร ท่านก็ยินดีส่งเสริม ตรงไหนที่ข้าพเจ้าไม่มั่นใจ คุณพี่ “วีระณรงค์” คือที่ปรึกษาผู้ใกล้ชิดในขณะนั้น”²⁰¹ ประกอบกับข้อความอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวในหนังสือเล่มนี้คือชีวิตรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จริง ตัวอย่างเช่น

ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ) เป็นเรื่องราวเบื้องหลังชีวิตรักของท่าน พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเสาะแสวงหามาโดย ยอดรัก เสาวคนธ์ นักเขียนหนุ่มปากกาคม ผู้ช่วยของผม และได้รับอนุญาตให้ตีพิมพ์ไปแล้วในหนังสือพิมพ์ดาวสยาม

.....

²⁰⁰ ยอดรัก เสาวคนธ์, ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ), พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548).

²⁰¹ เรื่องเดียวกัน, 18.

ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก...หากขาดเธอ ก็คงทำให้ผู้อ่านได้รู้จักว่า ท่านนายกรัฐมนตรีนคนที่
ชื่อ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ทำไมจึงไม่แต่งงาน ท่านผิดหวังเรื่องอันใดหรือ²⁰²

เมื่อมีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่า ชีวิตรักที่กล่าวถึงในหนังสือคือเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณ
สูลานนท์ ผู้วิจัยจึงได้ตั้งข้อสังเกตว่า ทำไมการเล่าถึงชีวิตรักจึงไม่ถูกนำเสนอในหนังสือแนวชีวประวัติ
เช่นเดียวกับชีวิตด้านอื่น แต่กลับนำมาเล่าในรูปแบบนวนิยายแทน หากพิจารณาในแง่ของเนื้อหาแล้ว
สิ่งแรกที่จะต้องกล่าวถึงก็คือ การเล่าเรื่องรักผ่านนวนิยายช่วยสร้างอารมณ์ในการอ่านได้ดีกว่า นั้น
เพราะนวนิยายใช้เทคนิคการเล่าเรื่องแตกต่างจากสารคดีชีวประวัติ โดยนวนิยายจะมีโครงเรื่อง (plot)
หากนักเขียนต้องการนำเสนอเรื่องความรัก เนื้อเรื่องก็จะถูกสร้างให้เป็นไปตามแบบของ
“นวนิยายรัก” กล่าวคือ จะเน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นแกนกลางของเรื่อง และเน้น
ความรู้สึกของตัวละครเป็นสำคัญ ประกอบกับเรื่องความรักเป็นแนวที่ได้รับความนิยมจากผู้อ่าน

ดังนั้น หากผู้เขียนจะเล่าถึงชีวิตรักการนำเสนอผ่านรูปแบบนวนิยายจึงเป็นวิธีที่เหมาะสม
เพราะมีองค์ประกอบที่เอื้อต่อการถ่ายทอดเรื่องราวความรัก สามารถพรรณนาอารมณ์ความรู้สึกของ
ตัวละคร รวมถึงฉาก เหตุการณ์ และสถานที่ได้อย่างอิสระโดยไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงสถานะ
(position) ของเจ้าของประวัติ เนื่องจากนวนิยายมีเทคนิคการเล่าเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าเป็นเรื่อง
สมมุติ ดังที่ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ กล่าวถึงลักษณะของนวนิยายเอาไว้ว่า “นวนิยายนั้น ผู้เขียนใช้กลวิธีให้
ผู้อ่านเห็นว่าเป็นเรื่องสมมุติไม่ใช่เรื่องจริง แม้ว่าจะเขียนถึงเหตุการณ์หรือบุคคลจริงๆ ก็ตาม”²⁰³ ด้วย
เหตุนี้ ผู้เขียนจึงใช้ประโยชน์จากรูปแบบการเล่าเรื่องของนวนิยายมาแนะนำชีวประวัติของพลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ ซึ่งนอกจากจะไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ในฐานะรัฐบุรุษแล้ว ยังช่วยสร้างอารมณ์ให้แก
ผู้อ่าน ทำให้เพลิดเพลินและอ่านสนุกยิ่งขึ้น

นอกเหนือจากประเด็นข้างต้นแล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่งการที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอเรื่องรักใน
รูปแบบนวนิยายนั้น อาจเพราะผู้เขียนไม่ได้ต้องการนำเสนอชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดย
ผูกโยงอยู่กับสถานะใดๆ ทางสังคม หากแต่ต้องการเผยให้เห็นถึงมุมมองบางประการเกี่ยวกับ พลเอก
เปรม ติณสูลานนท์ ในอีกมิติหนึ่ง ซึ่งเป็นมิติที่ไม่เคยปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องใดมาก่อน
นั่นคือ การทำให้ภาพของรัฐบุรุษผู้ซึ่งผูกโยงอยู่กับเรื่องราวทางการเมืองมีความเป็น
“มนุษย์” มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ มีอารมณ์ความรู้สึกและมีความรักเหมือนอย่างปุถุชนคนทั่วไป

²⁰²ยอดรัก เสาวคนธ์, *ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก...หากขาดเธอ)*, พิมพ์ครั้งที่ 4
(กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 10-11.

²⁰³รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, *วรรณกรรมปัจจุบัน Contemporary Literature THA 4201
(TH 431)*, พิมพ์ครั้งที่ 18 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556), 97.

เนื่องจากที่ผ่านมามีหลายครั้งที่มีการกล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แม้กระทั่งในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องอื่นๆ ต่างเน้นนำเสนอข้อมูลเพียงมิติที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือการทำเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยเรื่องราวที่คนส่วนใหญ่รับรู้มักเชื่อมโยงอยู่กับชีวิตการทำงานในฐานะผู้นำทางการเมืองที่ผูกโยงอยู่กับทหาร เช่น การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นต้น จนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐบุรุษ เมื่อมีการนำเสนอเพียงมุมมองเดียว คนทั่วไปจึงได้รับรู้แต่เพียงด้านนั้นและส่งผลต่อการจดจำ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพียงด้านที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและการเป็นบุคคลสาธารณะเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม แม้การนำเรื่องราวความรักของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นเรื่องส่วนตัวมาถ่ายทอด อาจถูกมองว่าไม่เหมาะสมเมื่อพิจารณาถึงสถานะทางสังคม รวมถึงอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ในฐานะรัฐบุรุษ แต่ในมุมมองของผู้วิจัยกลับมีความเห็นตรงกันข้าม เนื่องจากตลอดทั้งเรื่องผู้เขียนนำเสนอชีวิตรักโดยเน้นย้ำให้เห็นถึงการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ต่อคนรัก และการเป็นคนรักเดียวใจเดียวควบคู่กันไป ดังจะเห็นได้จากเนื้อเรื่องที่กล่าวว่าแม่ในชีวิตของปรีมจะมีผู้หญิงเข้ามามากถึง 8 คน แต่สุดท้ายปรีมก็ไม่เลือกใคร ยังคงรักและมีหมายฝันคนเดียวในใจ แม้หมายฝันจะเสียชีวิตไปนานแล้วก็ตาม ผู้เขียนใช้วิธีการเล่าเรื่องความซื่อสัตย์ต่อคนรักผ่านตัวละครหญิงที่หลงรักปรีม ดังเช่น อัมพิกา ครูสาวที่จังหวัดสระบุรี ปรีมและอัมพิการู้จักกันตอนที่ปรีมไปรับราชการอยู่ที่จังหวัดสระบุรี อัมพิกาชื่นชอบและหลงรักปรีม แต่ปรีมคิดเพียงน้องสาว อัมพิกาจึงถามความรู้สึกและเหตุผลที่ปรีมยังไม่แต่งงานว่า

“พี่ปรีมเข้าใจดิฉัน...” “อาจารย์เป็นมิตรที่ดีของพี่...” “พี่ปรีม...” เธอจ้องหน้าเขานิ่งนาน ปรีมถอนใจ “พี่เป็นคนมีอดีต...อดีตที่ซับซ้อนพูดกันวันนี้ก็ไม่จบ...อัมพิกา พี่เคยมีคนรักและเดี๋ยวนี้พี่ก็ยังรักเธออยู่...” สีหน้าเขาเปลี่ยนไป “เดี๋ยวนี้เธออยู่ที่ไหนหรือคะ...” เขาเหม่อสายตาสู่ม่าน้ำ “เธอเสียชีวิตไปหลายปีแล้ว...เรารักกันสมัยที่ยังมีศเพียงนายทหารชั้นผู้น้อย...”

”บรรยากาศตกอยู่ในความเงียบ อัมพิการวบรวมความกล้าหาญถามเขา

“ทำไมพี่ไม่แต่งงานล่ะคะ...”

“แต่งงาน...” ปรีมทวนคำ ถ้าอัมพิกาเธอเห็นสายตาของเขาในขณะนี้ก็จะพบความอ้างว้างอยู่ในสายตาของเขา...

“พี่แต่งงานกับใครไม่ได้อีก...” “ทั้งๆ ที่เธอเสียชีวิตไปแล้วนะหรือคะ...” “ใช่...ทั้งๆ ที่เธอเสียชีวิตไปแล้ว...” เขาพยักหน้าสีหน้าหมอง ความเงียบเกิดขึ้นแก่คนทั้งสองอีกครั้ง²⁰⁴

²⁰⁴ ยอดรัก เสาวคนธ์, *ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)*, พิมพ์ครั้งที่ 4

อัมพิกาเป็นตัวละครที่ผู้เขียนใช้แสดงให้เห็นถึงความซื่อสัตย์ของปรีมที่มีต่อความรักผ่านบทสนทนาระหว่างอัมพิกาและปรีม เพื่อเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นถึงความมั่นคงในรัก ความซื่อสัตย์ และรักเดียวใจเดียวของปรีม แม้ว่าหมายฝันจะเสียชีวิตไปนานแล้วแต่ก็ยังคงรักและไม่มีวันลืม

การนำเสนอเรื่องความซื่อสัตย์ต่อความรัก ยังพบในตัวละครชื่อ ดวงพร ผู้หญิงคนที่ 8 ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในชีวิตปรีม ดวงพรมีลักษณะคล้ายกับหมายฝันมาก ทำให้ปรีมเกิดความหวั่นไหว แต่สุดท้ายปรีมก็ยังคงยึดมั่นอยู่กับความรักที่มีให้หมายฝัน แม้ว่าดวงพรจะผิดหวังแต่ก็ยังชื่นชมในความรักเดียวใจเดียวของปรีม จึงเขียนจดหมายแสดงความชื่นชมแก่ปรีม มีใจความว่า

ถ้าดิฉันเป็นคุณหมายฝัน...และยังมีชีวิตอยู่คงจะภูมิใจในตัวพี่มากที่สุด ภูมิใจในความเป็นคนรักเดียวของพี่...พี่เองเปรียบเหมือนเสาหิน ดิฉันก็เหมือนเกอวัลย์ เกอวัลย์ที่ไปเลี้ยงพันเอง... ดิฉันไม่เสียใจหรอกค่ะ เพราะดิฉันเข้าใจและรู้จักหัวใจพี่ดี...ก่อนนั้นดิฉันคิดว่าพี่อดีตคงจะเป็นผู้หญิงของพี่ปรีม...แต่เดี๋ยวนี้ดิฉันชักไม่มั่นใจเสียแล้วว่าเหตุการณ์มันจะเป็นไปในทำนองนั้น...

เพราะหัวใจของพี่ปรีมมีกำแพงของคุณหมายฝันกันเอาไว้ทุกด้าน...เธอเป็นคนรักคนแรกของพี่ และเธอก็เป็นคนรักคนสุดท้ายของพี่เช่นกัน...หัวใจของพี่ทั้งหมดเป็นของเธอเพียงผู้เดียว...

ดิฉันรู้มาจากไหน...รู้ได้อย่างไรดิฉันจะบอกให้ก็ได้ค่ะ สมุดบันทึกประจำวันของพี่นั่นแหละบอกดิฉัน...ดิฉันเลยถือโอกาสนี้ขอภัยด้วยที่เสียมารยาทละลาบละล้วง...

ดิฉันเปิดดูโดยไม่ได้ตั้งใจ...วันที่ดิฉันทำความสะอาดห้องนอนของพี่...หลักฐานที่ยืนยันอย่างแน่ชัด คือโกศใส่กระดูกของคุณหมายฝันที่ตั้งอยู่หน้าหิ้งพระ...เพียงพอแล้วที่เป็นสิ่งยืนยันให้ดิฉันรู้จักพี่ปรีมดีขึ้น...ทำให้ดิฉันรู้ว่าพี่จะไม่รักผู้หญิงคนไหนอีกในชีวิตนี้.....²⁰⁵

จากข้างต้นจะเห็นว่า ความรักที่ปรากฏในเรื่องแม้จะเป็นการกล่าวถึงความรักระหว่างชายหญิง แต่การเน้นเรื่องความซื่อสัตย์และรักเดียวใจเดียวนี้กลับไปช่วยเน้นย้ำให้ภาพลักษณ์เรื่องความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองในฐานะรัฐบุรุษของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า หนังสือเรื่องนี้ถือเป็นพื้นที่ที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นถึงทัศนคติในเรื่องความรักของปรีม หรือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะเดียวกัน ทัศนคติในเรื่องความรักก็ได้เข้าไปช่วยสนับสนุนให้เห็นถึงทัศนคติในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการประกอบอาชีพและการทำงานที่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ปรีม หรือ

²⁰⁵ ยอดรัก เสาวคนธ์, *ปรีศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548), 478-479.

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้แนวคิดของความซื่อสัตย์ การนำเสนอเรื่องราวในนวนิยายเรื่อง **ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่ลืมรัก...หากขาดเธอ)** ซึ่งเป็นเรื่องราวในมิติปัจเจกบุคคล จึงเป็นเสมือนช่องทางหนึ่งที่เขาไปช่วยสนับสนุนให้ภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะรัฐบุรุษที่มีชื่อเสียงด้านความซื่อสัตย์โดดเด่น โดยไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ประการใด

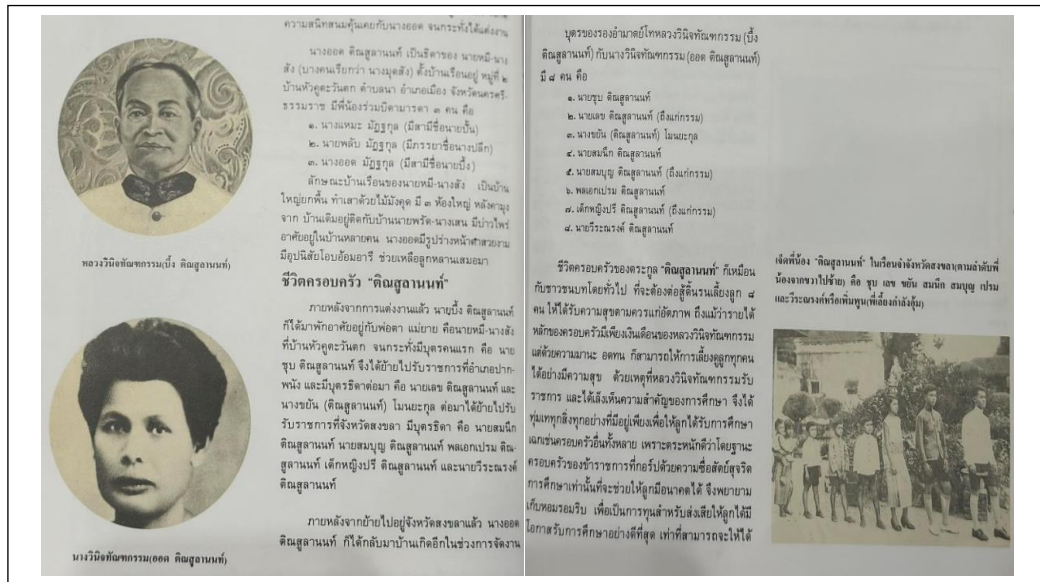
อย่างไรก็ตาม แม้การนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบบันเทิงคดี จะทำให้เนื้อหาขาดความน่าเชื่อถือในแง่ของข้อเท็จจริง แต่ก็มีข้อดีคือช่วยทำให้เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีชีวิตชีวาและสามารถดึงดูดให้ผู้อ่านอยากติดตามเนื้อหามากยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่าการนำกลวิธีทางบันเทิงคดีมาใช้ในการถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับเป็นคุณลักษณะที่ดีของงานเขียนประวัติบุคคลสมัยใหม่ ที่ไม่เพียงทำให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะชีวประวัติเท่านั้น แต่ยังมีความน่าสนใจและน่าอ่านตามแบบนวนิยายอีกด้วย

3.2.6 การนำเสนอแบบพหุวิธี (Multimodality)

การนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยกลวิธีนี้ คือ การนำเสนอเนื้อหาแบบผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษร โดยผู้เขียนจะนำรูปภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาไปใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ควบคู่ไปกับเนื้อหาที่ได้รับการบรรยายผ่านตัวอักษร ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้นับเป็นช่องทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้และเข้าใจเนื้อหาบางประการ เช่น เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ เป็นต้น ได้ดียิ่งขึ้นกว่าการบรรยายด้วยตัวอักษรเพียงอย่างเดียว จากการศึกษาารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบพหุวิธีในหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พบว่า ผู้เขียนเป็นจำนวนมากเน้นให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพเป็นเพียงส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์เท่านั้น

การใช้ภาพเป็นส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ ถือเป็นรูปแบบที่ปรากฏเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเรื่องราวชีวิตของบุคคลย่อมมีรายละเอียดมากมายหลากหลายแง่มุม การนำเสนอชีวประวัติของบุคคลจึงต้องอาศัยตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการผลิตสร้างเรื่องราวไปสู่ผู้อ่าน โดยมีหนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลาง ส่วนภาพจะถูกนำมาใช้เมื่อผู้เขียนต้องการแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงรายละเอียดของข้อมูลที่กำลังกล่าวถึงเท่านั้น ตัวอย่างเช่น การนำเสนอประวัติครอบครัวติณสูลานนท์ ผู้เขียนจะใช้ตัวอักษรในการบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว อันประกอบไปด้วย บิดา มารดา พี่น้อง 6 คน และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขณะที่ตัวอักษรทำหน้าที่ในการถ่ายทอดเรื่องราวไปสู่ผู้อ่าน ในมุมใดมุมหนึ่งของหน้ากระดาษจะปรากฏภาพของสมาชิกในครอบครัวแทรกอยู่ การที่ผู้เขียนเลือกนำเสนอชีวประวัติด้วยวิธีการดังกล่าวนี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้ผู้อ่านได้รับรู้ข้อมูล

เกี่ยวกับครอบครัวดิถนสุลานนท์อย่างละเอียดเท่านั้น แต่ยังสามารถมองเห็นรูปลักษณ์ของสมาชิกในครอบครัวได้อย่างชัดเจน ดังที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **เกิดขึ้นได้**

ภาพที่ 2 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี

โดยใช้ภาพบุคคลเป็นส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์²⁰⁶

เนื้อหาอีกส่วนหนึ่งที่ผู้เขียนมักนำภาพมาใช้เป็นส่วนประกอบของเรื่องราว เพื่อช่วยให้เกิดจินตนาการและขยายประสบการณ์ของผู้อ่าน ได้แก่ การกล่าวถึงสถานที่ ในระหว่างที่มีการบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ พลเอก เปรม ดิถนสุลานนท์ เคยใช้ชีวิตหรือมีประสบการณ์ ผู้เขียนจะนำภาพมาใช้ประกอบเนื้อหาเพื่อช่วยอธิบายขยายเนื้อเรื่องให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากภาพมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าข้อความที่เป็นตัวอักษร ดังที่ผู้เขียนเรื่อง **เกิดขึ้นได้** เลื่อนำภาพ “โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชวู” สงขลา ทั้งในอดีตและปัจจุบันมาใช้ประกอบการบรรยายประวัติความเป็นมาของสถานที่ มีใจความว่า “โรงเรียน “มหาวิทยาลัยราชวู” สงขลา ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2439 เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคใต้ ในช่วงระยะเวลาาร่วม 90 ปี ที่ผ่านมามี “มหาวิทยาลัยราชวู” สงขลา ได้ทำหน้าที่ป้อนผลผลิตให้ออกไปรับใช้สังคม ทำประโยชน์ให้กับประเทศชาติในทุกสาขาอาชีพ ศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยราชวูเป็นจำนวนมาก ได้มีส่วนช่วยเสริมสร้างชื่อเสียงเกียรติยศให้แก่สถาบันเก่าของตน

²⁰⁶ ศุนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, **เกิดขึ้นได้** (นครศรีธรรมราช: ศุนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 13-14.

อย่างน่าภาคภูมิใจ”²⁰⁷ ทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพบรรยากาศของสถานที่จริงในอดีต ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาแห่งแรกในชีวิตการเป็นนักเรียนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจน อันเป็นการขยายประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านในยุคปัจจุบันที่ไม่มีโอกาสได้เห็นรูปลักษณะของอาคารเรียนในสมัยก่อน

ภาพที่ 3 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวิตประวัติแบบพหุวิธี
โดยใช้ภาพสถานที่เป็นส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์²⁰⁸

นอกเหนือจากผู้เขียนจะใช้ภาพเป็นส่วนประกอบในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่ที่ผสมผสานกับการบรรยายผ่านตัวอักษรแล้ว ผู้วิจัยยังพบการนำภาพไปใช้เป็นส่วนประกอบในเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยเช่นกัน โดยภาพเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ปรากฏทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ ได้แก่ ทั้งการเป็นผู้นำทหารและผู้นำการเมือง จากการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติพบว่า ภาพเหตุการณ์ที่ปรากฏในมิติปัจเจกบุคคล มีปริมาณไม่มากนักเมื่อเทียบกับช่วงชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะ เพราะ

²⁰⁷ศุภชัยวัฒน์ธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, เกิดถิ่นใต้ (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 45.

²⁰⁸เรื่องเดียวกัน, 45-46.

ผู้เขียนส่วนใหญ่จะเน้นให้ความสำคัญกับชีวิตด้านดังกล่าวเป็นหลัก เนื่องจากเป็นช่วงที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ดำรงตำแหน่งสำคัญและมีบทบาทต่อสังคมและประเทศทั้งในฐานะผู้นำทหารและผู้นำการเมืองเป็นอย่างยิ่ง จึงส่งผลให้มีการผลิตสร้างเรื่องราวส่วนนี้ในหนังสือแนวชีวประวัติเป็นจำนวนมาก สำหรับตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจเจกบุคคลหรือชีวิตส่วนตัว ถูกนำเสนอผ่านเรื่องราวการสูญเสียมารดาซึ่งเกิดขึ้นในช่วงวัยเด็ก ผู้เขียนบรรยายถึงเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ดังเนื้อความตอนหนึ่งว่า

นายชูป ติณสูลานนท์ ลูกชายคนโตของตระกูลติณสูลานนท์ เล่าให้ฟังว่า

“แม่เสียชีวิตเมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน พ.ศ. 2480 ท่านป่วยและถึงแก่กรรมที่บ้านพัก จังหวัดสงขลา ในช่วงที่แม่เสียนั้น ลูกๆ อยู่ในระหว่างการสอบ พ่อจึงต้องเก็บศพแม่ไว้ เมื่อเสร็จสิ้นการสอบแล้วลูกๆ ทุกคนก็ไปช่วยจัดงานศพให้แม่ที่วัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หลังจากนั้นก็นำกระดูกของแม่ไปเก็บไว้ที่วัดหน้าพระบรมธาตุ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ต่อมาจึงได้ย้ายกระดูกไปบรรจุรวมกันที่วัดดอนรัก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา”²⁰⁹

นอกจากผู้เขียนจะบรรยายถึงเหตุการณ์การสูญเสียครั้งสำคัญในชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านข้อความแล้ว ยังเลือกนำภาพที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อเรื่องมาช่วยสนับสนุนให้เนื้อเรื่องมีความชัดเจน โดยภาพที่ผู้เขียนนำมาแสดง คือ ภาพของเจ็ดพี่น้องตระกูลติณสูลานนท์ที่ร่วมงานศพของมารดา ณ วัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา การนำภาพที่สัมพันธ์กับเหตุการณ์มาถ่ายทอดช่วยให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตได้อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นการจำลองเหตุการณ์จากอดีตมาให้อ่านในยุคนปัจจุบันได้เห็นด้วยตนเอง ดังนี้

²⁰⁹ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, *เกิดถิ่นใต้* (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์พลชัย, 2529), 40.

ภาพที่ 4 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์ สอดคล้องกับเหตุการณ์เป็นส่วนประกอบของเรื่องราวการสูญเสียมารดา²¹⁰

ในส่วนของภาพเหตุการณ์ที่ปรากฏในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะนั้นได้รับการนำเสนอ ในหนังสือแนวชีวประวัติเป็นจำนวนมาก นับตั้งแต่การเป็นผู้นำทหารไปจนถึงผู้นำการเมือง สำหรับ เรื่องราวในฐานะผู้นำทหาร ถูกนำเสนอผ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดำรง ตำแหน่งผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า ข้อมูลที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดมีที่มาจากนายทหารคนหนึ่งซึ่ง เคยมีโอกาสดำรงตำแหน่งร่วมกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาก่อน นั่นคือ พลตรีเชาว์ คงพูลศิลป์ เนื้อหาที่ ปรากฏจึงมีลักษณะเป็นการถ่ายทอดเรื่องเล่าแบบอิงประสบการณ์ให้แก่ผู้อ่านและสังคมได้รับรู้ถึง ตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันอยู่ในความทรงจำของเหล่าทหาร โดยเฉพาะ ผู้ใต้บังคับบัญชา

²¹⁰ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช, *เกิดถิ่นใต้* (นครศรีธรรมราช: ศูนย์การ พิมพ์พลชัย, 2529), 39.

คงเป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าความผูกพันรักใคร่ที่เหล่าทหารม้ามีต่อท่านนั้นมีใช่เป็นเพียง “พ่อม้า-ลูกม้า” ธรรมดาๆ เหมือนที่ถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบทอดกันมาเท่านั้น พลตรี เขาวรรณ คงพลศิลป์ ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้สึกดังกล่าวไว้ดังต่อไปนี้

“...ท่านได้เริ่มบทบาทของผู้นำที่เอาใจใส่และดูแลการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด เรียกว่ากำกับดูแลกัน “ขวาซิดหู” ดังนั้นใครจะหลีกเลี่ยงหรือเกียจคร้านไม่ได้ อย่างสมัยก่อนนั้นเราอยู่กับแบบไปวันๆ หนึ่ง พอท่านมาท่านก็เริ่มพลิกวิธีการทำงานใหม่ ต้องมากขึ้นแต่ใช้เวลาหลังเวลาได้

.....
 สิ่งหนึ่งที่ชี้ให้เห็นถึงความผูกพันที่คนในเหล่าทหารม้ามีต่อท่านก็คือ

“ลูกน้องหรือผู้รู้จักท่านมักจะส่งข่าวในลักษณะที่ติดต่อกับท่านอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะไปเวียตนาม หรือไปอยู่ที่ไหน เมื่อเขาเดือดร้อนอะไร เขาก็ติดต่อมาถึงท่าน ท่านก็แก้ไขให้ไม่ว่าจะเรื่องงานหรือเรื่องอะไร ตั้งแต่ท่านยังไม่ได้เป็นผู้บังคับบัญชาการศูนย์ เป็นรองผู้บัญชาการ เพราะตอนนั้นมีหน่วยไปเวียตนาม ใครมีปัญหาอะไรเกี่ยวกับการปกครอง การทำงานก็ต้องติดต่อกับท่าน นี่เป็นจุดที่แสดงให้เห็นว่าท่านเริ่มเป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชา

ท่านตรวจเยี่ยมหน่วยทหารม้าอยู่ตลอดเวลาอย่างในภาคใต้ซึ่งไม่ค่อยมีใครลงไป ท่านก็ลงไปตรวจเยี่ยมอย่างสม่ำเสมอ เป็นการริเริ่มแบบฉบับของการทำงานซึ่งหน่วยต่างๆ ก็ยึดถืออยู่ในปัจจุบัน...”²¹¹

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนแสดงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสายตาของผู้ใต้บังคับบัญชานั้นคือ การเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อลูกน้อง ได้เป็นอย่างดี โดยเรื่องราวเหล่านี้ถูกสนับสนุนให้มีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น ด้วยภาพที่ผู้เขียนนำเสนอควบคู่กับข้อความที่เป็นตัวอักษร ดังนี้

²¹¹ บัญชร ชาวาลศิลป์, จากใต้สู่อีสาน ผลึกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 89-92.

ภาพที่ 5 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวิตประวัติแบบพหุวิธี
โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่แสดงถึง
การเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อลูกน้องเป็นส่วนประกอบ²¹²

ภาพดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กำลังจับมือกับทหารคนหนึ่งซึ่งยื่นก้มหัวและโค้งตัวให้กับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันเป็นการบ่งบอกถึงความนอบน้อมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด การที่ผู้เขียนเลือกนำภาพนี้มาเป็นส่วนประกอบของเนื้อหา จึงนับเป็นวิธีที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพของผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อลูกน้องได้อย่างชัดเจน ทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่ผู้เขียนใช้อธิบายขยายเนื้อเรื่องการเป็นผู้บังคับบัญชาที่มีความเมตตาต่อลูกน้องให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การรับรู้จดจำจนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏแก่สายตาของผู้อ่านต่อไป

ในมิติการเมือง เหตุการณ์ที่ได้รับการกล่าวถึงและสร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ได้แก่ การแก้ปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เคยปราบปรามให้ยุติลง เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 โดยการนำแผนยุทธศาสตร์ที่ชื่อว่า “การเมืองนำการทหาร” มาใช้จัดการปัญหา แต่ในเวลาต่อมาปัญหานี้หวนกลับมาอีกครั้งในช่วงที่เป็นนายกรัฐมนตรี เนื่องมาจากเงื่อนไขสำคัญทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความยากจนของชาวชนบท ความไม่ยุติธรรมของเจ้าหน้าที่ การทุจริตของข้าราชการและนักการเมือง ตลอดจนบรรยากาศทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ไม่เป็นประชาธิปไตย

²¹² บัญชร ชาวาลศิลป์, จากใต้สู่อีสาน ผลิตแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” (กรุงเทพฯ: มติชน, 2549), 88.

ด้วยเหตุที่ภัยจากคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาร้ายที่บ่อนเซาะความมั่นคงทางการเมืองของประเทศจนลุกลามไปถึงด้านเศรษฐกิจ และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นบุคคลที่ริเริ่มปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์โดยใช้ยุทธศาสตร์ “การเมืองนำการทหาร” ซึ่งต่อมาได้ขยายผลไปสู่คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ “66/2523” และ “66/2525” ถือได้ว่าเป็นผู้ที่สร้างคุณูปการให้แก่การเมืองไทยเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น เมื่อมีการนำประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดในรูปแบบหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้เขียนจึงยอมที่จะต้องนำเรื่องราวซึ่งเป็นเสมือนส่วนสำคัญในชีวิตการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดด้วย

ดังเช่นเรื่อง **พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษคู่แผ่นดิน** ผู้เขียนได้ถ่ายทอดข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการใช้คำสั่งที่ 66/2523 ในทางบวกว่า “ผลจากคำสั่งนโยบาย 66/23 ก่อผลกระทบกระเทือนต่อสถานภาพของ พคท. ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมเป็นอย่างมาก และนำไปสู่การยุติสงครามประชาชน ประชาชน นิสิต นักศึกษา ปัญญาชน กรรมการชวาใน 33 จังหวัด จำนวนถึง 25,884 คน ที่ได้เคยไปเข้าร่วม หรือเป็นแนวร่วมกับ พคท. ได้หันกลับมาร่วมมือร่วมใจกับรัฐบาลในการพัฒนาชาติไทย สันติภาพกลับคืนมาสู่สังคมไทยอีกครั้ง!”²¹³ หากพิจารณาเนื้อหาที่ผู้เขียนสื่อสารมาถึงผู้อ่านแล้ว ได้แสดงให้เห็นถึงวิสัยทัศน์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำประเทศ รวมถึงยุทธวิธีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ อันเผยให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติปัจเจกบุคคลด้าน “การเป็นผู้มีความเมตตา” ที่แผ่ขยายมาถึงตัวตนในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะได้อย่างเด่นชัด

นอกเหนือจากการบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์ดังกล่าวจะถูกนำเสนอในรูปแบบตัวอักษรแล้ว ผู้เขียนยังเลือกนำภาพที่มีความสัมพันธ์กับเหตุการณ์มาร่วมถ่ายทอด ซึ่งเป็นภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ยืนอยู่ท่ามกลางประชาชนจำนวนมาก เมื่อพิจารณาอิริยาบถของกลุ่มคนในภาพสามารถอนุมานได้ว่า กลุ่มคนเหล่านั้นกำลังต้อนรับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยความอบอุ่น ภาพดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่มีประโยชน์ในแง่ของการช่วยอธิบายเนื้อหาให้ผู้อ่านเข้าใจยิ่งขึ้น ยังช่วยให้เกิดจินตนาการและสามารถรับรู้ถึงบรรยากาศอันเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ในอดีตได้ นับเป็นการขยายประสบการณ์เกี่ยวกับเหตุการณ์การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ของผู้อ่านในยุคปัจจุบันให้กว้างขวาง และสามารถเข้าใจถึงเหตุผลที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่สังคมชื่นชมและยกย่องในฐานะนายกรัฐมนตรีที่ปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จ ดังภาพต่อไปนี้

²¹³ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 133.

ภาพที่ 6 ตัวอย่างของการนำเสนอชีวิตประวัติแบบพหุวิธี โดยใช้ภาพที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับเหตุการณ์ การปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์เป็นส่วนประกอบ²¹⁴

การนำเสนอชีวิตประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แบบพหุวิธีที่ผสมผสานระหว่างภาพ และตัวอักษร นับเป็นกลวิธีหนึ่งที่มีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดีกว่าการรับรู้เรื่องราวผ่าน ตัวอักษรเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการนำภาพมาแสดงควบคู่กับเนื้อหามีส่วนในการอธิบายเนื้อเรื่อง ในบางช่วงบางตอน เช่น เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ เป็นต้น ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นเพราะมีความเป็น รูปธรรม ดังนั้น ภาพที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวิตประวัติจึงไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงภาพประกอบเรื่อง เล่า หรือแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า เป็นใคร ทำอะไร หรืออยู่ในสถานที่ใดเท่านั้น แต่สามารถสื่อความหมาย ไปสู่ผู้อ่านได้ ที่สำคัญสามารถช่วยเติมเต็มเรื่องราวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นอีกด้วย

จากการศึกษากลวิธีการนำเสนอชีวิตประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งหมดพบว่า การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ และการนำเสนอแบบ สรรเสริญมีความโดดเด่นมากที่สุด โดยกลวิธีการนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี จะมาทำ หน้าที่ในการแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้นมี ที่มาจากข้อเท็จจริง ดังคุณสมบัติของสารคดีซึ่งเป็นงานเขียนที่เรียบเรียงข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

²¹⁴ กองบรรณาธิการ INN, พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549), 133.

เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน โดยใช้วิธีการนำเนื้อหาในรูปแบบบทสนทนาแทรกเข้ามา อันประกอบไปด้วยคำบอกเล่าจากประสบการณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และคำบอกเล่าอันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของบุคคลอื่นที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่มุมต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมทั้งภาพที่บุคคลอื่นมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแต่ละด้านได้อย่างเด่นชัด

ในขณะที่การนำเสนอแบบจำลองลักษณะและแบบสรรเสริญ ได้เข้ามาช่วยทำหน้าที่ในการอธิบายให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนักการเมืองที่มีความสมบูรณ์พร้อมไปด้วยคุณลักษณะแห่งคุณความดีและความสามารถ ส่งผลให้ในเวลาต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐบุรุษ โดยเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดนั้น เป็นเสมือนชิ้นส่วนสำคัญที่ทำหน้าที่แสดงและชี้ให้เห็นถึงความเหมาะสมในการเป็นรัฐบุรุษของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนนำไปสู่การเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่าเกี่ยวกับชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการประกอบสร้างความทรงจำเกี่ยวกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติด้วยเช่นกัน

บทที่ 4

ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม

ในบทที่ 3 เป็นการนำเสนอข้อมูลอันสะท้อนให้เห็นว่า หนังสือแนวชีวประวัติเป็นพื้นที่ในการเผยให้เห็นถึงเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้และจดจำ หรือเรียกอีกอย่างก็คือ “ความทรงจำ” ของสังคมทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ โดยมีผู้เขียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งของสังคมเป็นตัวแทนในการถ่ายทอด หนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้เป็นเพียงวรรณกรรมที่บอกเล่าประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นสื่อกลางในการเคลื่อนย้ายความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งและช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่ง ด้วยการถ่ายทอดซ้ำอันเป็นปฏิบัติการหนึ่งภายใต้แนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ทำให้ก่อเกิดเป็นภาพลักษณ์และขยายผลไปสู่ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่คนในสังคมรับรู้ร่วมกัน

จากการศึกษาวิเคราะห์หนังสือแนวชีวประวัติที่อยู่ในกลุ่มข้อมูลของผู้วิจัย เป็นที่น่าสังเกตว่า มีหนังสือเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว ได้แก่ เรื่อง **เปรมมาธิปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** ในทัศนะของผู้วิจัย หากจะนับหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้เป็น “ชีวิตหลังมรณกรรม (Afterlife)” ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็คงไม่ผิด เนื่องจากการนำเรื่องราวในอดีตซึ่งในที่นี้คือ “เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” มาถ่ายทอดในช่วงเวลาที่ไม่มีชีวิตอยู่แล้ว นับเป็นหนทางหนึ่งในการชุบชีวิตพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นมาใหม่ อย่างไรก็ตาม การที่จะกล่าวหาว่าหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องนี้เป็นเพียงเรื่องเดียวที่สะท้อนให้เห็นถึงชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็คงจะไม่ถูกนัก เพราะเมื่อมองย้อนกลับไปจะเห็นได้ว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยเฉพาะมิติการเป็นบุคคลสาธารณะในฐานะนักการเมือง ที่ปรากฏในหนังสือเรื่องนี้มีเนื้อหาหรือประเด็นที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องอื่นๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลา ก่อนหน้า พบทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และการเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังทางการเมือง

การถ่ายทอดซ้ำหรือการปรากฏซ้ำของเรื่องราวทั้ง 3 ด้าน ในหนังสือแนวชีวประวัติ ได้แสดงให้เห็นว่า เรื่องราวชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะในฐานะนักการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ละด้านไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวประวัติเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ความทรงจำไปยังพื้นที่ต่างๆ ด้วยการถ่ายทอดซ้ำ หนังสือแนวชีวประวัติเรื่อง **เปรมมาธิปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** ซึ่งนับเป็นตัวแทนของชีวิตหลังมรณกรรมนั้น ย่อมได้รับอิทธิพลด้านเรื่องราว

และเหตุการณ์มาจากเรื่องก่อนหน้า จึงกล่าวได้ว่าหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละเรื่องต่างมีความเกี่ยวพันเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน โดยเรื่องที่สร้างสรรค์ขึ้นในช่วงเวลาก่อนการอสัญกรรมมีส่วนในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านเรื่อง **เปรมาริปไตย : การเมืองไทยระบอบไฮบริด** ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากที่กล่าวมาผู้วิจัยยังพบการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอดในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นอีก ซึ่งปรากฏทั้งในช่วงเวลาก่อนและหลังการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ การปรากฏซ้ำของเรื่องราวดังกล่าวโดยเฉพาะในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรม ได้แสดงให้เห็นถึงการพยายามชุบชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นอีกครั้ง ผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น นอกเหนือจากสื่อวรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ ไม่ว่าจะเป็นความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะ เช่น หนังสือเรียน คำไว้อาลัย เป็นต้น ตลอดจนพิธีรำลึก โดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ผู้วิจัยมองว่า เป็นการกระทำที่ต้องการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หววนรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้ง เพื่อทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่เลือนหาย และยังคงอยู่ในการรับรู้ของคนในสังคมได้ต่อไป ขณะเดียวกันเรื่องราวที่แฝงอยู่ในสื่อเหล่านี้ก็ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพจำหรือความทรงจำในหลากหลายกระแสของกลุ่มคนที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งปรากฏอยู่ในวัฒนธรรมความทรงจำ

สำหรับแนวคิดเรื่องชีวิตหลังมรณกรรม (Afterlife) นั้น ถือเป็นปฏิบัติการหนึ่งของการศึกษาด้านความทรงจำวัฒนธรรม ซึ่งจะมุ่งให้ความสำคัญกับการนำอดีตเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุ มาผลิตซ้ำหรือถ่ายทอดซ้ำ เถ้าถ่านหรือตะกอนตกค้างของอดีตที่ถูกชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ในพื้นที่วัฒนธรรมคือชีวิตหลังมรณกรรม หรือ “Afterlife”²¹⁵ โดยในมุมมองของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการปรากฏซ้ำ ทั้งในรูปแบบของภาพ เรื่องราว ตลอดจนข้อความหรือคำ ซึ่งการปรากฏซ้ำของสิ่งเหล่านี้สามารถเป็นตัวกำหนดการรับรู้ของคนเกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุได้ ดังที่ แจ็คกี้ โยแกน ได้ศึกษาชีวประวัติของประธานาธิบดีลินคอล์น เนื้อความตอนหนึ่งในบทความกล่าวถึงแนวทางในการทำความเข้าใจบุคคลว่า “We can usefully apply the principles of frame analysis to constructions of Abraham Lincoln. The oft-repeated words and images, anecdotes, and events of the Lincoln narrative create interpretive

²¹⁵ นัทธัญ ประสานนาม, “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวัจน์สหนังสือ,” ใน **สุนทรียสหนังสือ**, นัทธัญ ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564), 310.

frames that shape our perceptions of Lincoln.”²¹⁶ ดังนั้น หลักการวิเคราะห์กรอบโดยพิจารณาจากคำ ภาพ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยต่างๆ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับลินคอล์นจึงสามารถกำหนดการรับรู้ของคนเกี่ยวกับลินคอล์นได้ เพราะท้ายที่สุดการปรากฏซ้ำของคำ ภาพ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในพื้นที่สื่อต่างๆ สามารถสร้างการรับรู้และก่อเกิดเป็นภาพจำของบุคคลหรือเรื่องราวนั้นในเวลาต่อมา

หากนำตัวอย่างหลักการวิเคราะห์กรอบของโฮแกนมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว จะพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมและพื้นที่สื่อรูปแบบต่างๆ ตั้งแต่ยังมีชีวิตจนกระทั่งถึงช่วงเวลาภายหลังอสัญกรรม มีลักษณะบางประการที่คล้ายคลึงกันและได้รับการถ่ายทอดซ้ำอยู่เสมอ อาทิ การเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี การเป็นผู้ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง เป็นต้น โดยการปรากฏซ้ำของภาพหรือเรื่องราวเหล่านี้ทั้งในหนังสือแนวชีวประวัติและพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น สามารถกำหนดการรับรู้ของคนเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ และยังขยายผลไปถึงภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสายตาของสังคมด้วย โดยการศึกษาภาพหรือเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในอดีตผ่านหนังสือแนวชีวประวัติที่ถูกชุบชีวิตขึ้นมาใหม่ ถือเป็นชีวิตหลังมรณกรรมอันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา

ชีวิตหลังมรณกรรมพัฒนามาจากประวัติศาสตร์ศิลป์ของนักวิชาการเยอรมันชื่อ อาบี วาร์บวร์ก (Aby Warburg) โดยในปี ค.ศ. 1920 วาร์บวร์กได้รวบรวมภาพที่มีองค์ประกอบบางประการที่คล้ายคลึงกัน เช่น ภาพพระเยซูที่ถูกผลิตซ้ำในจิตรกรรมต่างยุค และเรียกการปรากฏซ้ำของภาพหรือองค์ประกอบเหล่านี้ว่า Nachleben ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกับภาษาอังกฤษว่า Afterlife จากการศึกษาแนวคิดเรื่องชีวิตหลังมรณกรรม ในหนังสือ **สุนทรียสหนังสือ** ของนักทฤษฎี ประสานนาม สามารถสรุปได้ว่า ชีวิตหลังมรณกรรมเป็นความหมายของภาพที่คงอยู่ยาวนานกว่าชีวิตของศิลปิน และเมื่อขยายขอบเขตของชีวิตหลังมรณกรรมไปสู่วัฒนธรรมที่กว้างกว่าภาพ จึงรวมถึงความหมายที่คงอยู่ของบุคคล เหตุการณ์ หรือ วัตถุ ที่ถูกผลิตซ้ำหรือปรากฏซ้ำในวัฒนธรรม ชีวิตหลังมรณกรรมเป็นผลมาจากการที่บุคคลไม่ได้มีชีวิตอยู่ เมื่อเวลาผ่านไปวัตถุต่างๆ เริ่มเสื่อมสลายเช่นเดียวกับเรื่องราวและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นย่อมสิ้นสุดและผ่านไป แต่สิ่งที่ยังคงอยู่ของบุคคล เหตุการณ์ และวัตถุ

²¹⁶Jackie Hogan, “Packaging the President: Lincoln Biographies,” in **Lincoln, Inc.: Selling the Sixteenth President in Contemporary America** (Plymouth: Rowman & Littlefield, 2011), 46.

จะเคลื่อนที่ไปสู่เรื่องเล่าอื่นๆ ด้วยการถ่ายทอดผ่านสื่อ วัตถุ หรือประดิษฐกรรมทางวัฒนธรรม อาทิ ภาพยนตร์ จิตรกรรม เป็นต้น²¹⁷

ในกรณีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บุคคลผู้เป็นที่รู้จักในฐานะทหารหาญ นายกรัฐมนตรี ตลอดจนรัฐบุรุษ ภาพลักษณ์หลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะจะถูกสร้างผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ ตลอดจนเรื่องราวที่ปรากฏซ้ำในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นโดยผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติ ผู้จัดงาน และผู้อ่าน จนก่อให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ รวมถึงชีวิตหลังมรณกรรมได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงแบ่งประเด็นการนำเสนอโดยยึดตามรูปแบบของสื่อออกเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และพิธีรำลึก โดยเรื่องราวที่ปรากฏในสื่อเหล่านี้จะทำให้ได้คำตอบว่า สังคมมีความทรงจำวัฒนธรรมต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในทิศทางใด และเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมอย่างไร

4.1 ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

มูลนิธิ คือ “ทรัพย์สินที่จัดสรรไว้โดยเฉพาะสำหรับวัตถุประสงค์เพื่อการกุศลสาธารณะ การศาสนา ศิลปะ วิทยาศาสตร์ วรรณคดี การศึกษา หรือเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างอื่น โดยมิได้มุ่งหาประโยชน์มาแบ่งปันกัน และได้จดทะเบียนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว”²¹⁸ มูลนิธิจึงเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเป็นหลัก หรือเพื่อช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ตัวอย่างเช่น สภากาชาดไทย เป็นองค์กรที่สร้างขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความยากลำบาก ความเดือดร้อน รวมไปถึงผู้ด้อยโอกาส โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ด้าน คือ การบริการทางการแพทย์และสุขอนามัย การบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัย การบริการโลหิต และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี, มูลนิธิสร้างรอยยิ้ม เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยยากไร้ที่มีภาวะปากแห้ง เพดานโหว่ รวมถึงแผลไฟไหม้ และความผิดปกติบนใบหน้าอื่นๆ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย, มูลนิธิกระจกเงา ก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นเงาสะท้อนปัญหาสังคมทั้งในเมืองหลวงและชนบท ภายใต้แนวคิด “สร้างคน สร้างนวัตกรรม สร้างการเปลี่ยนแปลง” ดำเนินการเกี่ยวกับรับแจ้งและ

²¹⁷ นัทธนัย ประสานนาม, “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทิวทัศน์สหนังสือ,” ใน **สุนทรียสหนังสือ**, นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564), 292.

²¹⁸ ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), 916-917.

ติดตามคนหาย งานสัญชาติ และสิทธิมนุษยชน ช่วยเหลือผู้ป่วยข้างถนนเข้าสู่กระบวนการรักษาและพักพิง งานอาสาสมัครเพื่อเด็กป่วยในโรงพยาบาล อาสาสมัครครูบ้านนอก เครื่องอุปโภค บริโภค ให้กับผู้ขาดแคลน เป็นต้น

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วผู้วิจัยยังพบว่า มีมูลนิธิบางแห่งที่ไม่ได้ก่อตั้งขึ้นเพื่อมุ่งสร้างประโยชน์ให้แก่สาธารณะ หรือช่วยเหลือสังคมแต่เพียงประการเดียวเท่านั้น หากแต่ยังมีวัตถุประสงค์อื่นปะปนอยู่ด้วย นั่นคือ การใช้พื้นที่ของมูลนิธิเป็นช่องทางในการยกย่องและชื่นชมบุคคลควบคู่ไปกับการดำเนินงานต่างๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะ ตัวอย่างเช่น **มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ซึ่งเป็นมูลนิธิที่ก่อตั้งขึ้นโดยมุ่งส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติในด้านวัฒนธรรมแห่งคุณงามความดีที่ได้รับการสืบทอดต่อไป เนื่องจากผู้ก่อตั้งมูลนิธิเล็งเห็นว่า วัฒนธรรมการยกย่องบุคคลที่กระทำคุณความดีให้แก่ประเทศและสังคมส่วนรวมถูกลดทอนบทบาทลง ดังนั้น เพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการส่งเสริมคนดีและสานต่อวัฒนธรรมแห่งคุณงามความดีให้ปรากฏในสังคมต่อไป ผู้ก่อตั้งมูลนิธิจึงได้จัดตั้งองค์กรที่ชื่อว่า “มูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทย” ขึ้น ประกอบกับในช่วงเวลานั้นสังคมไทยมี “พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการกล่าวขานว่า เป็นผู้ประกอบคุณงามความดีในด้านต่างๆ มาอย่างสม่ำเสมอจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ทั้งความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และความจงรักภักดีต่อสถาบันอันเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับพันธกิจในการก่อตั้งมูลนิธิ ผู้ก่อตั้งจึงเล็งเห็นถึงความเหมาะสมที่จะยกย่องให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลตัวอย่างของสังคม ส่งผลให้ในเวลาต่อมามีการเปลี่ยนชื่อมูลนิธิจากเดิม คือ “มูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทย” เป็น “มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” แทน ดังข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ของมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หัวข้อความ เป็นมา มีใจความว่า

มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ได้เริ่มจาก “คณะเพื่อน 11” ได้มีการสนทนาปรารภถึงเรื่องเอกลักษณ์ของชาติในด้านวัฒนธรรมแห่งคุณงามความดี ที่คนไทยตั้งแต่โบราณยึดถือปฏิบัติเป็นค่านิยมในสังคมอย่างหนึ่ง โดยยกย่องเคารพนับถือบุคคลผู้ประกอบคุณงามความดี ที่ประพฤติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มาเป็นเวลานาน

แต่ปัจจุบัน วัฒนธรรมอันสูงส่งนี้เริ่มจะเจือจางลง ผู้ประกอบคุณงามความดีต่อประเทศชาติและประชาชนส่วนรวม มักจะถูกกละเลย มีใครมีการยกย่องเชิดชูให้เกียรติยศปรากฏแก่สาธารณชนทั่วไป ฉะนั้น เพื่อส่งเสริมคนดีและดำรงวัฒนธรรมนี้ไว้ จึงสมควรที่จะหาทางส่งเสริมด้วยการยกย่องให้กำลังใจแก่ผู้ประกอบคุณงามความดีเหล่านั้น ให้เป็นบุคคลตัวอย่าง ที่สาธารณชนทั้งหลายควรทราบ และพึงยึดถือเป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งเป็นหนทางหนึ่งที่

จะช่วยให้สังคมไทยมีค่านิยม ในการกระทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากยิ่งขึ้น และจะได้นำความสงบสุขมาสู่สังคมไทย และประเทศชาติสืบต่อไป

จากเหตุดังกล่าว เรืออากาศโท ศุภี มหาสันทนะ ซึ่งเป็นสมาชิกผู้หนึ่งในคณะเพื่อน 11 ได้เสนอความเห็น ว่า “พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ประกอบคุณงามความดีต่อประเทศชาติด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และจงรักภักดีตลอดมา สมควรที่จะยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่างได้ เพื่อเป็นเกียรติแก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นประธานกลุ่ม คณะเพื่อน 11 จึงควรจะได้ริเริ่มจัดตั้งมูลนิธิขึ้น โดยขออนุญาตใช้นามของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นชื่อมูลนิธิ ซึ่งได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมคุณธรรม ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ และจงรักภักดี โดยพิจารณาเลือกเฟ้นบุคคลที่มีคุณสมบัติและผลการปฏิบัติงานเข้าเกณฑ์ตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ เป็นบุคคลตัวอย่างเพื่อรับ “รางวัล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ซึ่งข้อเสนอนี้ บรรดาสมาชิกคณะเพื่อน 11 ล้วนมีความเห็นชอบและสนับสนุน จากข้อเสนอดังกล่าว คณะเพื่อน 11 จึงได้กราบเรียน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อพิจารณาและได้กราบเรียนเชิญท่าน เป็นประธานกิตติมศักดิ์ของมูลนิธิ ซึ่ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้กรุณาเห็นชอบและอนุญาตให้ดำเนินการได้

โดยมอบหมายให้ ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ประสพ รัตนากร เลขาธิการมูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ซึ่ง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธาน เป็นผู้ดำเนินการขอเปลี่ยนแปลงตราสารและเปลี่ยนชื่อมูลนิธิ จาก “มูลนิธิส่งเสริมวัฒนธรรมไทย” เป็น “มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ตั้งแต่วันที่ 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2536 และมีการจัดทะเบียนจัดตั้งมูลนิธิ เรียบร้อยเมื่อวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2538...²¹⁹

เนื้อความที่ปรากฏข้างต้น ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของการก่อตั้งมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นได้อย่างชัดเจน ทั้งในแง่ของวัตถุประสงค์ตลอดจนการดำเนินงานด้านต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์ของสังคม ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมคนดีและสานต่อวัฒนธรรมแห่งคุณงามความดีให้ปรากฏในสังคมได้ต่อไป ด้วยวิธีการสรรหาและพิจารณาบุคคลตัวอย่าง เพื่อมอบ “รางวัล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” อันเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมโดยการส่งเสริมบุคคลผู้ประกอบคุณงามความดีให้เกิดขึ้นในประเทศและเพิ่มจำนวนมากขึ้น นอกเหนือจากนี้ยังมีการ “เชิญชวนผู้มีจิตศรัทธาร่วมกันบริจาคเงินสร้างหอสมุดแห่งชาติในภาคใต้...โดยขอพระราชทานนามว่า

²¹⁹มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, *ความเป็นมา มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์*, เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/foundation-history/>

“หอสมุดแห่งชาติกาญจนาภิเษก สงขลา”²²⁰ และ “ก่อตั้งมูลนิธิต่างๆ ที่มีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการศึกษาไว้ตั้งแต่เมื่อยังรับราชการและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เป็นจำนวนมากถึง 23 มูลนิธิกระจายตามอยู่สถาบันการศึกษาในจังหวัดต่างๆ ทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมูลนิธิเหล่านี้ ได้ดำเนินการมอบทุนการศึกษาให้แก่ักเรียนยากจนเป็นประจำทุกปีตลอดมาจนถึงปัจจุบัน”²²¹ หากพิจารณาถึงภารกิจที่มูลนิธิทำถือได้ว่าเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างรอบด้าน อีกทั้งยังช่วยให้ประชาชนที่ด้อยโอกาสได้รับการดูแลและกลายเป็นฟันเฟืองในการพัฒนาประเทศต่อไปได้

ในทัศนะของผู้วิจัย ข้อมูลด้านความเป็นมาที่ปรากฏข้างต้น ไม่เพียงแต่จะนำเสนอความรู้ในเรื่องรูปแบบการดำเนินงานของมูลนิธิให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้และรับทราบเท่านั้น แต่ในอีกทางหนึ่งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวอันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำที่กลุ่มคนซึ่งในที่นี้คือ ผู้ก่อตั้งมูลนิธิ รับรู้และจดจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เช่นกัน เพราะเมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาเนื้อหาดังกล่าวพบว่า เรื่องราวที่มูลนิธินำมาถ่ายทอดทั้งในแง่ของการเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความจงรักภักดีนั้น มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับเรื่องราวที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ การที่เรื่องราวเหล่านี้ปรากฏซ้ำในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากวรรณกรรม ได้ช่วยตอกย้ำให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ความเสียสละ และความจงรักภักดี คือสิ่งที่ผู้ก่อตั้งมูลนิธิซึ่งเป็นตัวแทนหนึ่งของสังคมรับรู้และจดจำจนสามารถก่อเกิดเป็นความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต่อไป

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่สังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ไม่ได้ปรากฏซ้ำแต่ในส่วนของความเป็นมาเท่านั้น หากแต่ยังแทรกอยู่ในโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จัดขึ้น ผ่านแนวคิดและพฤติกรรมที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แสดงออกต่อเหตุการณ์ต่างๆ ตัวอย่างเช่น เนื้อหาที่ปรากฏในโครงการ “सानใจไทย สู้ใจใต้”

โครงการ “सानใจไทย สู้ใจใต้” เป็นโครงการที่เกิดขึ้นจากคำริของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ โดยการสนับสนุนจากคณะกรรมการของมูลนิธิ

²²⁰มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, **ความเป็นมา มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์**, เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/foundation-history/>

²²¹เรื่องเดียวกัน.

รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มุลินีริักเมืองไทย และมุลินีพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กองทัพอากาศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน นำเยาวชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวอุปถัมภ์ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ และชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม ทำให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรง และมีความรู้ความเข้าใจบริบทของสังคมประเทศไทยมากยิ่งขึ้น จนนำไปสู่ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัวอุปถัมภ์กับครอบครัวเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โครงการ “สานใจไทย สู่ใจใต้” ได้ดำเนินการรุ่นที่ 1 ตั้งแต่ปี 2548 เป็นต้นมา จนถึงปัจจุบัน ดำเนินการไปแล้ว 35 รุ่น มีเยาวชนเข้าร่วมจำนวน 8,026 คน ครอบครัวอุปถัมภ์ จำนวน 3,601 ครอบครัว โดยดำเนินการนำเยาวชนแต่ละรุ่นเข้าร่วมกิจกรรมในระหว่างปิดภาคเรียนปีละ 2 รุ่น คือ ช่วงเดือนเมษายน และเดือนตุลาคม

โดยตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการฯ เยาวชนทั้ง 320 คน จะได้เข้าร่วมกิจกรรมอันเป็นประโยชน์มากมาย อาทิ การเข้าร่วมค่ายเยาวชนสมานฉันท์ กรมการปกครอง – ทัศนศึกษา พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกัน ณ ชุมชนบ้านแขก ถนนอิสราภาพ เขตธนบุรี – การเข้าชม สานิตการแห่งเรือพระราชพิธีทางชลมารค ณ กองเรือราชพิธี – ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนต่างศาสนาที่อยู่ร่วมกัน ณ ชุมชนบางหลวง ถนนอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกใหญ่ – ทัศนศึกษาพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ – ร่วมกิจกรรม ค่ายสิ่งแวดล้อมธรรมชาติเขาใหญ่ ค่ายประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเข้าค่ายเรียนรู้ที่องค์การพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ (อพวช.) ฯลฯ

นอกจากกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความรู้อย่างมากมาแล้ว เยาวชนทั้ง 320 คน จะได้เข้าพำนักกับครอบครัวอุปถัมภ์ที่อาศัยอยู่ที่กรุงเทพมหานคร ฉะเชิงเทรา – ชลบุรี – นครนายก – นนทบุรี ปทุมธานี พระนครศรีอยุธยา – สมุทรปราการ – สระบุรี และอ่างทอง (ซึ่งครอบครัวอุปถัมภ์ถือเป็นหน่วยสำคัญที่สุดของโครงการในการพัฒนาเยาวชนสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้) เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม ความเป็นผู้นำและผู้ตามในการอยู่ร่วมกันบนความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวอุปถัมภ์และครอบครัวของเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกด้วย²²²

²²² มุลินีริักเมืองไทย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นประธานในพิธีเปิด โครงการ “สานใจไทย สู่ใจใต้” รุ่นที่ 36, เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/sanjaitai-soojaitai-36/>

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า โครงการนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งพัฒนาเยาวชนสู่การเรียนรู้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยจะนำเยาวชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ สงขลา ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล มาใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวอุปถัมภ์ในกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพความเป็นอยู่ของครอบครัวอุปถัมภ์ และชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรม โดยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การทัศนศึกษาสถานที่สำคัญ การเยี่ยมชมโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ กิจกรรมค่ายเยาวชนสมานฉันท์ ค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ค่ายเปิดโลกเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ค่ายประวัติศาสตร์ เป็นต้น เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพและเปิดโอกาสให้เยาวชนจากจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ มีวิสัยทัศน์ ประสบการณ์ชีวิต เกิดความผูกพัน ตลอดจนเข้าใจบริบทของสังคมไทยมากขึ้น อันเป็นหนทางในการส่งเสริมและพัฒนาแนวคิดด้านการเป็นผู้นำที่ดีของชุมชนให้แก่เยาวชน

หากพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏ แม้จะเน้นถ่ายทอดรูปแบบการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ของโครงการเป็นหลัก แต่ก็ไม่ละเลยที่จะนำเสนอเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดและพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสังคมแฝงเอาไว้ เพราะหากมองย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นของโครงการจะเห็นว่า เกิดขึ้นมาจากความปรารถนาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ต้องการให้คนในประเทศซึ่งแม้จะมีเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความเข้าใจ อันเป็นหนทางหนึ่งในการทำให้สังคมเกิดความสงบสุข และนำไปสู่การลดปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรมในอนาคตได้ โดยแนวคิดและพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สะท้อนให้เห็นผ่านเนื้อหาข้างต้น ถือเป็นข้อมูลที่สามารถแสดงให้เห็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นบุคคลที่ทำการเพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศ อันเป็นแนวทางในการประพาดิตินที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยึดถือและใช้ในการดำเนินชีวิตมาเสมอไม่ว่าจะอยู่ในสถานะหรือบทบาทใด

หากวิเคราะห์พฤติกรรมดังกล่าวแล้วสามารถมองได้ว่า พฤติกรรมและแนวคิดที่ปรากฏในโครงการนับเป็นรูปแบบหนึ่งที่แสดงออกถึงความมกตัญญูที่มีต่อประเทศ อีกทั้งเมื่อเชื่อมโยงเรื่องราวด้านนี้กับหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว พบว่า เรื่องราวด้านนี้สอดคล้องกับความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในมิติปัจเจกบุคคลเช่นกัน จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลที่ถ่ายทอดผ่านพื้นที่มูลนิธิ “โครงการสานใจไทย สู่ใจใต้” นับเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เข้ามาช่วยสนับสนุนให้ความทรงจำในมิติปัจเจกบุคคลด้านความมกตัญญูของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า ความมกตัญญูเปรียบเสมือนภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้ของกลุ่มคนในสังคม ทำให้มีการนำเรื่องราวด้านนี้มาเผยแพร่และผลิตซ้ำผ่านพื้นที่สื่อต่างๆ จนสามารถสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นแก่สังคมได้ต่อไป

นอกเหนือจากที่กล่าวมาผู้วิจัยพบว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังปรากฏผ่านพื้นที่มูลนิธิที่ชื่อว่า “สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” อีกช่องทางหนึ่ง จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรแห่งนี้พบว่า ในอดีตจังหวัดสงขลามีการติดต่อไปหา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อขออนุญาตใช้ชื่อในการตั้งมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของโรงเรียนและองค์กรต่างๆ ในจังหวัดสงขลาจำนวนมากหลายแห่ง เพื่อสร้างประโยชน์ทางการศึกษาและพัฒนาโรงเรียน โดยในเวลาต่อมา นายบัญญัติ จันทน์เสนะ ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาในขณะนั้นเล็งเห็นว่า มูลนิธิพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดสงขลามีจำนวนมากขึ้น “ควรที่จะมีสมาคมเพื่อประสานงานดูแล จึงมีการตั้งสมาคมมูลนิธิพลเอก เปรม ดังกล่าวขึ้นมา”²²³ ด้วยปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้เกิดสมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้น เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในความดูแลของหน่วยงานต่างๆ

ในส่วนของการดำเนินงาน นอกเหนือจากเป็นสื่อกลางในการประสานงานแล้ว ภารกิจอย่างหนึ่งที่สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำมาอย่างต่อเนื่องก็คือ “การมอบทุนการศึกษา” ให้แก่นักเรียนและนักศึกษาของมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน โดยการกระทำเหล่านี้นับเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เนื่องจากการลงทุนกับการศึกษาเป็นสิ่งที่คุ้มค่า เพราะหากเงินทุนเหล่านี้สามารถเพิ่มโอกาสให้แก่เยาวชนที่ไฝ่ดีแต่ขาดทุนทรัพย์ได้เข้าถึงการศึกษา นั้นหมายความว่ามูลนิธิกำลังสร้างเยาวชนที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นฟันเฟืองสำคัญในการพัฒนาประเทศให้เกิดขึ้นแก่สังคม ดังข้อมูลของสมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์จังหวัดสงขลา สื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ของหน่วยงานในจังหวัดสงขลา ใจความว่า

สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มอบทุนเนื่องในวัน “วันมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ประจำปี 2558 วันนี้ (26 ส.ค. 58) ที่ หอประชุมมหาวิทยาลัยทักษิณ อ.เมืองสงขลา นายวิสุทธิ์ สิงห์ขจรวรกุล นายกสมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานมอบทุนในงาน “วันมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ประจำปี 2558 โดยมี อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ คณาจารย์ ตัวแทนนักเรียน นักศึกษา ร่วมงานอย่างพร้อมเพรียงกัน

นายสุกิตติ ธนพิทักษ์ เลขานุการสมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ กล่าวว่า สืบเนื่องจากวันที่ 26 สิงหาคม เป็นวันคล้ายวันเกิดของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ซึ่งจังหวัดสงขลาได้กำหนดให้เป็น “วันมูลนิธิ พลเอกเปรม

²²³ชาวสด, นายทหารคนสนิท “ป่าเปรม” แจงปม ยกเลิก “สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม” ที่สงขลา, เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_2451631

ติณสูลานนท์” มาตั้งแต่ปี 2540 โดยในปี 2558 นี้ สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ภายใต้อาณัติของมูลนิธิสมาชิกรัฐสภาฯ ทุกองค์กรทั้ง 24 มูลนิธิ ได้ร่วมกันจัดพิธีมอบทุนการศึกษา ประจำปี 2558 ตามปณิธาน “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ของ ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ

สำหรับกิจกรรมในวันนี้ มีการมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติแก่คณะกรรมการสมาคมฯ ผู้บริจาคเงินสมทบสมาคมฯ จำนวน 5 ราย ผู้บริจาคเงินสมทบทุนมูลนิธิฯ จำนวน 31 ราย มอบโล่เกียรติคุณเชิดชูเกียรติ แก่นักเรียนทุนมูลนิธิฯ ดีเด่น จำนวน 18 ราย และมอบเกียรติบัตรเชิดชูเกียรติแก่นักเรียน นักศึกษาที่ได้รับทุนการศึกษาจากมูลนิธิต่างๆ จำนวน 24 มูลนิธิ รวมทั้งสิ้น 628 ราย²²⁴

หากพิจารณาเนื้อหาข้างต้นเป็นที่น่าสังเกตว่า เพราะเหตุใดภารกิจของสมาคม มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หลายประการจึงข้องเกี่ยวกับ การสนับสนุนหรือส่งเสริมการศึกษา เมื่อได้ย้อนกลับไปพิจารณาถึงเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้วจะพบว่า “การให้ความสำคัญกับการศึกษา” เป็นหนึ่งในคุณลักษณะอันโดดเด่นของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ถูกนำไปถ่ายทอดผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนหลายเรื่อง จนสามารถก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ขึ้น โดยเรื่องราวด้านการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาที่ปรากฏซ้ำ สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่กลุ่มคนในสังคม (ซึ่งมีผู้เขียนเป็นตัวแทน) มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ ดังผลการศึกษาในบทที่ 3 ที่ปรากฏภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติปัจเจกบุคคล

ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงเป็นเหตุผลเพียงพอในการอธิบายให้เห็นว่า สาเหตุที่ มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีภารกิจหลักในการสนับสนุนการศึกษา ก็เพราะได้รับอิทธิพลมาจากคุณลักษณะส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของสมาคมฯ ที่ปรากฏในเว็บไซต์จังหวัดสงขลา จึงนับเป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนภาพลักษณ์ด้านนี้ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติที่มีความเด่นชัดและหนักแน่นมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้ช่วยตอกย้ำให้เห็นว่า เรื่องราวดังกล่าวคือสิ่งที่อยู่ในการรับรู้ของกลุ่มคนในสังคม จนมีการนำไปเผยแพร่อย่างกว้างขวางและปรากฏซ้ำทั้งในพื้นที่วรรณกรรมและพื้นที่มูลนิธิ

เรื่องราวอีกด้านหนึ่งที่ผู้วิจัยพบจากตัวอย่างข้างต้น ได้แก่ “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินนับเป็นคุณลักษณะอีกประการหนึ่งของพลเอก เปรม ติณสูลา

²²⁴จังหวัดสงขลา, สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มอบทุนเนื่องในวัน “วันมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ประจำปี 2558, เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.songkhla.go.th/news/detail/3041/>

นนท์ ที่โดดเด่น และเป็นທີ່ประจักษ์แก่สังคมผ่านการปฏิบัติงานในบทบาทต่างๆ ทั้งในฐานะทหารและนักการเมืองจนได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวาง เพราะไม่ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะอยู่ในสถานะใดมกียึดถืออุดมการณ์นี้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิต อันเป็นการแสดงออกให้เห็นถึงความกตัญญูที่มีต่อประเทศ ข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่เว็บไซต์จังหวัดสงขลาจึงไม่เพียงแต่มีส่วนในการสร้างภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังสามารถเชื่อมโยงไปถึงข้อมูลในหนังสือแนวชีวประวัติ โดยเฉพาะวัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวที่ปรากฏภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้มีความกตัญญู

จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลในพื้นที่เว็บไซต์จังหวัดสงขลาได้เข้ามาช่วยสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้มีความกตัญญูที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความโดดเด่น ทั้งยังเป็นหลักฐานที่ทำให้เห็นว่า เพราะ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีพื้นฐานความคิดและคุณลักษณะนิสัยที่ได้รับการหล่อหลอมมาตั้งแต่วัยเด็กดังข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ จึงส่งผลให้กลายเป็นบุคคลที่มีความกตัญญูต่อสังคมและประเทศตามมา ดังนั้น เนื้อหาที่ได้รับการนำเสนอผ่านพื้นที่วรรณกรรมและเว็บไซต์จึงต่างช่วยเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ด้านความกตัญญูมีความหนักแน่น ในขณะที่เดียวกันก็ได้ช่วยชี้ให้เห็นถึงที่มาของการเป็นผู้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นอย่างดี

ในปัจจุบัน สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ก่อตั้งขึ้นโดยจังหวัดสงขลานั้น ถูกยกเลิกการเป็นสมาคมเป็นที่เรียบร้อยตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ดังความว่า “ด้วย นายชัยรัตน์ เสถียร ได้แจ้งการเลิก สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตามมติที่ประชุมคณะกรรมการสมาคมฯ เมื่อวันที่ 16 เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561 โดยนายทะเบียนสมาคมประจำจังหวัดสงขลา ได้อนุมัติรายงานการชำระบัญชี และจำหน่ายชื่อสมาคมออกจากทะเบียนแล้ว เมื่อวันที่ 14 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2561 ฉะนั้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 102 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จึงประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน”²²⁵ โดยมีสาเหตุอันเนื่องมาจาก มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของนิติบุคคลแต่ละแห่ง สามารถดำเนินงานได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้บทบาทของสมาคมฯ ซึ่งแต่เดิมมีหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างมูลนิธิแต่ละแห่งเริ่มลดลงอย่างเป็นลำดับ และขาดการดำเนินการต่อเนื่องมาระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดจึงต้องมีการแจ้งยกเลิกสมาคม โดยข้อมูลส่วนนี้ได้รับการเผยแพร่ในพื้นที่สื่อต่างๆ มากมายโดยเฉพาะพื้นที่ออนไลน์ อาทิ เว็บไซต์ผู้จัดการออนไลน์ ซึ่งเป็นพื้นที่หนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคมไทย โดยได้นำเรื่องราวดังกล่าวนี้มา

²²⁵Thai PBS, ราชกิจจานุเบกษา ประกาศยกเลิก สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์, เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/279540>

ถ่ายทอด เพื่อแจ้งให้ประชาชนทั่วไปในสังคมได้รับรู้ถึงความเป็นไปของสมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีใจความดังนี้

ด้าน พล.อ.พิศณุ พุทธรังค์ นายทหารคนสนิทของ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ กล่าวถึงกรณีราชกิจจานุเบกษาลงประกาศยกเลิก สมาคมมูลนิธิ “พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ว่า ไม่มีอะไร เป็นเรื่องปกติ เมื่อสมาคมไม่ได้มีการดำเนินการแล้วก็ต้องมีการแจ้งยกเลิก และมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาตามกฎหมาย เนื่องจากในห้วงที่ผ่านมาที่จังหวัดสงขลามีการขออนุญาต พล.อ.เปรม ในการตั้งมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของโรงเรียนต่างๆ และองค์กรต่างๆ ในสงขลา ประมาณ 30 มูลนิธิ เพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา การพัฒนาของโรงเรียน พล.อ.เปรม จึงอนุญาต ให้ใช้ชื่อของท่าน

พล.อ.พิศณุ กล่าวอีกว่า ในเวลานั้นนายบัญญัติ จันทน์เสนะ ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลา ได้สังเกตเห็นว่า เพราะมีมูลนิธิมากถึง 30 มูลนิธิ จึงควรที่จะมีสมาคมเพื่อประสานงานดูแล จึงมีการตั้งสมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ดังกล่าวขึ้นมา แต่ต่อมาเมื่อมูลนิธิต่างๆ ซึ่งเป็นนิติบุคคล สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้เองอย่างมีประสิทธิภาพ เรียบร้อยแล้วจึงได้ยกเลิกสมาคมนี้²²⁶

อย่างไรก็ตาม แม้ สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะยุติบทบาทอย่างเป็นทางการตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 แต่ มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของหน่วยงานนิติบุคคลในจังหวัดสงขลาก็ยังคงดำเนินการต่อไป เพราะมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ละแห่งมีนิติบุคคลคอยบริหารจัดการงานต่างๆ ด้วยตนเอง ไม่ได้ผูกโยงอยู่กับสมาคม ดังนั้น ถึงแม้จะไม่มีสมาคมมูลนิธิเหล่านี้ก็ยังคงขับเคลื่อนและดำเนินการสนับสนุนด้านการศึกษาต่อไป เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมโดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาเยาวชนให้เติบโตมาเป็นประชากรที่มีคุณภาพ และสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ประเทศต่อไปได้ในอนาคต

จะเห็นได้ว่า แม้องค์กรที่ชื่อว่า สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะไม่มีการดำเนินงานหรือความเคลื่อนไหวอีกแล้วก็ตาม แต่ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่เคยทำยังคงปรากฏให้เห็นผ่านพื้นที่สื่อโดยเฉพาะช่องทางออนไลน์อย่างเว็บไซต์จังหวัดสงขลา ทำให้คนทั่วไปทั้งในและนอกประเทศยังคงสามารถรับรู้ข้อมูลในอดีตเกี่ยวกับสมาคมฯ รวมถึงเรื่องราวของพล

²²⁶ผู้จัดการออนไลน์, ราชกิจจานุเบกษา ประกาศแจ้งเลิก “สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ทหารคนสนิทแจ้งเป็นขั้นตอนปกติ ไม่เกี่ยว “ป้า”, เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9620000040032>

เอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านพื้นที่ดังกล่าวอยู่ ข้อมูลของสมาคมฯ ที่อยู่ในเว็บไซต์จังหวัดสงขลาจึงนับเป็นช่องทางหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างความทรงจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงเป็นที่รับรู้และปรากฏเรื่อยมาในสังคม โดยมีเว็บไซต์จังหวัดสงขลาเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่เรื่องราวอันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำ

จากการศึกษาความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อประเภทมูลนิธิจะเห็นได้ว่า การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน คือเรื่องราวที่ถือได้ว่ามีความโดดเด่นและได้รับการถ่ายทอดซ้ำในพื้นที่มูลนิธิต่างๆ การปรากฏซ้ำของเรื่องราวดังกล่าวนี้นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่มูลนิธิแต่ละแห่งมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว ในอีกด้านหนึ่งยังมีบทบาทสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้ความทรงจำในมิติปัจเจกบุคคลที่ได้นำเสนอผ่านวรรณกรรมมีความเด่นชัดและหนักแน่นยิ่งขึ้น โดยข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่มูลนิธิสามารถชี้ให้เห็นได้ว่า ความทรงจำในมิติปัจเจกบุคคลมีส่วนในการหล่อหลอมสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนกลายเป็นอัตลักษณ์ และแสดงออกมาให้เห็นผ่านพฤติกรรมรวมถึงมุมมองความคิดต่างๆ ที่มีต่อสังคม ทำให้คนทั่วไปเกิดการรับรู้และเกิดภาพจำต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกัน

ทั้งนี้ แม้จะมีการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำของกลุ่มคนที่มีร่วมกันไปถ่ายทอดผ่านพื้นที่มูลนิธิ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ข้อมูลเหล่านี้ก็กลับปรากฏอยู่เพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น อีกทั้งเนื้อหาที่ถ่ายทอดยังขาดรายละเอียดและมีจำนวนไม่มาก เมื่อเทียบกับเรื่องราวหรือข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ หากพิจารณาถึงสาเหตุดังกล่าวแล้ว อาจมีปัจจัยหลายอย่างเข้ามาเกี่ยวข้อง **ประการแรก คือ รูปแบบขององค์กร** เนื่องจากมูลนิธิเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ ดังนั้นข้อมูลที่นำเสนอจึงมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคมเป็นหลัก ส่วนเรื่องราวเกี่ยวกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องจากมูลนิธิและนำชื่อมาตั้งเป็นชื่อมูลนิธินั้น อาจปรากฏในสัดส่วนที่น้อย หรือมีเฉพาะในส่วนของการเป็นมาและเหตุผลในการก่อตั้งมูลนิธิเท่านั้น อีกทั้งเนื้อหาที่ถ่ายทอดก็ปรากฏเฉพาะประเด็นสำคัญ ไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดดังเช่นในหนังสือแนวชีวประวัติ เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องพื้นที่และวัตถุประสงค์ในการนำเสนอข้อมูลที่แตกต่างกัน

ส่วนปัจจัยอีกประการคือ ตัวบุคคล หากกล่าวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยไม่คำนึงถึงปัจจัยด้านสถานะทางสังคม เป็นที่แน่ชัดว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือประชาชนไทยคนหนึ่งประกอบอาชีพรับราชการทหารและนักการเมืองเท่านั้น แต่เมื่อมีการนำชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปใช้ชื่อมูลนิธิแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลสำคัญที่มีบทบาทต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง จนได้รับการยอมรับชื่นชมและนำชื่อไปใช้ชื่อองค์กร เพราะถ้าหากเป็นประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่ไม่ได้สร้างคุณูปการอย่างมหาศาลให้แก่สังคมจนเป็นที่ยอมรับแล้ว

คงไม่มีหน่วยงานใดนำชื่อไปใช้เป็นชื่อองค์กร ดังนั้น การที่มีชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏเป็นชื่อมูลนิธิเพียงไม่กี่แห่ง หรือแม้การถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในพื้นที่มูลนิธิจะมีไม่มากก็คงไม่ใช่เรื่องแปลก เพราะการมีชื่อปรากฏเป็นมูลนิธิก็เป็นหลักฐานเพียงพอแล้วที่จะบ่งบอกถึงสถานะของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีในสังคมไทย

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะมูลนิธิจะเป็นพื้นที่ที่นำเสนอเรื่องราวหรือข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในลักษณะใด แต่สิ่งสำคัญที่พบก็คือ การเผยแพร่ให้เห็นถึงเรื่องราวอันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำที่กลุ่มคนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยข้อมูลเหล่านี้จะเข้ามาทำหน้าที่ในการสนับสนุนให้ความทรงจำที่ปรากฏในวรรณกรรมมีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น กล่าวได้ว่า เรื่องราวและข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่สื่อทั้ง 2 รูปแบบ ได้แก่ หนังสือแนวชีวประวัติและมูลนิธิต่างช่วยเติมเต็มและทำให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ อันประกอบไปด้วยความกตัญญู ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ และความจงรักภักดีมีความโดดเด่นและหนักแน่น จนสามารถต่อยอดไปสู่ความทรงจำวัฒนธรรมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

เรื่องราวและภาพลักษณ์ด้านต่างๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในพื้นที่มูลนิธิ จึงนับเป็นช่องทางหนึ่งที่สามารถสร้างความทรงจำทางการให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ โดยมูลนิธิจะทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สู่อสังคมนำให้สังคมเกิดการรับรู้ไปในทิศทางเดียวกัน ประกอบกับข้อมูลต่างๆ ของมูลนิธิปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ซึ่งเป็นพื้นที่ในโลกออนไลน์ด้วยแล้ว ยิ่งทำให้สามารถเข้าถึงการรับรู้ของกลุ่มคนได้เป็นจำนวนมากและกว้างขวางมากกว่าสื่อประเภทวรรณกรรม เนื่องจากสื่อออนไลน์สามารถนำพาความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางไปได้ทั่วทุกมุมโลก และสามารถแผ่ขยายไปสู่การรับรู้ในวงกว้างได้อย่างไม่จำกัด นอกจากนี้ถึงแม้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะไม่มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม เรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงอยู่ในการรับรู้ได้ต่อไปจนกระทั่งหลังชีวิตมรณกรรม โดยอาศัยพื้นที่มูลนิธิเป็นสื่อกลางในการส่งต่อความทรงจำ

4.2 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

กระแสความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไม่ได้ปรากฏแต่เฉพาะในพื้นที่มูลนิธิเท่านั้น แต่ผู้วิจัยยังพบการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอดซ้ำและเผยแพร่ในรูปแบบ “วาทกรรมสาธารณะ” ที่ปรากฏผ่านหนังสือเรียน คำไว้อาลัย ตลอดจนสถานที่ วาทกรรมสาธารณะ (Public discourse) เกิดจากคำศัพท์ 2 คำรวมกัน ได้แก่ “วาทกรรม” และ “สาธารณะ” เมื่อพิจารณาความหมายของคำทั้งสองแบบแยกส่วนแล้ว วาทกรรม หรือ Discourse ซึ่งเป็นคำที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในสาขาวิชาด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตามนิยามของมิเชล ฟู

โกต์ (Michel Foucault) นักคิดคนสำคัญที่ทำให้เกิดการศึกษาวาทกรรมอย่างแพร่หลาย ก็คือ “ระบบและกระบวนการในการสร้าง/ผลิต (constitute) เอกลักษณ์ (identity) และความหมาย (significance) ให้แก่สรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ ไม่ว่าจะจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้ วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (valorize) กลายสภาพเป็นสิ่งที่ผู้เขียนเรียกในงานศึกษานี้ว่า “วาทกรรมหลัก” (dominant discourse) หรือที่ฟูโกต์เรียกว่า “episteme”²²⁷ ทั้งยังช่วยเก็บกดปิดกั้น มิให้เอกลักษณ์ หรือความหมายของบางอย่าง หรือความหมายอื่นเกิดขึ้น หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์และความหมายของบางสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคมเลื่อนหายไปได้พร้อมๆ กันอีกด้วย วาทกรรมสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ดังกล่าวได้ โดยผ่านทางภาคปฏิบัติการของวาทกรรม (Discursive Practice) ได้แก่ จารีตประเพณี ความคิด ความเชื่อ คุณค่า ค่านิยม ผ่านทางสถาบัน และช่องทางในการเข้าถึงผู้คน²²⁸

กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์ ได้ขยายความเกี่ยวกับวาทกรรมซึ่งปรากฏทั้งในรูปแบบของการพูดและการเขียนว่า คำพูดหรือข้อเขียนที่เราใช้กันอยู่จริงนั้น มีความหมายและปรากฏสัมพันธ์กันมากกว่าเพียงประโยคประโยคเดียวจึงทำให้เกิดการเรียกว่า “ข้อความต่อเนื่อง” แต่การศึกษาหน่วยภาษาที่ข้อมูลนั้นเป็นภาษาพูด มักใช้คำเรียกว่า “วจนะ” ส่วนผู้ที่สนใจศึกษาในแง่ความสัมพันธ์ของคำพูดหรือข้อเขียน รวมทั้งความเป็นเอกภาพภายในหน่วยทางภาษาที่สูงกว่าประโยค มักใช้คำว่า “สัมพันธ์สาร” “ปริจเฉท” หรือ “ภาษาระดับข้อความ” สำหรับการศึกษารูปแบบที่ใช้ในสถานการณ์จริงโดยมุ่งตอบคำถามว่า มนุษย์นั้นใช้ภาษาอย่างไรที่จะสื่อความหมายและใช้ข้อมูลเกี่ยวกับโลก ตัวมนุษย์เอง และความสัมพันธ์ทางสังคมที่แวดล้อมแล้ว ถือว่าภาษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมจะใช้ว่า “วาทกรรม”²²⁹

วาทกรรมจึงเป็นชุดความคิดที่ได้รับการสร้างขึ้นเพื่อใช้ในการอธิบายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และมักได้รับการเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของอำนาจ โดยวาทกรรมไม่ได้เป็นเพียงตัวบทที่ประกอบด้วยภาษา (ซึ่งในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งคำพูดและข้อความ) เท่านั้น แต่ยังรวมถึงบริบทต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมที่รายล้อมอยู่รอบตัวบทเหล่านั้นด้วย ดังที่ มาริษา หมดหนิ แสดงความคิดเห็นไว้ว่า วาทกรรมนั้นไม่ใช่

²²⁷ไชยรัตน์ เจริญสินโอสาร, **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น**, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: วิภาษา, 2560), 19-20.

²²⁸ธนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ, **วาทกรรมการเมือง (Discourse)**, เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2010/12/32341>

²²⁹กฤษดาวรรณ หงส์ลัดดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์, **มองสังคมผ่านวาทกรรม** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549), 6-9.

เพียงตัวบทที่ประกอบด้วยรูปภาพเท่านั้น แต่ยังคงครอบคลุมถึงบริบทต่างๆ ทางสังคมวัฒนธรรมที่แวดล้อมตัวบทนั้น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการสร้างความหมายให้แก่สิ่งต่างๆ รอบตัวด้วย วาทกรรมวิเคราะห์จึงเป็นการศึกษาภาษา ร่วมกับปรากฏการณ์ต่างๆ ของสังคม เพื่อวิเคราะห์ถึงอำนาจของภาษาที่มีต่อสังคม ซึ่งเกิดจากกระบวนการในการสร้าง เผยแพร่ หรือผลิตซ้ำความหมาย หรืออัตลักษณ์ให้กับสิ่งต่างๆ อย่างเป็นระบบ และทำสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นให้คงอยู่และเป็นที่ยอมรับในสังคม²³⁰

ส่วนคำว่า “สาธารณะ” ตามความหมาย พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง “เพื่อประชาชนทั่วไป”²³¹ ดังนั้น เมื่อนำคำว่า “วาทกรรม” มารวมกับ “สาธารณะ” กลายเป็น “วาทกรรมสาธารณะ” จึงมีความหมายว่า ชุดความคิดที่สร้างขึ้นโดยบุคคลในสังคม เพื่อใช้ในการอธิบายถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งในที่นี้ก็คือ เรื่องราวหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันจะนำไปสู่การสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสังคมต่อไป โดยอาศัยพื้นที่สาธารณะหรือสื่อสาธารณะเป็นเครื่องมือ อาทิ คำไว้อาลัย หนังสือเรียน สถาบันการศึกษา โรงพยาบาลที่มีการสร้างอาคารเป็นชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นต้น เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้คนได้อย่างกว้างขวาง

ทั้งนี้ หากข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่หรือสื่อสาธารณะรูปแบบต่างๆ เป็นสิ่งที่ได้รับการสร้าง เผยแพร่ หรือผลิตซ้ำๆ จากบุคคลในสังคมด้วยแล้ว ข้อมูลดังกล่าวนี้ก็จะยิ่งทำหน้าที่เป็นภาคปฏิบัติในสังคมจนมีอำนาจ ทำให้ข้อมูลที่ได้รับการสร้างหรือถ่ายทอดสามารถคงอยู่ในการรับรู้และเป็นที่ยอมรับในสังคม กลายเป็นวาทกรรมสาธารณะที่มีอิทธิพลต่อความคิดของคนในสังคม ดังคำกล่าวของ ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ ที่ว่า วาทกรรมสาธารณะ “ถูกผลิตขึ้นภายใต้บริบทสังคมและวัฒนธรรมในยุคหนึ่งๆ และตัวบทวาทกรรมสาธารณะนี้เองมีอิทธิพลต่อการประกอบสร้างชุดความคิดต่างๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้กับผู้คนในสังคมได้รับรู้ จนเกิดการครอบงำและหลงเชื่อว่าสิ่งนั้นเป็นความจริง”²³² ในขณะเดียวกัน วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เหล่านี้ ก็ยังช่วยสะท้อนให้เห็น

²³⁰มาริษา หมัดหนี, “วาทกรรม “เด็กดี”: การศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนชั้นประถมศึกษา ไทยกับมาเลเซีย” (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565), 15.

²³¹ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), 1214.

²³²ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ, ““ดิฉัน (เมียฝรั่ง) ไม่ใช่โสเภณี” : ภาษากับอัตลักษณ์ในวาทกรรมสาธารณะ,” วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 5, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 39.

ถึงความทรงจำที่คนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านการถ่ายทอดซ้ำหรือปรากฏซ้ำได้อีกทางหนึ่ง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย

สื่อสาธารณะรูปแบบแรกที่มีการถ่ายทอดวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ คำไว้อาลัย ซึ่งเป็นข้อความหรือคำพูดของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่แสดงความระลึกถึงผู้ที่จากไปด้วยใจที่ผูกพันหรือศรัทธา โดยสื่อรูปแบบนี้ถือเป็นพื้นที่ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด และมีผลต่อความคิดของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้ถ่ายทอดหรือผู้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่ล่วงแล้วแต่มีความหลากหลาย ทั้งในแง่ของอาชีพและสถานะทางสังคม อีกทั้งลักษณะของสื่อสาธารณะเป็นสื่อที่เกิดขึ้นโดยปราศจากอิทธิพลของกลุ่มทุนเอกชนหรือรัฐบาล เนื่องจากไม่ต้องของบประมาณรัฐบาลหรือพึ่งทุนเอกชน ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ ผ่านการนำเสนอความรู้และข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนทุกกลุ่มอย่างเท่าเทียม²³³

ดังนั้น ข้อมูลที่ปรากฏจึงไม่ได้อยู่ภายใต้กรอบความคิดของบุคคลหรือองค์กรที่มีอำนาจ หากแต่มีอิสระทางความคิดและการนำเสนอข้อมูล ทำให้ข้อมูลที่ปรากฏมีความเป็นกลาง ด้วยเหตุนี้ คำไว้อาลัยซึ่งเป็นกลุ่มข้อมูลที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีสถานะเป็นสื่อสาธารณะจึงมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการสร้าง เผยแพร่ และผลิตซ้ำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างอิสระ และที่สำคัญสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวาทกรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏและเป็นที่ยอมรับของสังคม อันจะนำไปสู่การฉายให้เห็นถึงความทรงจำที่สังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ต่อไป

วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลในสังคมกลุ่มแรก คือ ชาวจังหวัดสงขลา ปัจจัยประการแรกที่ทำให้ชาวจังหวัดสงขลาออกมาแสดงความไว้อาลัยต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ภายหลังจากการอสัญกรรมอย่างกว้างขวาง เพราะจังหวัดสงขลาคือถิ่นกำเนิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตลอดระยะเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังมีชีวิตอยู่นั้น ถือเป็นบุคคลที่มีความรักในถิ่นกำเนิดสูง และหาโอกาสที่จะส่งเสริมและพัฒนาบ้านเกิดอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสวนสาธารณะ สิ่งแวดล้อมในชุมชน สวนประวัติศาสตร์

²³³บุญวรา สมะโน และอาชวิน อัครพิสิฐกุล, สื่อสาธารณะกับบทบาทหน้าที่และความท้าทาย (ใหม่) ในยุคดิจิทัลที่ใคร ๆ ก็เป็นสื่อได้, เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/2020/11/the-role-of-public-broadcaster/>

สนามกีฬา สะพานติณสูลานนท์ วัด โรงเรียน ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชาวจังหวัดสงขลา เป็นอย่างยิ่ง

ส่วนมิติของการทำงาน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลหนึ่งในสังคมที่ได้รับการกล่าวถึงในแง่ของการประกอบคุณงามความดีจนเป็นที่ประจักษ์ ทั้งในฐานะของผู้นำทหารและผู้นำการเมือง ด้วยปัจจัยดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้ชาวจังหวัดสงขลาเกิดความรักและเคารพในตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นอย่างยิ่ง เมื่อข่าวการถึงแก่อสัญกรรมเผยแพร่ไปสู่การรับรู้ของสังคมในวงกว้าง ชาวจังหวัดสงขลาจึงออกมาแสดงความอาลัยต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างกว้างขวาง โดยเนื้อหาที่ปรากฏในคำไว้อาลัย นอกจากจะบรรยายให้เห็นถึงพฤติกรรมที่สะท้อนถึงคุณความดีที่กระทำต่อสังคมและถิ่นกำเนิดในด้านต่างๆ แล้ว ยังแฝงไปด้วยการเน้นย้ำให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้าน “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เอาไว้อย่างเด่นชัด ตัวอย่างแรก คือ คำไว้อาลัยที่ปรากฏผ่านพื้นที่เว็บไซต์มติชนออนไลน์ ได้ถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของบุคคลในจังหวัดสงขลาที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีใจความว่า

“ชาวสงขลา” ร่วมไว้อาลัย “พล.อ.เปรม” พร้อมจำคำสอนไป สอนลูก-หลาน

.....

พ.ต.ท.ถาวร ผลกล้า กล่าวว่าจะน้อมนำคำสอนของพลเอกเปรม มาใช้ในชีวิต รวมถึงการปฏิบัติหน้าที่ ตามปณิธานเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน พร้อมยึดการใช้ชีวิตของพลเอกเปรม เป็นแบบอย่างทั้งการใช้ชีวิตและปฏิบัติราชการต่อไป

ด้านนายปรีชา สุขเกษม ตัวแทนศิษย์เก่าวิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ อ.เมือง จ.สงขลา กล่าวว่าเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ ชาวสงขลา รัก พลเอก เปรม มาก เราโชคดีที่เกิดเป็นคนสงขลา ตนเองได้เรียนที่วิทยาลัยประมงติณสูลานนท์ เป็นรุ่นแรก ถือว่าได้รับโอกาสดีจากสิ่งที่พลเอก เปรม ได้ทำไว้ สิ่งที่ดีที่สุดคือพลเอก เปรม ได้มอบปณิธานเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดินไว้ให้กับนักเรียนที่มาเรียนที่วิทยาลัยฯ ในทุกๆปี เราจะพารุ่นน้องไปปฏิญาณหน้ารูปเหมือนพลเอกเปรม ภายในสวนประวัติศาสตร์พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ป่า ว่าจะเป็นคนดี และเกิดมาต้องตอบแทนคุณแผ่นดิน พลเอกเปรม เคยมาปาฐกถาเรื่องเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ผมจำได้ทุกคำ วลีที่ว่า เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดินนั้น เป็นการทำความดี ซึ่งการทำความดี ทำได้สองอย่างคือ ทำความดีทางกายและทางใจ ทางกายจริยธรรม และคุณธรรม และต้องใช้ร่วมกับมโนธรรม สัญญาว่าจะสืบสานปณิธาน เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน แม้ไม่มี พลเอกเปรม แล้ว

นายสัญญา วัชพันธ์ กล่าวว่าการทราบข่าวก็รู้สึกเสียใจกับความสูญเสียที่เกิดขึ้น ชาวสงขลาจึงได้มารวมตัวกันเพื่อแสดงความอาลัย และจะจดจำคำสอนของพลเอกเปรม นำไปสอนลูกหลาน เพื่อสืบสาน การทำความดีต่อแผ่นดินต่อไป พลเอกเปรม ถือเป็นสัญลักษณ์คน

ดี ชื่อสัตย์ เป็นสัญลักษณ์ของคนไทยทั้งชาติว่ายังมีคนไทยที่ทุ่มเทให้กับแผ่นดิน การจากไปของท่านจึงถือเป็นการสูญเสียที่ยิ่งใหญ่ ในช่วงที่นัดหมายกันออกมาทำกิจกรรมแสดงความอาลัย ได้ฝนตกในช่วงนัดหมาย ถือว่าเป็นเป็นบุญญาบารมีของพลเอกเปรม²³⁴

จากคำไว้อาลัยข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่ของบุคคลที่ประกอบคุณงามความดีด้านต่างๆ มาถ่ายทอดแบบภาพรวม โดยไม่ได้มีการระบุรายละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมความดี แต่จะมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงคุณลักษณะประจำตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นผู้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเป็นสำคัญ เนื่องจากขณะที่มีชีวิต พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยึดถือแนวคิดเรื่องการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเรื่อยมา จนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมในวงกว้าง ในทัศนะของชาวสงขลาจึงมองว่า การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินถือเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งยังได้รับการผูกโยงเข้ากับชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เรื่อยมาจนกลายเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสังคม

คำไว้อาลัยที่ได้รับการถ่ายทอดโดยชาวจังหวัดสงขลาไม่ได้ปรากฏแต่เฉพาะในเว็บไซต์ข้างต้นเท่านั้น แต่ยังพบการนำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอดในรูปแบบคำไว้อาลัยผ่านเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ด้วยเช่นกัน โดยข้อมูลที่น่าสนใจมีที่มาจากคำบอกเล่าของบุคคลผู้ซึ่งเคยมีโอกาสได้รับรู้และสัมผัสกับสิ่งต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ให้แก่ชาวสงขลา โดยตรงตั้งแต่วัยเยาว์ ข้อมูลเหล่านี้จึงเปรียบเสมือนเรื่องราวจากประสบการณ์ตรง ซึ่งนอกจากจะบอกเล่าให้เห็นถึงคุณงามความดีด้านต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำไว้แล้ว ในอีกแง่มุมหนึ่งยังสามารถใช้เป็นหลักฐานเพื่อสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ด้านการเป็นผู้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ รวมถึงพื้นที่และสื่อรูปแบบอื่นที่ปรากฏก่อนหน้านี้มีความเด่นชัดและหนักแน่นยิ่งขึ้น โดยนำคำบอกเล่าของคนในจังหวัดสงขลาจำนวน 2 คน ได้แก่ ดร.ปริญวีร์ หนูประกอบ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และนางสาวเสาวลักษณ์ แก่นแก้ว ข้าราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ ชี 6 มาถ่ายทอด เพื่อสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่คนในสังคมทางหนึ่ง ดังเนื้อหาต่อไปนี้

²³⁴มติชนออนไลน์, “ชาวสงขลา” ร่วมไว้อาลัย “พล.อ.เปรม” พร้อมจำคำสอนไป

“หากถามว่าป่าเปรม ทำอะไรให้ประเทศชาติบ้าง คงจะตอบได้ไม่หมด เพราะเท่าที่เห็น ตลอดชีวิตราชการของป่า ได้ยืนหยัดอยู่เคียงข้างประเทศชาติ ประชาชนคนไทย จงรักภักดีต่อ สถาบันพระมหากษัตริย์ ถวายชีวิตทุ่มเทร่างกายแรงใจ รับใช้แผ่นดินสืบต่อมาถึง 3 รัชกาล เหตุผลเพียงแค่นี้สามารถตอบได้แล้วว่า ทำไมคนไทยถึงรักเคารพป่า โดยเฉพาะชาวสงขลา จากรุ่นสู่รุ่น ทุกคนภาคภูมิใจมากที่ได้ถือกำเนิดเกิดมา ณ ที่แห่งนี้ เมืองสงขลา” **ดร.ปณยวีร์ หนูประกอบ อาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี**

ดร.ปณยวีร์ บอกด้วยว่า ตัวเธอเองเกิดและเติบโตในจังหวัดสงขลา เรียนที่จังหวัดสงขลาตั้งแต่อนุบาลจนจบ ม.6 ได้ทันเห็นภารกิจที่ป่าเปรมทำเพื่อคนในจังหวัดสงขลาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มองไปทางไหนก็เห็นแต่สิ่งที่ป่าได้สร้างไว้ให้กับลูกหลานชาวสงขลาอย่างพวกเรา ที่สำคัญ ป่ายังมีเมตตาต่อบลูกลานชาวสงขลาทุกๆ คน ช่วยเหลือเป็นแบบอย่างของคนสำนึกกรักบ้านเกิด และต้องการที่จะส่งเสริมพัฒนาบ้านเกิดของป่าเองในทุกๆ มิติ

“สิ่งที่กล่าวมานี้ ไม่ใช่เพียงฟังใครเล่ามา แต่เพราะโตทันที่จะสัมผัสได้ด้วยตัวเอง ความรักความศรัทธายังตราตรึงใจไม่รู้ลืม ในจังหวัดสงขลา ไม่ว่าจะเป็นสวนสาธารณะ สิ่งแวดล้อมในชุมชน สวนประวัติศาสตร์ สนามกีฬา สะพานติณสูลานนท์ วัด และโรงเรียน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างประโยชน์ให้ลูกหลานอย่างพวกเราได้ใช้งานสืบสานรักษาด้วยหัวใจ” ดร.ปณยวีร์ หนูประกอบ กล่าว

“ป่า” ไม่เคยลืมถิ่นฐานบ้านเกิด ดิดดิน เป็นกันเอง

“ป่าเปรม ของพวกเรา สำนึกกรักบ้านเกิด และให้ความสำคัญกับถิ่นกำเนิดของตัวเอง ที่สำคัญป่าจะชอบใช้ภาษาท้องถิ่น นั่นคือภาษาใต้แบบฉบับคนสงขลา เมื่อไหร่ที่ป่าเจอคนสงขลา ป่าต้องชวนแหล่งใต้ทันทีไม่รีรอ ป่าไม่เคยถือตัว เอาใจใส่สิ่งเล็กๆ น้อยๆ รอบข้าง และให้ความสำคัญกับบ้านเมืองประเทศชาติมาเป็นอันดับหนึ่ง สิ่งที่ป่าสอนเด็กรุ่นหลังเสมอคือ คนเราเกิดมาต้องทดแทนคุณแผ่นดิน ทดแทนบุญคุณบ้านเกิด แม้วันนี้ชาวสงขลาจะไม่มีป่าอยู่เคียงข้างเป็นร่มโพธิ์ร่มไทรเหมือนเก่าก่อน แต่แน่นอนว่าป่าจะยังอยู่ในหัวใจของเราทุกคน” **นางสาวเสาวลักษณ์ แก่นแก้ว ข้าราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ ซี 6** กล่าว

นางสาวเสาวลักษณ์ เปิดเผยความรู้สึกว่า ตนเองเป็นคนสงขลา เกิดและโตที่สงขลา แต่ปัจจุบันมารับตำแหน่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทุกครั้งที่ได้ยินเรื่องราวของป่าตามข่าวสารต่างๆ รู้สึกภาคภูมิใจมากที่ป่ายังคงยึดมั่นทำความดีอย่างเสมอต้นเสมอปลาย วันที่ทราบข่าว

ว่าป่าได้จากพวกเราไปรู้สึกใจหายมาก ป่าทั้งเรื่องรวมมากมายไว้ให้คนรุ่นหลังอย่างเราๆ ได้
เล่าถึงคุณงามความดีให้ลูกหลานฟัง แน่ใจว่าความดีของป่าคนสงขลาซาบซึ้งไม่มีวันลืม²³⁵

จากตัวอย่างคำไว้อาลัยข้างต้น จะเห็นถึงการถ่ายทอดเรื่องราวใน 2 มิติ มิติแรก คือ เนื้อหาเกี่ยวกับคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยนำข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงความดีต่างๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มานำเสนอ เช่น การเป็นผู้ส่งเสริมและพัฒนาเมืองสงขลา การทุ่มเททำเพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รวมถึงประชาชน การเป็นผู้ออกมาเน้นย้ำและปลุกฝังให้คนรุ่นหลังมีความกตัญญูและรู้จักตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เป็นต้น โดยประเด็นสุดท้ายถือได้ว่าเป็นคุณลักษณะอันโดดเด่น และบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากที่มีการนำเสนอเรื่องราวด้านนี้ไปสู่สังคมอย่างกว้างขวางจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในสังคมมากมาย ตั้งแต่ยังมีชีวิตจนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม

ส่วนมิติที่ 2 คือ เนื้อหาเกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึกและความอาลัยของบุคคลทั้งสองที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยข้อมูลดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือชั้นดีที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก การรับรู้ ตลอดจนสภาพจำของชาวจังหวัดสงขลาที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เท่านั้น แต่สถานะทางสังคมของบุคคลดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นอาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี หรือข้าราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยก็ตาม ล้วนแล้วแต่มีส่วนในการสร้างการยอมรับจากคนในสังคมจนนำไปสู่การเชื่อถือในข้อมูลได้ ข้อมูลจากบุคคลทั้งสองจึงเป็นเสมือนกระบอกเสียงหนึ่งของประชาชนไทยและชาวจังหวัดสงขลา ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านสามารถตระหนักรู้และเกิดการจดจำ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปในทิศทางที่ดี อันเป็นหนทางในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เผยแพร่ไปสู่การรับรู้ของผู้อ่านตลอดจนคนในสังคมที่ดีทางหนึ่ง

หากเปรียบเทียบเนื้อหาของคำไว้อาลัยในเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์กับคำไว้อาลัยก่อนหน้า จะเห็นว่ามีการนำเสนอรายละเอียดที่แตกต่างกัน โดยคำไว้อาลัยจากเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์จะเน้นกล่าวถึงคุณความดีในมิติต่างๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยยกเหตุการณ์หรือพฤติกรรมมาเป็นหลักฐาน เพื่อเป็นการยืนยันและเน้นย้ำให้ข้อมูลมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือ ซึ่งข้อมูลที่ปรากฏจะช่วยสร้างความเข้าใจและทำให้ผู้อ่านรับรู้ถึงเหตุผลที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการกล่าวถึง

²³⁵ไทยรัฐออนไลน์, “ทำไมคนสงขลารักมาก” 99 ปี ความดียังตรึงตรา 26 สิงหาคม วันเกิด “ป่าเปรม”, เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/south/1646386>

จากสังคมอย่างกว้างขวางว่าเป็นคนดีที่ทำประโยชน์เพื่อแผ่นดิน โดยอาศัยพยานบุคคลที่มีสถานะทางสังคมอยู่ในระดับที่คนทั่วไปยอมรับ รวมถึงมีประสบการณ์ตรงและได้รับผลโดยตรงจากการกระทำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นผู้ถ่ายทอด เช่น คำกล่าวของดร.ปยุตวิริ์ ที่กล่าวว่า “ตัวเธอเองเกิดและเติบโตในจังหวัดสงขลา เรียนที่จังหวัดสงขลาตั้งแต่อนุบาลจนจบ ม.6 ได้ทันเห็นภารกิจที่ป่าเปรมทำเพื่อคนในจังหวัดสงขลาอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มองไปทางไหนก็เห็นแต่สิ่งที่ป่าได้สร้างไว้ให้กับลูกหลานชาวสงขลาอย่างพวกเรา” ข้อมูลที่ปรากฏจึงไม่เพียงเป็นการแสดงความอาลัยที่มีต่อการจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงเรื่องราวที่อยู่ในการจดจำและความทรงจำของคนในจังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เด่นชัด

ในขณะที่ข้อมูลจากแหล่งก่อนหน้าเน้นการนำเสนอความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แบบภาพรวม โดยไม่ได้มีการระบุรายละเอียดของพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้อ่านได้วิเคราะห์และตระหนักว่าพฤติกรรมใดคือคุณความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ ดังนั้น หากกล่าวถึงในแง่ของการรับรู้แล้ว ข้อมูลจากแหล่งที่ 2 สามารถเข้าถึงผู้อ่านได้และมีผลต่อความคิดของคนในสังคมได้ดีกว่า เพราะสามารถเห็นถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะข้อมูลทั้ง 2 แหล่ง จะนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์อย่างไร แต่สิ่งสำคัญอยู่ที่วัตถุประสงค์ในการสื่อสารและการถ่ายทอดนั้นคือ การชี้ให้เห็นถึงคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อเชื่อมโยงไปสู่ภาพลักษณ์ด้านการทำดีเพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน อันเป็นสิ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำมาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม

การปรากฏซ้ำของข้อมูลดังกล่าวจึงไม่เพียงแต่ช่วยเน้นย้ำให้ผู้อ่านเห็นว่า การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินคือเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในการรับรู้และความทรงจำของสังคมเท่านั้น หากแต่การผลิตซ้ำข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังเป็นเศษเสี้ยวสำคัญในการสร้างวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้กลายเป็นที่รับรู้ของสังคมในวงกว้างได้ อันเป็นการถ่ายทอดและปลูกฝังชุดความคิดเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพื่อให้คนในสังคมมีมุมมองความคิดไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ปรากฏในคำไว้อาลัย จนส่งผลให้เรื่องราวด้านนี้มีอำนาจเพียงพอที่จะทำให้คนในสังคมยอมรับชุดความคิดนี้ ในขณะที่เดียวกันก็ได้ช่วยตอกย้ำให้เห็นว่าการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินคือหนึ่งในเรื่องราวที่บ่งบอกถึงความเป็น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันจะนำไปสู่การจดจำและความทรงจำที่สังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

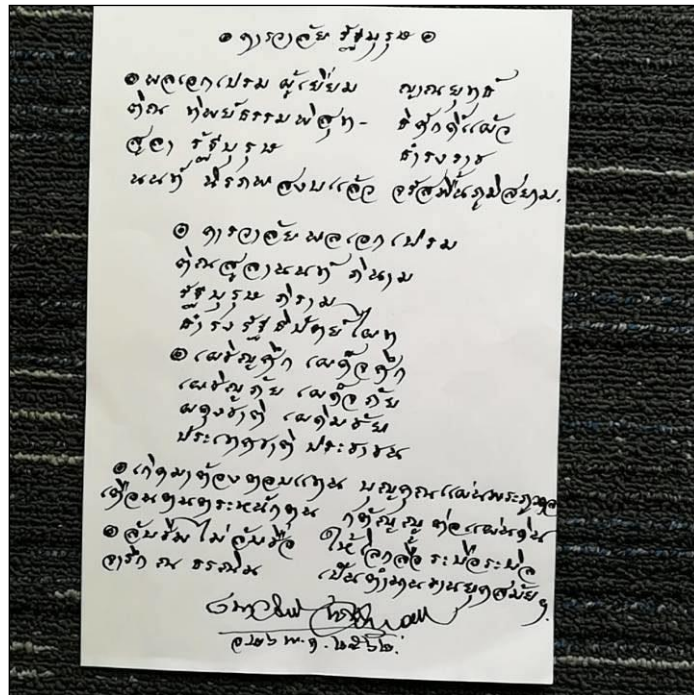
วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลในสังคมกลุ่มต่อมา คือ ศิลปิน ตัวอย่างเช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ หนึ่งใน

ศิลปินชาวไทยที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรมให้เป็น “ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์) ประจำปี พ.ศ. 2536” ภายหลังจากการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ออกมาแสดงความอาลัยต่อการจากไปในรูปแบบของบทประพันธ์ผ่านพื้นที่เฟซบุ๊ก (Facebook) ส่วนตัว ซึ่งในเวลาต่อมาเว็บไซต์มติชนออนไลน์จึงได้นำเรื่องราวของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ประกอบกับคำไว้อาลัยที่ได้ประพันธ์ขึ้น เพื่อใช้ในการแสดงออกถึงความอาลัยที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดอีกครั้ง ดังเนื้อความว่า “เมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์) ได้โพสต์บนเฟซบุ๊ก “เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์” ร่ายกลอนอาลัยต่อการจากไปของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ พร้อมข้อความระบุว่า “คารวาลัยรัฐบุรุษ” พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ #เนาวรัตน์พงษ์ไพบูลย์”²³⁶

ข้อมูลข้างต้นไม่เพียงแต่ปรากฏให้เห็นถึงความเป็นไปที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรมเท่านั้น หากแต่ยังสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของตัวบุคคลที่มีต่อคนในสังคมทั้งในแง่ของความคิดและความรู้สึก ดังที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ได้ถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกของตนที่มีต่อการจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านบทประพันธ์ มีเนื้อหาดังภาพต่อไปนี้

²³⁶มติชนออนไลน์, “เนาวรัตน์” ร่ายกลอน “คารวาลัยรัฐบุรุษ พล.อ.เปรม”, เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1511544

ภาพที่ 7 คำไว้อาลัยเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบของบทประพันธ์ โดยศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (กวีนิพนธ์) “เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์”²³⁷

คำประพันธ์ข้างต้น นอกจากจะปรากฏอารมณ์ความรู้สึกอาลัยอาวรณ์ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ที่มีต่อการจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านการร้อยเรียงออกมาเป็นภาษาที่ สละสลวยและกินใจผู้อ่านแล้ว บทประพันธ์นี้ยังได้ช่วยสะท้อนให้เห็นถึงคุณความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ นั่นคือ “การเป็นบุคคลต้นแบบในเรื่องการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” อันเป็น แนวคิดที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูที่มีต่อบ้านเมืองในฐานะ ประชาชนคนหนึ่งของประเทศไทย บทประพันธ์ชิ้นนี้จึงเป็นเสมือนเครื่องมือที่ช่วยส่งต่อเรื่องราว เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อยู่ในความทรงจำของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ให้แพร่กระจาย ไปสู่การรับรู้ในวงกว้าง โดยข้อมูลเหล่านี้ นับเป็นเศษเสี้ยวหนึ่งที่ช่วยหล่อหลอมความคิดของผู้อ่านให้มี มุมมองความคิดไปในทิศทางเดียวกับที่ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ต้องการสื่อสารได้

สาเหตุที่กล่าวเช่นนั้น เนื่องจาก เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ ถือเป็นบุคคลหนึ่งที่มีชื่อเสียงและ ได้รับการยอมรับนับถือจากคนในสังคมจำนวนมากไม่น้อย เมื่อมีการออกมาเคลื่อนไหวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านคำไว้อาลัย ข้อมูลที่ปรากฏจึงเปรียบเสมือนคำบอกเล่าจากผู้ใหญ่ที่คนส่วนหนึ่งใน สังคมให้ความเคารพและเชื่อถือ ประกอบกับผู้ใหญ่คนนี้ยังมีตำแหน่ง “ศิลปินแห่งชาติ” เป็นเครื่องมือ

²³⁷ มติชนออนไลน์, “เนาวรัตน์” ร่ายกลอน “คารวาลัยรัฐบุรุษ พล.อ.เปรม”, เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1511544

ในการการันตี จึงยังเป็นการส่งเสริมให้เรื่องราวที่ปรากฏมีความน่าเชื่อถือยิ่งขึ้น จนสามารถส่งผลไปถึงความคิดและความเชื่อของผู้อ่านรวมถึงคนในสังคมจำนวนมากได้ คำไว้อาลัยในรูปแบบบทประพันธ์ จึงนับเป็นช่องทางหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นในสังคมในลักษณะของคลื่นใต้น้ำ ซึ่งค่อยๆ ก่อตัวขึ้นจนมีพลังและสามารถประทุออกมา กล่าวอีกอย่างก็คือ การถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัยที่มีเนื้อหาเป็นบทประพันธ์ สามารถแทรกซึมไปสู่ความคิดของผู้อ่านได้ โดยเฉพาะถ้าหากข้อมูลดังกล่าวปรากฏซ้ำในพื้นที่สื่อต่างๆ ด้วยแล้ว ย่อมมีผลต่อความคิดและความเชื่อของผู้อ่าน ทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นบุคคลต้นแบบในเรื่องการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ค่อยๆ ก่อตัวขึ้นภายใต้ความคิดและความเชื่อของคนในสังคม จนมีอำนาจกลายเป็นวาทกรรมที่สังคมเชื่อถือและยอมรับ

วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลในสังคมกลุ่มที่ 3 ได้แก่ ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคมไทย หลังจากที่ข่าวการสูญเสียของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี และรัฐบุรุษของไทยแพร่กระจายสู่สังคม มีบุคคลจำนวนมากไม่น้อยออกมาแสดงความเคลื่อนไหวต่อการจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หนึ่งในนั้นคือบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคมไทย อาทิ ครอบครัวพานิชสมัย และครอบครัวหัตถะกุล ซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งที่ร่วมแสดงความอาลัยต่อการสูญเสียครั้งนี้เช่นเดียวกัน โดยข้อมูลดังกล่าวได้รับการนำเสนอผ่านพื้นที่สาธารณะอย่างเว็บไซต์ออนไลน์ที่ชื่อว่า “Hello! Thailand” เนื้อหาที่ปรากฏเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวความผูกพันระหว่างครอบครัวพานิชสมัยที่มีต่อพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาตั้งแต่รุ่นพ่อจนกระทั่งรุ่นลูก รวมถึงความเชื่อมโยงระหว่างครอบครัวหัตถะกุลและ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากหนึ่งในสมาชิกของครอบครัว คือ แดน หัตถะกุล ได้เข้าพิธีวิวาห์กับ มัดมุก แพรดาว พานิชสมัย ลูกสาวของพลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย ซึ่งเป็นนายทหารคนสนิทของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งในครั้งนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับเชิญให้เป็นประธานในพิธี

ด้วยปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้ แดน หัตถะกุล และพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเกี่ยวข้องกัน จากเหตุผลทั้งหมดนี้จึงเป็นที่มาให้เจ้าของงานวิวาห์อย่าง แดน หัตถะกุล และมัดมุก แพรดาว พานิชสมัย มีความรู้สึกผูกพัน ดังจะเห็นได้จากสรรพนามที่ใช้เรียกแทน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ว่า “คุณปู่ป้าเปรม” และเกิดความอาลัยต่อการจากไปของบุคคลผู้ซึ่งเป็นคนที่ครอบครัวพานิชสมัยให้ความเคารพรัก ทั้งในฐานะทหารคนสนิทของบิดา และญาติผู้ใหญ่ที่ให้ความเมตตามาร่วมยินดีในวันเริ่มต้นชีวิตคู่ ดังเนื้อความต่อไปนี้

“พานิชสมัย” เป็นอีกหนึ่งครอบครัวที่อยู่ใกล้ชิดพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วย เพราะหัวหน้าครอบครัวอย่างพลเอก ไพโรจน์ พานิชสมัย ผู้เป็นบิดาของสองสาวเซเลบริตี้ มัดหมี่-พิมพ์ดาว และมัดมุก-แพรวดาว เคยเป็นนายทหารคนสนิทของพลเอกเปรมมานานหลายปี จนกระทั่งเมื่อลูกสาวคนรอง มัดมุกแต่งงานกับแดน เทตระกุล ทั้งคู่ยังได้ไปทำพิธีหมั้นที่บ้านสี่เสาเทเวศร์ ซึ่งได้รับเกียรติจากพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ เป็นประธานในพิธี ซึ่งคุณมัดมุกเคยกล่าวกับ HELLO! ว่า

“มัดมุกได้รับความเมตตาจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งมัดมุกเคารพนับถือคุณปู่มาตั้งแต่เด็ก และรักคุณปู่เสมือนคนในครอบครัว มาเป็นประธานในวันมงคลชีวิตคู่ คุณปู่กรุณาทำให้พรและมอบโอวาทแก่เราทั้งสองให้ครองรักกันอย่างสุขสมบูรณ์ เพื่อเป็นเกียรติแด่วงศ์ตระกูลสืบไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด บุญบารมีที่ยิ่งใหญ่ที่เราทั้งสองได้รับ จะส่งเสริมผลักดันให้เราทั้งสองยึดมั่นในความกตัญญูรู้คุณ ตอบแทนพระคุณแผ่นดินภูมิกำเนิด ให้สมดังเจตนารมณ์ของรัฐบุรุษไทยสืบไป ตอนที่คุณปู่พูดว่ารู้สึกเป็นเกียรติเราตื่นเต้นมากแล้วก็เสียน้ำตาเลย”

และเมื่อเช้าที่ผ่านมา ครอบครัวพานิชสมัย ต้องพบกับข่าวสูญเสีย เมื่อรัฐบุรุษ 2 แผ่นดิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ถึงแก่อสัญกรรมอย่างสงบในอายุ 99 ปี เมื่อเวลา 9:00 ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า คู่รักคนดัง “แดน เทตระกุล” และ “มัดมุก-แพรวดาว พานิชสมัย เทตระกุล” ได้โพสต์ข้อความอาลัยแต่ประธานองคมนตรีผ่านอินสตาแกรมส่วนตัวความว่า

“กระผมขอแสดงคำอาลัยแต่การจากไปของ พลเอก พลเรือเอก พลอากาศเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธาน องคมนตรี รัฐบุรุษ ที่ปรึกษาและกรรมการในคณะอำนวยการจัดงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก อดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัวและนายกรัฐมนตรีไทยคนที่ 16

บุญบารมีที่ท่านสั่งสมสร้างมาตลอด 99ปี ทั้งทางธรรม ทางโลก และทางการเมือง เป็นบทพิสูจน์แล้วว่าการบำเพ็ญคุณงามความดีตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเกิด เป็นภารกิจหลักที่ทุกคนควรยึดมั่น ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตราบวันสุดท้ายของชีวิต ถวายทอดเจตนารมณ์ให้ลูกหลานชาวไทยได้สืบสานวัฒนธรรม การประพฤติชอบโดยหน้าที่ของความเป็นไทยให้ประเทศชาติร่มเย็นเป็นสุข รู้รักสามัคคีเข้มแข็งมั่นคงเป็นปึกแผ่นเดียวกัน ตลอดถึงวันสุดท้ายของชีวิตชาวไทยทุกคน ด้วยความเคารพรักยิ่งจากใจลูกหลานชาวไทย” พร้อมลงชื่อ แดน เทตระกุล”

ส่วนคุณมัดมุกนั้นได้โพสต์ภาพพลเอกเปรม พร้อมกับข้อความลงในไอจีสตอรี่ว่า “You will be missed and forever remembered” คุณปู่ป้าเปรม

สุดท้ายนี้ HELLO! ขอร่วมแสดงความเสียใจต่อการจากไปของรัฐบาล 2 แผ่นดิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มา ณ ที่นี้ด้วย²³⁸

หากพิจารณาตัวอย่างเนื้อหาที่ปรากฏจะพบว่า เว็บไซต์ Hello! Thailand ไม่ได้ทำหน้าที่ในฐานะสื่อที่นำเสนอข่าวสารหรือความเป็นไปที่เกิดขึ้นในสังคมให้ผู้อ่านได้รับรู้เท่านั้น แต่เนื้อหาที่เลือกนำมาถ่ายทอดยังสามารถสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหลากหลายมิติด้วยเช่นกัน **มิติแรก** คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และครอบครัวพานิชสมัย โดยเฉพาะ มัดมุก แพรดาว พานิชสมัย และ แดน เหวตระกูล ที่ได้รับเกียรติจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นประธานในพิธีวิวาท์ จนขยายผลไปสู่ความคิดและความรู้สึกอาลัยของบุคคลทั้งสอง หลังจากที่ได้ทราบข่าวการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ส่วน**มิติที่ 2** คือ การแสดงให้เห็นถึงความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำและสร้างไว้ขณะที่ยังมีชีวิต โดยเฉพาะประเด็นเรื่อง “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” จนกลายเป็นที่มาของการรับรู้และจดจำอย่างกว้างขวาง ซึ่งเรื่องราวด้านนี้ถูกถ่ายทอดซ้ำจนเป็นเสมือนภาพลักษณ์ประจำตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันนำไปสู่การพัฒนากลายเป็นความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคม

สำหรับ**มิติสุดท้าย** ข้อมูลดังกล่าวจะเป็นเสมือนหลักฐานที่เข้ามาช่วยยืนยันว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน คือหนึ่งในความทรงจำที่กลุ่มคนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังจะเห็นได้จากการปรากฏซ้ำของเรื่องราวด้านนี้เช่นเดียวกับในพื้นที่สาธารณะอื่นๆ ที่กล่าวมาก่อนหน้า โดยข้อมูลจาก มัดมุก แพรดาว พานิชสมัย และ แดน เหวตระกูล ในฐานะบุคคลที่มีชื่อเสียงของสังคมไทย จะเป็นเสมือนกระบอกเสียงที่ช่วยส่งต่อเรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แพร่กระจายออกไป ประกอบกับเมื่อเรื่องราวด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่ปรากฏในพื้นที่เว็บไซต์ Hello! Thailand สอดคล้องกับข้อมูลหรือเรื่องราวที่ปรากฏในพื้นที่สื่ออื่นๆ ด้วยแล้ว จึงยังเป็นการสนับสนุนและตอกย้ำให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านนี้มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ข้อมูลจากบุคคลที่มีชื่อเสียงในสังคม ได้แก่ มัดมุก แพรดาว พานิชสมัย และ แดน เหวตระกูล ได้ทำหน้าที่ในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นในสังคม ข้อความที่ปรากฏในคำไว้อาลัยของบุคคลทั้งสองจึงเป็นเสมือนชิ้นส่วนสำคัญที่ช่วยต่อเติมให้เรื่องราว ด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการผลิต

²³⁸Hello! Thailand, มัดมุก-แดน เหวตระกูล โพสต์อาลัยถึง “คุณปู่ป้าเปรม” ติณสูลานนท์, เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://th.hellomagazine.com/celebrity/celebrity-news/mutmook-dan-pray-respect-prem-tinnasulanonda/>

สร้างต่อไป และมีพลังจนสามารถก่อตัวเป็นวาทกรรมสาธารณะที่คนในสังคมยอมรับ นับเป็นการสืบทอดความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ดำเนินต่อไปชีวิตหลังมรณกรรมได้

ดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบคำไว้อาลัยและปรากฏอยู่ในพื้นที่สาธารณะอย่างเว็บไซต์ต่างๆ นับเป็นพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงการรับรู้ของผู้อ่านตลอดจนคนในสังคมได้สะดวกและรวดเร็ว ทั้งยังมีอิทธิพลต่อสังคมในวงกว้างด้วยเช่นกัน กล่าวคือ นอกจากผู้อ่านในประเทศไทยจะสามารถรับรู้เรื่องราวข่าวสารเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาภายหลังจากการอสัญกรรมแล้ว คนนอกประเทศก็ยังสามารถรับรู้เรื่องราวและเหตุการณ์เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เกิดขึ้นได้ทันทีเช่นเดียวกับที่คนในประเทศรับรู้ ทั้งยังสามารถคงอยู่ในสังคมได้เป็นระยะเวลายาวนาน เว็บไซต์จึงนับเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการเผยแพร่ข้อมูลด้านต่างๆ ไปสู่บุคคลทั่วไป ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีอิสระและเปิดโอกาสให้คนทั่วไปในสังคมสามารถใช้พื้นที่สาธารณะดังกล่าว เพื่อเผยแพร่และส่งต่อเรื่องราว รวมถึงข้อมูลต่างๆ ได้อีกด้วย ดังที่มีบุคคลจากหลากหลายสถานะ เช่น ชาวจังหวัดสงขลา (บุคคลร่วมถิ่นกำเนิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์) ศิลปินของไทย ผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม เป็นต้น ออกมานำเสนอและส่งต่อเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ภายหลังชีวิตมรณกรรม

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลข้างต้นไม่ได้ถูกสร้างขึ้นเพียงเพราะต้องการใช้แสดงออกถึงความอาลัยต่อการจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่เนื้อหาที่ปรากฏในคำไว้อาลัยยังสามารถบอกเล่าถึงคุณความดีต่างๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ จนนำไปสู่การรับรู้และจดจำอย่างกว้างขวางในสังคม โดยเฉพาะการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ซึ่งเป็นเรื่องที่ถูกนำมาถ่ายทอดและผลิตซ้ำผ่านคำไว้อาลัยเป็นจำนวนมาก จนกล่าวได้ว่าเป็นความทรงจำของสังคมไทย ดังนั้น เมื่อเรื่องราวด้านดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดซ้ำจากแต่ละบุคคลที่มีความน่าเชื่อถือในสังคมผ่านคำไว้อาลัยเป็นจำนวนมาก จึงไม่เพียงแต่เป็นการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของเรื่องราวด้านนี้เท่านั้น แต่ยังมีผลต่อมุมมองความคิดของผู้อ่านและอาจสามารถทำให้เกิดความคิดเห็นที่คล้อยตามได้ เนื่องจากเนื้อหาในคำไว้อาลัยเป็นเสมือนข้อมูลที่ได้รับการคัดกรองมาจากบุคคลที่ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือในสังคม ไม่ว่าจะเป็นตัวแทนของชาวจังหวัดสงขลา ที่มีสถานะเป็นอาจารย์ประจำสาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี หรือข้าราชการกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, ศิลปินแห่งชาติของไทยอย่าง เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ หรือแม้แต่ มัดมุก แพรดาว พานิชสมัย และ แดน เหวระกูล ซึ่งเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคม ล้วนแล้วแต่เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความคิดและความเชื่อของผู้อ่าน

การปรากฏซ้ำของเนื้อหาจึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นปฏิบัติการหนึ่งในการสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่กลุ่มคนมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ในอีกด้านหนึ่งยังสามารถหล่อหลอมทัศนคติของผู้อ่าน (ซึ่งเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม) เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นไป

ในทิศทางเดียวกับข้อมูลที่ปรากฏในคำไว้อาลัยได้อีกด้วย กล่าวได้ว่าเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบุคคลที่มีสถานะทางสังคมอันหลากหลายในรูปแบบคำไว้อาลัย สามารถส่งอิทธิพลต่อการรับรู้และความเชื่อของบุคคลในสังคม จนพัฒนากลายเป็นวาทกรรมสาธารณะหรือชุดความคิดเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ถูกสร้างขึ้นจากบุคคลทั่วไป อันเป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากสังคม จนกลายเป็นหนึ่งในความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และสามารถขยายผลไปสู่การชုชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นมาอีกครั้งหลังชีวิตมรณกรรม

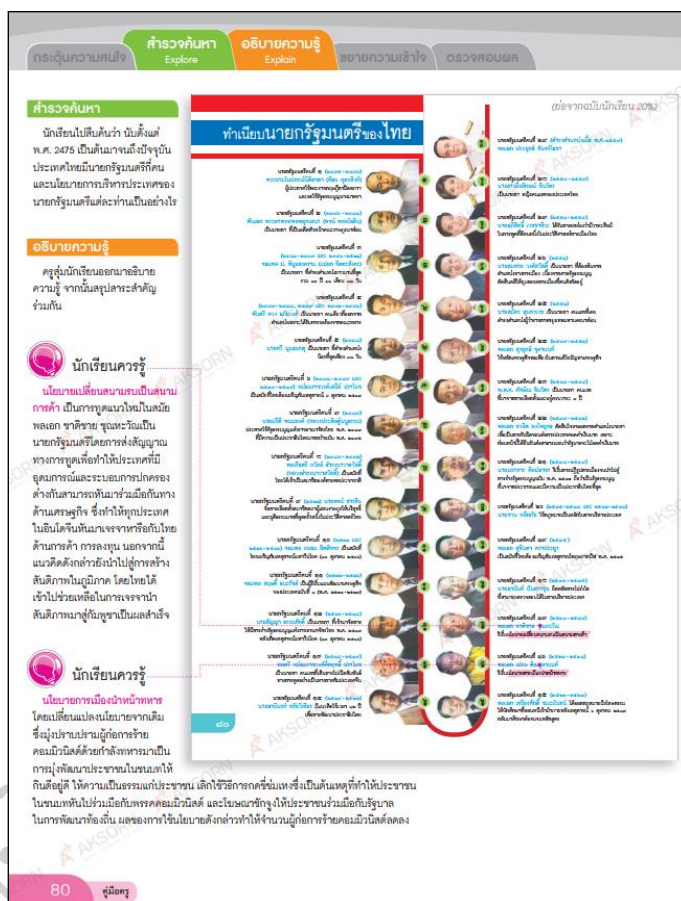
4.2.2 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบหนังสือเรียน

หนังสือเรียน คือสื่อที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้ในการเรียนรู้ และได้รับการกำหนดจากกระทรวงศึกษาธิการให้ใช้สำหรับการเรียนการสอน โดยเนื้อหาจะต้องมีความถูกต้องและสอดคล้องกับหลักสูตร คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ (2522) ได้ระบุถึงรูปเล่มหนังสือเรียนว่า อาจจะมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุดก็ได้ รวมทั้งบอกด้วยว่าอาจใช้ชื่อเรียกต่างๆ กันว่า หนังสือเรียน แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน ก็ได้ ทั้งนี้ในอดีตก่อนหลักสูตรพุทธศักราช 2521 และก่อนหลักสูตรพุทธศักราช 2524 มักเรียกชื่อหนังสือลักษณะนี้ว่า แบบเรียน แต่เปลี่ยนมาใช้ว่า หนังสือเรียน ตามหลักสูตรตั้งแต่พุทธศักราช 2521 เป็นต้นมา เช่น หนังสือเรียนภาษาไทย ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ที่เรียกกันทั่วไปว่า ชุด มานะมานี เป็นต้น²³⁹ ด้วยเหตุนี้ หนังสือที่ใช้ในการเรียนการสอนจึงมีชื่อเรียกว่า “หนังสือเรียน” เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

หนังสือเรียนนับเป็นสื่อชนิดหนึ่งที่มีความจำเป็นสำหรับทุกสถานศึกษาและผู้เรียนทุกระดับชั้น เนื่องจากสามารถใช้เป็นหลักหรือเป็นส่วนประกอบในการศึกษารายวิชาต่างๆ ตามระดับชั้นของผู้เรียน หนังสือเรียนจึงเป็นเสมือนแหล่งข้อมูลที่จะช่วยสร้างความเข้าใจด้านเนื้อหา และทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น อีกทั้งหากพิจารณาในแง่ของเนื้อหาที่ปรากฏแล้ว ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงทิศทางความต้องการและความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้เรียนในแต่ละยุคสมัยได้ ซึ่งจะมีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทสังคมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านความรู้หรือความก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ โดยเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถือเป็นกลุ่มข้อมูลหนึ่งที่ได้รับคัดเลือกและนำมาถ่ายทอดใน “หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3” กลุ่มสาระ

²³⁹ปราณี ปราบริปู และคนอื่น ๆ, “แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม,” วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ. 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 348.

การเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 จากการศึกษาเนื้อหาภายในเล่มพบว่า เรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏอยู่ในหัวข้อ “ทำเนียบนายกรัฐมนตรีของไทย” ดังรูปต่อไปนี้

ภาพที่ 8 ตัวอย่างการนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดในหนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3²⁴⁰

จากรูปข้างต้น ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบเกร็ดความรู้เกี่ยวกับประเด็นเรื่อง “การนำนโยบายการเมืองนำการทหาร” มาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ซึ่งผลจากการนำแนวคิดดังกล่าวนี้มาใช้นอกจากจะทำให้จำนวนผู้ก่อการร้ายลดลงแล้ว ยังส่งผลให้สถานการณ์ต่างๆ คลี่คลายและสามารถกลับเข้าสู่สภาวะ

²⁴⁰อมรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่นๆ, หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2551), 80.

ปกติ โดยเนื้อหาส่วนนี้ถูกนำมาถ่ายทอดเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการบอกเล่าถึงประวัติผลงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรีคนที่ 16 ของประเทศไทย มีใจความว่า

นโยบายการเมืองนำหน้าทหาร โดยเปลี่ยนแปลงนโยบายจากเดิมซึ่งมุ่งปราบปราม ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ด้วยกำลังทหารมาเป็นการมุ่งพัฒนาประชาชนในชนบทให้อยู่ดีกินดี ให้ความสำคัญธรรมแก่ประชาชน เลิกใช้วิธีการกดขี่ข่มเหงซึ่งเป็นต้นเหตุที่ทำให้ประชาชนใน ชนบทหันไปร่วมมือกับพรรคคอมมิวนิสต์ และโฆษณาชักจูงให้ประชาชนร่วมมือกับรัฐบาลใน การพัฒนาท้องถิ่น ผลของการใช้นโยบายดังกล่าวทำให้จำนวนผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ลดลง²⁴¹

การที่ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวส่วนนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาถ่ายทอดแทน เรื่องราวในมิติอื่น นั้นเพราะปัญหาภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ถือเป็นปัญหาสำคัญที่สะสมเรื้อรัง ในประเทศมาเป็นเวลานาน และยังไม่มียุทธศาสตร์คนใดสามารถแก้ไขหรือจัดการปัญหาดังกล่าวนี้ได้ แต่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และคณะ คือ กลุ่มคนที่สามารถเข้ามาจัดการปัญหานี้ให้คลี่คลาย ตั้งแต่ยังดำรงตำแหน่งแม่ทัพภาคที่ 2 จนกระทั่งได้รับการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ปัญหาพรรค คอมมิวนิสต์ได้หวนย้อนมาอีกครั้ง จึงส่งผลให้ในเวลาต่อมารัฐบาลของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 66/2523 เพื่อนำมาใช้เป็นนโยบายสำคัญในการปราบปรามพรรค คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยคำสั่งนี้กำหนดให้มีการจัดการกับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองและประชาธิปไตย โดยออกกฎหมายนิรโทษกรรม ให้แก่บรรดาพรรคคอมมิวนิสต์ที่ต้องการหนีออกจากป่ากลับเข้าเมืองอีกครั้ง จึงทำให้สถานการณ์ ความรุนแรงของพรรคคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ต่าง ๆ เริ่มคลี่คลายและเสื่อมกำลังลง ผลจากความสำเร็จ ครั้งนี้ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นอย่างยิ่งจนแพร่กระจายไปสู่สังคมในวง กว้าง ก่อให้เกิดการรับรู้อย่างกว้างขวางและนำไปสู่การเกิดเป็นภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลา นนท์ ขึ้นมา อันจะขยายผลกลายเป็นความทรงจำที่ปรากฏในสังคมต่อไป

เรื่องราวที่ปรากฏในสื่อรูปแบบทางการอย่างหนังสือเรียน ถือเป็นหลักฐานชิ้นสำคัญที่จะ เข้ามาทำหน้าที่ในการสนับสนุนให้เรื่องราวในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ด้านการเป็นบุคคลที่นำ แนวคิด “การเมืองนำการทหาร” มาใช้ในการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ของพลเอก เปรม ติณสูลา นนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่นและเด่นชัด ทั้งยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า

²⁴¹ ณรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่นๆ, หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พ.ศ. 2551, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์, 2551), 80.

เรื่องราวดังกล่าวนี้คือสิ่งที่อยู่ในการรับรู้และจดจำ จนก่อเกิดเป็นความทรงจำที่กลุ่มคนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ การถ่ายทอดซ้ำซึ่งเป็นปฏิบัติการหนึ่งภายใต้แนวคิดด้านความทรงจำ วัฒนธรรม จึงเป็นประจักษ์พยานที่จะช่วยยืนยันให้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะเดียวกัน ข้อมูลที่ปรากฏในหนังสือเรียนก็ยังมีบทบาทในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้คงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้ต่อไป โดยใช้ **หนังสือเรียน รายวิชา พื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3** เป็นพาหะของความทรงจำ

อย่างไรก็ตาม แม้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดผ่าน หนังสือเรียนจะมีขนาดสั้น แต่หากพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏอย่างถี่ถ้วนจะพบว่า นอกเหนือจาก เรื่องราวดังกล่าวจะมุ่งนำเสนอเพื่อชี้ให้ผู้เรียนได้เห็นถึงความสามารถและผลงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนายกรัฐมนตรี ที่สร้างคุณูปการให้แก่สังคมและประเทศแล้ว ในอีกด้านหนึ่ง เรื่องราวด้านการเป็นบุคคลที่นำแนวคิดการเมืองนำการทหารมาใช้ในการปราบปรามภัยคุกคามจาก พรรคคอมมิวนิสต์ให้คลี่คลายลงได้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ยังส่งผลต่อการรับรู้ของผู้เรียน ได้อย่างกว้างขวาง และเป็นเครื่องมือที่ทรงอิทธิพลต่อมุมมองความคิดของผู้เรียนด้วย เนื่องจาก **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ม.3** เป็นสื่อที่ผู้เรียนทุกคนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของทุก ๆ ปีจะต้องใช้ในการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนั้น หนังสือเรียนจึงถือเป็นสื่อ ประเภทหนึ่งที่ทรงพลังและสามารถเข้าถึงผู้เรียนที่เป็นเยาวชนในประเทศไทยได้โดยตรง

การเลือกนำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านดังกล่าวมาถ่ายทอดผ่าน หนังสือเรียนจึงถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพ และเป็นหนทางสำคัญในการสร้างชุดความคิดเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เดินทางไปสู่การรับรู้ของผู้เรียนได้อย่างดียิ่งอีกวิธีหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถจดจำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ตั้งแต่วัยเยาว์ อันเป็นการหล่อหลอมและปลูกฝังความคิดของเยาวชนให้เกิดการจดจำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ยาวนานและคงทนมากยิ่งขึ้น และมีมุมมองความคิดต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในทิศทางที่ผู้เขียนซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมต้องการให้จดจำ

จึงกล่าวได้ว่า หนังสือเรียนคือพื้นที่ที่สามารถสร้างความทรงจำที่ทรงพลังเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แพร่กระจายและปรากฏในสังคม โดยความทรงจำดังกล่าวนี้จะทำหน้าที่ในการส่งต่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปสู่วงกว้างจนมีอำนาจต่อความคิดของ เยาวชน และนำไปสู่การเป็นวาทกรรมสาธารณะหรือชุดความคิดที่สร้างขึ้นโดยบุคคลในสังคม เพื่อใช้ในการอธิบายถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นมาในที่สุด โดยอาศัยการผลิตซ้ำ ในพื้นที่สื่อรูปแบบต่างๆ ทั้งหนังสือแนวชีวประวัติ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ คำไว้อาลัย พิธีรำลึก โดยเฉพาะหนังสือเรียนเป็นเครื่องมือ

4.2.3 วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในรูปแบบสถานที่

สถานที่เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่สามารถใช้ในการสร้างวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสังคมได้ จากการศึกษาเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการนำเสนอในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ แล้ว พบสถานที่ในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยที่มีการนำชื่อรวมถึงเรื่องราวด้านใดด้านหนึ่งของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการตั้งชื่อ เช่น สถานศึกษา อาคารภายในหน่วยงาน เป็นต้น แต่เมื่อผู้วิจัยได้พิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และสถานที่แต่ละแห่งแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า เพราะเหตุใดเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงถูกนำไปถ่ายทอดผ่านพื้นที่เหล่านั้น ในเมื่อสถานที่บางแห่งตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ได้มีความเกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ในการทำงานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มากเท่าใดนัก ทำให้ผู้วิจัยต้องไปค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ที่ปรากฏชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เพิ่มเติม ผลจากการสืบค้นพบว่า สาเหตุที่ชื่อและเรื่องราวที่มีความเกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการนำเสนอและปรากฏในสถานที่แต่ละแห่งมีที่มาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นการอนุญาตจาก พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ใช้ชื่อของตนเป็นชื่อสถานที่ การให้ความอนุเคราะห์หรือสนับสนุนด้านการเงินและด้านต่าง ๆ แก่สถานที่นั้น ทำให้มีการนำชื่อหรือเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของสถานที่

ตัวอย่างสถานที่ประเภทแรกที่ปรากฏการนำชื่อและข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอด ได้แก่ สถานศึกษา ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา การเรียนการสอน หรือวิชาความรู้เป็นสำคัญ ตัวอย่างของสถานศึกษาที่มีการนำชื่อเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอด ได้แก่ **โรงเรียนเปรมติณสูลานนท์** ซึ่งเป็นสถานที่ที่บ่งบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างเด่นชัด ดังจะเห็นได้จากชื่อของโรงเรียนที่ตั้งมาจากชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยที่มาของการก่อตั้งโรงเรียนแห่งนี้ปรากฏอยู่ในพื้นที่สาธารณะอย่างเว็บไซต์โรงเรียน ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่ผู้คนจำนวนมากสามารถเข้าถึงได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ดังที่ปรากฏอยู่ในข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนว่า

โรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ เดิมเป็นสาขาโรงเรียนน้ำพองศึกษา อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งอยู่บนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ประเภทพลเมืองใช้ร่วมกันระหว่างเลขที่ 5542 แผ่น 38 ราชการกระทรวงมหาดไทย (โคกโรงเรียนสาธารณะประโยชน์) บ้านหนองกุ้งซีกวง หมู่ที่ 5 ตำบลบัวเงิน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เนื้อที่ 67 ไร่ 2 งาน 66 ตารางวา มีอาณาเขตทิศเหนือจดทางสาธารณะประโยชน์ ทิศใต้จดที่ดินเอกชน น.ส.3ก เลขที่ 2365 ทิศตะวันออกจดโรงเรียนบ้านหนองกุ้งซีกวงและทาง

สาธารณะประโยชน์ และทิศะวันตกจดที่ดินที่มีการครอบครอง เปิดทำการเรียนการสอนครั้งแรกเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2534 ได้รับประกาศจัดตั้งเป็นโรงเรียนรัฐบาลตั้งใหม่ ชื่อโรงเรียนหนองกุงวิทยายน เมื่อวันที่ 10 เมษายน 2535 ต่อมาโรงเรียนได้รับความกรุณาจาก ฯพณฯ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษอนุญาติ และกระทรวงศึกษาธิการเห็นชอบให้เปลี่ยนชื่อโรงเรียนจากเดิม เป็นโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2545 สังกัดกองและกรมเดิม และวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2551 โรงเรียนได้ถ่ายโอนไปสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น ตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการกระจายอำนาจสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น²⁴²

ข้อมูลข้างต้นเป็นการอธิบายให้เห็นถึงที่มาของชื่อโรงเรียน “เปรมติณสูลานนท์” ว่าเกิดขึ้นมาจากความเห็นชอบของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หากพิจารณาเนื้อหาดังกล่าว แม้ข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่เว็บไซต์โรงเรียนจะไม่ได้มุ่งเน้นให้เห็นถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ทำให้แก่โรงเรียน แต่หากวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อนุญาติให้นำชื่อไปตั้งเป็นชื่อของโรงเรียนแล้ว สามารถเชื่อมโยงไปสู่ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในมิติปัจเจกบุคคล ดังที่มีการกล่าวถึงในบทที่ 3 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ อันแสดงให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่เติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษา ดังนั้น จึงเห็นคุณค่าของการศึกษาหาความรู้ และนำแนวคิดดังกล่าวมาใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต จนกลายเป็นที่จดจำของครูและเพื่อนนักเรียน ในด้านการเป็นผู้มีความประพฤติและอุปนิสัยที่ขยันหมั่นเพียร มีระเบียบวินัย และตั้งใจศึกษาเล่าเรียนตามแนวทางที่ได้รับการหล่อหลอมมาจากบิดามารดา ทั้งนี้ เมื่อผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัตินำเรื่องราวส่วนนี้ไปถ่ายทอดซ้ำ จึงถือเป็นการเน้นย้ำให้ภาพลักษณ์ด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติยิ่งมีความโดดเด่นในขณะเดียวกันก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ของกลุ่มคนหรือผู้เขียนได้ อันจะนำไปสู่การเผยให้เห็นถึงความทรงจำที่กลุ่มคนและสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

สาเหตุที่ผู้วิจัยกล่าวเช่นนี้ เนื่องจากการถ่ายทอดซ้ำหรือการปรากฏซ้ำนับเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ผูกโยงอยู่กับแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งจะมุ่งให้ความสำคัญกับเรื่องของการถ่ายทอดซ้ำหรือผลิตซ้ำข้อมูล หากข้อมูลหรือเรื่องราวชุดใดปรากฏความถี่เป็นจำนวนมาก ทั้งในพื้นที่สื่อประเภทเดียวกันและต่างประเภทแล้ว สามารถอนุมานได้ว่า ข้อมูลเหล่านี้คือตัวแทนของ

²⁴²โรงเรียนเปรมติณสูลานนท์, **ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน**, เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ptn-school.ac.th/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B8%B2/>

เรื่องราวที่สังคมรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงกล่าวได้ว่า แม้ข้อมูลที่ปรากฏในเว็บไซต์ของโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ จะไม่ได้นำเสนอเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ก็ตาม แต่ชื่อโรงเรียนสามารถเป็นหลักฐานที่เข้ามาช่วยเติมเต็มและสนับสนุนให้ภาพลักษณ์ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นผู้เห็นความสำคัญของการศึกษา ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่นและเด่นชัดได้ ทั้งยังเป็นการเน้นย้ำให้เห็นว่าเรื่องราวนี้คือความทรงจำที่อยู่ในสังคม อันเป็นหนทางหนึ่งที่มีส่วนในการสร้างวาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษาได้เกิดขึ้น และกลายเป็นชุดความคิดที่มีอิทธิพลต่อคนในสังคมจนเป็นที่ยอมรับในวงกว้าง

สถานที่ประเภทต่อมาที่แสดงให้เห็นถึงการนำข้อมูลและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปถ่ายทอด ได้แก่ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารจัดการของคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ถือเป็นอีกหนึ่งสถานที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากในวันครบรอบอายุ 99 ปี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความประสงค์ที่จะทำเพื่อสาธารณประโยชน์ จึงมอบเงินสนับสนุนแก่โรงพยาบาลจำนวนทั้งสิ้น 100 ล้านบาท เพื่อนำไปใช้ดำเนินงานทางการแพทย์ ซึ่งในเวลาต่อมาโรงพยาบาลได้นำเงินส่วนนี้ไปใช้ในการก่อสร้างอาคารสำหรับเป็นศูนย์รับบริจาคอวัยวะเพื่อใช้ในการผ่าตัดหัวใจ และตั้งชื่ออาคารว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” พร้อมทั้งตั้งชื่อศูนย์รับบริจาคนี้ว่า “ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์” ดังข้อมูลที่ปรากฏในสื่อสาธารณะอย่างเว็บไซต์ฐานเศรษฐกิจว่า

วันนี้ (26 สิงหาคม 2565) เวลา 13.05 น. ณ อาคารศรีเวชวัฒน์ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นายวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานในพิธีบวงสรวงวางศิลาฤกษ์อาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” และพิธีเปิด “ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์”

ซึ่งเกิดจากคำริที่จะตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เนื่องในโอกาสครบรอบอายุมงคล 99 ปีของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยมอบเงินจำนวน 100 ล้านบาท เพื่อสนับสนุนในการดำเนินการจัดทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นสาธารณกุศล หรือสาธารณประโยชน์ เพื่อสังคมและประเทศชาติ

มีลักษณะเป็นอาคาร 5 ชั้น ใช้เป็นศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และหอเกียรติยศ รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (Hall of Fame) เพื่อ

จารึกเกียรติประวัติ คุณงามความดี และการเสียสละไว้เป็นแบบอย่างให้อนุชนคนรุ่นหลังได้
ศึกษาและยึดเป็นแนวปฏิบัติสืบต่อไป²⁴³

ข้อมูลข้างต้นที่ปรากฏในเว็บไซต์ฐานเศรษฐกิจ ไม่เพียงช่วยแพร่กระจายเรื่องราวและคุณ
ความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำเพื่อวงการแพทย์ ตลอดจนประโยชน์สาธารณะให้เป็นที่รับรู้
ในวงกว้างเท่านั้น แต่ชื่ออาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” และ “ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ
99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างการ
จดจำรวมถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้น โดยอาศัยชื่อสถานที่ที่เป็น
พาหะ เนื่องจากชื่ออาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เป็นเสมือนสิ่งแทนตัวของพลเอก
เปรม ติณสูลานนท์ การนำปณิธานมาใช้เป็นชื่ออาคารจึงถือเป็นหนทางหนึ่งในการส่งต่อเรื่องราวของ
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แพร่กระจายออกไป ขณะเดียวกันก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงทัศนคติในการ
ดำเนินชีวิตที่มุ่งทำเพื่อประโยชน์ของแผ่นดิน อันเป็นหนทางหนึ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ใน
การแสดงออกถึงความกตัญญูในฐานะประชาชนคนหนึ่ง เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่
ได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบของชื่ออาคาร จึงช่วยเน้นย้ำให้เห็นว่า การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินคือ
เรื่องราวที่อยู่ในการรับรู้และจดจำของกลุ่มคน ขณะเดียวกันก็เป็นส่วนหนึ่งที่เข้ามาเติมเต็มให้เรื่องราว
ด้านนี้ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติมีความหนักแน่น นับเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำ
เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่สังคมมีส่วนร่วมกันอย่างชัดเจน

สำหรับศูนย์รับบริจาคอวัยวะที่ชื่อว่า “ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณ
สูลานนท์” ถือเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีความสำคัญไม่ต่างจากอาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณ
แผ่นดิน” นั่นเพราะการใช้ชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นส่วนหนึ่งในการตั้งชื่อศูนย์รับ
บริจาค ไม่เพียงแต่สะท้อนให้สังคมได้รับรู้ถึงความเกี่ยวพันระหว่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และ
สถานที่แห่งนี้เท่านั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งศูนย์รับบริจาคฯ ยังเป็นพื้นที่ที่สามารถใช้ในการแสดงออกถึง
การยกย่อง เชิดชู และให้เกียรติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้ประกอบคุณงามความดี
ให้แก่วงการแพทย์และสาธารณสุข โดยใช้วิธีการสนับสนุนทางการเงินและทำให้เกิดศูนย์รับ
บริจาคแห่งนี้ขึ้นมา ศูนย์รับบริจาคนี้จึงเป็นสถานที่ที่สะท้อนให้เห็นถึงผลพวงความดีของพลเอก เปรม
ติณสูลานนท์ ที่มอบไว้ให้แก่สังคม ซึ่งเมื่อข้อมูลเหล่านี้ได้รับการนำเสนอและเผยแพร่ไปสู่สาธารณชน
โดยอาศัยพื้นที่ออนไลน์เป็นสื่อกลาง จึงเข้าถึงและมีผลต่อการรับรู้ของกลุ่มคนเป็นจำนวนมาก ทำให้
เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถแพร่กระจายไปอย่างกว้างขวาง ไม่เฉพาะแต่ใน

²⁴³ฐานเศรษฐกิจ, ภาพชุด วาณิชลาคฤกษ์ “Hall of Fame ทอเกียรติยศ” พล.อ.เปรม ติณ
สูลานนท์, เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/politics/538057>

ประเทศไทยเท่านั้น แต่คนไทยรวมถึงคนต่างชาติที่อยู่ต่างประเทศก็ยังสามารถสืบค้นและรับรู้เรื่องราวเหล่านี้ได้เช่นเดียวกัน ทำให้คนทั่วไปเกิดการจดจำ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ไปในทิศทางร่วมกัน

ดังกล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า แม้สถานที่จะเป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างแต่กลับมีบทบาทหน้าที่มากกว่าการเป็นสถานศึกษาหรืออาคารในโรงพยาบาล เพราะชื่อสถานที่รวมถึงชื่ออาคารที่สร้างขึ้นภายในโรงพยาบาล สามารถบอกเล่าถึงความเป็นมาตลอดจนเรื่องราวต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในสถานที่แต่ละแห่งได้ ดังเช่น เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏผ่านชื่อโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์ และชื่ออาคารในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ คือ อาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” และศูนย์บริจาคอวัยวะเพื่อใช้ในการผ่าตัดหัวใจอย่าง “ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ 99 ปี รัฐบาลพลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการนำเสนอผ่านสถานที่แต่ละแห่ง จึงนับเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีอิทธิพลและสามารถสร้างการรับรู้จดจำเกี่ยวกับตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้

จากข้างต้น ดังที่กล่าวไปแล้วว่าสถานที่ไม่ได้มีศักยภาพเป็นเพียงสิ่งปลูกสร้างเท่านั้น หากแต่ยังสามารถสร้างและส่งต่อเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งการเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการศึกษา (สะท้อนให้เห็นผ่านชื่อโรงเรียนเปรมติณสูลานนท์) และการเป็นผู้มีความกตัญญูต่อประเทศ ด้วยการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินผ่านการสนับสนุนด้านการเงินให้แก่โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อนำไปใช้ช่วยเหลือผู้คนที่เจ็บป่วยจากโรคหัวใจ (สะท้อนให้เห็นผ่านการตั้งชื่ออาคาร) ดังนั้น สถานที่จึงนับเป็นส่วนสำคัญในการสร้างการรับรู้และจดจำ เพื่อนำไปสู่ “ความทรงจำ” เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ ประกอบกับเมื่อเรื่องราวที่ปรากฏในรูปแบบสถานที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับความทรงจำที่ปรากฏในสื่อรูปแบบอื่นด้วยแล้ว จึงยิ่งตอกย้ำให้เห็นว่า เรื่องราวนี้คือตัวแทนของความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่กลุ่มคนในสังคมรับรู้ร่วมกัน การถ่ายทอดซ้ำตามแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อการรับรู้และความคิดของผู้อ่าน และสามารถทำให้ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏผ่านสื่อรูปแบบอื่นได้รับการพัฒนากลายเป็นวาทกรรมสาธารณะที่สังคมเชื่อถือและยอมรับต่อไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า วาทกรรมสาธารณะคือชุดความคิดที่ถูกสร้างขึ้นโดยบุคคลในสังคม เพื่อใช้ในการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยวาทกรรมสาธารณะจะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยการผลิตซ้ำซึ่งเป็นปฏิบัติการหนึ่งของการศึกษาความทรงจำวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือ เพราะการผลิตซ้ำข้อมูลในพื้นที่สาธารณะและสื่อสาธารณะรูปแบบต่าง ๆ อย่างคำไว้อาลัย หนังสือเรียน หรือสถานที่ สามารถช่วยยืนยันให้ผู้อ่านเชื่อว่า ข้อมูลและเรื่องราวที่ได้รับการนำเสนอคือสิ่งที่สังคมรับรู้และยอมรับร่วมกัน ด้วยเหตุนี้จึงถูกคัดเลือกมาถ่ายทอดและผลิตซ้ำในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเมื่อข้อมูลถูกนำไปถ่ายทอดและผลิตซ้ำผ่านพื้นที่และสื่อต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านซึ่งเป็น

สมาชิกของสังคมสามารถเกิดความคิดเห็นคล้อยตามและเชื่อถือ นั่นหมายความว่าข้อมูลเหล่านี้กำลังมีอำนาจจนสามารถกำหนดกรอบการรับรู้และจดจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ จนทำให้เกิดเป็นวาทกรรมสาธารณะที่สังคมเชื่อถือและยอมรับร่วมกันในที่สุด

4.3 พิธีรำลึก

คำว่า “พิธีรำลึก” เกิดจากศัพท์ 2 คำ ได้แก่ พิธีและรำลึก มารวมกัน โดยคำว่า “พิธี” นั้นมีความหมายตาม พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า “งานที่จัดขึ้นตามลัทธิหรือความเชื่อถือตามขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อความขลังหรือความเป็นสิริมงคล เป็นต้น เช่น พิธีพระราชทานปริญญาบัตร พิธีมงคลสมรส พิธีประสาทปริญญา”²⁴⁴ ส่วนคำว่า “รำลึก” หมายถึง “คิดถึงหรือนึกถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในอดีตได้ เช่น ระลึกถึงความหลัง, รำลึก ก็ว่า”²⁴⁵ ซึ่งอาจหมายรวมไปถึงบุคคลในอดีตด้วยก็ได้ ดังนั้น เมื่อนำคำศัพท์ทั้งสองมารวมกัน พิธีรำลึก จึงมีความหมายว่า งานที่จัดขึ้นเพื่อระลึกถึงเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต รวมถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว แต่โดยส่วนใหญ่มักมีเป้าหมายในการจัดเพื่อระลึกถึงบุคคลที่ล่วงลับเป็นหลัก

หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ริเริ่มการจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นั้น ความต้องการที่จะระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คงไม่ใช่ปัจจัยเพียงประการเดียวที่ทำให้เกิดพิธีรำลึกขึ้น แต่จำเป็นต้องมีความรู้สึกปะปนอยู่ด้วย ซึ่งความรู้สึกที่ว่านี้อาจเป็นความ “กลัวว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะถูกลืม” จึงพยายามหาวิธีที่จะทำให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงมีตัวตนและอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้ต่อไป และหนึ่งในวิธีที่สามารถตอบสนองความกลัวที่จะถูกลืมได้ก็คือ การจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวันครบรอบการอสัญกรรม เพื่อกระตุ้นให้ผู้คนหันมาสนใจและระลึกได้ว่า วันนี้คือวันที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของไทยทั้งในฐานะอดีตรองประธานองคมนตรี นายกรัฐมนตรี และรัฐบุรุษ ถึงแก่อสัญกรรม อันเป็นวิธีการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นในสังคมได้อีกครั้งหลังชีวิตมรณกรรม

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อประเภทพิธีรำลึก พบว่า เรื่องราวที่ได้รับการนำเสนอผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบนี้ นอกจากสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติต่าง ๆ ได้อย่างเด่นชัดแล้ว ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นและเผยแพร่ต่อไปได้ แม้ว่าจะไม่มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม โดยรูปแบบของพิธีรำลึกหรืองานรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

²⁴⁴ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556), 835.

²⁴⁵เรื่องเดียวกัน, 982.

ลานนท์ ที่ปรากฏในพื้นที่ต่าง ๆ นั้น มีลักษณะที่หลากหลาย พบทั้งการแสดงออกผ่านการทำบุญอุทิศส่วนกุศล การแสดงดนตรี ตลอดจนการจัดตั้งกองทุนต่าง ๆ โดยมีรายละเอียดดังนี้

พิธีรำลึกรูปแบบแรก คือ การจัดงานทำบุญอุทิศส่วนกุศล คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา เป็นหนึ่งในองค์กรแรก ๆ ที่ออกมาเคลื่อนไหวถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ภายหลังจากการถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 ด้วยอาการระบบหัวใจล้มเหลว ผ่านการแสดงออกใน 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ การจัดโครงการ “99 ปี ล้านความดี เพื่อรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” โดยร่วมมือกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ในจังหวัดสงขลา เพื่อเป็นการแสดงถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการจะสานต่อแนวคิดสุดท้ายก่อนที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะถึงแก่อสัญกรรม ได้แก่ การก่อตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้ ส่วนรูปแบบที่ 2 คือ การจัดสร้างอาคารที่ชื่อว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ขึ้น โดยชื่อของอาคารไม่เพียงแต่เป็นสิ่งแทนการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ชื่อดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตลอดจนคุณลักษณะประจำตัวในด้านความกตัญญูที่ปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ผ่านมุมมองความคิดและพฤติกรรมที่มุ่งทำเพื่อประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ ซึ่งการแสดงออกทั้ง 2 รูปแบบนี้ ต่างชี้ให้เห็นว่า คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตระหนักถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ให้แก่วงการแพทย์ของภาคใต้ และถึงแม้ในเวลาต่อมา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะถึงแก่อสัญกรรมไปแล้วก็ตาม แต่คุณความดีที่เคยทำก็ยังคงไม่เลือนหายไปจากความทรงจำขององค์กร โดยองค์กรได้แสดงออกมาให้เห็นในรูปแบบของ “การทวนรำลึก” ดังที่ปรากฏในเนื้อหาต่อไปนี้

ด้วยคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ได้จัดโครงการ “99 ปี ล้านความดี เพื่อรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2562 เพื่อระดมทุนสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจ “99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ณ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ เพื่อเป็นสถานที่ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้ ให้มีโอกาสดูแลรักษา พร้อมกับพัฒนาสู่การเป็นศูนย์ปลูกถ่ายอวัยวะให้กับผู้ป่วยที่รอรับบริจาคอวัยวะในภาคใต้ได้อีกด้วย ซึ่งนับเป็นความกรุณาของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่อนุญาตให้ใช้ชื่อ - นามสกุล เป็นชื่อโครงการ อีกทั้งโครงการดังกล่าวเป็นโครงการสุดท้ายที่ท่านมีดำริไว้ก่อนจะถึงแก่อสัญกรรม บัดนี้ศูนย์ผ่าตัดหัวใจ “99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ได้ดำเนินการสร้างเสร็จและเปิดใช้งานแล้วตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2563 อนึ่ง เพื่อเป็นการรำลึกถึงคุณงามความดีของท่าน ทางคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จึงมีแนวคิดในการจัดสร้างอาคาร “เกิดมาต้อง

ตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อใช้เป็นศูนย์รับบริจาคอวัยวะ และหอประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จารึกเกียรติประวัติ คุณงามความดีและการเสียสละเพื่อประเทศชาติของท่าน

ในการนี้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ใคร่ขอเชิญชวนผู้มีจิตศรัทธา ร่วมสานต่อปณิธานของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยร่วมบริจาคเงินสมทบทุนสร้างอาคาร “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงคุณงามความดีของท่านอย่าง ยั่งยืน²⁴⁶

ข้อมูลข้างต้น ปรากฏอยู่ในเพจเฟซบุ๊ก (Facebook) ที่ชื่อว่า “ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” หากพิจารณาเนื้อหาที่ปรากฏโดยละเอียดจะพบว่า เจ้าของเพจหรือคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา สร้างเพจนี้ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อต้องการใช้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางในการสร้างสะพานบุญ และนำเงินบริจาค มาสร้างเป็นศูนย์ผ่าตัดหัวใจ ณ โรงพยาบาลสงขลานครินทร์ ให้แก่ชาวจังหวัดภาคใต้ อันเป็นการสานต่อความตั้งใจของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก่อนการอสัญกรรม โดยใช้ชื่ออาคารว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เพื่อเป็นตัวแทนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และเป็นช่องทางในการแสดงความระลึกถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ให้แก่วงการแพทย์และประชาชนภาคใต้

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊กไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความตั้งใจขององค์กรที่ต้องการแสดงความระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ในอีกมุมหนึ่งเพจเฟซบุ๊กยังสามารถเป็นพื้นที่ในการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้ที่สร้างคุณูปการให้แก่วงการแพทย์ในจังหวัดภาคใต้ ให้แพร่กระจายออกไป เนื่องจากการจัดสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจเป็นเสมือนศูนย์กลางในการช่วยเหลือผู้ป่วยโรคหัวใจในภาคใต้ให้มีโอกาสได้เข้าถึงการรักษาที่รวดเร็ว สะดวกสบาย และทันต่วงทีมากยิ่งขึ้น ไม่ต้องไปกระจุกตัวรอการรักษาอยู่ในภูมิภาคอื่น แนวคิดในการสร้างศูนย์ผ่าตัดหัวใจของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงนับเป็นสิ่งที่สร้างประโยชน์ให้แก่สาธารณะได้อย่างดียิ่ง โดยเฉพาะประชาชนชาวใต้ที่ป่วยด้วยโรคหัวใจ

ดังนั้น เมื่อเพจเฟซบุ๊กมีการถ่ายทอดเรื่องราวด้านนี้กระจายไปสู่พื้นที่สาธารณะ จึงส่งผลให้ประชาชนในวงกว้างสามารถรับรู้เรื่องราวและสิ่งต่าง ๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทำเพื่อสังคมได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาเหล่านี้ปรากฏในช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรมไปแล้ว เนื้อหาดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำหน้าที่ในการส่งต่อเรื่องราว อันสะท้อน

²⁴⁶ ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, เข้าถึงเมื่อ 12

กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/OneForAllDonate/about_details

ถึงคุณูปการของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ปรากฏและคงอยู่ในการรับรู้ของสังคมได้อย่างยาวนาน ยิ่งกว่าชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยเหตุนี้ เพจเฟซบุ๊กจึงนับเป็นสื่อความทรงจำที่น่าพาเรื่องราวจากอดีตรวมถึงปัจจุบันเดินทางไปสู่การรับรู้ของคนในอนาคตได้ ขณะเดียวกันก็ยังเป็นพื้นที่ในการกักเก็บความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้คงอยู่ต่อไปในระยะเวลาที่ยาวนาน ทำให้ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมได้ แม้จะไม่มีตัวตนอยู่บนโลกใบนี้แล้วก็ตาม

การแสดงออกต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในช่วงเวลาภายหลังจากการอสัญกรรม ด้วยวิธีการระลึกถึงนั้น ไม่ได้ปรากฏแต่เฉพาะคณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา เท่านั้น โดย**มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์** ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรที่ถือได้ว่ามีความผูกโยงอยู่กับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหลากหลายมิติ สิ่งแรกๆ ที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การใช้ชื่อของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาตั้งเป็นชื่อมูลนิธิ เนื่องมาจากเหตุผลข้อแรกคือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นผู้ที่สมควรยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่างในฐานะผู้ที่ประกอบคุณงามความดีต่อประเทศด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดีจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับพันธกิจของมูลนิธิที่ต้องการส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติด้านวัฒนธรรมแห่งคุณงามความดีให้ได้รับการสืบทอดต่อไป โดยมูลนิธิจะทำหน้าที่เป็นหน่วยงานในการสรรหาและยกย่องเชิดชูคนดีที่ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้นในสังคม อันเป็นหนทางหนึ่งในการช่วยเหลือสังคมและทำให้คนดีมีคุณภาพมีมากขึ้น ภายหลังจากการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มูลนิธิได้จัดงาน “พิธีบำเพ็ญกุศล ครบรอบ 1 ปี การถึงแก่อสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ขึ้น เพื่อแสดงการระลึกถึงอดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ โดยข้อมูลดังกล่าวได้รับการถ่ายทอดผ่านพื้นที่เว็บไซต์มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีใจความว่า

เมื่อวันอังคารที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ประธานมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในพิธีบำเพ็ญกุศล ครบรอบ 1 ปี การถึงแก่อสัญกรรม ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ณ พระวิหาร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม ถนนเพ็ องนคร แขวงวัดราชบพิธ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้เสด็จฯ มาเป็นประธานฝ่ายสงฆ์²⁴⁷

²⁴⁷มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, **พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ประธานมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในพิธีบำเพ็ญกุศล ครบรอบ 1 ปี การถึงแก่อสัญกรรม**, เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/1st-anniversary-of-death-general-prem/>

จากเนื้อหาที่ปรากฏข้างต้น หากมองอย่างผิวเผินอาจดูคล้ายกับการนำเสนอข่าวสารหรือกิจกรรมที่มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จัดขึ้น เพื่อเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ถึงความเคลื่อนไหวขององค์กร แต่ในทางกลับกัน หากพิจารณาเนื้อหาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่า การจัด “พิธีบำเพ็ญกุศล ครบรอบ 1 ปี การถึงแก่อสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ไม่ใช่งานบุญที่จัดขึ้นเพื่อบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วเท่านั้น แต่งานดังกล่าวยังได้สะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความรู้สึก และความผูกพันของกลุ่มคนในองค์กรที่ยังคงหวงรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อยู่ โดยสิ่งเหล่านี้ถูกถ่ายทอดออกมาให้เห็นในรูปแบบการจัดพิธีบำเพ็ญกุศล หรือเรียกอีกอย่างก็คือพิธีรำลึก ประกอบกับเมื่องานดังกล่าวถูกจัดขึ้นตรงกับวันที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ถึงแก่อสัญกรรมด้วยแล้ว จึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า องค์กรจัดงานนี้ขึ้นเพราะต้องการรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

แม้เนื้อหาที่ผู้วิจัยนำมาถ่ายทอดจะไม่ได้กล่าวถึงเรื่องราวความทรงจำที่กลุ่มคนในองค์กรมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่หากพิจารณาที่พฤติกรรมจะเห็นได้ว่า พิธีบำเพ็ญกุศลถูกจัดขึ้นมาเพราะคุณความดีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เคยสร้างไว้ขณะยังมีชีวิต และเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดและความรู้สึกของคนในมูลนิธิ จนทำให้เกิดการหวงรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นมาในรูปแบบของพิธีบำเพ็ญกุศล ซึ่งพิธีดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นช่องทางในการแสดงความระลึกถึงบุคคลใดบุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ยังสามารถทำให้บุคคลที่ถึงแม้จะไม่มีชีวิตอยู่แล้วอย่าง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงได้รับการกล่าวถึงและอยู่ในการรับรู้จดจำของสังคมไทยได้ต่อไป โดยอาศัยพื้นที่เว็บไซต์มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นช่องทางในการเผยแพร่และส่งต่อเรื่องราวให้กระจายไปสู่วงกว้าง เป็นการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมให้เกิดขึ้นในสังคม

การจัดงานรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ปรากฏขึ้นอีกครั้งในระยะเวลาไม่นานหลังจากที่ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้จัดพิธีบำเพ็ญกุศลเสร็จสิ้น โดยในวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2563 ซึ่งตรงกับวันคล้ายวันเกิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ **จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลปากรอ และเครือข่าย พร้อมกับมูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบท** ได้ร่วมกันจัดงาน “ชาตกาล 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม” ขึ้น เพื่อเป็นการหวงรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บุคคลสำคัญของสังคมไทยที่สร้างคุณูปการในด้านต่าง ๆ ให้แก่ประเทศ ทั้งในมิติ การทหารและการเมือง โดยรูปแบบของงานแบ่งออกเป็น 2 เวลา ภาคเช้าเป็นการจัดพิธีบำเพ็ญกุศลให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ส่วนภาคบ่ายมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทั้งการเปิดศูนย์การเรียนรู้ปลาสวยงามและศูนย์การเรียนรู้สวนเทพยา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การมอบทุนการศึกษาในกิจกรรม 100 ภาพ 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม รวมไปถึงการเสวนาในหัวข้อ “100 ปี ร้อยความดีสืบสานปณิธานเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ดังรายละเอียดในภาพโปสเตอร์ต่อไปนี้

ชาตกาล ๑๐๐ ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม

จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลปากกรอ และเครือข่าย ร่วมกับ มูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบท

ร่วมจัดกิจกรรม

ภาคเช้า - พิธีกรรม ๒ ศาสนา ขอพร และทำบุญทักษิณานุประทาน อุทิศส่วนกุศลแด่ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์

ภาคบ่าย - พิธีเปิดศูนย์การเรียนรู้ปาลาสวยงาม และศูนย์การเรียนรู้สวนเทพยา ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- ชมนิทรรศการ และมอบทุนการศึกษาในกิจกรรม ๑๐๐ ภาพ ๑๐๐ ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม

- เสวนาเรื่อง ๑๐๐ ปี ร้อยความดีสืบสานปณิธานเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน (มีติการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนเข้มแข็ง)

วันพุธที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๓

ณ วัดบ่อทรายเจริญธรรม วัดแหลมจาก มัสยิดบ้านบางไทร มัสยิดบ้านคอนกิง และสวนเทพยา

ภาพที่ 9 โปสเตอร์งาน “ชาตกาล 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม”
ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์²⁴⁸

ข้อมูลที่ได้รับการนำเสนอผ่านโปสเตอร์ เป็นการประชาสัมพันธ์ข่าวสารและกิจกรรมที่จังหวัดสงขลา องค์การบริหารส่วนตำบลปากกรอ และเครือข่าย พร้อมกับมูลนิธิเจริญโภคภัณฑ์พัฒนาชีวิตชนบทจัดขึ้น โดยใช้เพลงเฟซบุ๊กที่ชื่อว่า “เรารัก “ป่า” พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” เป็นช่องทางในการเผยแพร่ หากวิเคราะห์ถึงจุดประสงค์ในการจัดงานดังกล่าว คงปฏิเสธไม่ได้ว่างานนี้ถูกจัดขึ้นเพื่อมุ่งรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นหลัก ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นภายในงาน ซึ่งงานดังกล่าวนี้ไม่ได้สะท้อนให้เห็นเพียงความคิดและความรู้สึกของชาวจังหวัดสงขลาที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ บุคคลผู้ซึ่งสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังเป็นเสมือนเครื่องมือที่ใช้ในการกระตุ้นเตือนให้คนในสังคมโดยเฉพาะชาวภาคใต้หันมาตระหนักถึงพฤติกรรมของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้ง ผ่านกิจกรรมอันหลากหลายที่เชื่อมโยงให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นผู้ที่ประกอบคุณงามความดีและเป็นต้นแบบในการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ทำให้เรื่องราวของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังคงดำรงอยู่ในการรับรู้และจดจำของคนในสังคม

²⁴⁸เรารัก “ป่า” พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, **ชาตกาล 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม**, เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/profile/100044312262126/search/?q=%E0%B8%A3%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81>

หลังจากพิธีรำลึกข้างต้น จังหวัดสงขลาได้ร่วมกันจัดงานเพื่อแสดงการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผู้ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของบ้านเมืองและชาวจังหวัดสงขลาอีกครั้ง ในปี พ.ศ. 2565 ผ่านงานที่ชื่อว่า “วันเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ประจำปี พ.ศ. 2565 เพื่อมุ่งรำลึกถึงคุณงามความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เคยสร้างไว้ ดังข้อมูลต่อไปนี้

“เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” เป็นสัจจะวาจา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีต นายกรัฐมนตรี ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ซึ่งเป็นชาวสงขลาโดยกำเนิด รักชายฝั่งชีวิตและ ถวายทอดสู่บุคคลในวงการต่าง ๆ ตลอดมา เพื่อให้คนไทยตระหนักในความรักชาติ รักแผ่นดิน จงรักภักดี และเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมั่นคง และพร้อมที่จะตอบแทนบุญคุณ ต่อแผ่นดินในทุกวิถีทาง ทั้งการบริหารราชการแผ่นดิน การทหาร และแนะนำอบรมผู้อื่น ล้วน สะท้อนให้เห็นแบบอย่างที่คุณไทยควรนำมาประพฤติปฏิบัติเพื่อความเจริญก้าวหน้าในชีวิต พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับเป็นบุคคลตัวอย่างที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในทุกเรื่อง โดยเฉพาะ การสร้างคน สร้างชาติ ด้วยอุดมการณ์ที่ยึดมั่นทั้งกาย วาจา และใจ คือ เกิดมาต้องตอบแทน บุญคุณแผ่นดิน

ทั้งนี้ เพื่อตระหนักในคุณงามความดีและความซื่อสัตย์ สุจริต ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ที่ได้สร้างสรรค์ไว้ในแผ่นดินอย่างอเนกอนันต์ควรแก่ การจารึกเกียรติประวัติไว้ให้อนุชนได้ศึกษาเรียนรู้ นำมาเป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติ และรำลึกถึงความรัก ความเมตตากรุณา ที่มีต่อเด็กเยาวชน และประชาชนคนไทยทุกหมู่เหล่า อย่างเปี่ยมล้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณูปการต่อแผ่นดินภูมิลำเนาเกิด อีกทั้งเพื่อเป็นการเชิดชู เกียรติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ซึ่งถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2562 จังหวัดสงขลาจึงได้กำหนดให้วันที่ 26 พฤษภาคม ของทุกปี เป็น “วันเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” มุ่งหมายให้ประชาชนทุกหมู่เหล่าในจังหวัด สงขลายึดเป็นวาระสำคัญในการร่วมพลังสร้างความรักความสามัคคี ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนา จังหวัด เพื่อเป็นการสืบสานปณิธาน “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ให้สัมฤทธิ์ผล อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป²⁴⁹

²⁴⁹ ณิชารีย์ หนูบุญ, จังหวัดสงขลา จัดงาน “วันเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ประจำปี พ.ศ. 2565 เพื่อระลึกถึงคุณงามความดี ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ผู้สร้างคุณูปการในการบริหารแผ่นดินอย่างอเนกอนันต์, เข้าถึงเมื่อ 29 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.songkhla.go.th/news/detail/7395>

หากวิเคราะห์ถึงจุดมุ่งหมายของการจัดงานครั้งนี้ สามารถพิจารณาได้ 2 มิติ มิติแรก คือ เพื่อเป็นการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เนื่องจากกลุ่มผู้จัดงานและพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นชาวจังหวัดสงขลาเช่นเดียวกัน ประกอบกับเมื่อยังมีชีวิตอยู่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้สร้างคุณูปการมากมายให้แก่ประเทศ ส่งผลให้มีชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดี ดังนั้น พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของชาวสงขลาจึงเป็นบุคคลที่ชาวสงขลาเคารพรัก ด้วยเหตุนี้จึงมีการจัดงาน “วันเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ขึ้น เพื่อระลึกถึงบุคคลสำคัญของประเทศและจังหวัด ส่วนที่ 2 คือ เพื่อเน้นย้ำให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณความดีของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยการนำข้อมูลรวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ที่เคยทำไว้ในอดีตมาถ่ายทอด เพื่อให้สังคมในวงกว้างรับรู้ และเป็นการวางกรอบความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่สังคม ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการบริหารงานแผ่นดิน การมีความรักชาติและจงรักภักดีต่อสถาบัน ตลอดจนการดำเนินชีวิตภายใต้แนวคิด “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” อันเป็นคุณลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความกตัญญูที่มีต่อประเทศ และเป็นสิ่งที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติด้วยเช่นกัน

ข้อมูลทั้งหมดนี้ได้ช่วยเน้นย้ำและแสดงให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่ของการเป็นผู้มีความกตัญญูต่อแผ่นดิน ซึ่งเป็นคุณสมบัติประจำตัวที่ได้รับการสืบทอดมาจากชีวิตในมิติปัจเจกบุคคล และเมื่อได้เข้ามาดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองและการทหาร พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงนำคุณลักษณะดังกล่าวนี้ติดตัวมาใช้ในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตในมิติอื่นๆ นอกเหนือจากครอบครัว จนทำให้มีภาพลักษณ์ในด้านการเป็นผู้ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ทั้งยังคำนึงถึงประโยชน์ของประเทศเป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาเป็นที่น่าสังเกตว่า ข้อมูลที่ปรากฏในพิธีรำลึกผ่านการทำบุญอุทิศส่วนกุศล โดยส่วนใหญ่ ล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องราวด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินทั้งสิ้น สาเหตุที่แต่ละองค์กรมีการจัดพิธีรำลึกโดยเลือกนำเสนอให้เห็นถึงภาพลักษณ์ด้านนี้ และมีการจัดกิจกรรมที่คล้ายคลึงกันนั้น อาจเพราะในระหว่างที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังมีชีวิต ได้ปฏิบัติหน้าที่ทั้งในฐานะผู้นำทหารและผู้นำทางการเมืองอย่างเต็มกำลังด้วยความทุ่มเทและเสียสละ โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ “การทำเพื่อประเทศ” อันเป็นวิธีการหนึ่งที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ดังคำกล่าวที่ว่า

เราทุกคนมีหน้าที่จะต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่เราอาศัยเกิดมาและเติบโตจนเป็นตัวเราในขณะนี้ ด้วยความสำนึกที่แน่วแน่ว่า เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบที่ต้องทำ หลีกเสียดมิได้...การตอบแทนบุญคุณต่อผู้คนที่หรือสิ่งที่มีบุญคุณต่อเรา เช่น พ่อ แม่ ครู สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ฯลฯ เป็นวัฒนธรรมไทยที่เราพิทักษ์และสืบสานกันมาตั้งแต่สมัยปู่ ย่า ตา ยาย จนถึงปัจจุบัน...

สำหรับตัวผม นั้น ยึดมั่นอยู่เสมอและตลอดไปว่า การตอบแทนบุญคุณแผ่นดินนั้นสำคัญ และยิ่งใหญ่กว่ามากนัก ไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกันได้ หลายท่านได้ทำสิ่งต่างๆ ให้แก่ชาติ บ้านเมือง โดยไม่รู้ว่าสิ่งที่ท่านทำไปนั้น เป็นการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินที่น่าภูมิใจและน่าจดจำอย่างยิ่ง²⁵⁰

ด้วยเหตุนี้ ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงผูกติดอยู่กับเรื่องของการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินเรื่อยมา แม้กระทั่งภายหลังจากการอสัญกรรม ภาพลักษณ์เหล่านี้ก็ยังคงปรากฏอยู่ในการรับรู้จนกลายเป็นภาพจำที่สังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ การปรากฏซ้ำเรื่องราวด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดินผ่านพิธีรำลึกที่จัดขึ้นโดยองค์กรแต่ละแห่ง จึงเป็นเสมือนเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสนับสนุนให้เห็นว่า “การตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” คือหนึ่งในเรื่องราวที่สามารถเชื่อมโยง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และสังคมเอาไว้ด้วยกัน จนถือได้ว่าเป็นความทรงจำที่ปรากฏในสังคม ซึ่งเมื่อเรื่องราวด้านนี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านพื้นที่เพจเฟซบุ๊ก “เรารัก “ป้า” พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” อีกครั้ง นอกจากจะสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่กลุ่มคนในองค์กรซึ่งเป็นตัวแทนหนึ่งของสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว อีกมุมหนึ่งยังเป็นการเผยแพร่เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ปรากฏต่อไป และช่วยให้ชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้รับการฟื้นคืนอีกครั้งหลังการมรณกรรม

พิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รูปแบบต่อมา คือ การจัดแสดงดนตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลาเป็นอีกหนึ่งองค์กรที่ออกมาร่วมรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านงานแสดงดนตรี ซึ่งถือเป็นงานที่มีรูปแบบแปลกใหม่แตกต่างจากหลายองค์กรที่ผ่านมา และที่สำคัญงานดังกล่าวนี้ยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่ตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้อย่างดียิ่ง เพราะเมื่อย้อนกลับไปพิจารณาประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ โดยเฉพาะในพื้นที่วรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว จะเห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลหนึ่งที่มีความรักและชื่นชอบในเสียงดนตรีเป็นอย่างมากจนถูกขนานนามให้เป็นศิลปิน เนื่องจากในขณะที่ยังมีชีวิตไม่ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะอยู่ในตำแหน่งหรือสถานะใดของสังคม ได้แสดงความสามารถด้านการประพันธ์บทเพลง การเล่นดนตรี รวมไปถึงการร้องเพลง ให้สังคมเห็นอยู่เสมอจนเรื่องราวเหล่านี้กลายเป็นที่รับรู้ของสังคมอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้เกิดเป็นภาพลักษณ์ที่คนจดจำและแผ่ขยายไปสู่ความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะของผู้ชายที่มีความเป็น

²⁵⁰ กระทรวงวัฒนธรรม, **จารึกไว้ในแผ่นดิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997), 2562), 75.

ศิลปิน ซึ่งคุณลักษณะด้านปัจเจกบุคคลนี้ได้รับการส่งต่อไปยังชีวิตการเป็นบุคคลสาธารณะด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรี พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นร้องเพลงในพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ จนกลายเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมในวงกว้าง

ภาพที่ 10 พิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบการแสดงดนตรี²⁵¹

การจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านงานแสดงดนตรี จึงนับเป็นช่องทางหนึ่งที่นอกจากจะใช้เพื่อแสดงการระลึกถึงบุคคลผู้ล่วงลับไปแล้ว ในอีกมิติหนึ่งยังเป็นการบ่งบอกให้ทราบว่า พิธีรำลึกไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบที่ตายตัว หรือจำกัดอยู่เพียงการทำบุญและประกอบพิธีบำเพ็ญกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้วเท่านั้น แต่ยังสามารถแสดงออกในรูปแบบอื่นที่มีสีสัน รื่นเรีง ตลอดจนสอดคล้องกับความชื่นชอบและลักษณะนิสัยของผู้ล่วงลับไปแล้วก็ได้ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในเวลาต่อมา องค์กรหลายแห่งมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใหม่ จากเดิมที่เป็นงานทำบุญและอุทิศส่วนกุศลให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวันครบรอบการถึงแก่อสัญกรรม ต่อมาได้เปลี่ยนรูปแบบงานเป็นการมอบความบันเทิงให้แก่ผู้เข้าร่วมงานแทน โดยยังคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์เช่นเดิมนั่นก็คือ “เพื่อรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ตัวอย่างเช่น การจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ของศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่เลือกนำความชื่นชอบส่วนตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านดนตรีและบทเพลงมาใช้เป็นแนวทางใน

²⁵¹เรารัก “ป๋า” พลเอกเปรม ติณสูลานนท์, ร่วมฟังดนตรี รำลึกพระคุณป๋า “เพลงสงขลา... ป๋าเปรม”, เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/rakpaprem/photos/a.458336157673550/1291916567648834/>

การออกแบบกิจกรรม “เพลินใจในสวนป่า” อันประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ได้แก่ การประกวดร้องเพลงลูกกรุง, การประกวดเต้นไลน์แดนซ์, การแสดงมินิคอนเสิร์ตจากนักร้องกิตติมศักดิ์ คุณทิพย์วรรณ ปิ่นภิบาล และนักร้องจากรายการ The Golden Song พร้อมทั้งกิจกรรมวิ่ง - เดิน โดยใส่เสื้อที่ผู้จัดงานออกแบบ เพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์ในการแสดงความระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ดังนี้

ภาพที่ 11 รายละเอียดของการจัดพิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบงานดนตรีที่ปรากฏในเพจเฟซบุ๊ก “ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์”²⁵²

²⁵²ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบาล พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, วันเสาร์ 26 สิงหาคม 2566 มาร่วมรำลึกป่าเปรมกับกิจกรรม “เพลินใจในสวนป่า”, เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567, เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/OneForAllDonate>

จากรายละเอียดที่ปรากฏข้างต้นจะเห็นได้ว่า รูปแบบการจัดพิธีรำลึกดังกล่าวสามารถสร้างบรรยากาศและอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายให้แก่ผู้เข้าร่วมงานได้ ดังนั้น ผู้เข้าร่วมงานจึงไม่เพียงได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังได้รับความเพลิดเพลินและบันเทิงใจไปกับกิจกรรมต่าง ๆ พร้อมกัน อีกทั้งสถานที่ในการจัดงานยังเป็น “สวนประวัติศาสตร์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ณ จังหวัดสงขลา” ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความเชื่อมโยงกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงยิ่งช่วยส่งเสริมให้บรรยากาศแห่งการหวนรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเข้มข้นยิ่งขึ้น

องค์กรอีกแห่งหนึ่งที่น่าเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะศิลปินที่มีความชื่นชอบในดนตรีและบทเพลงมาถ่ายทอด ผ่านพิธีรำลึกในรูปแบบของงานแสดงดนตรีก็คือ มูลนิธิ เราชักสงขลา เถลิงพระเกียรติ โดย นายบัญญัติ จันทน์เสนา ผู้ว่าราชการจังหวัดสงขลาและคณะกรรมการฯ ร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาคม รวมถึงสถาบันการศึกษา ได้จัดงานแสดงดนตรีดุริยางค์สากลฟิลฮาร์โมนิคแห่งสงขลาขึ้น เพื่อร่วมรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยนำวงดนตรีออร์เคสตราที่รวบรวมนักดนตรีมากฝีมือมาถ่ายทอดบทเพลงจำนวนทั้งสิ้น 14 บทเพลง ในวันศุกร์ที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2565 เวลา 17.30 น. ณ หอประชุมดนตรีมหาวิทยาลัยทักษิณ สงขลา หอแสดงดนตรีและมหรสพ เนื่องจากในขณะที่ยังมีชีวิต พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่สังคมทั่วไปรับรู้ว่ามีชื่นชอบในดนตรีและบทเพลง อีกทั้งยังมีความปรารถนาที่จะให้จังหวัดสงขลามีวงดุริยางค์สากลประจำจังหวัด ดังนั้น เมื่อถึงวันครบรอบการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องค์กรดังกล่าวจึงเลือกนำความชื่นชอบของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นแนวทางในการจัดงานเพื่อเป็นการรำลึกถึงท่าน ดังภาพโปสเตอร์ต่อไปนี้

ภาพที่ 12 ตัวอย่างโปสเตอร์งานแสดงดนตรี
เนื่องในโอกาสการรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์²⁵³

พิธีรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบของงานดนตรีที่จัดขึ้นโดยองค์กรต่าง ๆ จึงนับเป็นสื่อที่มีคุณค่า เพราะนอกจากจะจัดขึ้นเพื่อมุ่งรำลึกถึง พลเอก เปรม เป็นสำคัญแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ด้านการเป็นศิลปินที่ปรากฏในมิติปัจเจกบุคคลได้ โดยภาพลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีรำลึกได้ช่วยสนับสนุนและต่อยอดให้ภาพลักษณ์ด้านเดียวกันที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติที่มีความหนักแน่น เนื่องจากการผลิตซ้ำข้อมูลชุดเดียวกันในสื่อรูปแบบต่าง ๆ นอกจากจะแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมความทรงจำที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยแล้ว ข้อมูลเหล่านี้ยังช่วยเติมเต็มและทำให้ความทรงจำด้านการเป็นศิลปินของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเด่นชัด และสามารถส่งต่อความทรงจำด้านนี้ให้แพร่กระจายไปสู่พื้นที่สาธารณะได้อย่างกว้างขวางทั้งในและนอกประเทศ

²⁵³ชุดทุกกระแส, “ดนตรีทำให้ผมมีความสุข แต่ผมจะสุขที่สุดถ้าดนตรีสามารถส่งผลดีต่อแผ่นดิน” ร่วมสืบสานปณิธานป้า ต้มตำกับบรรณรศของการแสดงวง SPO 26 สิงหาคม นี้ ที่หอประชุมดนตรี, เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก https://www.chadthukrasae.com/2022/08/blog-post_882.html

ส่งผลให้เรื่องราวด้านนี้ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นที่รับรู้และจดจำในวงกว้างจนกระทั่งชีวิตหลังมรณกรรม

พิธีรำลึกรูปแบบสุดท้ายที่ผู้วิจัยพบในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา โดยองค์กรที่ออกมาเคลื่อนไหวในลักษณะของการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็คือ กองทุนส่งเสริมการศึกษาศิลปะการสร้างสรรค์ศิลปะ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งเป็นองค์กรที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เข้ามา มีบทบาท เนื่องจากท่านมีความประสงค์ที่จะจัดหาทุนช่วยเหลือนิสิตนักศึกษาที่มีความยากลำบาก จึงได้มอบผลงานจำนวน 12 ผลงาน ให้แก่ศาสตราจารย์เมธี นนทิวรรณ จันทนะพลิน คุณไพฑูรย์ วิโรจน์โกคา และอาจารย์วีระเดช พนมวัน ณ อยุธยา ไปจำหน่าย แต่บุคคลเหล่านี้ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การเปิดประมูลเพื่อหาทุนนั้นมีโอกาสได้เงินมากกว่า จึงเชิญ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มาเป็นประธานการประมูล และได้รับการตอบรับที่ดีจากสังคมเป็นจำนวนมาก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2543 ได้รับเงินประมูลมากถึง 5.6 ล้านบาท นับเป็นโครงการเพื่อวันเกิดครบรอบ 80 ปี ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งในปีต่อมา พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้เป็นประธานมอบทุนให้แก่ นิสิต นักศึกษา ด้วยตนเองเป็นครั้งแรก การประมูลจึงเป็นที่มาของการจัดหาทุน และมอบทุนให้แก่ นิสิต นักศึกษา ปีสุดท้ายที่มีผลการเรียนดี มีความประพฤติดี และยากจน ในการจัดค่ายศิลปะ (Art Camp) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการสร้างสรรค์ผลงานร่วมกัน พร้อมมอบผลงานให้กองทุนฯ นำไปหารายได้เพื่อกลับมาช่วยรุ่นน้อง และคนรุ่นหลังต่อไป โดยมีพิธีมอบทุนและประมูลจัดหาทุนสืบมาจนปัจจุบันเกือบ 20 ปีแล้ว มีผู้ได้รับทุนทางด้านศิลปะในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับภูมิภาคของประเทศไทยเป็นจำนวนมากกว่า 1,000 คน ประธานมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) ได้เขียนสารแสดงความยินดีและสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุนฯ เพื่อให้ นิสิต นักศึกษาที่ได้รับทุนมีแนวคิดที่กล้าแข็งในการดำเนินงานให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ประเทศชาติ และวงการศิลปะให้ยั่งยืนสืบไปตามปณิธานและอุดมการณ์เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดินของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อย่างเป็นรูปธรรม²⁵⁴

หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสนับสนุนการศึกษา และเป็นฟันเฟืองสำคัญในการขับเคลื่อนและช่วยเหลือ นิสิตนักศึกษาที่ยากลำบากให้มีทุนการศึกษาแล้ว อาจจะต้องย้อนกลับไปวิเคราะห์ถึงช่วงชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลโดยเฉพาะวัย

²⁵⁴ กระทรวงวัฒนธรรม, **จารึกไว้ในแผ่นดิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ** (กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997), 2562), 85.

เยาว์ ซึ่งจะพบว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นเด็กคนหนึ่งที่ได้เติบโตมาในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา จนถึงขั้นที่บิดามารดายอมขายทรัพย์สินเพื่อนำเงินมาใช้เป็นทุนการศึกษาให้แก่ลูก เนื่องจากเล็งเห็นว่า การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของชีวิตและสามารถนำไปต่อยอดทำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการหาเลี้ยงชีพได้ แนวคิดและทัศนคติดังกล่าวนี้จึงถูกส่งต่อมายังรุ่นลูก ด้วยเหตุนี้ ครอบครัวจึงเป็นเสมือนบ่อหลอมสำคัญที่สร้างให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลายเป็นบุคคลที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ในเวลาต่อมาเมื่อได้รับโอกาสให้ดำรงตำแหน่งสำคัญของประเทศ จึงสานต่อแนวคิดที่มีมาตั้งแต่เยาว์ด้วยการมุ่งสนับสนุนการศึกษา ตลอดจนมอบโอกาสทางการศึกษาให้แก่เยาวชนจำนวนมาก เมื่อเรื่องราวด้านนี้ได้รับการถ่ายทอดผ่านพื้นที่วรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ ซึ่งเป็นเสมือนพื้นที่ในการกักเก็บและรวบรวมเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านต่าง ๆ เอาไว้ จึงทำให้สังคมวงกว้างสามารถรับรู้ประวัติชีวิตได้ในมิติที่หลากหลาย จนนำไปสู่การจดจำและก่อเกิดเป็นภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ประจักษ์แก่สังคม

ภายหลังจากการอสัญกรรม เรื่องราวด้านการเป็นผู้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา ถูกกองทุนส่งเสริมการศึกษาการสร้างสรรค์ศิลปะ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นำมาใช้เป็นประเด็นสำคัญในการถ่ายทอด เพื่อเชื่อมโยงให้เห็นว่าการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้แก่เยาวชนในประเทศ คือวิธีการหนึ่งที่ พลเอก เปรม ใช้ในการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน เนื่องจากการให้โอกาสทางการศึกษาแก่เยาวชนถือเป็นการสร้างคุณูปการที่ยิ่งใหญ่ และส่งผลทางบวกให้แก่สังคมและประเทศ กล่าวคือ เมื่อเยาวชนที่ยากลำบากได้รับเงินทุนสำหรับใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เยาวชนซึ่งถือเป็นกำลังของชาติก็จะได้รับการศึกษา มีความรู้ความสามารถ และสามารถเติบโตขึ้นมาเป็นฟันเฟืองในการพัฒนาประเทศได้ต่อไป การกระทำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จึงเป็นเสมือนเครื่องมือในการสร้างประชากรที่มีคุณภาพให้เกิดขึ้น อันเป็นการช่วยเหลือประเทศให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เมื่อเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้านการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาปรากฏซ้ำในพื้นที่อื่นนอกเหนือจากวรรณกรรม จึงยังเป็นการตอกย้ำให้เห็นว่า เรื่องดังกล่าวคือสิ่งที่คนในสังคมรับรู้และจดจำ จนกลายเป็นความทรงจำที่มีต่อ โดยกองทุนส่งเสริมการศึกษาการสร้างสรรค์ศิลปะ มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเหล่านี้ผ่านพื้นที่ของตนเพื่อบอกเล่าให้สาธารณชนรับรู้ ทั้งยังใช้เป็นสิ่งแทนในการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีเนื้อหาว่า

พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ หรือที่คนนิยมเรียกท่านว่า “ป้าเปรม” เป็นปูชนียบุคคลที่สร้างคุณงามความดีให้กับบ้านเมืองมากมาย ท่านเสียสละทำงานเพื่อแผ่นดิน เป็นเจ้าของประโยคที่ซึ่งว่า “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”

หนึ่งในบทบาทสำคัญในการเสริมความแข็งแกร่งให้วงการศิลปะ คือการสร้างคน ลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนผ่านการสนับสนุนการศึกษาศิลปะของนักศึกษาเรียนดีแต่ยากจน ซึ่งคนส่วนใหญ่ไม่รับทราบภารกิจนี้ของ “ป่าเปรม”

อ.ปัญญา วิจินธนสาร ศิลปินแห่งชาติ และประธานคณะกรรมการกองทุนส่งเสริมการศึกษาการสร้างสรรคศิลปะ “มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” กล่าวว่า การจากไปของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ องคมนตรีและรัฐบุรุษที่มีคุณอย่างเนืองนิตย์ต่อกองทุนฯ กรรมการ และนิสิตนักศึกษาทุกคนมีความอาลัยอย่างยิ่ง ท่านเป็นรัฐบุรุษผู้เกิดมาเพื่อแผ่นดินไทยและมีคุณูปการต่อศิลปวัฒนธรรม ท่านเป็นผู้มีพระคุณโดยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งกองทุนฯ สนับสนุนการศึกษาศิลปะของนิสิต-นักศึกษามาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2561 มีนิสิต-นักศึกษาได้รับทุนรวมทั้งสิ้น 1,413 คน

“การมอบทุนครั้งล่าสุดจัดขึ้นปีที่แล้วคณะกรรมการฯ กำหนดให้มีการมอบทุน 99 ทุน แต่ขยายเป็น 126 ทุน เพราะสถาบันการศึกษาสนใจมาก ถือเป็นสัญลักษณ์ฉลองในงานเชิดชูเกียรติและร่วมอวยพรให้ พลเอก เปรม มีสุขภาพแข็งแรงในโอกาสที่ท่านจะมีอายุก้าวสู่ 99 ปี วันที่ 26 สิงหาคม 2562 และวางแผนไว้ว่าถ้าท่านมีสุขภาพดีขึ้นปีนี้จะจัดงานเชิดชูเกียรติ 100 ปี ที่สวนประวัติศาสตร์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จ.สงขลา แต่ท่านจากไปเสียก่อน”

อ.ปัญญา กล่าว²⁵⁵

เนื้อหาข้างต้นไม่เพียงแต่ปรากฏให้เห็นถึงเรื่องราวที่องค์กรใช้เพื่อแสดงการระลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมเท่านั้น แต่ข้อมูลเหล่านี้ยังแฝงไปด้วยความทรงจำที่แต่ละองค์กรมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกัน นั่นคือ “การเป็นบุคคลที่มุ่งทำเพื่อสาธารณประโยชน์ เพื่อตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” โดยหนึ่งในเรื่องที่ปรากฏและเป็นวิธีที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ตอบแทนบุญคุณแผ่นดินก็คือ “การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา” จึงกล่าวได้ว่าเรื่องราวที่องค์กรถ่ายทอดในรูปแบบพิธีรำลึก และเผยแพร่อยู่ในพื้นที่ออนไลน์อย่างเว็บไซต์ต่าง ๆ ช่วยบอกเล่าถึงคุณูปการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ให้แก่สังคม ทำให้คนในสังคมโดยเฉพาะบุคคลที่ไม่เคยล่วงรู้ถึงพฤติกรรมและการกระทำของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและไร้ขอบเขตโดยอาศัยพื้นที่ออนไลน์เป็นเครื่องมือ อันจะนำไปสู่หนทางในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่สังคม อีกทั้งเรื่องราวในรูปแบบของพิธีรำลึกนี้ก็ยังช่วยส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ของกลุ่มคนในสังคมหนึ่งให้แพร่กระจายไปสู่

²⁵⁵ไทยโพสต์, ราลึกรัฐบุรุษ “เปรม ติณสูลานนท์” ผ่านงานกองทุนส่งเสริมการศึกษา
สร้างสรรค์ศิลปะฯ, เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2566, เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/36979>

อีกกลุ่มหนึ่งได้ ทำให้ชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและเคลื่อนไหวต่อไปได้ในสังคม แม้ว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะไม่มีตัวตนอยู่บนโลกนี้แล้วก็ตาม

การถ่ายผลิตซ้ำและการปรากฏซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสื่อรูปแบบอื่น นอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ ไม่ว่าจะเป็นความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนพิธีรำลึก นอกจากจะสะท้อนให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ คือบุคคลที่มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมรวมถึงประเทศไทย จนนำไปสู่การกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในพื้นที่สื่อต่าง ๆ แล้ว ข้อมูลที่ได้รับการนำเสนอผ่านสื่อเหล่านี้ยังสามารถเผยให้เห็นถึงภาพจำและความทรงจำของกลุ่มคนที่มีต่อตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันในหลากหลายกระแส

อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือแนวชีวประวัติและสื่อรูปแบบอื่นจะถ่ายทอดเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในประเด็นที่ใกล้เคียงหรือเป็นชุดเดียวกัน แต่หากพิจารณาเนื้อหาโดยละเอียดจะพบว่า หนังสือแนวชีวประวัติกลับมุ่งเน้นการนำเสนอความทรงจำในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะเป็นหลัก โดยเฉพาะในฐานะนักการเมืองและรัฐบุรุษ ในขณะที่สื่อรูปแบบอื่นอย่างเช่น พิธีรำลึก คำไว้อาลัย เป็นต้น กลับพยายามนำเสนอความทรงจำในมิติปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นแง่มุมที่สาธารณชนอาจไม่เคยรับรู้หรือรู้แต่ไม่ลึก อาทิ การเป็นผู้ที่มีความรักและชื่นชอบในดนตรีและบทเพลง การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้แก่เยาวชนในประเทศที่เรียนศิลปะ เป็นต้น ทั้งนี้ แม้สื่อแต่ละประเภทจะมุ่งเน้นการนำเสนอความทรงจำในมิติที่แตกต่างกัน หากแต่สิ่งหนึ่งที่สื่อแต่ละประเภทต่างมีร่วมกันก็คือ การดำรงเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงการทำให้เพื่อสังคมและประเทศชาติ อันเป็นวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน

นอกเหนือจากการถ่ายทอดซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่มีร่วมกันของสังคมในสื่อหลากหลายกระแส ในอีกด้านหนึ่ง ช่วงเวลาการเกิดขึ้นของข้อมูลยังสามารถบ่งบอกถึงสิ่งที่สังคมต้องการได้ โดยการเกิดขึ้นของข้อมูลในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรม สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นอีกครั้ง ผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย พิธีรำลึก เป็นต้น โดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หวนรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้งเท่านั้น แต่ยังทำให้เรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สามารถดำรงอยู่ในการรับรู้และไม่เลือนหายไปจากสังคม นับเป็นการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ดำเนินต่อไปแม้ว่าจะปราศจากตัวตนบนโลกนี้แล้วก็ตาม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปและอภิปรายผล

วิทยานิพนธ์เรื่อง **ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์: วรรณกรรมกับความทรงจำ วัฒนธรรม** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวรรณกรรมประเภทชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการสร้างสรรค์และตีพิมพ์เผยแพร่ในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 จนถึงปี พ.ศ. 2563 จำนวนทั้งสิ้น 21 เรื่อง ในฐานะสื่อความทรงจำ ทั้งด้านภาพลักษณ์และกลวิธีการนำเสนอเนื้อหา อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงวิธีที่เรื่องราวหรือภาพเหล่านั้นเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกันในฐานะสมาชิกของชุมชนความทรงจำ โดยอาศัยแนวคิดความทรงจำวัฒนธรรมเป็นกรอบในการศึกษา ซึ่งจะมุ่งให้ความสำคัญกับเรื่องของ “การผลิตซ้ำหรือการถ่ายทอดซ้ำ” เป็นหลัก สิ่งที่พบก็คือ เรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ละด้านไม่ได้ถูกถ่ายทอดผ่านสื่อเพียงครั้งเดียว แต่สามารถเผยแพร่ไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยการผลิตซ้ำ ดังจะเห็นได้จากการปรากฏซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจำนวนหลายเรื่องในช่วงเวลาที่ต่างกัน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ศึกษาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสื่อสาธารณะ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมไทยผ่านสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ ประกอบไปด้วยความทรงจำทางการโดยมุขนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์, วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ตลอดจนพิธีรำลึก เพื่อแสดงให้เห็นว่าความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แพร่กระจายอยู่ในการรับรู้ของคนทั่วไปในหลากหลายกระแสและหลากหลายสื่อ โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นการนำเสนอผลการศึกษาก่อเป็น 2 บท มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

บทที่ 3 ชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวรรณกรรม ผลการศึกษาในบทนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ประเด็นแรกเป็นการกล่าวถึงภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวประวัติ ซึ่งได้รับการผลิตสร้างผ่านชีวิตทั้งหมด 4 ด้าน ด้านแรกคือ วัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน ด้านต่อมาคือ ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว ด้านที่ 3 คือ ภาพลักษณ์ของทหารหาญ และด้านสุดท้าย คือ ภาพลักษณ์จากนักการเมืองและรัฐบุรุษผู้วิโรบุรุษแห่งชาติ

ด้านแรก คือ **วัยแห่งการก่อร่างสร้างตัวตน** ภาพที่ปรากฏทั้งด้านการเป็นผู้ที่เติบโตมาในครอบครัวที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ภาพของผู้ที่มีความกตัญญูต่อบิดามารดา หรือภาพของผู้ที่มีความรักต่อสถาบันการศึกษา นอกจากนี้ได้รับการผลิตซ้ำผ่านหนังสือแนวชีวประวัติเพื่อสะท้อนให้

เห็นถึงสิ่งที่ผู้เขียนมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันแล้ว ยังทำหน้าที่ในการอธิบายให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงรากฐานชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้จะเป็นเหมือนชิ้นส่วนชิ้นแรกในการประกอบสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้กลายเป็นที่จดจำ และยังเป็นภาพที่สามารถต่อยอดไปสู่ชีวิตด้านอื่น ๆ ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต่อไปในอนาคต ทั้งการเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา การเป็นผู้มีความกตัญญูต่อแผ่นดิน และการเป็นผู้มีความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และประเทศชาติตามลำดับ

ด้านต่อมา คือ **ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว** การผลิตซ้ำเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในด้านการเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์ต่อความรัก รวมถึงการเป็นศิลปินในหนังสือแนวชีวประวัติ เป็นวิธีการหนึ่งที่ผู้เขียนใช้ในการสร้างกรอบการรับรู้และภาพจำให้แก่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งภาพที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัว จะเป็นข้อมูลที่ช่วยอธิบายให้เห็นถึงพื้นฐานความคิดและบุคลิกของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด นับตั้งแต่พื้นที่ส่วนตัวจนแผ่ขยายไปถึงในพื้นที่สาธารณะ จึงกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ที่ปรากฏผ่านบุคลิกในพื้นที่ส่วนตัวมีส่วนในการสนับสนุนและต่อยอดให้ภาพความซื่อสัตย์และการเป็นศิลปินในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะมีความหนักแน่นยิ่งขึ้น ทั้งยังมีส่วนในการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านด้วยเช่นกัน

ด้านที่ 3 คือ **ภาพลักษณ์ของทหารหาญ** ผู้เขียนมีการผลิตซ้ำเรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงภาพลักษณ์ของการเป็นทหารหาญ ปรากฏทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นทหารที่มีความซื่อสัตย์และจงรักภักดี การเป็นทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และการเป็นทหารที่สามารถแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างฝ่ายคอมมิวนิสต์และรัฐบาลโดยใช้แนวคิดการเมืองนำการทหาร โดยเรื่องราวหรือภาพจำแต่ละด้านจะทำหน้าที่ชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เหมาะสมของการเป็นทหารที่ปรากฏอยู่ในตัวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันเป็นการหลอมสร้างให้ภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะทหารหาญมีความเด่นชัดและหนักแน่น ซึ่งเรื่องราวหรือภาพเหล่านี้จะเป็นข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงให้เห็นถึงการถูกดึงเข้าสู่เส้นทางทหารเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ต่อไป

ด้านสุดท้าย คือ **ภาพลักษณ์จากนักการเมืองและรัฐบุรุษผู้วีรบุรุษแห่งชาติ** จากการศึกษาเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการผลิตสร้างในหนังสือแนวชีวประวัติ พบการนำเสนอประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่มีลักษณะสอดคล้อง คล้ายคลึง และวิพากษ์ความทรงจำสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในบทบาทผู้นำทางการเมือง โดยเรื่องราวหรือภาพที่ถูกผลิตซ้ำเพื่อแสดงให้เห็นถึงเส้นทางชีวิต นับตั้งแต่การเป็นนักการเมืองจนกระทั่งได้เป็นรัฐบุรุษ ปรากฏทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ การเป็นนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ การเป็นนักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและจงรักภักดี และการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง

การที่ผู้เขียนเลือกนำเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังมาผลิตซ้ำผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวิตประวัติ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านรับรู้และเกิดภาพจำต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองไปในทิศทางที่ผู้เขียนนำเสนอ เนื่องจากเมื่อย้อนกลับไปศึกษาข้อมูลที่เคยเผยแพร่ในพื้นที่สาธารณะ เนื้อหาส่วนใหญ่ที่ปรากฏมักผูกโยงอยู่กับภาพของผู้ที่มีความซื่อสัตย์สุจริต จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง จนทำให้สถานการณ์ต่าง ๆ ผ่านพ้นไปได้ ในขณะที่เรื่องราวเกี่ยวกับการเป็นบุคคลที่ชั่วอำนาจทั้งฝ่ายทหารและการเมืองยอมรับ จึงได้รับการสนับสนุนให้ขึ้นเป็นผู้นำประเทศมีจำนวนไม่มากหากเทียบกับเรื่องก่อนหน้า นั่นเพราะเรื่องราวส่วนอื่นสามารถเชิดชูให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองมีความสมบูรณ์แบบ และสามารถอธิบายให้เห็นถึงที่มาของการได้รับยกย่องเป็นรัฐบุรุษได้

เรื่องราวหรือภาพที่ได้รับการผลิตสร้างผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติ ต่างทำหน้าที่ในการอธิบายและช่วยเติมเต็มให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะนักการเมืองมีความสมบูรณ์ จนทำให้กลายเป็นวีรบุรุษแห่งชาติที่เพียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะแห่งคุณความดี และมีความสามารถในการปฏิบัติงานจนนำพาประเทศที่กำลังเผชิญกับภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจและภัยคุกคามจากพรรคคอมมิวนิสต์ก้าวพ้นปัญหามาได้ ซึ่งเมื่อภาพเหล่านี้ได้รับการผลิตซ้ำผ่านพื้นที่หนังสือแนวชีวิตประวัติเป็นจำนวนมาก จึงส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายไปสู่การรับรู้ของผู้อ่านรวมถึงสังคมในวงกว้าง และพัฒนากลายเป็น “ความทรงจำวัฒนธรรม” ในที่สุด หนังสือแนวชีวิตประวัติแต่ละเรื่องจึงทำหน้าที่เติมเต็มความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่กันและกัน ทั้งยังช่วยส่งต่อเรื่องราวและภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้สามารถเดินทางจากช่วงเวลาหนึ่งไปยังอีกช่วงเวลาหนึ่งได้ต่อไป

จากการศึกษาภาพลักษณ์ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในหนังสือแนวชีวิตประวัติ ทั้ง 4 ด้านพบว่า **ภาพลักษณ์ที่ปรากฏในช่วงชีวิตการเป็นนักการเมืองและรัฐบุรุษสู่วีรบุรุษแห่งชาติมีความโดดเด่นมากที่สุด** เนื่องจากเรื่องราวหรือภาพที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้ ไม่ได้มีศักยภาพเป็นเพียงข้อมูลที่ช่วยอธิบายให้ผู้อ่านรับรู้ถึงที่มาของการเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชั่วอำนาจหลายฝ่าย จนสนับสนุนให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมือง และมีหน้าที่ในการบริหารจัดการประเทศเท่านั้น แต่เรื่องราวหรือภาพที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวิตประวัติ สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการประกอบสร้างให้ภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความเป็นวีรบุรุษแห่งชาติที่สมบูรณ์พร้อมด้วยคุณงามความดีและความสามารถ อันจะนำไปสู่การจดจำของผู้อ่านและทำให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ขึ้นในสังคม

ประเด็นที่ 2 เป็นการอธิบายให้เห็นถึงกลวิธีการนำเสนอเนื้อหาในหนังสือแนวชีวิตประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จากการศึกษาวเคราะห์พบกลวิธีทั้งหมด 6 รูปแบบ ได้แก่ การนำเสนอ

แบบจำลองลักษณะ การนำเสนอแบบสรรเสริญ การนำเสนอแบบเส้นรอบวง การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี การนำเสนอแบบบันเทิงคดี และการนำเสนอแบบพหุวิธี โดยผู้เขียนบางคนไม่ได้เลือกใช้เพียงกลวิธีใดกลวิธีหนึ่งในการนำเสนอเนื้อหาเท่านั้น แต่เลือกนำกลวิธีแบบอื่นมาผสมผสานเพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่เนื้อหา และสามารถฉายให้เห็นถึงตัวตนของเจ้าของประวัติได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

รูปแบบแรก คือ การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ เป็นกลวิธีที่มุ่งนำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ผู้อ่านสามารถรู้จักและเข้าใจในบุคลิกภาพ อุปนิสัย ตลอดจนมุมมองความคิดของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อเรื่องราวรวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้หลากหลายแง่มุม โดยข้อมูลที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจะเป็นชิ้นส่วนสำคัญที่ช่วยสร้างการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่าน จนนำไปสู่การเกิดเป็นภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสังคม ซึ่งเมื่อภาพลักษณ์แต่ละด้านไม่ว่าจะเป็นภาพของผู้ชายที่มีความสมถะและเรียบง่าย ภาพของผู้บังคับบัญชาทหารที่มีความเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชา หรือภาพของนักการเมืองที่ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและเสียสละ ถูกนำเสนอและเผยแพร่ไปสู่การรับรู้ของผู้อ่านผ่านสื่อกลางอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ ภาพลักษณ์เหล่านี้จะทำหน้าที่หลอมรวมและประกอบสร้างเป็นภาพเดียวกัน นั่นคือ “ภาพของคนดี” ที่สังคมให้การยอมรับชื่นชม และกลายเป็นภาพจำที่อยู่ในความทรงจำของสังคมต่อไป

รูปแบบที่ 2 คือ การนำเสนอแบบสรรเสริญ เป็นกลวิธีที่ใช้เพื่อยกย่องหรือชื่นชมเจ้าของประวัติในแง่มุมใดแง่มุมหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นคุณลักษณะส่วนตัวหรือความสามารถในการปฏิบัติงานเนื้อหาที่ปรากฏผ่านหนังสือแนวชีวประวัติ จึงไม่เพียงแต่ทำหน้าที่สรรเสริญคุณลักษณะส่วนตัวและความสามารถของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะผู้นำทหารหรือผู้นำประเทศให้แก่ผู้อ่านได้รับรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่เผยแพร่เรื่องราวอันสะท้อนให้เห็นถึงคุณความดี ตลอดจนคุณูปการด้านต่าง ๆ ที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ สร้างไว้ให้แก่สังคมและประเทศ ให้แพร่กระจายไปสู่กลุ่มคนในวงกว้างได้ การถ่ายทอดเรื่องราวดังกล่าวผ่านหนังสือแนวชีวประวัติจึงนับเป็นวิธีการที่สามารถเข้าถึงการรับรู้ของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี และมีส่วนในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านได้ต่อไป

สำหรับรูปแบบที่ 3 คือ การนำเสนอแบบเส้นรอบวง จะมีลักษณะเนื้อหาที่ไม่เต็มขนาด กล่าวคือ ผู้เขียนจะเน้นนำเสนอประวัติชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เฉพาะในกรอบหนึ่งหรือวงหนึ่ง ด้วยเหตุนี้เนื้อหาที่ปรากฏจึงแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิตเพียงด้านเดียวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น อาทิ เรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นศิลปิน เรื่องราวชีวิตทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบเส้นรอบวงนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่และส่งต่อเรื่องราวชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิตินักการเมือง โดยเฉพาะความสามารถและคุณูปการด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏในขณะที่เป็นผู้นำประเทศให้กลายเป็นที่รับรู้และจดจำของผู้อ่านได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังมีส่วน

ทำให้ภาพลักษณ์ด้านต่าง ๆ ที่ปรากฏทั้งด้านความเป็นศิลปินและนักการเมืองมีความโดดเด่นและชัดเจน จนส่งผลให้เกิดเป็นภาพจำและความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ โดยมีหนังสือแนวชีวประวัติเป็นสื่อกลาง

รูปแบบที่ 4 **การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี** ซึ่งเป็นการเรียบเรียงข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันก็มีการสอดแทรกความบันเทิงผ่านการใช้ภาษาอย่างคำพูดเจ้าของประวัติ ควบคู่ไปกับการบรรยายข้อมูลจากผู้เขียน อันเป็นการนำพาผู้อ่านให้ได้ทำความรู้จักกับบุคคลผู้ที่ได้รับการยกย่องให้เป็นรัฐบุรุษ และนำไปสู่การประจักษ์ถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านเนื้อหาที่สะท้อนถึงมุมมองความคิดที่มีต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเนื้อหาเหล่านี้จะช่วยอธิบายให้ผู้อ่านได้เข้าใจชีวิตและเห็นถึงกระบวนการประกอบสร้างตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นับตั้งแต่ชีวิตในมิติปัจเจกบุคคลไปจนถึงตัวตนในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ ทั้งในฐานะผู้นำทหาร ผู้นำทางการเมือง ตลอดจนรัฐบุรุษที่มีความรักต่อสถาบันพระมหากษัตริย์และชาติบ้านเมือง

รูปแบบที่ 5 **การนำเสนอแบบบันเทิงคดี** เป็นการนำกลวิธีทางบันเทิงคดีมาใช้ในการนำเสนอเนื้อหาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เช่น การบรรยายฉาก การใช้บทสนทนา เป็นต้น ทำให้หนังสือแนวชีวประวัติมีลักษณะเช่นเดียวกับบันเทิงคดีประเภทนวนิยายที่เขียนขึ้นจากชีวิตจริง แม้เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้จะเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวความรักระหว่างชายหญิง แต่การเน้นเรื่องความซื่อสัตย์และรักเดียวใจเดียวของตัวละครเอก คือ ปริ้ม ติณสูลานนท์ ซึ่งก็คือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กลับไปช่วยเน้นย้ำให้ภาพลักษณ์เรื่องความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อชาติบ้านเมืองในฐานะรัฐบุรุษของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความหนักแน่นและเด่นชัดยิ่งขึ้น

หนังสือเรื่องนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้เขียนใช้ในการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นถึงทัศนคติในเรื่องความรักของปริ้ม หรือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในขณะเดียวกัน ทัศนคติในเรื่องความรักก็ได้เข้าไปช่วยสนับสนุนให้เห็นถึงทัศนคติในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการประกอบอาชีพและการทำงานที่ไม่ว่าจะอยู่ในสถานะใด ปริ้ม หรือ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ก็ยังคงดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้แนวคิดของความซื่อสัตย์ การนำเสนอเรื่องรักในนวนิยายเรื่อง **ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก... หากชาติเธอ)** ซึ่งเป็นเรื่องราวในมิติปัจเจกบุคคล จึงเป็นเสมือนช่องทางหนึ่งที่เข้าไปช่วยสนับสนุนให้ภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะรัฐบุรุษที่มีชื่อเสียงด้านความซื่อสัตย์โดดเด่น โดยไม่กระทบต่อภาพลักษณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แต่ประการใด

รูปแบบสุดท้าย คือ **การนำเสนอแบบพหุวิธี** คือ การนำเสนอเนื้อหาแบบผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษร โดยผู้เขียนจะนำรูปภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาใช้เป็นส่วนหนึ่งในการถ่ายทอดเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ควบคู่ไปกับเนื้อหาที่ได้รับการบรรยายผ่านตัวอักษร ซึ่งวิธีการดังกล่าวนี้นับเป็นช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านสามารถรับรู้

และเข้าใจเนื้อหาบางประการ เช่น เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ เป็นต้น ได้ดียิ่งขึ้นกว่าการบรรยายด้วยตัวอักษรเพียงอย่างเดียว จากการศึกษารูปแบบการนำเสนอเนื้อหาแบบพหุวิธีในหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ พบว่า ผู้เขียนจำนวนมากเน้นให้ความสำคัญกับการนำเสนอเนื้อหาด้วยภาพเป็นเพียงส่วนประกอบของเรื่องราวหรือเหตุการณ์เท่านั้น เนื่องจากเรื่องราวชีวิตของบุคคลย่อมมีรายละเอียดมากมายหลากหลายแง่มุม การนำเสนอชีวประวัติของบุคคลจึงต้องอาศัยตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการผลิตสร้างเรื่องราวไปสู่ผู้อ่าน ส่วนภาพจะถูกนำมาใช้เมื่อผู้เขียนต้องการแสดงให้ผู้อ่านได้เห็นถึงรายละเอียดของข้อมูลที่กำลังกล่าวถึงเท่านั้น

การนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ด้วยกลวิธีแบบพหุวิธีที่ผสมผสานระหว่างภาพและตัวอักษร จึงนับเป็นกลวิธีหนึ่งที่มีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านได้ดีกว่าการรับรู้เรื่องราวผ่านตัวอักษรเพียงอย่างเดียว เนื่องจากการนำภาพมาแสดงควบคู่กับเนื้อหามีส่วนในการอธิบายเนื้อเรื่องในบางช่วงบางตอน เช่น เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ เป็นต้น ให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เพราะมีความเป็นรูปธรรม ดังนั้น ภาพที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้มีบทบาทเป็นเพียงภาพประกอบเรื่องเล่า หรือแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า เป็นใคร ทำอะไร หรืออยู่ในสถานที่ใดเท่านั้น แต่สามารถสื่อความหมายไปสู่ผู้อ่านได้ ที่สำคัญยังสามารถช่วยเติมเต็มเรื่องราวให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นได้อีก

จากการศึกษาวิธีการนำเสนอชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้งหมดพบว่า **การนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี การนำเสนอแบบจำลองลักษณะ และการนำเสนอแบบสรรเสริญมีความโดดเด่นมากที่สุด** โดยกลวิธีการนำเสนอแบบเน้นคุณสมบัติของสารคดี จะมาทำหน้าที่ในการแสดงให้ผู้อ่านเห็นว่า ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ผู้เขียนนำเสนอ นั้นมีที่มาจากข้อเท็จจริง ดังคุณสมบัติของสารคดีซึ่งเป็นงานเขียนที่เรียบเรียงข้อมูลและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ความรู้แก่ผู้อ่าน โดยใช้วิธีการนำเสนอเนื้อหาในรูปแบบบทสนทนาแทรกเข้ามา อันประกอบไปด้วยคำบอกเล่าจากประสบการณ์ของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ และคำบอกเล่าอันสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองความคิดของบุคคลอื่นที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแง่มุมต่าง ๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงตัวตนของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ รวมทั้งภาพที่บุคคลอื่นมีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในแต่ละด้านได้อย่างเด่นชัด

ในขณะที่การนำเสนอแบบจำลองลักษณะและแบบสรรเสริญ ได้เข้ามาช่วยทำหน้าที่ในการอธิบายให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนักการเมืองที่มีความสมบูรณ์พร้อมไปด้วยคุณลักษณะแห่งคุณความดีและความสามารถ ส่งผลให้ในเวลาต่อมาได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นรัฐบุรุษ โดยเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เขียนเลือกนำมาถ่ายทอดนั้น เป็นเสมือนชิ้นส่วนสำคัญที่ทำหน้าที่แสดงและชี้ให้เห็นถึงความเหมาะสมในการเป็นรัฐบุรุษของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จนนำไปสู่การเป็นวีรบุรุษแห่งชาติ เนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติจึงไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเล่า

เกี่ยวกับชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการประกอบสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะวีรบุรุษแห่งชาติด้วยเช่นกัน

สำหรับ **บทที่ 4 ชีวิตประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะความทรงจำวัฒนธรรม** ผลการศึกษามุ่งนำเสนอให้เห็นว่า นอกเหนือจากเรื่องราวหรือภาพอันเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้แก่ผู้อ่านและคนทั่วไป จะปรากฏผ่านพื้นที่วรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติแล้ว ยังพบการผลิตซ้ำเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ คำไว้อาลัย หนังสือเรียน และสถานที่ ตลอดจนพิธีรำลึก ซึ่งการผลิตซ้ำหรือการถ่ายทอดซ้ำเรื่องราวหรือภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในสื่อรูปแบบอื่นนอกเหนือจากหนังสือแนวชีวประวัติ ไม่เพียงแต่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีต่อสังคมและประเทศ จนนำไปสู่การกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในสื่อต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังสามารถเผยให้เห็นถึงภาพจำและความทรงจำของกลุ่มคนที่มีต่อตัว พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ร่วมกันในหลากหลายกระแส อันเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่แพร่หลายอยู่ในสังคม ในขณะเดียวกันการผลิตซ้ำเรื่องราวหรือภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ ยังนับเป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หววนรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้งได้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้หนังสือแนวชีวประวัติและสื่อรูปแบบอื่นจะผลิตสร้างเรื่องราวหรือภาพจำ อันสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เช่นเดียวกัน แต่หากพิจารณาข้อมูลที่ปรากฏในสื่อแต่ละประเภทจะพบว่า เรื่องราวหรือภาพจำที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติส่วนใหญ่จะมุ่งนำเสนอความทรงจำในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะเป็นหลัก โดยเฉพาะในฐานะนักการเมืองและรัฐบุรุษ ในขณะที่สื่อรูปแบบอื่นอย่าง “พิธีรำลึก” กลับพยายามนำเสนอความทรงจำในมิติปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นแง่มุมที่สาธารณชนอาจไม่เคยรับรู้หรือรู้แต่ไม่ลึก เช่น การเป็นศิลปินที่มีความชื่นชอบในการร้องเพลงและเล่นดนตรี การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาให้แก่เยาวชนในประเทศที่เรียนศิลปะ เป็นต้น ทั้งนี้ แม้สื่อแต่ละประเภทจะมุ่งเน้นการนำเสนอความทรงจำในมิติที่แตกต่างกัน แต่สิ่งหนึ่งที่สื่อแต่ละประเภทต่างมีร่วมกันก็คือ การดำรงไว้ซึ่งเรื่องราวหรือภาพของการเป็นบุคคลที่เพื่อประโยชน์ของสังคมและประเทศชาติให้แก่ผู้อ่านและสังคมได้รับรู้เป็นสำคัญ อันเป็นวิธีการที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ใช้ในการตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน จนได้รับการกล่าวถึงและยกย่องชื่นชมจากสังคมอย่างแพร่หลายตั้งแต่ยังมีชีวิตจวบจนหลังชีวิตมรณกรรม

นอกเหนือจากการผลิตซ้ำเรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ จะสะท้อนให้เห็นถึงความทรงจำที่มีร่วมกันของสังคมในสื่อหลากหลายกระแสแล้ว ในด้านช่วงเวลาที่มีการเกิดขึ้นของ

ข้อมูลก็ยังสามารถบอกถึงสิ่งที่สังคมต้องการได้ โดยช่วงเวลาภายหลังการถึงแก่อสัญกรรมสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ขึ้นอีกครั้ง ผ่านพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น ได้แก่ ความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย ตลอดจนพิธีรำลึก โดยปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ไม่เพียงแต่เป็นหนทางหนึ่งในการกระตุ้นความทรงจำของคนในสังคมให้หววนรำลึกถึง พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ อีกครั้งเท่านั้น แต่ยังทำให้เรื่องราวหรือภาพจำด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ไม่เลือนหาย และสามารถดำรงอยู่ในการรับรู้ของคนในสังคมได้ต่อไป ถือเป็นการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ให้ดำเนินต่อไปในสังคม แม้ว่า พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ จะไม่มีตัวตนอยู่บนโลกนี้แล้วก็ตาม

จากผลการศึกษาหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ โดยใช้กรอบแนวคิดด้านความทรงจำวัฒนธรรมได้แสดงให้เห็นว่า การถ่ายทอดซึ่งเป็นปฏิบัติการหนึ่งภายใต้แนวคิดด้านความทรงจำวัฒนธรรม สามารถเผยให้เห็นถึงเรื่องราวอันเป็นส่วนหนึ่งของความทรงจำที่คนในสังคมมีต่อ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ได้ ดังแนวคิดของนัทธนี ประสานนาม ที่มองว่า การศึกษาวรรณกรรมด้วยมุมมองความทรงจำวัฒนธรรม จะทำให้เห็นถึงความสำคัญของแนวการอ่านวรรณกรรมที่มีร่วมกันในสังคม การถ่ายทอดซ้ำ ตลอดจนการได้รับฟังเสียงอันหลากหลายของอดีต²⁵⁶ อันเป็นพื้นเพื่อสำคัญในการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมของพลเอก เปรม ตินสุลานนท์ ให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป โดยอาศัยพื้นที่วรรณกรรมตลอดจนพื้นที่สื่อสารณะรูปแบบต่าง ๆ เป็นช่องทางในการเผยแพร่และสร้างการรับรู้ให้แก่สังคม เนื่องจากในมุมมองของนักความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาจะให้ความสำคัญกับเรื่องของการถ่ายทอดซ้ำหรือปรากฏซ้ำ ทั้งในรูปแบบของภาพ เรื่องราว ตลอดจนข้อความหรือคำ ซึ่งการปรากฏซ้ำของสิ่งเหล่านี้สามารถเป็นตัวกำหนดการรับรู้เกี่ยวกับบุคคล เหตุการณ์ หรือวัตถุได้

การศึกษาของแจ็กกี้ โฮแกน (Jackie Hogan) นักวิชาการทางด้านสังคมวิทยา และประธานสาขาสังคมวิทยาที่มหาวิทยาลัยแบรดเลย์ (Bradley University) รัฐอิลลินอยส์ เรื่อง **Packaging the President: Lincoln Biographies**²⁵⁷ ที่ศึกษาชีวประวัติของอับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา ได้ช่วยอธิบายให้เนื้อความข้างต้นเกิดความกระจ่างและเห็นเป็นที่

²⁵⁶ นัทธนี ประสานนาม, **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา** (กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562).

²⁵⁷ Jackie Hogan, "Packaging the President: Lincoln Biographies," in **Lincoln, Inc.: Selling the Sixteenth President in Contemporary America** (Plymouth: Rowman & Littlefield, 2011), 29-50.

ประจักษ์ ด้วยผลการศึกษาที่ว่า การพิจารณาคำ ภาพ เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยต่าง ๆ ตลอดจนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับลินคอล์น สามารถกำหนดการรับรู้ของคนในสังคมเกี่ยวกับลินคอล์นได้ เพราะท้ายที่สุดการปรากฏซ้ำของคำ ภาพ หรือเรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลในพื้นที่สื่อต่าง ๆ จะกลายเป็นภาพจำของบุคคลหรือเรื่องราวในในเวลาต่อมา นอกจากนี้ แม้ผู้เขียนจะเล่าถึงประวัติชีวิตของลินคอล์นเช่นเดียวกัน แต่เมื่อใช้วิธีการนำเสนอหรือเน้นเรื่องราวชีวิตแตกต่างกัน ย่อมส่งผลให้ภาพลักษณ์ของลินคอล์นในชีวิตประวัติแต่ละเล่มมีความหลากหลาย อีกทั้งช่วงเวลาในการถ่ายทอดก็ยังมีผลต่อเรื่องเล่า บางช่วงเวลาเรื่องการสร้างตัวอาจเป็นประเด็นที่ถูกเน้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า เพราะลินคอล์นทำงานหนักและมีวินัยจึงสามารถไต่เต้าขึ้นมาเป็นประธานาธิบดีได้ ในขณะที่บางช่วงเวลากล่าวถึงประเด็นเรื่องความมีศีลธรรมลดลง เนื่องจากในอดีตลินคอล์นเคยทำงานเป็นทนายและต้องว่าความให้แก่ลูกความ ซึ่งในการว่าความนั้นต้องใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อเอาชนะคดี

มุมมองของแจ็กกี้ โฮแกน (Jackie Hogan) ยอมนำไปสู่การเผยให้เห็นว่า เรื่องราวหรือภาพที่ได้รับการถ่ายทอดในชีวิตประวัติไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้เขียนเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่ปัจจัยของเวลาหรือสังคมยังมีผลต่อการนำเสนอชีวิตประวัติด้วย ซึ่งมุมมองดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ด้วยเช่นกัน ปรากฏในส่วนของความทรงจำในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง ซึ่งเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นถึงการสนทนากันระหว่างผู้เขียนหนังสือแนวชีวประวัติแต่ละคนได้อย่างเด่นชัด เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวปรากฏทั้งมุมมองที่สอดคล้องกับความทรงจำสาธารณะ ทั้งยังมีการวิพากษ์ความทรงจำสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในบทบาทการเป็นผู้นำทางการเมืองด้วยเช่นกัน โดยหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องแรกที่นำข้อมูลเหล่านี้ไปถ่ายทอดเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 หากพิจารณาถึงช่วงเวลาแล้วจะพบว่า ตรงกับช่วงเวลาที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เริ่มเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง ได้ดำรงตำแหน่งทั้ง “ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก” และ “รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย” ไปพร้อม ๆ กัน โดยเหตุการณ์ที่ผู้เขียนนำมาถ่ายทอดเพื่อแสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญทางการเมือง คือ การได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง “ผู้บัญชาการทหารบก” โดยมี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช ซึ่งเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญต่อการเมืองในช่วงเวลานั้นเป็นผู้สนับสนุน อีกทั้งยังปรากฏข้อมูลสนับสนุนจากหนังสือแนวชีวประวัติเรื่องต่อ ๆ มา ที่ได้นำเสนอให้เห็นว่า พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่มีอำนาจทางการเมืองและการทหารคอยสนับสนุนจึงสามารถดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้อย่างมีเสถียรภาพมาอย่างยาวนาน

งานวิจัยเรื่องหนึ่งที่เข้ามาช่วยอธิบายให้เห็นถึงปัจจัยที่มีส่วนในการส่งเสริมให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอำนาจหลายฝ่าย ได้แก่เรื่อง **จริยธรรม**
ผู้นำทางการเมือง : กรณีศึกษาประวัติชีวิตและผลงานพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธาน

องคมนตรีและรัฐบุรุษ²⁵⁸ ที่แสดงให้เห็นว่า เนื่องด้วย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีคุณลักษณะเฉพาะตัวที่โดดเด่นและมีความเหมาะสมในการเป็นผู้นำทางการเมืองได้ ปรากฏทั้งหมด 4 ประการ ได้แก่ การเป็นบุคคลที่อยู่กึ่งกลางระหว่างประชาธิปไตยกับเผด็จการได้ การเป็นผู้มีบุคลิกภาพโดดเด่น สุขุม สุภาพอ่อนโยน มีความสามารถในการแก้ไขปัญหา และเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในประเทศได้ด้วยสันติวิธี การเป็นผู้มีจริยธรรมทั้งในด้านจริยธรรมประจำใจ ได้แก่ มีความกตัญญูทศเวทีต่อบรรพบุรุษและประเทศชาติ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีเมตตาธรรม และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และด้านจริยธรรมผู้นำทางการเมือง โดย พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้แสดงจริยธรรมผู้นำ เช่น การยึดผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง การใช้สันติวิธีในการแก้ปัญหา ความขัดแย้งของคนในชาติ เป็นต้น และการเป็นผู้มีประวัติภูมิหลังที่ดี ทั้งในแง่ของการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว การศึกษาในสถาบันที่มีคุณภาพและการมีครูอาจารย์ กัลยาณมิตรที่ดีช่วยส่งเสริมทัศนคติการมีจริยธรรมตั้งแต่วัยเยาว์ ส่งผลให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน จนได้รับเลือกจากข้าวนาจอทางการเมืองและการทหารให้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองนั่นคือ การเป็นนายกรัฐมนตรี

ผลการศึกษาดังกล่าวนี้มีประเด็นที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษา และสามารถเติมเต็มข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติทางการเมืองให้แก่นักและกันได้ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวนี้จะกลายมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ และทำให้ผลการศึกษาของวิทยานิพนธ์ในประเด็นเกี่ยวกับการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลังของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ มีความแหลมคมและลุ่มลึก นอกจากนี้ยังมีส่วนวิจัยของขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะเรื่อง **บารมีทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์**²⁵⁹ ที่นับเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีส่วนในการวิเคราะห์ความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติการเป็นบุคคลสาธารณะ โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการเป็นนักการเมืองที่ทรงอิทธิพลและมีคนหนุนหลัง เพราะผลการศึกษาของขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะ นั้น ไม่เพียงแต่อธิบายและชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีส่วนในการส่งเสริมให้ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนจากข้าวนาจอการเมืองฝ่ายต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังขยายผลไปถึงประเด็นเรื่องการเป็นผู้มีบารมีทางการเมืองด้วย

²⁵⁸พระสมชวน ทิพย์ระมวล, “จริยธรรมผู้นำทางการเมือง: กรณีศึกษาประวัติชีวิตและผลงานพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชา จริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553)

²⁵⁹ขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะ, “บารมีทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์,” **วารสารการบริหารการปกครอง** 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 85-108.

หากพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดบารมีทางการเมืองของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ แล้ว จะพบว่า โดยส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่สอดคล้องกับความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติ เช่น ความซื่อสัตย์สุจริต ความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ การมีประสบการณ์ความรู้และความสามารถทางการทหาร เป็นต้น ผลการศึกษาที่กล่าวมานี้จึงเป็นเสมือนการสนทนากันระหว่างงานวิจัยแต่ละเรื่อง ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านสามารถรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในมิติทางการเมืองได้อย่างหลากหลายแง่มุม ทั้งยังสามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในประเด็นที่อาจจะมีความแตกต่างไปจากสิ่งที่ผู้อ่านเคยรับรู้ หรือต่างจากความทรงจำสาธารณะที่ปรากฏในสังคมได้เช่นกัน

นอกเหนือจากปัจจัยเรื่องเวลาและบริบทของสังคมจะมีผลต่อการผลิตสร้างเรื่องราวหรือภาพของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในวาระกรรมแล้ว ในอีกด้านหนึ่งยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความสนใจและความคิดของผู้คนที่มิใช่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในช่วงเวลาหนึ่งได้ โดยเฉพาะในช่วงเวลาภายหลังการอสัญกรรม การปรากฏของเรื่องราวเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้นั้น ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นถึงมุมมองความคิดของสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อันจะนำไปสู่ความทรงจำของสังคมในบริบทของการรำลึกเท่านั้น แต่ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมความทรงจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ปรากฏในสังคมไทยรูปแบบต่างๆ ด้วยเช่นกัน อันมีผลต่อการสร้างชีวิตหลังมรณกรรมของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้ฟื้นคืนชีพได้อีกครั้ง ทั้งในรูปแบบความทรงจำทางการโดยมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ วาทกรรมสาธารณะเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในรูปแบบคำไว้อาลัย หนังสือเรียน รวมถึงสถานที่ และพิธีรำลึก โดยเรื่องราวที่ปรากฏในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่นไม่ได้มีการโต้ตอบหรือคั่งงำกับภาพจำและความทรงจำที่ปรากฏในหนังสือแนวชีวประวัติแต่อย่างใด กลับสืบทอดความทรงจำจากหนังสือแนวชีวประวัติด้วยการ “ผลิตซ้ำ” ประเด็นสำคัญ เช่น การเป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต การเป็นผู้เห็นความสำคัญของการศึกษา การเป็นผู้มีความกตัญญู เป็นต้น อันเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้เกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีร่วมกันในสังคม

ผลการศึกษาข้างต้น สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง **ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา**²⁶⁰ ของนันทนัย ประสานนาม ที่ศึกษานวนิยายเรื่อง **เวลาในขวดแก้ว** ของประภัสสร เสวิกุล ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า **เวลาในขวดแก้ว** เป็นการกล่าวถึงความทรงจำที่เกิดขึ้นก่อนและหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ในยุคสมัยที่นวนิยายเรื่องนี้

²⁶⁰ นันทนัย ประสานนาม, “ประพันธศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา,” ใน นววิถิ: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม, สุรเดช โชติอุดมพันธ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2562), 45-118.

เกิดขึ้นได้กลายเป็นความสง่างามตามบริบทของการรำลึก และภูมิทัศน์ของวัฒนธรรมความทรงจำไทย ใน พ.ศ. 2539 ที่อนุญาตให้ความเจ็บอันเนื่องมาจากเหตุการณ์นั้นเริ่มเปล่งเสียงออกมาได้ ในขณะที่ชีวิตหลังมรณกรรมของ **เวลาในขวดแก้ว** ยังคงฟื้นคืนชีพขึ้นมาอีกในรูปแบบละครโทรทัศน์ พ.ศ. 2535 พ.ศ. 2543 และ พ.ศ. 2558 แต่ตัวบทเหล่านี้กลับสืบทอดความทรงจำชนบจากฉบับภาพยนตร์ ด้วยการ “เล่าข้าม” เหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ไป โดยเน้นที่ความสัมพันธ์ในหมู่ตัวละครเอก และ ประเด็นปัญหาครอบครัวเท่านั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของ “แนวการอ่านที่มีร่วมกันในสังคม”

จึงกล่าวได้ว่า ความทรงจำวัฒนธรรมศึกษาเป็นแนวคิดที่มีประสิทธิภาพ และสามารถทำให้วรรณกรรมอย่างหนังสือแนวชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ตลอดจนเรื่องราวหรือภาพจำเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่ได้รับการถ่ายทอดในพื้นที่สื่อรูปแบบอื่น ๆ มีฐานะเป็นสื่อความทรงจำขึ้นมาได้ อีกทั้งเรื่องราวหรือข้อมูลที่ปรากฏในพื้นที่สื่อเหล่านี้ยังมีส่วนสำคัญในการสร้างความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้น และแพร่กระจายไปสู่สังคมในวงกว้าง ทั้งในมิติปัจเจกบุคคลและการเป็นบุคคลสาธารณะ ก่อให้เกิดเป็นความทรงจำวัฒนธรรมเกี่ยวกับ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ที่มีร่วมกันในสังคม ในขณะที่เดียวกันสื่อบางประเภท ได้แก่ พิธีรำลึกและคำไว้อาลัย ก็ยังมีบทบาทสำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ซึ่งอาจอยู่ในสถานะ “กลัวจะถูกลืม” จึงได้ใช้พื้นที่สื่อดังกล่าวเป็นช่องทางในการชักชวนให้ผู้คนหันมาตระหนักและหวนรำลึกถึง พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้ง อันเป็นหนทางในการทำให้เรื่องราวของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ยังสามารถไหลเวียนอยู่ในการรับรู้ของผู้คนได้ต่อไป ปฏิบัติการดังกล่าวนี้จึงเป็นส่วนสำคัญในการชุบชีวิตของพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ให้เกิดขึ้นอีกครั้ง ทำให้ชีวิตหลังมรณกรรมสามารถดำเนินต่อไปได้ในสังคม แม้บุคคลนั้นจะไม่มีตัวตนอยู่ในสังคมแล้วก็ตาม

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาชีวประวัติ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ในฐานะสื่อความทรงจำ ผ่านหนังสือแนวชีวประวัติและสื่อรูปแบบอื่น สามารถเป็นแนวทางในการศึกษาชีวประวัติของบุคคลอื่นที่มีบทบาทและความสำคัญต่อประเทศในวงการต่าง ๆ เช่น บุคคลสำคัญในวงการแพทย์ บุคคลสำคัญในวงการวิทยาศาสตร์ บุคคลสำคัญในวงการเศรษฐกิจ เป็นต้น ในฐานะของสื่อความทรงจำ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลที่ปรากฏในวรรณกรรมและในพื้นที่สื่อสาธารณะรูปแบบอื่นที่เป็นความทรงจำเกี่ยวกับเจ้าของประวัติ รวมถึงบริบทสังคมและวัฒนธรรมได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรกนก นิลดำ. “การศึกษาภูมิหลังของนายกรัฐมนตรีนครินทรที่ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารทางการเมือง.” วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์ 12, 1 (มกราคม-เมษายน 2561): 1-10.

กระทรวงวัฒนธรรม. **จารึกไว้ในแผ่นดิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและ
รัฐบุรุษ**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997), 2562.

กิตติพล สรรคานนท์. **In Theories 13: ถิ่นที่อยู่ของความทรงจำ**. เข้าถึงเมื่อ 20 มีนาคม 2566.
เข้าถึงได้จาก <https://themomentum.co/in-theories-13-memories-and-where-to-find-them/>

กองบรรณาธิการ INN. **พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ รัฐบุรุษ คู่แผ่นดิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
ร่วมด้วยช่วยกัน, 2549.

กฤษดาวรรณ หงส์ดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมานนท์. **มองสังคมผ่านวาทกรรม**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.

ขจรศักดิ์ ไทยประยูร และสมเกียรติ วันทะนะ. “บารมีทางการเมืองของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์.”
วารสารการบริหารการปกครอง 6, 1 (มกราคม-มิถุนายน 2560): 85-108.

ข่าวสด. **นายทหารคนสนิท “ป้าเปรม” แจงปม ยกเลิก “สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม”
ที่สงขลา**. เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_2451631

ไซลิริ ปราโมช ณ อยุธยา และคนอื่นๆ. **ภาษาไทย 3**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.

จังหวัดสงขลา. **สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มอบทุนเนื่องในวัน “วันมูลนิธิ พลเอก
เปรม ติณสูลานนท์” ประจำปี 2558**. เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก
<https://www.songkhla.go.th/news/detail/3041/>

จันทร์เพ็ญ ฉันทอภิชัย. “การวิเคราะห์หนังสือชีวประวัติของคนไทยที่จัดพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2524-
2543.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และ
สารนิเทศศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ฉัตรชัย ศุภระกาญจน์ และประหยัด เกษม. **พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ : คนดีในความทรงจำของชาว
จังหวัดนครศรีธรรมราช**. นครศรีธรรมราช: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

นครศรีธรรมราชและสภาวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช, 2562.

ซัชชินทร์ ไชยวัฒน์. **นายกรัฐมนตรีคนที่ 16**. กรุงเทพฯ: จตุจักร, 2523.

ซัดทุกกระแส. “**ดนตรีทำให้ผมมีความสุข แต่ผมจะสุขที่สุดถ้าดนตรีสามารถส่งผลดีต่อแผ่นดิน**”
ร่วมสืบสานปณิธานป่า ตีมต่ากับบรรณรชของการแสดงวง SPO 26 สิงหาคม นี้
ที่หอเปรมดนตรี. เข้าถึงเมื่อ 20 ธันวาคม 2566. เข้าถึงได้จาก https://www.chadthukkraesae.com/2022/08/blog-post_882.html

ไชยรัตน์ เจริญสินโอสาร. **วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และ
ความเป็นอื่น**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: วิชาษา, 2560.

ฐานเศรษฐกิจ. **ภาพชุด วาสิลาฤกษ์ “Hall of Fame หอเกียรติยศ” พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์**.
เข้าถึงเมื่อ 1 มีนาคม 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.thansettakij.com/politics/538057>

ณรงค์ พ่วงพิศ และคนอื่น ๆ. **หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐานประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์,
2551.

ณัฐวุฒิ สุทธิสงคราม. **สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เล่ม 1**. ม.ป.ท., 2504.

ณัฐวุฒิ อ่าวสกุล. “**ประชาสังคมของกระทรวงสาธารณสุข : ศึกษาผ่านชีวประวัติและบทบาท
ความเป็นผู้นำของ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว**.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2542.

ณิชารีย์ หนูบุญ. **จังหวัดสงขลา จัดงาน “วันเกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน” ประจำปี
พ.ศ. 2565 เพื่อระลึกถึงคุณงามความดี ของ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีต
ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ผู้สร้างคุณูปการในการบริหารแผ่นดินอย่าง
อเนกอนันต์**. เข้าถึงเมื่อ 29 ธันวาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.songkhla.go.th/news/detail/7395>

ทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. “**“ดิฉัน (เมียฝรั่ง) ไม่ใช่โสเภณี” : ภาษากับอัตลักษณ์ในวาทกรรมสาธารณสุข.**”
วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 5, 1
(มกราคม-มิถุนายน 2559): 39-58.

ไทยโพสต์. **รำลึกรัฐบุรุษ “เปรม ติณสูลานนท์” ผ่านงานกองทุนส่งเสริมการศึกษาสร้างสรรค์
ศิลปะ**. เข้าถึงเมื่อ 19 ธันวาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/36979>

ไทยรัฐออนไลน์. “**ทำไมคนสงขลารักมาก**” 99 ปี ความดียังตรึงตรา 26 สิงหาคม วันเกิด

- “ป่าเปรม”. เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/south/1646386>
- ชนชาติ แสงประดับ ธรรมโชติ. **วาทกรรมการเมือง (Discourse)**. เข้าถึงเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2010/12/32341>
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. **ลัทธิและวิธีการของคอมมิวนิสต์**. กรุงเทพฯ: กระทรวงกลาโหม, 2518.
- นนทพันธ์ ภัคดีผดุงแดน. **ชีวิตและความภาคภูมิใจของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป, 2535.
- นพ พิณสายแก้ว และคณะ. **รัฐบุรุษชื่อเปรม**. กรุงเทพฯ: เจ. พลัส อิมเมจ แอนด์ พับบลิชิง, 2538.
- นัทธนัย ประสานนาม. “ความทรงจำเทียม: เรื่องเล่าของ “มอม” ในวัฒนธรรมความทรงจำ และวัฒนธรรมสกรีน.” ใน **เล่าเรื่องเรื่องเล่า**, 239-268. นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560.
- _____. “ชีวิตหลังมรณกรรมของศรีบูรพาในทวิวิจน์สหัส.” ใน **สุนทรียสหัส**, 287-373. นัทธนัย ประสานนาม, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2564.
- _____. **ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์ 947, 2562.
- _____. “ประพันธ์ศาสตร์ของความหลัง: ความทรงจำวัฒนธรรมกับวรรณกรรมศึกษา.” ใน **นวัตวิถิ: วิถีวิทยาร่วมสมัยในการศึกษาวรรณกรรม**, 45-118. สุรเดช โชติอุดมพันธ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์, 2562.
- _____. “วรรณกรรมกับประวัติศาสตร์” ในประเทศไทยจากมุมมองความทรงจำศึกษา.” **วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร** 40, 1 (2561): 51-84.
- นายจักรยาน. **กลับบ้านเถอะป่า**. กรุงเทพฯ: พอสน, 2525.
- นิตยา กาญจนวรรณ. **วรรณกรรมอยุธยา**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520.
- นิตินา ปรีชาทวีกิจ. “ชีวประวัติเชิงบันเทิงคดีกับการสร้างใหม่ของอัตลักษณ์อันเกี่ยวข้องกับเพศสถานะ ในผลงาน เดอะ เทล ออฟ มุราซากิ ของลึซา ดอลบี เฮาแซนด์ ฟิสเชส ออฟ โกลด์ ของรูเธนน์ ลัม แมคคันน์ และ คอมฟอร์ต วูแมน ของนอร่า ออกจา เคลลเลอร์.” **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 2554.
- บัญญัติ ขวาลศิลป์. **จากใต้สู่อีสาน พลิกแห่งชีวิต พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ “เกิดมาต้องตอบแทนบุญคุณแผ่นดิน”**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2549.
- บุญวรา สุขะโน และอาชวิน อัศวพิสิฐกุล. **สื่อสารณะกับบทบาทหน้าที่และความท้าทาย (ใหม่) ในยุคดิจิทัลที่ใคร ๆ ก็เป็นสื่อได้**. เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก

<https://tdri.or.th/2020/11/the-role-of-public-broadcaster/>

- บุญส่ง ชลธร. “การบริหารราชการแผ่นดินของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ภายใต้พระบารมี พ.ศ. 2523 ถึง 2531.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต, 2561.
- ปัทมน กอตระกุลสิน. “การศึกษาวิเคราะห์วิวัฒนาการและคุณค่าของสารคดีอัตชีวประวัติ สมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 9.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาวรรณคดีไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550.
- ประชาไทย. **รู้จัก “คำสั่ง 66/23” การปรองดองและยุติสถานการณ์สู้รบในชนบทที่ถูกพูดถึง อีกครั้งยุค คสช.** เข้าถึงเมื่อ 7 ธันวาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2017/01/69790>
- ประพัฒน์ ตริณรงค์. **ชีวิตและงานของเสถียรโกเศศ**. พระนคร: คลังวิทยา, 2504.
- ประสงค์ สุ่นศิริ. **726 วันใต้บัลลังก์ “เปรม” ฤกษ์ลบรอยอดีตได้**. กรุงเทพฯ: มติชน, 2532.
- ปราณี ปราบริปู และคนอื่น ๆ. “แนวทางการสร้างหนังสือเรียนและหนังสืออ่านเพิ่มเติม.” **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ.** 10, 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2560): 346-359.
- ปิยวัชร อ้นอำพล. “ศึกษาชีวประวัติและวิธีการขับร้องของผ่องศรี วรนุช.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชามนุษยศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2556.
- เปรมวดี กิรวาทิ. “ความตายของจรัส มโนเพ็ชร: ความทรงจำและกิจกรรมรำลึกในสังคมล้านนา.” **วารสารสังคมศาสตร์** 21, 2 (2552): 245-274.
- ผู้จัดการออนไลน์. **ราชกิจจา ประกาศแจ้งเลิก “สมาคมมูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์” ทหารคนสนิทแจงเป็นขั้นตอนปกติ ไม่เกี่ยว “ป่า”**. เข้าถึงเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/politics/detail/9620000040032>
- พงศ์พิพัฒน์ บัญชานนท์. **เปรม ติณสูลานนท์: จากนายกรัฐมนตรี สู่ “ผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ”**. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-41025621>
- พจ ธรรมพีร. **ความทรงจำคืออะไร?** เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2566. เข้าถึงได้จาก <https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/memory>
- พัชนียา บุญนาค. “คติชนเกี่ยวกับขุนแผนในจังหวัดกาญจนบุรีและสุพรรณบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาคติชนวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2555.
- พรภิรมณ์ เชียงกุล. **รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2523-2531) : วิเคราะห์ในมิติทางประวัติศาสตร์**. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ทุนอุดหนุนการวิจัยจาก

สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2540.

พระสมชวน ทิพประมวล. “จริยธรรมผู้นำทางการเมือง: กรณีศึกษาประวัติชีวิตและผลงานพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาจริยศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2553.

พิริยัท สุเทพศิริ. **อารมณฺ์ขันของป่าเปรม**. กรุงเทพฯ: พญานาค, 2531.

ภัลลนันท์ ธัญชัย. “การศึกษาเปรียบเทียบชีวประวัติของผู้เขียนกับนวนิยายเรื่อง “วะกะอิ” ของ ฉิงะ นะโอะยะยะ.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาภาษาและวรรณคดี ญี่ปุ่น บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

มงคล ไชยเทพ. “กุศโลบายในการแก้ไขปัญหาทางการเมืองของพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ (พ.ศ. 2523-2531).” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2536.

มติชนออนไลน์. “**ชาวสงขลา ร่วมไว้อาลัย “พล.อ.เปรม” พร้อมจำคำสอนไป สอนลูก-หลาน**” เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/region/news_1510910

_____. “**เนาวรัตน์” ร่ายกลอน “คารวาลัยรัฐบุรุษ พล.อ.เปรม”**” เข้าถึงเมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_1511544

มาริษา หมัดหนิ. “วาทกรรม “เด็กดี”: การศึกษาเปรียบเทียบแบบเรียนชั้นประถมศึกษาไทยกับ มาเลเซีย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2565.

มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์. **ความเป็นมา มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์**. เข้าถึงเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/foundation-history/>

มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์. **พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นประธานในพิธีเปิด โครงการ “สานใจไทย สู่ใจใต้” รุ่นที่ 36**. เข้าถึงเมื่อ 7 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/sanjaithai-soojitai-36/>

มูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์. **พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ ประธานมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นประธานในพิธีบำเพ็ญกุศล ครบรอบ 1 ปี การถึงแก่อสัญกรรม**. เข้าถึงเมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.ratthaburutfoundation.com/1st-anniversary-of-death-general-prem/>

มูลนิธิ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ กองดุริยางค์ทหารบก เพื่อพัฒนาการดนตรี. **บทประพันธ์เพลง รัฐบุรุษศิลปิน พลเอก เปรม ติณสูลานนท์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2557.

ยอดรัก เสาวคนธ์. **ปริศนารัก (ถึงชาติหน้าก็ไม่รัก...หากขาดเธอ)**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ:

ซี.พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด, 2548.

รังสรรค์ ณะพรพันธุ์. “จากการลดค่าเงินบาทปี 2527 ถึงการลอยตัวของเงินบาทปี 2540.”

ผู้จัดการรายสัปดาห์ (14-20 กรกฎาคม 2540): 1.

รัชนิกร อินเล็ก. “การประเมินคุณค่าหนังสือชีวประวัติของคนไทยที่พิมพ์จำหน่ายระหว่าง

พ.ศ. 2475-2523.” วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554**. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2556.

รินนา ทากุดเรือ. “พิพิธภัณฑ์สงครามในจังหวัดกาญจนบุรี: การสร้างพื้นที่และความทรงจำ.”

วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

รินฤทัย สัจจพันธุ์. **วรรณกรรมปัจจุบัน Contemporary Literature THA 4201 (TH 431)**.

พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2556.

รุ่งรัตน์ เพชรเมณี. “การเมืองไทยสมัยพลเอกเปรม ตินสุถานนท์ (พ.ศ. 2523-2531).” วิทยานิพนธ์

ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

2545.

โรงเรียนเปรมติณสูลานนท์. **ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียน**. เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก

<https://www.ptn-school.ac.th/%E0%B8%9B%E0%B8%A3%E0%B8%B0%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B8%A7%E0%B8%B2%E0%B8%A1%E0%B9%80%E0%B8%9B%E0%B9%87%E0%B8%99%E0%B8%A1%E0%B8%B2/>

เรารัก “ป่า” พลเอก เปรม ตินสุถานนท์. **ชาติกาล 100 ปี ร้อยความดีเพื่อป่าเปรม**. เข้าถึงเมื่อ

11 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก [https://www.facebook.com/profile/10004](https://www.facebook.com/profile/100044312262126/search?q=%E0%B8%A3%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81)

[4312262126/search?q=%E0%B8%A3%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81](https://www.facebook.com/profile/100044312262126/search?q=%E0%B8%A3%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81).

[81](https://www.facebook.com/profile/100044312262126/search?q=%E0%B8%A3%E0%B8%B3%E0%B8%A5%E0%B8%B6%E0%B8%81).

_____ . **ร่วมฟังดนตรี รำลึกพระคุณป่า “เพลงสงขลา...ป่าเปรม”**. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567.

เข้าถึงได้จาก [https://www.facebook.com/rakpaprem/photos/a.458336157673550/](https://www.facebook.com/rakpaprem/photos/a.458336157673550/1291916567648834/)

[1291916567648834/](https://www.facebook.com/rakpaprem/photos/a.458336157673550/1291916567648834/)

ลักษณะหญิง รัตสาร. “งานเขียนเชิงชีวประวัติของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ระหว่าง พ.ศ. 2325-

- 2475.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- วาสนา นาน่วม. **กุศคือ ป่า ข้าชื่อ เปรม : อมตะแห่งป่าเปรม**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โปสตัด, 2555.
- วิทย์ พิณคันเงิน. **อนุสรณ์พระประวัติสมเด็จพระยาตำราขานุภาพ**. พระนคร: การศาสนา, 2505.
- วนิดา บำรุงไทย. **สารคดี : กลวิธีการเขียนและแนววิจารณ์**. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น, 2545.
- วิรัชต์ แสงดาวฉาย. “ภาพพจน์ของ พล.อ.เปรม ตินสุลานนท์ ในหนังสือพิมพ์ไทย.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประชาสัมพันธ์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- ศัพท์บัญญัติวิชาบรรณารักษศาสตร์**. แผนกวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- ศิริพร ณ ถลาง. **ทฤษฎีคติชนวิทยา: วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนานและนิทานพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552.
- ศูนย์การเรียนรู้ธนาคารแห่งประเทศไทย. **การลดค่าเงินบาทและเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนมาเป็นแบบตะกร้าเงิน**. เข้าถึงเมื่อ 9 มกราคม 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.botl.or.th/item/archive_collection/00000179020
- ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์**. เข้าถึงเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก https://www.facebook.com/OneForAllDonate/about_details
- ศูนย์รับบริจาคอวัยวะ 99 ปี รัฐบุรุษ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์. วันเสาร์ 26 สิงหาคม 2566 มาร่วมรำลึกป่าเปรมกับกิจกรรม “เพลินใจในสวนป่า”**. เข้าถึงเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/OneForAllDonate>
- ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช. **เกิดขึ้นได้. นครศรีธรรมราช: ศูนย์การพิมพ์ พลชัย**, 2529.
- สนธิญาณ ขึ้นฤทัยในธรรม และเวทิน ชาติกุล. **เปรม-ทักษิณ ใครคือคุณค่าของแผ่นดิน?**. พิมพ์ครั้งที่ 5. นนทบุรี: กรีน-ปัญญาญาณ, 2553.
- สนธิญาณ หนูแก้ว และเวทิน ชาติกุล. **อำนาจใดจักยืนยง คงค้ำฟ้า**. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน, 2548.
- สุรค์มีพรรณ ดุลยจินดา. **ชีวิตและผลงานของ ฯพณฯ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์ องคมนตรี และรัฐบุรุษ**. กรุงเทพฯ: ชมรมนักวิชาการช่วยชาติ, 2537.
- สุริทธิชัย คล้ายอุดม. **คติธรรม คำคมป่า**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ระฆังทอง, 2545.
- เสวี บัวแก้ว. “บทบาทผู้นำทางการเมืองของพลเอกเปรม ตินสุลานนท์ (พ.ศ. 2523-2526).”

- วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. **พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
ราชบัณฑิตยสภา, 2561.
- อรรถ อรรถวุฒิกร. **บุคคลสำคัญของไทย**. พระนคร: โรงพิมพ์นายเจริญ จันสี, 2507.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. **ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์**.
กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.), 2554.
- อดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ. “การเมืองไทยในสมัยพลเอกเปรม ตินสุลานนท์: การบริหารจัดการทาง
การเมือง (2523-31).” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558.
- _____. **เปรมมาธิปไตย: การเมืองไทยระบอบไฮบริด**. กรุงเทพฯ: Illuminations Edition,
2563.
- อังกร หงส์ศานานุเคราะห์. “เรื่องเล่าจากสหาย: รูปแบบและการปรากฏตัวของความทรงจำร่วม
จากชุมชนอดีตแนวร่วม พคท..” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.
- อุษณีย์ เกษมสันต์ ณ อยุธยา. **มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ พลเอก เปรม ตินสุลานนท์**.
กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์, 2543.
- ภาษาอังกฤษ**
- Berger, Stefan, and Niven, Bill. “Writing the history of national memory.” In **Writing
the history of memory**, 135-156. Edited by Stefan Berger and Bill Niven.
London: Bloomsbury, 2014.
- Boulding, Kenneth E. **The Image**. Canada: Tenth printing, 1975.
- Erl, Astrid. **Memory in Culture**. Translated by S. B. Young. Basingstoke: Palgrave
Macmillan, 2011.
- Hattakarn Areesilp. “Life during wartime and memories of World War II in the Thai
novel, Chungking Sexpress.” **Asian Review** 29, 1 (2016): 29-54.
- Hello! Thailand. **มัดมุก-แดน เหตุระกุก โปสต์อาลัยถึง “คุณปู่ป่าเปรม” ตินสุลานนท์**.
เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก [https://th.hellomagazine.com/
celebrity/celebrity-news/mutmook-dan-pray-respect-prem-
tinnasulanonda/](https://th.hellomagazine.com/celebrity/celebrity-news/mutmook-dan-pray-respect-prem-tinnasulanonda/)

Hogan, Jackie. "Packaging the President: Lincoln Biographies." In **Lincoln, Inc.: Selling the Sixteenth President in Contemporary America**, 29-50. Plymouth: Rowman & Littlefield, 2011.

Hogan, Michael J. **The Afterlife of John Fitzgerald Kennedy**. England: Cambridge University Press, 2017.

Thai PBS. **ราชกิจจานุเบกษา ประกาศยกเลิก สมาคมมูลนิธิ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์**. เข้าถึงเมื่อ 10 กุมภาพันธ์ 2567. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/279540>

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางสาวชญาตี เจริญชัย

วุฒิการศึกษา

พ.ศ. 2557 สำเร็จการศึกษาปริญญาการศึกษาบัณฑิต (ภาษาไทย)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ. 2560 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาไทย)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พ.ศ. 2561 ศึกษาต่อระดับปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ภาษาไทย)

มหาวิทยาลัยศิลปากร

